

Α. ΛΑΖΑΡΟΥ — Δ. ΧΑΤΖΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΜΗΔΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1962

I Σ T O P I A

A I P O T Z I

Α. ΛΑΖΑΡΟΥ — Δ. ΧΑΤΖΗ

1962

ΛΑ2 157.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΜΗΔΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

•
ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1962

ΕΠΙΤΑΓΗ
ΖΟΛΛΕΙΑ ΖΙΣΙΣΗΚΕ ΖΗΤ

κανονισμού που την περιέχει
κομβαρί κοινωνίας για την Ελλάδα

που αφορά στην ζήτηση

και την επίταγη της ζήτησης

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ

“Ολοι ἔχομεν τὴν περιέργειαν νὰ μάθωμεν πῶς ἔζησαν καὶ τί ἔκαμαν οἱ παλαιότεροι ἄνθρωποι. Δηλαδὴ θέλομεν νὰ μάθωμεν τὴν ιστορίαν των.

‘Ιστορία λοιπὸν εἴραι ἡ μελέτη τῆς ζωῆς καὶ τῶν πράξεων τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔζησαν πρὸν ἀπὸ ἡμᾶς.

“Ολαι ὅμως αἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων δὲν ἔχουν τὸ ἴδιον ἐνδιαφέρον. Θέλομεν κυρίως νὰ μάθωμεν τὰ σπουδαιότερα, τὰ σημαντικώτερα ἔργα των. Ποῖα ὅμως είναι αὐτά;

Τὰ παλαιότερα χρόνια ὁ ἀνθρώπος ἦτο ἀμαθής. Δὲν ἔξευρε νὰ ράπτῃ ἐνδύματα, νὰ κτίζῃ σπίτια, νὰ κατασκευάζῃ ἔπιπλα, σκεύη οἰκιακά, μὲ μίαν λέξιν τίποτε, ἀπ’ ὅσα κάμνουν εὐχάριστον καὶ ἀνετον τὴν ζωήν. Ἡ ἀνάπτυξίς του ἔγινε μὲ κόπον καὶ εἰς διάστημα χιλιάδων ἐτῶν. Βραδύτερον ἤρχισε νὰ προχωρῇ γρηγορώτερα. Ἔξυπνησεν δὲ νοῦς του, ἀπέκτησε πολλὰς γνώσεις, μεγάλην ίκανότητα εἰς τὰς τέχνας. Τέλος ἔφθασεν εἰς τὸ σημεῖον, ποὺ εύρισκεται σήμεροι.

Τὴν πρόοδον αὐτὴν τοῦ ἀνθρώπου ὀνομάζομεν μὲ μίαν λέξιν πολιτισμόν. Ἀπ’ ὅλας τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου μᾶς ἐνδιαφέρουν περισσότερον ἐκεῖναι, ποὺ ἔκαμαν νὰ προκόψῃ ὁ πολιτισμός, καὶ αὐτὰς κυρίως μελετᾶ ἡ ιστορία.

ΑΙ ΠΗΓΑΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Οἱ παλαιοὶ ἄνθρωποι δὲν ὑπάρχουν πλέον διὰ νὰ μᾶς διηγηθοῦν τὴν ιστορίαν των, ἀλλὰ δὲν ἔχαθη κάθε σημάδι των. Ἀπὸ τοὺς παλαιοτέρους ἀνθρώπους ἔχομεν διάφορα ἀπομεινάρια: ὅπλα, ἔργα-

λεία, οἰκιακὰ σκεύη, κοσμήματα, κατοικίας, ἀνάκτορα, ναούς, ἀγάλματα, εἰκόνας, ἐπιγραφάς, ἔγγραφα βιβλία κλπ. "Ολα αὐτὰ τὰ λέγομεν ἵστορικὰ μνημεῖα εἴτε πηγὰς τῆς ἴστορίας, διότι ἀπ' αὐτὰ ἀντλοῦμεν τὰς πληροφορίας μας διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰς πράξεις τῶν παλαιοτέρων ἀνθρώπων. Ἐκεῖνο ὅμως, ποὺ φωτίζει περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο τὰ περασμένα χρόνια, εἶναι ἡ γραφή. Ἡ ἴστορία ἀρχίζει κυρίως ἀπὸ τότε, ποὺ σώζονται γραπτὰ μνημεῖα.

Τὰ ἴστορικὰ μνημεῖα τὰ ἐμελέτησαν μὲν ἀγάπην καὶ ἐπιμέλειαν οἱ ἀρχαιολόγοι καὶ οἱ ἴστορικοὶ καὶ τὰ ἐφώτισαν εἰς βαθμὸν δξιοθαύμαστον πολλάκις. Δι' αὐτὸν γνωρίζομεν σήμερον ἀρκετὰ καλὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἔργα τῶν παλαιοτέρων ἀνθρώπων.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ

Διὰ νὰ ἔννοήσωμεν καλῶς ἓνα ἴστορικὸν γεγονός, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ποὺ καὶ πότε ἔγινε. Τὸ ποὺ εἶναι ἡ Γεωγραφία, τὸ πότε εἶναι ἡ χρονολογία. Ἡ Γεωγραφία καὶ ἡ χρονολογία εἶναι οἱ δύο ὁφθαλμοὶ τῆς ἴστορίας.

Ἡ Γεωγραφία ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ἴστορίαν. Τὸ ἔδαφος, τὸ κλίμα, ἡ τοποθεσία μιᾶς χώρας ἔχουν ἐπίδρασιν εἰς τοὺς κατοίκους της. Εἰς τὴν γῆν ἔγιναν μεγάλαι μεταβολαί. Αἱ χῶραι ἥλαξαν πολλάκις ὅψιν καὶ κατοίκους. Εἶναι ἀνάγκη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἴστορίας κάθε λαοῦ νὰ ἔξετάσωμεν τὴν γεωγραφικήν του θέσιν. ᩲ Γεωγραφία αὐτὴ λέγεται· Ἱστορικὴ Γεωγραφία.

Τὴν χρονολογίαν μετροῦμεν ἀπὸ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη, λέγομεν, ἔγινε τὸ 490 π.Χ., δηλαδὴ 490 χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ. ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1453 μ. Χ. δηλαδὴ 1453 χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ.

Χάριν συντομίας καὶ διὰ νὰ συγκρατοῦμεν εὔκολωτερον τὰ γεγονότα, μεταχειρίζομεθα τὴν κατὰ αἰῶνας χρονολογίαν. Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη, λέγομεν, ἔγινε τὸν 5ον αἰῶνα π.Χ.· ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸν 15ον αἰῶνα. Τὸ 338 π.Χ. εἶναι ὁ 4ος αἰώνας π.Χ., τὸ δὲ 1789 μ.Χ. εἶναι 18ος αἰώνων μ.Χ.

Η ΠΡΟ·ΙΣΤΟΡΙΑ

Τὰ παλαιότερα γραπτὰ μνημεῖα δὲν ἀναβαίνουν πέραν ἀπὸ τὰ 5000 π.Χ. Ἡ ιστορία λοιπὸν δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀρχίσῃ ἐνωρίτερον ἀπὸ τὰ 5000. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι ὑπῆρχον ἄνθρωποι εἰς τὴν γῆν χιλιάδες χρόνια πρίν. Ἀπὸ τοὺς παλαιοτέρους αὐτοὺς ἀνθρώπους ἔχομεν ὀλίγας μόνον πληροφορίας, διότι τὰ μνημεῖα ποὺ μᾶς ἀφησαν, εἴναι πολὺ πτωχιά: μερικοὶ σκελετοί, ὀλίγα ἐργαλεῖα, μερικά ὅπλα, ὀλίγα ἰχνογραφήματα, τάφοι, λείψανα ἀπὸ κατοικίας κλπ. Αύτὰ ὅμως μᾶς δίδουν μικράν μόνον ἴδεαν διὰ τὴν ζωήν των, τὴν τέχνην κλπ. Δὲν μανθάνομεν τὸ ὄνομά των, οὔτε τὰ ὄνόματα τῶν χωρῶν, ὅπου ἔζησαν, οὔτε τὰς πράξεις των, οὔτε τὰ γεγονότα, εἰς τὰ δόποια ἔλαθον μέρος. Μὲ τὰς πληροφορίας, ποὺ μᾶς δίνουν τὰ μνημεῖα αὐτά, δὲν ἡμποροῦμεν νὰ κάμωμεν τὴν ιστορίαν των.

Διὰ τοῦτο τοὺς παλαιοτέρους αὐτοὺς χρόνους ὀνομάζομεν προϊστορικούς χρόνους καὶ τὴν μελέτην των προϊστορίαν.

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟ·ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Οἱ ἀρχαιολόγοι συνηθίζουν νὰ διαιροῦν τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους εἰς τρεῖς μεγάλας περιόδους, ἀναλόγως τοῦ ὄλικοῦ, ποὺ μετεχειρίσθη ὁ ἄνθρωπος πρὸς κατασκευὴν τῶν ἐργαλείων του:

1ον). Ἐποχὴ τοῦ ἀκατεργάστου λίθου εἴτε παλαιότερη ἢ προχέρη, ὅταν ὁ ἄνθρωπος μετεχειρίζετο τὴν πέτραν, ὅπως τὴν εὔρισκεν εἰς τὴν φύσιν, χωρὶς νὰ τὴν δουλεύῃ.

2ον). Ἐποχὴ τοῦ κατειργασμένου λίθου εἴτε νεολαίτερη ἢ προχέρη, ὅταν ἔμαθε νὰ κατεργάζεται τὴν πέτραν καὶ νὰ κατασκευάζῃ ἀπ' αὐτὴν ἐργαλεῖα.

3ον). Ἐποχὴ τῶν μετάλλων, ὅταν ἔμαθε τὴν χρῆσιν τῶν μετάλλων.

Ἡ κάθε μία ἀπ' αὐτὰς τὰς ἐποχάς, πρὸ πάντων αἱ δύο πρῶται, διήρκεσαν πολλὰς χιλιετηρίδας.

ΦΑΙ ΦΥΛΑΙ. ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΛΑΟΙ

Ἡ ἀνακάλυψις τῶν μετάλλων καὶ ἄλλα περιστατικά ἐβοήθησαν

τοὺς ἀνθρώπους νὰ προοδεύσουν. Ἀφησαν μνημεῖα, ἀπὸ τὰ ὅποιοι μανθάνομεν λεπτομερέστερα τὴν ἱστορίαν των. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει ἡ κυρίως ἱστορία.

Ολοὶ οἱ λαοὶ δὲν ἐπολιτίσθησαν συγχρόνως, οὕτε εἰς τὸν ἴδιον βαθμόν. Ἀλλοὶ ἐπολιτίσθησαν ἐνωρίτερα καὶ ἔχουν παλαιοτέραν ἱστορίαν, καὶ ἄλλοι ἀργότερον καὶ ἡ ἱστορία των ἀρχίζει ἀργότερον. Οἱ λαοί, οἱ ὅποιοι ἔχουν σημαντικήν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν, λέγονται ἵστορικοὶ λαοί.

Εἰς τὴν παλαιοτέραν ἐποχὴν προωδευμένοι ἦσαν οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου: Αἰγύπτιοι, Βαβυλώνιοι, Ἀσσύριοι, Ἐβραῖοι, Φοίνικες, Μῆδοι, Πέρσαι. Κατόπιν ἥλθον οἱ Ἑλληνες καὶ ὑστερον οἱ Ρωμαῖοι.

Εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους ἀνεπτύχθησαν πολὺ οἱ λαοὶ τῆς Εύρωπης: Ἀγγλοί, Γάλλοι, Γερμανοί κλπ.

Ολοὶ αὐτοὶ οἱ λαοὶ ἀνήκουν εἰς τὴν λευκὴν ἢ καυκασίαν φυλήν. Ἡ μεγάλη αὐτὴ φυλὴ περιλαμβάνει δύο κλάδους, δύο διμεθνίας ὅπως λέγουν, τὴν ἵνδον ρωπαϊκὴν ἢ ἀριανὴν διμεθνίαν καὶ τὴν σημιτικὴν. Οἱ Ἰνδοευρωπαῖοι εἶναι λευκοί, ὑψηλοί, ξανθοί, μὲν γαλανούς ὀφθαλμούς, ἔχουν ἀνεπτυγμένον ἐγκέφαλον καὶ ἀντοχὴν εἰς τὴν ἐργασίαν, εἶναι δραστήριοι καὶ προοδευτικοί. Ἰνδοευρωπαῖοι εἶναι μερικοὶ λαοὶ τῆς Ἀσίας: οἱ Ἰνδοί, οἱ Πέρσαι, οἱ Μῆδοι, κυρίως ὅμως οἱ Ἑλληνες, οἱ Ρωμαῖοι, οἱ Ἀγγλοί, οἱ Γάλλοι, οἱ Γερμανοί κλπ.

Οἱ Σημῖται εἶναι μελαχροινοί, ἔχουν μαῦρα μαλλιά, πολλάκις σγουρά, μέτριον ὀνάστημα, εἶναι νευρώδεις. Σημῖται εἶναι οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Βαβυλώνιοι καὶ Ἀσσύριοι, οἱ Ἐβραῖοι, οἱ Φοίνικες, οἱ Ἀραβεῖς κ.ἄ.

Η ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ἡ ἱστορία ἀρχίζει περὶ τὸ 5000 π.Χ. Ο πρῶτος καὶ παλαιότερος λαὸς εἶναι οἱ Αἰγύπτιοι, ἀκολουθοῦν ἀμέσως οἱ Βαβυλώνιοι καὶ οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Ἐβραῖοι, οἱ Φοίνικες, οἱ Μῆδοι, οἱ Πέρσαι. Ολοὶ μαζὶ ὀνομάζονται Ἀνατολικοί λαοί. Κατόπιν ἔρχονται οἱ Ἑλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι. Η ἱστορία τῶν λαῶν αὐτῶν, δηλαδή τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων, ἀποτελεῖ τὴν

πρώτην μεγάλην περίοδον της ‘Ιστορίας, τήν ’Αρχαίαν ‘Ιστορίαν.

‘Η ’Αρχαία ‘Ιστορία τελειώνει μὲ τὴν καταστροφὴν τῆς Ρωμαϊκῆς Αύτοκρατορίας, δηλαδὴ τὸ 476 μ.Χ.

‘Απὸ τότε, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ 476 μ.Χ. ἀρχίζει ἡ Μεσαιωνικὴ ‘Ιστορία, ἡ ὁποία φθάνει μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους, δηλαδὴ μέχρι τοῦ 1453 μ.Χ. Ἀπὸ τὸ 1453 μ.Χ. ἀρχίζει ἡ Νεωτέρα ‘Ιστορία, ἡ ὁποία φθάνει μέχρι σήμερον.

‘Η Γενικὴ ‘Ιστορία λοιπὸν διαιρεῖται εἰς τρεῖς μεγάλας περιόδους :

1) τὴν ’Αρχαίαν ‘Ιστορίαν ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους μέχρι τοῦ 476 μ.Χ.

2) τὴν Μεσαιωνικὴν ‘Ιστορίαν ἀπὸ τὸ 476 - 1453 μ.Χ.

3) τὴν Νεωτέραν ‘Ιστορίαν ἀπὸ τὸ 1453 μέχρι σήμερον.

'Η Αρχαία Ελλάς

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Η ΕΛΛΑΣ

Η ΧΩΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΣ

‘Η Έλλας είναι μία ἀπὸ τὰς ώραιοτέρας χώρας τοῦ κόσμου· εύρισκεται εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου καὶ ἐκτείνεται εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Οἱ ισθμὸς τῆς Κορίνθου χωρίζει τὴν Ἑλλάδα εἰς δύο μέρη, εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Στερεάν, καὶ πέραν τῆς Στερεᾶς είναι ἡ Βόρειος Ἑλλάς. Τὰ τρία αὐτὰ τμήματα ὑποδιαιροῦνται εἰς μικρότερα διαμερίσματα:

1. Πελοπόννησος : Λακωνία, Μεσσηνία, Ἀργολίς, Ἀρκαδία, Ἡλισ καὶ Ἀχαΐα.

2. Στερεάς Ἑλλάς : Ἀττική, Βοιωτία, Φωκίς, Λοκρίς, Αιτωλία, Ακαρνανία, Θεσσαλία.

3. Βόρειος Ἑλλάς : Ἡπειρος, Μακεδονία, Θράκη.

Ἐκτὸς τῶν μερῶν αὐτῶν οἱ “Ελληνες εἶχον ἔγκατασταθῆ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἰονίου, εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἀργότερον ἔξηπλώθησαν εἰς τὴν Σικελίαν, τὴν κάτω Ἰταλίαν καὶ εἰς ὅλα τὰ παράλια τῆς Μεσογείου. Κυρίως κέντρον καὶ ἐστία τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα είναι τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Εἰς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι βρέχονται ἀπὸ τὰ κύματά του καὶ δροσίζονται ἀπὸ τοὺς ἀνέμους του, ἔζησαν αἱ ἀξιολογώτεραι Ἑλληνικαὶ φυλαί.

Η ΦΥΣΙΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Αὐτὴ ἡ μικρὰ χώρα παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν. Ἐχει

βουνά, τὰ δόποια ἀστράπτουν εἰς τὸ λευκὸν φῶς, γραφικάς πεδιάδας, ἐκτεταμένας καὶ πολυσχιδεῖς παραλίας, τὴν θάλασσαν μὲ τὰ γαλανὰ κύματα, ἀπὸ τὰ δόποια προβάλλουν χαριτωμένα νησιά.

‘Η Ἑλλάς εἶναι χώρα ὁρεινή. Τὰ βουνὰ σκεπάζουν τὰ ὄγδοήκοντα ἑκατοστά τοῦ ἔδαφους τῆς. Αἱ διακλαδώσεις τῆς Πίνδου, τοῦ κεντρικοῦ κορμοῦ, ἀπλώνονται εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις, φθάνουν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ σχηματίζουν ἐκεῖ ἀκρωτήρια καὶ χερσονήσους. Εἰς μερικὰ μέρη τὰ βουνά χαμηλώνουν καὶ ἀφήνουν μεταξύ των πεδιάδας, αἱ δόποια ποτίζονται ἀπὸ μικροὺς ποταμοὺς καὶ εἶναι κατάλληλοι διὰ καλλιέργειαν, ὅπως εἶναι ἡ πεδιὰς τοῦ Εύρωτα, τῆς Μεσσηνίας καὶ τοῦ Ἀργούς εἰς τὴν Πελοπόννησον, τῆς Ἀττικῆς, τῶν Θηβῶν καὶ τοῦ Πηνειοῦ εἰς τὴν Στερεάν καὶ αἱ πεδιάδες τῆς Μακεδονίας. Εἰς αὐτὰς ἔζησαν αἱ σημαντικώτεραι Ἑλληνικαὶ φυλαὶ καὶ ἡκμασαν αἱ σπουδαιότεραι πολιτεῖαι.

‘Η συγκοινωνία διὰ ξηρᾶς εἶναι δύσκολος, διότι τὰ βουνὰ ἀφήνουν στενὰς μόνον διαβάσεις. ’Αλλ’ οἱ Ἑλληνες εἶχον τὴν εὔκολίαν νὰ συγκοινωνοῦν διὰ θαλάσσης. ‘Η θάλασσα εἰσέρχεται βαθέως εἰς τὴν ξηράν, σχηματίζει κόλπους, πορθμούς καὶ ἀναριθμήτους λιμένας καὶ ὄρμους, ὡς νὰ προκαλῇ τοὺς κατοίκους καὶ νὰ τοὺς προτρέπῃ νὰ γίνουν ναυτικοί. ‘Η Ἑλληνικὴ θάλασσα εἶναι σκεπασμένη ἀπὸ νησιά, τὰ δόποια χρησιμεύουν ὡς γέφυρα, διὰ νὰ περάσῃ κανεὶς εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Θράκην ἢ καὶ ἀντιθέτως. Οἱ Ἑλληνες ἀπὸ τοὺς παλαιοτάτους χρόνους ἥγαπτησαν τὴν θάλασσαν καὶ ἔγιναν ἐπιτήδειοι καὶ τολμηροί ναυτικοί.

‘Ο συνδυασμὸς αὐτὸς βουνοῦ, πεδιάδος καὶ παραλίας εἶναι τὸ ἰδιαίτερον γνώρισμα τῆς Ἑλλάδος. Κάθε Ἑλληνικὴ χώρα, ὅσο μικρὰ καὶ ἀν ἦτο, εἶχε ποιμένας, ἀγρότας καὶ ναυτικούς.

ΤΑ ΒΟΥΝΑ — ΤΑ ΝΕΡΑ — Η ΘΑΛΑΣΣΑ

Τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι πολὺ ύψηλά. ‘Η ύψηλοτέρα κορυφή, ὁ Ὀλυμπος, εἶναι 2985 μ., ὁ Παρνασσὸς 2459 μ., ἐνῶ τὰ βουνὰ τῆς Ἀττικῆς εἶναι μέτρια ύψώματα ἀπὸ 1000-1500 μ. Διὰ τοῦτο δὲν ἔχουν πολλὰ χιόνια, οὕτε πάγους, οὕτε τροφοδοτοῦν μεγάλους ποταμούς. Δὲν ἔχουν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῶν μεγάλων βουνῶν τῆς Εύρωπης, ὅπως π.χ. τῶν Ἀλπεων, ἀλλ’ οὕτε

τὴν ὁμίχλην καὶ τὴν ἀγριότητά των. Ἐπ' ὅλα τὰ μέρη εἶναι προσιτὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Εἰς τὰς πτυχάς των ἀνοίγουν χλοεραὶ καὶ εὔθυμοι κοιλάδες, τὰς ὑποίας δροσίζουν αἱ πηγαὶ καὶ σκιάζουν αἱ πίτες. Ἐπ' ὅλα τὰ μέρη διασχίζονται ἀπὸ δρόμους. Ἀλλ' οἱ δρόμοι τῆς Ἀρχαίας Ελλάδος ἥσαν στενωποὶ καὶ δὲν διετηροῦντο καλά.

Οἱ ποταμοὶ τῆς Ελλάδος εἶναι μικροί, ἀλλὰ ὄρμητικοι. Σκάπτουν βαθείας φάραγγας, αἱ ὑποίαι δυσκολεύουν τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὸν χειμῶνα συνήθως πλημμυροῦν. Καταβιβάζουν πολλὴν λάσπην καὶ σχηματίζουν ἔλη καὶ προσχώσεις, αἱ ὑποίαι κλείουν τοὺς λιμένας. Τέλος εἶναι θολοὶ καὶ τὸ νερό των δὲν πίνεται. Κανένας σχεδὸν δὲν εἶναι πλωτός. Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους οἱ ποταμοὶ τῆς Ελλάδος δὲν ἥσαν ὠφέλιμοι εἰς τοὺς κατοίκους, ὅσον οἱ ποταμοὶ ἄλλων χωρῶν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐκτίσθησαν μεγάλαι πόλεις πλησίον αὐτῶν.

'Αντιθέτως εἰς χώραν θερμήν, ὅπως ἡ Ελλάς, μεγάλην ἀξίαν ἔχουν αἱ πηγαί. Οἱ ἀρχαῖοι ἔθεωρησαν αὐτὰς ὡς δῶρον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἔξυμνησαν. Αἱ πηγαὶ συνήθως ἔδωσαν ἀφορμήν νὰ κτισθοῦν πόλεις καὶ μὲ αὐτὰς συνδέονται ἀξιοσέβαστοι παραδόσεις τῶν ἀρχαίων Ελλήνων. 'Ο πτερωτὸς Πήγασος μὲ τὸ κτύπημα τοῦ ποδὸς ἀνοίγει τὴν πηγὴν τῶν Μυκηνῶν καὶ τοῦ Ἀκροκορίνθου. Τὸ νερὸ τῆς πηγῆς δροσίζει τὸν διαβάτην, διατηρεῖ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων καὶ δίδει ἰερότητα εἰς τὸν τόπον. 'Εκεὶ κατοικοῦν αἱ νύμφαι, ἀγαπηταὶ εἰς ὅλους τοὺς Ελληνας.

Η θάλασσα σα α ἐναγκαλίζεται μὲ φιλοστοργίαν τὴν Ελλάδα, εἰσέρχεται βαθύτατα εἰς τὴν γῆν καὶ δημιουργεῖ στενὴν ἐνότητα ξηρᾶς καὶ ὄδατος. 'Αφ' ἐτέρου ἡ παραλία μὲ τὰς πολλὰς πτυχώσεις της καὶ μὲ τὰς παρακειμένας νήσους προσφέρει ἀσφαλές καταφύγιον εἰς τοὺς ναυτικούς.

Πολὺ εύνοϊκωτέρους ὄρους ἀπὸ τὸ Ιόνιον πέλαγος παρουσιάζει τὸ Αἴγαον, διότι οἱ ἀνεμοί πνέουν ἐδῶ μὲ μεγάλην κανονικότητα. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Αἴγαίου ἴδρυθησαν αἱ σημαντικώτεραι πόλεις καὶ ἀνεπτύχθη ὁ ναυτικὸς βίος καὶ ὁ Ελληνικὸς πολιτισμός. Τὸ Αἴγαον κυρίως εἶναι ἡ Ελληνικὴ θάλασσα.

Η ΦΥΤΕΙΑ

"Οπως ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐδάφους τοιουτοτρόπως καὶ ἡ φυτεία

τῆς Ἑλλάδος παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν. Ἡ ἀνατολικὴ Ἑλλὰς ἔχει διάφορα δένδρα καὶ φυτὰ ἀπὸ τὴν δυτικήν. Ἡ Ἑλλὰς ἦτο πολὺ πρασινωτέρα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Οἱ συγγραφεῖς ἀναφέρουν δάση, τῶν δποίων οὕτε ἵχνος σώζεται σήμερον. Ἐπίσης οἱ ποταμοὶ εἶχον περισσότερον ὄνδωρ καὶ διετήρουν περισσοτέραν χλόην εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς λειμῶνας. Ὑπῆρχον ἄφθονα δένδρα καὶ διέφερον ἀναλόγως τοῦ τόπου καὶ τοῦ ὑψους. Εἰς τὰς πεδιάδας κατὰ μῆκος τῶν ρευμάτων ἐφύοντο αἱ λεῦκαι, τὰς δποίας ὁ Ἡρακλῆς πρῶτος, καθὼς ἔλεγεν ὁ μῦθος, ἔφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὰς βορειὰς χώρας.

Ἄλλα τὸ χαρακτηριστικὸν δένδρον τῆς Ἑλληνικῆς ἔξοχῆς είναι ἡ πλάτανος. Ἡ πλουσία σκιά της τὴν κάμνει τὸ ἐκλεκτὸν δένδρον τῶν περιπάτων. Ἡ ἀγορὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὁ τόπος, ὅπου ἐγυμνάζοντο οἱ νέοι τῆς Σπάρτης, ἐσκιάζετο ἀπὸ πλατάνους.

Εἰς τὰ βουνὰ βασιλεύει ἡ δρῦς, ἡ ὀξυά, εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη ἡ ἐλάτη καὶ σχεδὸν παντοῦ ἡ πεύκη. Τὸ Ἑλληνικὸν δάσος δὲν είναι σκοτεινὸν καὶ μυστηριώδες, ὅπως τὰ δάση τῆς βορείου Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Είναι ἡμερον καὶ φαιδρὸν ἀπὸ τὸν βόμβον τῶν ἐντόμων καὶ τὸ ᾄσμα τῶν πτηνῶν καὶ ἐμψυχώνεται ἀπὸ τὴν διαρκῆ παρουσίαν τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἀρχαῖοι ἥρωες τὰ ἐκαθάρισαν ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία, ἀπὸ τοὺς λέοντας καὶ τοὺς πάνθηρας. Κάποτε μόνον ἐμφανίζεται ἡ ἄρκτος.

ΤΟ ΚΛΙΜΑ

Σήμερον τὸ κλῖμα τῆς Ἑλλάδος είναι πολὺ θερμόν. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα,¹ ὅταν ἡ χώρα εἶχε τὰ δάση καὶ τὰ νερά της, ἦτο πολὺ δροσερώτερον. Ἐβρεχε περισσότερον καὶ ἔχιοντες εἰς μέρη, εἰς τὰ δποία τώρα δὲν χιονίζει. Οἱ ἀρχαῖοι ἐξύμνησαν τὴν χώραν των διὰ τὸ γλυκύ της κλίμα.

Ἀσύγκριτον χάριν προσδίδει εἰς τὴν χώραν τὸ ἄφθονον φῶς καὶ ὁ αἰωνίως διαυγής ἀήρ. Ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαίρας αὐτῆς τὰ πράγματα διακρίνονται ἔως τὴν τελευταίαν λεπτομέρειαν. Ο νοῦς καὶ ὁ ὄφθαλμὸς τοῦ ἀνθρώπου συνηθίζουν εἰς τὴν ἀκρίβειαν, εἰς τὸ φωτεινὸν καὶ καθαρόν. Οἱ ποιηταὶ τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔπλασαν φαντάσματα καὶ σκοτεινούς ἥρωας, ὅπως οἱ ποιηταὶ τῶν βορείων λαῶν.

‘Η Ἑλληνικὴ θρησκεία δὲν γνωρίζει κανένα μαῦρον ή κακοποιὸν δαίμονα.

Η ΦΥΛΗ

Οἱ Ἑλληνες ἀνήκουν εἰς τὴν ἵνδοευρωπαϊκὴν ὁμοεθνίαν καὶ εἶναι συγγενεῖς τῶν μεγαλυτέρων λαῶν τοῦ κόσμου τῶν Ρωμαίων, τῶν Γερμανῶν, τῶν Ἀγγλῶν, τῶν Γάλλων κλπ. Ἡσαν, ὅπως ἐκεῖνοι, ὑψηλοί, ξανθοί μὲν γαλανὰ μάτια. Αἱ γραμμαὶ τοῦ προσώπου τῶν ἥσαν κανονικαὶ καὶ ἡ μύτη εὐθεῖα, τὸ μέτωπον πλατύ. Εἶχον ἄφθονα μαλλιά, τὰ ὅποια ἀλλοτε ἥσαν κοντὰ καὶ ἐσχημάτιζαν βοστρύχους ἐπάνω εἰς τὸ μέτωπον, ἀλλοτε μακριὰ καὶ λεῖα καὶ κατέβαινον εἰς τοὺς ὄμοις. Τὸ σῶμά των ἥτο δυνατόν, οἱ μύες τῶν βραχιόνων καὶ τῶν κνημῶν ἀνεπτυγμένοι καὶ δυνατοί. Ὄλα αὐτὰ τὰ βλέπομεν εἰς τὰ ἀγάλματα καὶ εἰς τὰς εἰκόνας τὰς ὅποιας μᾶς ἀφησαν οἱ ἀρχαῖοι. Εἶχον πνεῦμα ἔξυπνον καὶ ἐφευρετικὸν καὶ μεγάλην ἀγάπην εἰς κάθε τι ὠραῖον καὶ λεπτόν.

Ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος δὲν ἥτο ποτὲ ὑπερβολικὰ πλούσιον, οἱ κάτοικοι ἥσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἐργάζωνται πολύ. Ἡ ἐργασία ἔκαμε τοὺς ἀρχαίους δραστηρίους καὶ ἐπινοητικούς καὶ τὰ θαλασσινὰ ταξίδια τολμηρούς καὶ ἀποφασιστικούς. Ἡ ζωὴ εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ εἰς τὸν ἀνοικτὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ ἔπλασε τὸ σῶμά των εὐκίνητον καὶ ἀθλητικὸν καὶ ἐγέννησεν εἰς τὴν ψυχήν των τὴν ἀγάπην εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐλευθερίαν. Τέλος τὸ ἔξαίρετον κλίμα τοὺς ἔκαμε νὰ εἶναι εὐαίσθητοι καὶ νὰ ἀγαποῦν τὰ ὠραῖα πράγματα.

ΑΙ ΠΗΓΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Τὴν ιστορίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων γνωρίζομεν πολὺ καλύτερα ἀπὸ τὴν ιστορίαν τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν, διότι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔζησαν ἀξιόλογοι ιστορικοί, οἱ ὅποιοι ἔξιστόρησαν λεπτομερῶς τὰ γεγονότα. Ἐκτὸς τῶν ιστοριῶν μᾶς ἔμειναν πλῆθος ἄλλα συγγράμματα, ποιήματα, ρητορικοί λόγοι, ἐπιστημονικὰ ἔργα, τὰ ὅποια μᾶς πληροφοροῦν διὰ τὴν ζωὴν, διὰ τὰς ίδεας καὶ γενικῶς διὰ τὸν πολιτισμόν των.

Τὰς πληροφορίας αὐτὰς συμπληρώνουν αἱ ἐπιγραφαί. Κυ-

βερνήσεις καὶ ιδιῶται δηλαδὴ ἔχάραττον ἐπάνω εἰς λίθους νόμους, ψηφίσματα, συνθήκας κλπ.

Τέλος ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους "Ελληνας ἐσώθησαν μνημεῖα καὶ ἔργα τέχνης, ὅσα ἀπὸ κανέναν ἄλλον λαόν: ναοί, ἀνάκτορα, τάφοι, ἀγάλματα, ἀγγεῖα, ὅπλα καὶ ἄλλα χειροτεχνήματα. Πολλὰ ἀπὸ τὰ μνημεῖα αὐτὰ μένουν ἀκόμη ὅρθια καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἔδαφος. Πολλὰ δὲ ἔπεισαν, ἐτάφησαν ἐντὸς τῆς γῆς καὶ ἔμειναν ἐκεῖ πολλοὺς αἰώνας. Ἀλλ' αἱ ἀνασκαφαὶ τὰ ἔφερον εἰς φῶς καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι κατώρθωσαν νὰ ἀντλήσουν ἀπ' αὐτὰ πολυτίμους πληροφορίας.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Α 'Ελλάς είναι μικρὰ χώρα, ἀλλ' ἔχει μεγάλην ιστορίαν, διότι εἰς αὐτήν ἔζησεν ἔνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιοτέρους λαούς τῆς γῆς. Οἱ "Ελληνες είναι οἱ πιοώτοι δημιουργοὶ ἀνωτέρου πολιτισμοῦ. Δὲν γνωρίζομεν εἰς ποιὸν σημεῖον θὰ ἦτο σήμερον ὁ πολιτισμός, ἂν δὲν ὑπῆρχον οἱ "Ελληνες. Οἱ Εὐρωπαῖοι σοφοὶ λέγουν, ὅτι ἔγινε τὸ θαῦμα εἰς τὴν 'Ελλάδα. "Ολοι οἱ μεγάλοι λαοὶ ὡφελήθησαν ἀπὸ τοὺς "Ελληνας. Οἱ σοφοί, οἱ ποιηταί, οἱ ρήτορες, οἱ καλλιτέχναι των αὐτούς ἔλαβον ὡς παράδειγμα. Διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ ἀνεπτυγμένοι λαοὶ θεωροῦν τοὺς "Ελληνας ὡς διδασκάλους των καὶ μελετοῦν μὲ ἀγάπην τὴν ιστορίαν των. Εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Εὐρώπης διδάσκεται ἡ "Ελληνικὴ ιστορία καὶ τὰ παιδιά γνωρίζουν πολὺ καλὰ τὴν ζωὴν, τὰ βιβλία καὶ τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΠΡΟ· Ι· ΣΤΟΡΙΚΗ ΕΛΛΑΣ

ΑΙΓΑΙΟΙ ΚΑΙ ΚΡΗΤΕΣ

Η ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Οι "Ελληνες δὲν εἶναι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος. Προτοῦ ἔλθουν οἱ παλαιότεροι πρόγονοί μας, εἰς τὴν πατρίδα μας ἔζησαν ἄλλοι ἀνθρώποι ἀπὸ ἄλλην φυλήν, ἀρκετὰ προωδευμένοι, ἀπὸ τοὺς ὅποιούς οἱ "Ελληνες ἔμαθον πολλά. Τοὺς παλαιοτάτους αὐτοὺς ἀνθρώπους οἱ ἀρχαιολόγοι τοὺς ὀνόμασαν Προέλληνας. Εἰς αὐτὸν μᾶς διεφώτισαν αἱ ἀνασκαφαί.

Τὰ βιβλία καὶ τὰ ἄλλα γραπτὰ μνημεῖα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δὲν μᾶς πληροφοροῦν διὰ τὴν πολὺ παλαιάν ιστορίαν τῆς Ἑλλάδος, διότι εἶναι σχετικῶς νεώτερα. Αἱ πληροφορίαι, τὰς ὅποιας μᾶς δίδουν, φθάνουν τὸ πολὺ ἔως τὸ 1000 π.Χ. καὶ ἀπὸ τότε ἀρχίζει ἡ κυρίως ιστορία διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἐποχὴ πρὸ τοῦ 1000 π.Χ. εἶναι οἱ προϊστορικοὶ χρόνοι τῆς Ἑλλάδος.

Οι "Ελληνες εἶχον λησμονήσει τὴν παλαιοτέραν ιστορίαν των καὶ διηγοῦντο μερικούς μύθους, ἀπὸ τοὺς ὅποιούς περιφημότεροι ἦσαν ὁ μῦθος τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ἡ Ἀργόναυτικὴ ἐκστρατεία κλπ. Ἐπίστης εἶχον διατηρήσει τὴν ἀνάμνησιν ὅτι πρὸ αὐτῶν εἰς τὴν χώραν των ἔζησεν ἔνας λαός, οἱ Πελασγοί.

'Άλλὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ἔγιναν σημαντικαὶ ἀνασκαφαί, ἀπὸ τὰς ὅποιας ἐμάθομεν πολλὰ διὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους τῆς Ἑλλάδος. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἔδειξαν ὅτι ὑπῆρχον ἀνθρώποι εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν νεολιθικὴν ἐποχήν. Ἀργότερον εἰς τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τοῦ Αιγαίου ἔζησεν ἔνας λαός ἀρκετὸν ἀνεπτυγμένος, τὸν ὅποιον οἱ ἀρχαιολόγοι ὀνομάζουν Αἰγαῖος ή Κρηταῖος. Τέλος περὶ τὰ 2000 π.Χ. ἥλθον οἱ πρῶτοι "Ελληνες, δηλαδὴ οἱ Ἀχαιοί.

ΑΙΓΑΙΟΙ ΚΑΙ ΑΙΓΑΙΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Εις πολὺ παλαιούς χρόνους, ίσως ἀπὸ τὸ 4000 π.Χ. εἰς τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου ἔζησε μιὰ φυλὴ εὐφυής καὶ ζωηρά, ἡ ὁποία ἀνέπτυξεν ἀξιόλογον πολιτισμὸν καὶ εἶχε πολλὰς σχέσεις μὲ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, τοὺς Φοίνικας καὶ Μικρασιάτας. Τὸν λαὸν αὐτὸν οἱ ιστορικοὶ ὀνόμασαν Αἰγαῖοι ή Αἰγαῖον Πολιτισμόν. "Οπως συμπεραίνομεν ἀπὸ τὸ κρανίον καὶ τὰς τοιχογραφίας, αἱ ὁποῖαι ἐσώθησαν εἰς τὴν Κρήτην, οἱ Αἰγαῖοι δὲν εἴναι οὕτε Ἰνδοευρωπαῖοι, οὕτε Σημῖται, ὅλα' ἀνήκουν εἰς ιδιαίτερον κλάδον τῆς λευκῆς φυλῆς, ὁ ὁποῖος κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἔζησεν εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου καὶ διὰ τοῦτο τὸν ὀνομάζουν Μεσογεῖοι ή Αιγαῖοι.

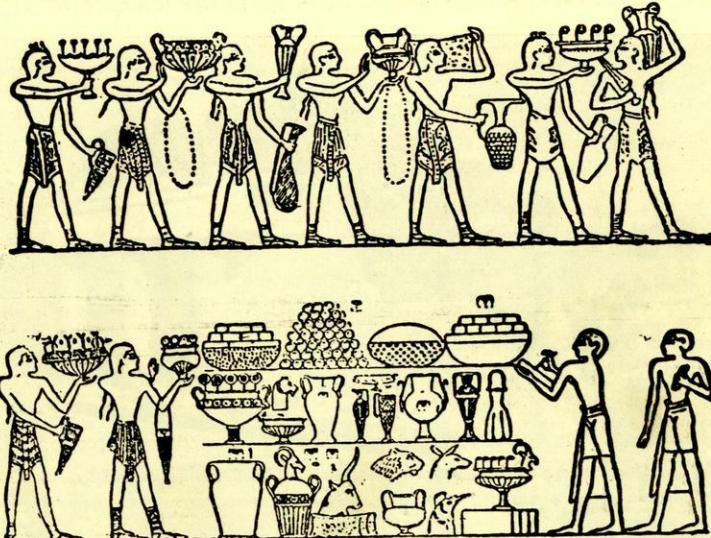
Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Περὶ τὰ 2000 π.Χ. κέντρον τοῦ Αἰγαίου πολιτισμοῦ εἴναι ἡ Κρήτη. Ἡ ἔξαιρετική της θέσις ἔξασφαλίζει εἰς αὐτὴν τὴν κυριαρχίαν εἰς τὸν Αἰγαίον κόσμον. Ἡ Κρήτη κεῖται σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου, εἰς τὸ μέσον τῆς κυανῆς θαλάσσης, ὅπως λέγει ὁ "Ομηρος. Εύρισκεται σχεδὸν εἰς ἵσην ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν Τροίαν καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου, ἀπὸ τὸν Ἀργολικὸν καὶ τὴν Κυρηναϊκήν, τὴν Κύπρον καὶ τὴν Σικελίαν, τὴν Συρίαν καὶ τὴν Ιταλίαν. "Οταν ὁ ὄρειχαλκος ἔγινεν ἀπαραίτητος διὰ τὴν βιομηχανίαν, οἱ ἔμποροι τῆς Ἀνατολῆς ἥσαν ὑποχρεωμένοι νὰ πλεύσουν εἰς τὰς χώρας τῆς Δύσεως, εἰς τὴν Ἀδριατικήν, εἰς τὰ παράλια τῆς Γαλατίας καὶ τῆς Ισπανίας, διὰ νὰ τὸν προμηθευθοῦν. Ἡ Κρήτη τότε ἔγινε διάσημος σταθμὸς μεταξύ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Οἱ Κρήτες ἐτελειοποίησαν τὴν τέχνην τῆς κατασκευῆς τοῦ ὄρειχαλκού καὶ προώδευσαν εἰς δῆλας τὰς τέχνας.

Η ΘΑΛΑΣΣΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ

"Ο αἱών τοῦ ὄρειχαλκου εἴναι ἡ ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τῆς Κρήτης. Οἱ Κρήτες εἴναι ὁ πρῶτος λαός, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε σημαντικῶς τὴν ναυτιλίαν. Πολὺ πρὸ τῶν Φοινίκων ἥσαν οἱ κατ' ἔξοχὴν ναυτικοὶ

καὶ διέσχιζον τὴν Μεσόγειον εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις ἐπάνω εἰς τὰ στενὰ καὶ μακρουλὰ πλοιά των μὲ τὴν καμπυλωτήν πρύμνην. Τὸν 15ον π.Χ. αἰῶνα ὁ βασιλεὺς τῆς Αἴγυπτου Θουτμῆς Γ' θέλει νὰ μεταφέρῃ ξυλείαν ἀπὸ τὸν Λίβανον καὶ ἀναθέτει τοῦτο εἰς τοὺς Κρήτας καὶ ὅχι εἰς τοὺς Φοίνικας, τὸ ὅποιον σημαίνει ὅτι τὴν ἐποχὴν αὐτὴν οἱ Φοίνικες δὲν εἶχον πλοῖα. Οἱ Κρῆτες εἶναι οἱ πρώτοι ναυ-

Τύποι Κρητικού

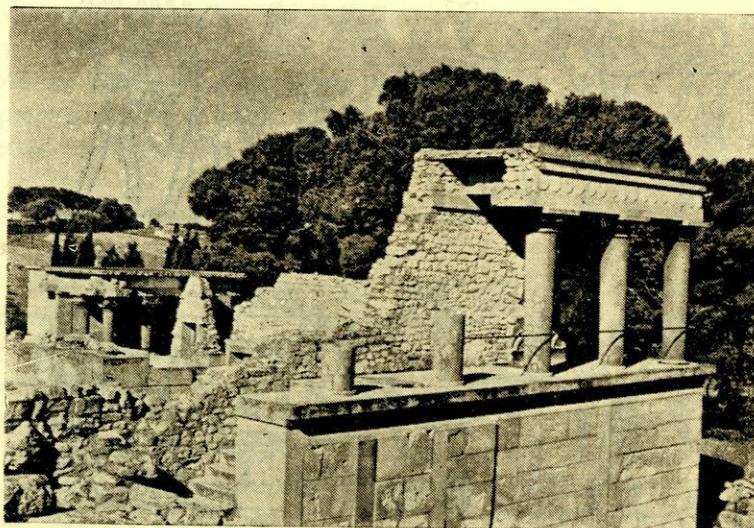
(Παράστασις ἐπὶ αἰγυπτιακοῦ τάφου περὶ τὸ 1400 π.Χ.)

Περὶ τὸ 1500 π.Χ. ὑπῆρχε μεγάλη κίνησις μεταξὺ Κρήτης καὶ Αἴγυπτου. Οἱ Κρῆτες ίδιοι, ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι, ἐπεσκέπτοντο τὴν χώραν τοῦ Νείλου. Εἰς τὴν εἰκόνα παριστάνονται Κρῆτες κομίζοντες δῶρα εἰς τὸν Φαραώ. Διακρίνομεν ζωγραφικά τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος, τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὰ κρητικὰ ἄγγεια.

Τικοὶ τῆς Μεσογείου καὶ διδάσκαλοι τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ ναυτικά. Οἱ Φαραώ ἤνοιξαν τὰς ἀγορὰς τῆς χώρας των εἰς τοὺς ἐπιτηδείους αὐτοὺς ἐμπόρους.

Οἱ βασιλεῖς τῆς Κρήτης διωργάνωσαν πολεμικὸν στόλον καὶ ἐκυριάρχησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Η Κρήτη περὶ τὸ 1500 - 1200 π.Χ. ἔγινε τὸ κέντρον ἰσχυροῦ ναυτικοῦ κράτους, τὸ ὅποιον ἔξουσίαζε

τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς. Κυρίαρχοι εἰς τὴν θάλασσαν μὲν τὸν στόλον των οἱ Κρῆτες δὲν ὀχυρώνουν τὰς πόλεις. Ἀνάμιησιν τῆς δυνάμεως τῶν βασιλέων τῆς Κρήτης διετήρησαν οἱ Ἑλληνες εἰς τοὺς μύθους τοῦ Μίνωος καὶ τοῦ Μινωταύρου. Πρωτεύουσα τοῦ Κρητικοῦ κράτους ἦτο ἡ Κνωσὸς εἰς τὸ μέσον τῆς βορείου παραλίας πλησίον τοῦ σημερινοῦ Ἡρακλείου. Ἀργότερον ἤκμασεν ἡ Φαιστός, εἰς τὸ ἀντίθετον

'Ανάκτορον τῆς Κνωσοῦ.

Εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀνακτόρου ὑπῆρχε μεγάλη αὐλή, τριγυρισμένη ἀπὸ πλῆθος δωμάτων καὶ περιπλόκους διαδρόμους. Ἀπὸ τὴν αὐλὴν κατέβαινον εἰς τὰ διαμερίσματα τοῦ βασιλέως διὰ τιμητικῆς κλίμακος περιβαλλομένης ἀπὸ κίονας, τῶν ὅποιων δ κορμὸς λεπτύνεται πρὸς τὰ κάτω κατὰ τὴν μινωικὴν τέχνην. "Αλλαι κλίμακες ἔφερον πρὸς τὰ ὑπόγεια. Ἡ περίπλοκος αὐτὴ κατασκευή, εἰς τὴν ὅποιαν ἀσφαλῶς ἔχαντο ὁ ξένος, ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ γεννηθῇ ὁ μῦθος τοῦ Λαζιρίνθου.

ἄκρον τῆς νήσου, ὀνομαστὴ εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς χρόνους ἀπὸ τὴν ὅποιαν τὰ κυανόπιρα καράβια ἀρμενίζουν πρὸς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰ σπρώχνουν οἱ ἀνεμοι καὶ τὰ κύματα, ὅπως φάλλει ὁ Ομηρος.

"Ολα αὐτὰ τὰ ἐμάθομεν ἀπὸ τὰς ἀνασκαφάς. Ἀπὸ τὸ 1900" Αγ-

γλοι ο σοφοί ύπό τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὅρχαιολόγου " Η β α ν σ καὶ ἀργότερον Ἰταλοὶ ἀνεκάλυψαν εἰς τὴν Κρήτην ὀλόκληρον κόσμον ἄγνωστον ἔως τότε. Τὰ σημαντικώτερα μνημεῖα εὑρέθησαν εἰς τὴν Κνωσὸν καὶ Φαιστόν.

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ

Οἱ Κρῆτες εἶναι ἐπίστης οἱ πρῶτοι ἔμποροι τῆς Μεσογείου.

Τὸ ἐσωτερικὸν ἔμποριον εἶναι συγκεντρωμένον ἐντὸς τῶν πόλεων,

Ανάπτοροι τῆς Κνωσοῦ—Αἴθουσα τοῦ θρόνου.

Ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου εὑρίσκεται εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ ἀνακτόρου. Οἱ θρόνοι εἶναι ἀπὸ γύψου. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ εἶναι τὰ καθίσματα τῶν συμβούλων. Οι τοῖχοι κοσμεῖται ἀπὸ καμψάς εἰκόνας.

εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς ἀγορᾶς. Διὰ νὰ διευκολύνουν τὴν κίνησιν, κατεσκεύασαν δρόμους κτισμένους μὲ πλίνθους καὶ ἀσβεστον ἢ πλακοστρωμένους, ποὺ ἡνωναν τὰς πόλεις μεταξύ των ἢ μὲ τοὺς λιμένας. Οἱ δρόμοι αὐτοὶ ἦσαν στενοί, 1,40 μ. διὰ τὰ ζῷα καὶ τροχοφόρα, 1,10 μ. διὰ κάθε πεζοδρόμιον. Ἡ μεταφορὰ ἐγίνετο μὲ ὄνους καὶ ἵππους ἢ κάρρα μὲ δύο ἢ τέσσαρας τροχούς συρόμενα ἀπὸ βόδια. Οἱ ἔμποροι ἐπήγαινε μὲ τὰ πόδια κοντὰ εἰς τὸ ζῷόν του.

Πολὺ σπουδαιότερον ἦτο τὸ ἔμποριον διὰ θαλάσσης. Ἀπορεῖ

κανεὶς πῶς μὲ τὰ μέσα τῆς ἐποχῆς ἔκεινης ἔφθασαν τόσο μακριά οἱ Κρῆτες. Κατεσκεύασαν πλοϊα μακρουλά καὶ χαμηλά, μὲ ὑψηλὴν πρῷραν καὶ δύο πυργίσκους, ἕνα ἐμπρὸς καὶ ὅλον ὀπίστω. Εἰς τὸ μέσον εἶχον ἔνα στερεὰ πασσαλωμένον κατάρτι ἔως 8 μέτρα. Τὸ σκάφος ἦτο καλὸν διὰ τὴν πειραστείαν καὶ διὰ τὴν ἄμυναν ἀπὸ τοὺς πειρατάς. Συνήθως ἔκινετο μὲ κουπιά. Οἱ Κρῆτες ἐπενόησαν ἐπί-

'Ανάκτορον τῆς Κνωσοῦ.

Πίθοι ἐντὸς τοῦ ὑπογείου δι' ἀποθήκευσιν τροφίμων.

σης καὶ τὰ ἄλλα ἀπαραίτητα διὰ τὸ ἐμπόριον, τὰ μέτρα, νὰ ζυγίζουν καὶ νὰ μετροῦν, καθὼς καὶ τὴν γραφήν.

Οἱ ἴδιοι ἔστελλον εἰς τὸ ἔξωτερικὸν τὸ περίσσευμα ἀπὸ τὸ λάδι καὶ τὸ κρασί, ὁγγεῖα, ὄπλα, σκεύη, κοσμήματα, ἔγχρωμα ὑφάσματα. Ἀπέναντι αὐτῶν εἰσῆγον ἵππους ἀπὸ τὴν Ἄσιαν, τὸ σίλφιον—ἕνα φυτὸν περιζήτητον ὡς φάρμακον καὶ διὰ νὰ καρυκεύουν τὰ φαγητά—ἀπὸ τὴν Λιβύην, ἐπίσης σκληρούς λίθους, πολύτιμα μέταλλα, ἐλεφαντόδοντα καὶ πρώτας ὄλας διὰ τὴν μεταλλουργίαν των.

Αἱ Κυκλαδεῖς ἥσαν ὁ πρῶτος σταθμός των. Ἀπὸ τοῦ 18ου αἰώνος ἔξαπλωνονται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Πελοπόννησος, μὲ τὰ μεγάλα τῆς κέντρα, τὴν Τίρυνθα καὶ τὰς Μυκήνας, δέχεται τὴν ἐπίδρασίν των. Εἰς τὸ κατόπιν περίφημον μαντεῖον τῶν Δελφῶν, τὸ κρυμμένον εἰς τὴν σκιάν τοῦ Παρνασσοῦ, εἰσάγουν τὴν θεάν των, τὴν μουσικὴν καὶ τοὺς χορούς των. Ἐχουν στενὴν σχέσιν μὲ τὴν Ἀττικήν, ὅπου ὁ μῦθος τοῦ φόρου τῶν ἐπτὰ νέων καὶ ἐπτὰ νεανίδων καθὼς καὶ τοῦ ταύρου τοῦ Μαραθῶνος ἔσωσαν τὴν ἀνάμυησίν των. Ἡ ἐπίδρασίς των φθάνει ἔως τὴν Θεσσαλίαν. Ἀπὸ τὸν λιμένα της τῶν μυθικῶν χρόνων, τὴν Ἰωλικόν, ἀνεχώρησαν οἱ Ἀργοναῦται ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα τῶν ναυτικῶν τῆς Κρήτης.

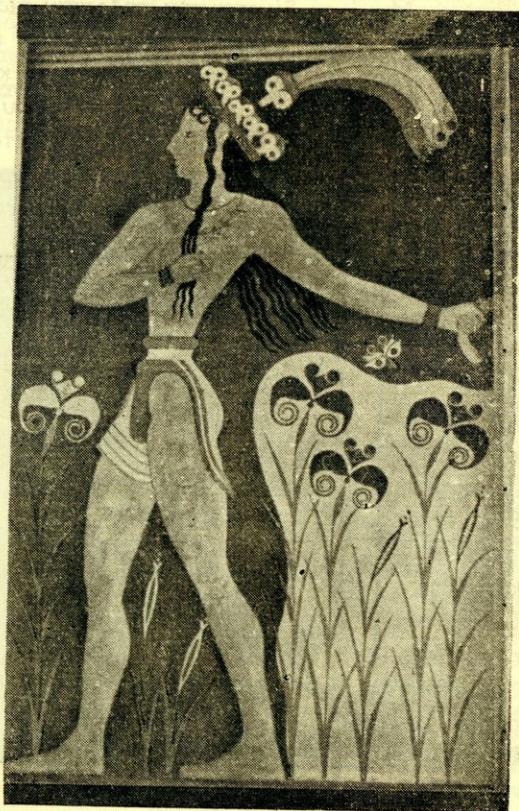
Μὲ τὴν Αἴγυπτον εἶναι στενόταται αἱ σχέσεις των. Κρῆτες ἔλαβον μέρος εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν Πυραμίδων (19ος π.Χ. αἰών). Τὸ 1467 δὲ Φαραὼ Θουτμές Γ', διεκδικῶν κοσμοκρατορίαν, μετέφερε μὲ κρητικὰ πλοϊα ἔσυλείαν ἀπὸ τὸν Λίβανον. Οἱ Κρῆτες ἐπέτυχον νὰ τοὺς παραχωρηθῇ ἴδιαίτερος λιμήν, διὰ νὰ ἐμπορεύωνται ἐλεύθερως.

Ἡ Κύπρος, ἡ νῆσος τοῦ χαλκοῦ, τοὺς προσείλκυσεν ἔγκαιρως. Ἀπὸ ἑκεῖ φθάνουν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Συρίας. Εἰς τὸν λιμένας τοῦ Λιβάνου τὰ κρητικὰ καράβια περιμένουν τὰ καραβάνια, τὰ ὅποια θὰ φθάσουν ἀπὸ τὰ βαθύτερα τῆς Ασίας. Φορτώνουν ἔσυλείαν διὰ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἄλογα διὰ τὴν Κρήτην. Εἰσχωροῦν εἰς τὴν Χαναάν. Ἀργότερον, τὸν 12ον αἰῶνα, Κρῆτες καὶ Αἰγαῖοι ἐγκαθίστανται εἰς τὴν παραλίαν τῆς Παλαιστίνης. Οἱ γνωστοὶ ἀπὸ τὴν Ἱεράνιστορίαν Φιλισταῖοι, οἱ ἐπικίνδυνοι ἔχθροι τῶν Ἐβραίων, εἶναι Αἰγαῖοι. Οἱ Γολιάθες εἶναι τύπος Κρητός πολεμιστοῦ εἰς τὴν φυσιογνωμίαν, τὴν περικεφαλαίαν καὶ τὸν ἄλλον ὄπλισμόν.

Ο Μινώταυρος.

Τὰ ἄσφιβα κρητικὰ πλοϊα ρίππονται εἰς τὴν Δύσιν, φθάνουν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Ἀδριατικῆς καὶ εἰς τὴν Σικελίαν. Ζητοῦν τοὺς λι-

‘Ο πρίγκιψ μὲ τὰ κχίρα.

(Μουσεῖον Ἡρακλείου).

Χρωματισμένον ἀνάγλυφον ἀπὸ τὸ ἀνάκτορον τῆς Κνωσοῦ. ‘Ο νεαρός πρίγκιψ βαδίζει μεταξὺ κρίνων καὶ ἔχει στολισμένον τὸ στῆθος μὲ περιδέραιον καὶ τὴν κεφαλὴν μὲ στέφανον ἀπὸ τὰ ἱδια ἀνθη. Φόρεῖ στέμμα ἀπὸ μεγάλα πτέρα.

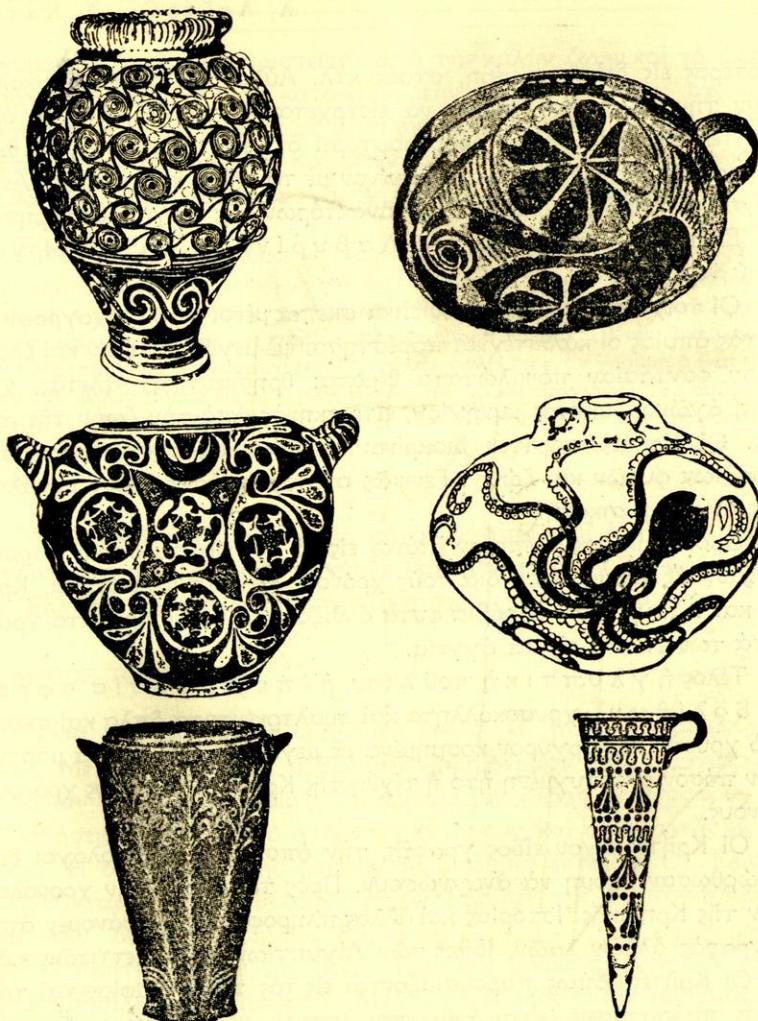
ΤΙΚΟΝ ἀνάκτορον εἶναι κτήριον μὲ πολλὰ πατώματα, ἔχει λεπτοὺς τοίχους, μίαν εύρυτάτην τετράγωνον αὐλὴν εἰς τὸ μέσον, ἄλλας μι-

μένας, εἰς τοὺς ὄποιούς φθάνουν τὸ ἥλεκτρον καὶ ὁ κασσίτερος ἀπὸ μυστηριώδεις δρόμους.

Εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μόνον δὲν εύρισκουν εὔκολον εἴσοδον, διότι τὸ ἐσωτερικόν της κατοικεῖται ἀπὸ ἔνα δραστήριον κατακτητικὸν λαόν, ἵνδοευρωπαϊκῆς καταγωγῆς, τοὺς Χεττίτας.

Η ΚΡΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν τῶν βασιλέων τῆς Κρήτης μαρτυροῦν τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα, μὲ τὰ ὄποια εἶχον κοσμήσει τὴν πρωτεύουσάν των. Ἀπὸ τὰ ἔρείπια, τὰ ὄποια ἐσώθησαν, σχηματίζομεν ἴδεαν τοῦ σχεδίου των. Τὸ κρη-

Κορητικά ἀγγεία.

Εἰς τὴν συλλογὴν βλέπομεν τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν κρητικῶν ἀγγείων. Τὸν πρῶτον ἔχει ἀκόμα ἀπλὰ σχέδια. Εἰς τὸ δεύτερον τὰ σχέδια εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένα. Τὸ τρίτον παρουσιάζει τὴν ἀκμὴν τῆς κοσμήσεως μὲ φυτὰ καὶ ἄνθη. Εἰς τὸ τέταρτον ζωγραφίζεται πολύπους. Τὸ πέμπτον εἶναι πίθος ὑψους 1.20 μ., ἐπὶ τοῦ ὅποιου εἰκονίζονται κρίνοι μὲ ἔξαιρετικὴν τέχνην. Τὸ τελευταῖον εἶναι πολύχρωμον κομφοτέχνημα. Συγχρίνατε μὲ τὰ ἀγγεῖα τῆς εἰκόνος 1 σελ. 23. Τὰ περισσότερα κρητικά ἀγγεῖα εὑρίσκονται εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Ἡρακλείου.

κροτέρας εἰς διάφορα μέρη, στοάς κτλ. Αὐλαὶ καὶ στοάὶ διευκολύνουν τὴν θαλασσίαν αὔραν νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸ κτήριον. Ὡς ὅλη ἀρχιτεκτονική τοῦ ἀνακτόρου μαρτυρεῖ ὅτι τοῦτο ἐγεννήθη εἰς θερμὴν χώραν καὶ εἶναι προστημοσμένον μὲ τὸ κλίμα τοῦ τόπου. Ἀνάμνησιν τῶν πολυπλόκων αὐτῶν ἀνακτόρων τῆς Κρήτης διετήρησαν οἱ Ἑλληνες εἰς τὸν μῦθον τοῦ Λαβύρινθου καὶ τοῦ Μινωταύρου.

Οἱ τοῖχοι τῶν ἀνακτόρων εἶναι σκεπασμένοι ἀπὸ τοιχογραφίας, εἰς τὰς ὁποίας οἱ καλλιτέχναι παρέστησαν μὲ μεγάλην χάριν καὶ ἐλευθέρων φαντασίαν ποικιλώτατα θέματα: θρησκευτικάς τελετάς, χορούς, ἀγῶνας, σκηνὰς κυνηγίου, εἴτε σκηνὰς ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς αὐλῆς. Οἱ Κρῆτες τεχνῖται διακρίνονται ἵδιως εἰς τὴν παράστασιν ὑδροβίων φυτῶν καὶ ζώων. Γενικῶς αἱ παραστάσεις ἔχουν μεγάλην κίνησιν καὶ φυσικότητα.

Ομοίας εἰκόνας βλέπομεν ἐπάνω εἰς τὰ ἀγγεῖα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν ἀξιοθαύμαστον διὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τελειότητα. Κρίνοι καὶ πάπυροι καὶ ὑδρόβια φυτά ἀνθίζουν μὲ τὰ ζωηρότατα χρώματά των ἐπάνω εἰς τὰ ἀγγεῖα.

Τέλος ἡ γλυπτικὴ τοῦ λίθου, ἡ ἐπειργασία σφραγίδολίθων, χρυσοκόλλητα καὶ σμαλτοκέντητα ὄπλα καὶ σκεύη ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν κοσμημένα μὲ μεγάλην φυσικότητα μαρτυροῦν πόσον ἀνεπτυγμένη ἦτο ἡ τέχνη τῆς Κρήτης κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους.

Οἱ Κρῆτες εἶχον εἶδος γραφῆς, τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαιολόγοι δὲν κατώρθωσαν ἀκόμη νὰ ἀναγνωσούν. Πρὸς τὸ παρὸν τὴν χρονολογίαν τῆς Κρητικῆς Ἰστορίας καὶ ἄλλας πληροφορίας μανθάνομεν ἀπὸ ἐπιγραφὰς ἄλλων λαῶν, ἵδιως τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Χεττιτῶν κ.ἄ.

Οἱ Κρῆτες—ὅπως παρουσιάζονται εἰς τὰς τοιχογραφίας καὶ τὰς ἄλλας παραστάσεις—εἶναι ἀνθρώποι λεπτοί, μὲ ἀνάστημα μέτριον, μὲ μαῦρα σγουρὰ μαλλιά, μὲ ζωηρὰ καὶ δραστήρια χαρακτηριστικά. Φοροῦν ἐλαφρὰ ἐνδύματα καὶ σφίγγουν τὴν μέσην των μὲ ζώνην, ἡ ὁποία δίδει περισσοτέραν εὐκίνησίαν εἰς τὸ σῶμα. Ἐντύπωσιν ἵδιως κάμνει τὸ ἐκφραστικὸν πρόσωπον, οἱ ἀμυγδαλωτοὶ ὀφθαλμοὶ καὶ περισσότερυν ἀκόμη ἡ ἐνδυμασία καὶ τὸ κτένισμα τῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι τοιουτοτρόπως παρουσιάζουν ὁμοιότητας μὲ τὰς στημερινὰς γυναικας. “Ολα τὰ εύρήματα μαρτυροῦν ὅτι ἔχομεν λαὸν

εύθυμον, ὁ ὅποιος εὐχαριστεῖται ἀπὸ τὴν καλὴν ζωὴν καὶ τὰ ὄρατα πράγματα, τὴν ἄνετον κατοικίαν, τὴν κοσμικὴν ζωὴν, τὰς συναναστροφάς. Ἐπιδίδονται μὲν μεγάλην εὐχαριστησιν εἰς τὰς διασκεδάσεις καὶ εἰς τοὺς χορούς. Καὶ ἡσαν περιφήμοι οἱ χοροὶ τῶν Κνωσίων γυναικῶν. "Ἐνα τοιοῦτον χορὸν περιγράφει ὁ "Ομηρος :

Παλληκάρια καὶ πολύπροικες παρθένες χόρευαν ἐκεῖ καὶ γύριζαν πιασμένοι χέρι χέρι. Τὰ κορίτσια φοροῦσαν ἐνδύματα λινά, λεπτά· τὰ ποσληκάρια καλούφασμένους χιτῶνες λαμπροὺς σὰν τὸ λάδι. Ἐκεῖνες κρατοῦσαν στεφάνια λαμπρά, ἐκεῖνοι χρυσᾶ μαχαίρια κρεμασμένα ἀπὸ ἀσημένια λουριά. Οἱ νέοι ἔκαμψαν γύρους ἐλαφρὰ μὲ τὰ γυμνασμένα πόδια, ἀλλοτε πάλιν ἔτρεχαν γραμμῇ ὃ ἔνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλον. Γύρω εἶχε μαζευθῆ κόσμος πολὺς καὶ σεργιάνζε τὸν ἀσύγκριτο χορὸν καὶ στὴ μέση ἔνας ἔξοχος μουσικὸς ἔπαιζε τὴν κιθάρα καὶ τραγουδοῦσε. Καὶ δύο διαλεκτοὶ στριφογύριζαν καὶ πηδοῦσσαν, μόλις ὁ μουσικὸς ἀρχίζε τὸ τραγούδι.

"Αλλ' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μὲ πάθος ἀγαποῦν οἱ Κρῆτες, εἶναι οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις καὶ εἶναι πιθανὸν ὅτι ἀπ' αὐτοὺς οἱ "Ελληνες ἐκληρονόμησαν τὴν ἀγάπην εἰς τὴν Γυμναστικήν.

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΜΙΝΩΟΣ

"Οσα εἴπομεν διὰ τοὺς Κρῆτος ἔγιναν εἰς πολὺ παλαιοὺς χρόνους. Μὲ τὸν καιρὸν οἱ ἀνθρωποι ἐλησμόνησαν τὴν πραγματικὴν ιστορίαν τῆς Κρήτης, διότι δὲν ἔγνωριζον ἀκόμη νὰ γράφουν καὶ αἱ εἰδήσεις ἥλλαξαν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Ἡ δόξα ὅμως τῆς Κρήτης δὲν ἔσβησεν ἐντελῶς. Οἱ "Ελληνες διηγοῦνται διαφόρους μύθους διὰ τοὺς βασιλεῖς της, διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμίν των :

"Η Κρήτη, ἔλεγον, εἰς πολὺ παλαιοὺς χρόνους εἶχεν ἔνα περίφημον βασιλέα, τὸν Μίνωα. 'Ο Μίνως ἦτο υἱὸς Θεοῦ, τοῦ Διός, καὶ μιᾶς βασιλοκόρης, τῆς Εύρώπης. 'Ο Ζεὺς ἔδωσεν εἰς αὐτὸν μεγάλα χαρίσματα. "Ητο ἔξυπνος, πολὺ φρόνιμος καὶ ἥκολούθει τὰς συμβουλὰς τοῦ πατρός του. Κάθε ἐννέα ἔτη, ἔλεγον, ἐπήγαινε νὰ συναπτῆ τὸν Δία ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν εἰς ἔνα σπήλαιον. 'Εκεῖ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἔμενε καὶ ἐσκέπτετο μαζί του διὰ διάφορα ζητήματα. Διὰ τοῦτο ὁ Μίνως ἔγινε σοφὸς βασιλεύς, φιλάνθρωπος καὶ δίκαιος, καὶ ἐκυβέρνησε πολὺ καλὰ τὸ κράτος του. "Ἐθεσε σοφοὺς νόμους,

οἱ ὄποιοι ἔκαμαν καλὸν εἰς τὸν τόπον. Οἱ νόμοι τῆς Κρήτης ἥσαν περίφημοι εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Μίνωος ἡ Κρήτη ἔγινε πλουσία καὶ εὔτυχής. 'Ο Μίνωος ἐπροστάτευσε τὰς τέχνας. "Ἐκτισε πολλὰς οἰκοδομὰς εἰς τὴν πρωτεύουσάν του, τὴν Κνωσόν. Περίφημος ἔγινεν δὲ Λαβύρινθος, ἀνάκτορον μὲ πολλὰ καὶ περίπλοκα ὑπόγεια δωμάτια. Εἰς αὐτὸν ἔκλεισεν ἐν τέρας, τὸν Μινώταυρον, ἀνθρωπὸν μὲ κεφαλὴν ταύρου.

'Ο Μίνωος ἔγινε πολὺ δυνατὸς βασιλεύς. Μὲ τὸν στόλον του ἐκυρίευσε πολλὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἔκαθάρισε τὴν θάλασσαν ἀπὸ τοὺς πειρατὰς καὶ ἔξουσίασε τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπερχρεώθησαν νὰ τοῦ δίδουν φόρον. "Ἐπλασαν τὸν μῦθον ὃτι τοῦ ἔδιδον ἐπτὰ νέους καὶ ἐπτὰ νέας, τοὺς ὄποιους ἔρριπτεν εἰς τὸν Μινώταυρον. 'Απὸ τὸν φόρον αὐτὸν ἀπήλλαξε τὰς Ἀθήνας δὲ Θησεύς, περίφημος ἦρως.

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΔΑΙΔΑΛΟΥ

Διὰ νὰ κατασκευάσῃ τὰ μεγάλα του ἔργα ὁ Μίνωος, ἐκάλεσεν ἐνα περίφημον Ἀθηναῖον τεχνίτην, τὸν Δαίδαλον. 'Ο Δαίδαλος ἐγνώριζεν πολλὰς τέχνας καὶ εἶχεν ἐφευρετικώτατον νοῦν. Αὐτὸς ἐκτισε τὸν Λαβύρινθον καὶ ἄλλας οἰκοδομάς. "Οταν δόμως ἤθέλησε νὰ φύγῃ, ὁ Μίνωος δὲν τὸν ἄφησε. Τὸν ἐφυλάκισε μάλιστα εἰς τὸν Λαβύρινθον.

'Ο Δαίδαλος ἐσοφίσθη τότε κάτι πολὺ τολμηρό. Κατεσκεύασε ἀπὸ κηρὸν δύο ζεύγη πτερά. Ἐφόρεσεν τὸ ἐν δὲ ἵδιος καὶ τὸ ἄλλο δυίος του "Ικαρος ἦτο νέος, ζωηρὸς πολὺ καὶ ἀνήσυχος καὶ εἶχε πολλὴν περιέργειαν. "Ηθέλησε νὰ ἀναβῇ ὑψηλότερον, νὰ ἴδῃ νέας ἐκτάσεις, νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἥλιον. "Οταν δόμως ἀνέβη ἀρκετὰ ὑψηλά, τὰ κήρινα πτερά του ἔλειωσαν καὶ δὲ ἵδιος ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγη. 'Ο Δαίδαλος, ἀνήσυχος, ἀνεζήτησε παντοῦ τὸν υἱόν του, ἐφώναζε μὲ ταραγμένην φωνὴν τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ δὲν ἔλαβεν ἀπάντησιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

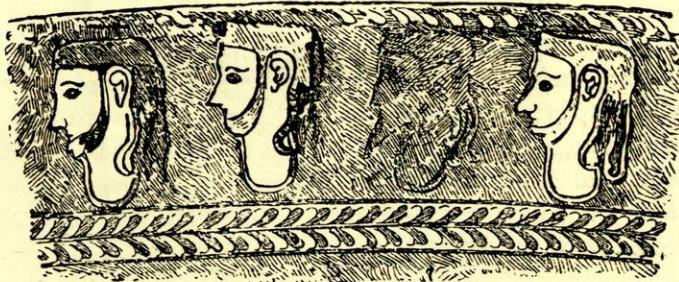
ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ. ΟΙ ΑΧΑΙΟΙ

Η ΑΚΜΗ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΩΝ

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Περὶ τὸ 2000 π.Χ. ἔφθασαν οἱ πρῶτοι Ἕλληνες εἰς τὴν Ἑλλάδα, δῆλ. οἱ Ἀχαιοί. Ἡσαν ἀπὸ τὴν πρωτοπορίαν τῆς μεγάλης μεταναστεύσεως τῶν Ἰνδοευρωπαϊκῶν λαῶν, ἡ ὅποια ἐτάραξε τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους.

Εἰς τὴν Ἀσίαν οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι καταλαμβάνουν τὸ Ἰράν,

Τύποι Ἀχαιῶν.

(Παράστασις ἐπὶ μυκηναϊκοῦ ἀγγείου)

Εἰς τὸ ἄτεχνον σχεδιαγράφημα διακρίνομεν τὴν κανονικότητα τοῦ ἑλληνικοῦ προσώπου. Ἡ ρίς φύεται ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ μετώπου. Τὸ πρόσωπον περιβάλλεται ἀπὸ γενειάδα, ἡ κόνη πίπτει πλουσία ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς.

οἱ Ἰνδοὶ προχωροῦν νοτιώτερον εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ οἱ Χεττῖται κυριεύουν τὴν Βαθυλῶνα. Οἱ πρόγονοι τῶν στημερινῶν Εὐρωπαίων εἰσδύουν εἰς τὰ πυκνὰ δάση τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, οἱ πρῶτοι Λατίνοι κατέρχονται εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ οἱ Ἀχαιοὶ φθάνουν εἰς

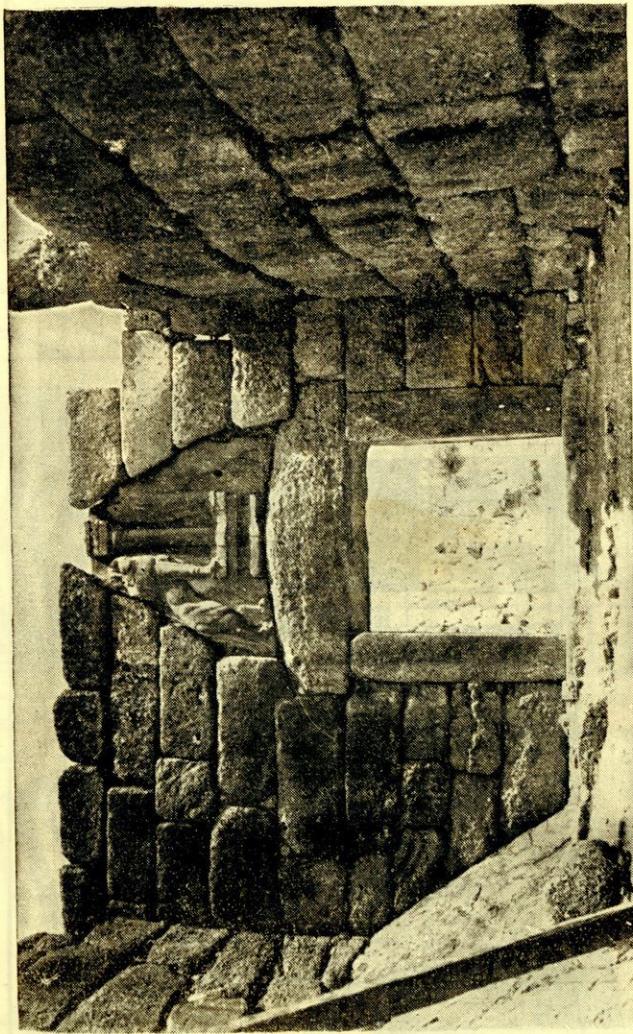
τὴν Βαλκανικήν, προχωροῦν διαρκῶς νοτιώτερον καὶ καταλαμβάνουν τὴν Ἐλλάδα. Ἡ ίνδοευρωπαϊκὴ φυλὴ κάμνει τὴν ἐμφάνισίν της εἰς τὴν ιστορίαν.

Ίσχυρότεροι σωματικῶς καὶ καλύτερον ώπλισμένοι οἱ Ἀχαιοὶ ἐκτοπίζουν εὔκόλως τοὺς ἐντοπίους καὶ κυριαρχοῦν ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν ἕως τὴν Πελοπόννησον. Εἶναι πιθανὸν ὅτι αὐτοὶ ἔφερον πρῶτοι τὸν ἵππον εἰς τὴν Ἐλλάδα καὶ ἐπολέμουν μὲ πολεμικὰ ὅρματα. Εἶχον τὴν καλὴν τύχην νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ κρητικοῦ πολιτισμοῦ, διότι ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ νοτιωτέρα Ἐλλὰς ἀπὸ πολλῶν ἔτῶν εύρισκοντο ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Κρήτης. Οἱ Ἀχαιοὶ ἔμαθον πολλὰ ἀπὸ τοὺς Κρήτας, ἐσυνέχισαν τὸν πολιτισμόν των καὶ εἰς πολλὰ τοὺς ἐπέρασαν. Οἱ ἀχαϊκὸς πολιτισμὸς εἶναι συνέχεια καὶ συμπλήρωσις τοῦ κρητικοῦ.

ΟΙ ΑΧΑΙΟΙ ΚΥΡΙΑΡΧΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑΝ

Οἱ Ἀχαιοὶ δυνατοὶ κατ’ ἀρχὰς εἰς τὴν ξηράν, δὲν ἄργησαν νὰ γίνουν ναυτικοί. Ἀπέκτησαν πολεμικὸν ναυτικὸν καὶ περὶ τὸ 1400 π.Χ. ἥλθον εἰς σύγκρουσιν πρὸς τοὺς Κρήτας. Εἰς τὴν πάλην αὐτὴν ἐπεκράτησαν οἱ Ἀχαιοί, ἐνίκησαν τὸν κρητικὸν στόλον καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Κρήτην. Τὰ ἀνάκτορα τῆς Κρήτης φέρουν τὰ ἴχνη πυρκαϊᾶς καὶ βιαίας καταστροφῆς. Ἀπὸ τότε οἱ Ἀχαιοὶ κυριαρχοῦν εἰς τὸ Αἴγαον καὶ ἀρχίζουν ζωηροτάτην δρᾶσιν. Ἐπιχειροῦν διαρκῶς πειρατικὰς ἐπιδρομὰς καὶ ἀνησυχοῦν ἀκόμη καὶ τὰ παράλια τῆς Αἰγύπτου.

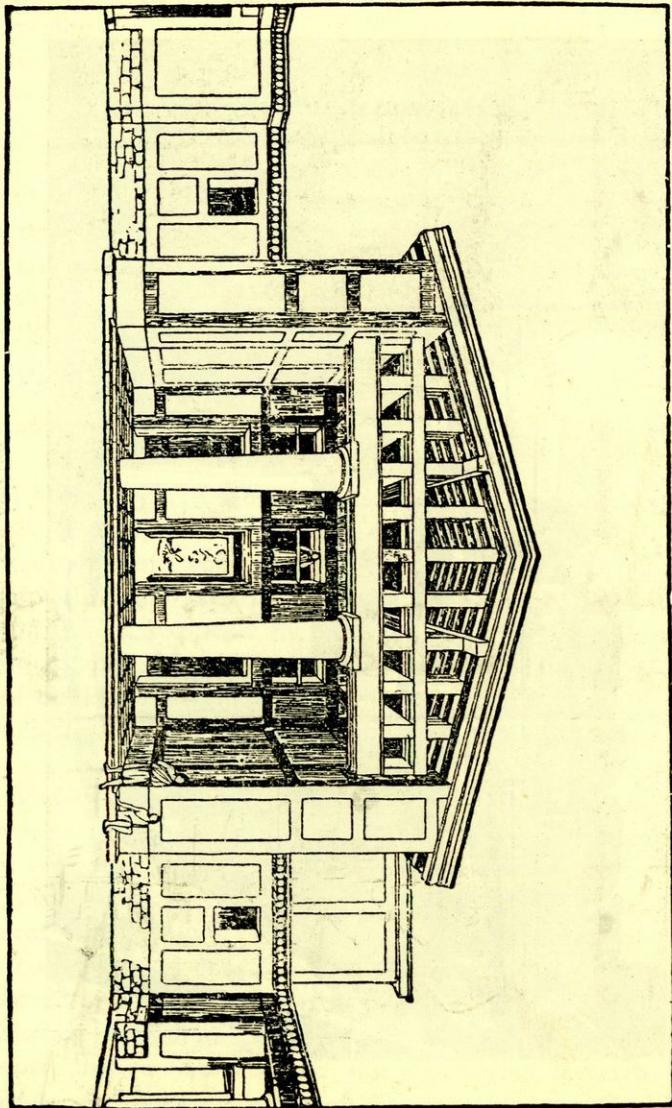
Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀρχίζει ἡ ἀποικιακὴ ἔξαπλωσις τῶν Ἀχαιῶν, δηλαδὴ ἡ ἀρχαιοτέρα ἀποικιακὴ ἔξαπλωσις τῶν Ἐλλήνων. Καταλαμβάνουν τὰς νήσους τοῦ Αἴγαίου καὶ τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, ἡ ὁποία ἀρχίζει νὰ γίνεται χώρα ἑλληνική. Οἱ Ἀχαιοὶ τῆς Μ. Ἀσίας, ἀξιοὶ πολεμισταί, ἔρχονται εἰς πολλὰς σχέσεις μὲ τοὺς κατοίκους τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἰδίως μὲ τοὺς βασιλεῖς τῶν Χεττιτῶν, οἱ ὁποῖοι τοὺς μεταχειρίζονται ὡς συμμάχους ἢ μισθοφόρους. Εἰς τὰς Χεττιτικὰς ἐπιγραφὰς σώζονται πολλαὶ πληροφορίαι διὰ τοὺς Ἀχαιούς. Ἀπ’ αὐτὰς μανθάνομεν, ὅτι τὰ γνωστὰ ἀπὸ τὴν μυθολογίαν δύνοματα. Ἀτρεύς, Ἐτεοκλῆς κλπ. ἦσαν πραγματικοὶ βασιλεῖς καὶ ἀνέπτυξαν μεγάλην δρᾶσιν. Ἐπίσης κατέλαβον τὴν Κύπρον καὶ μετέδωσαν

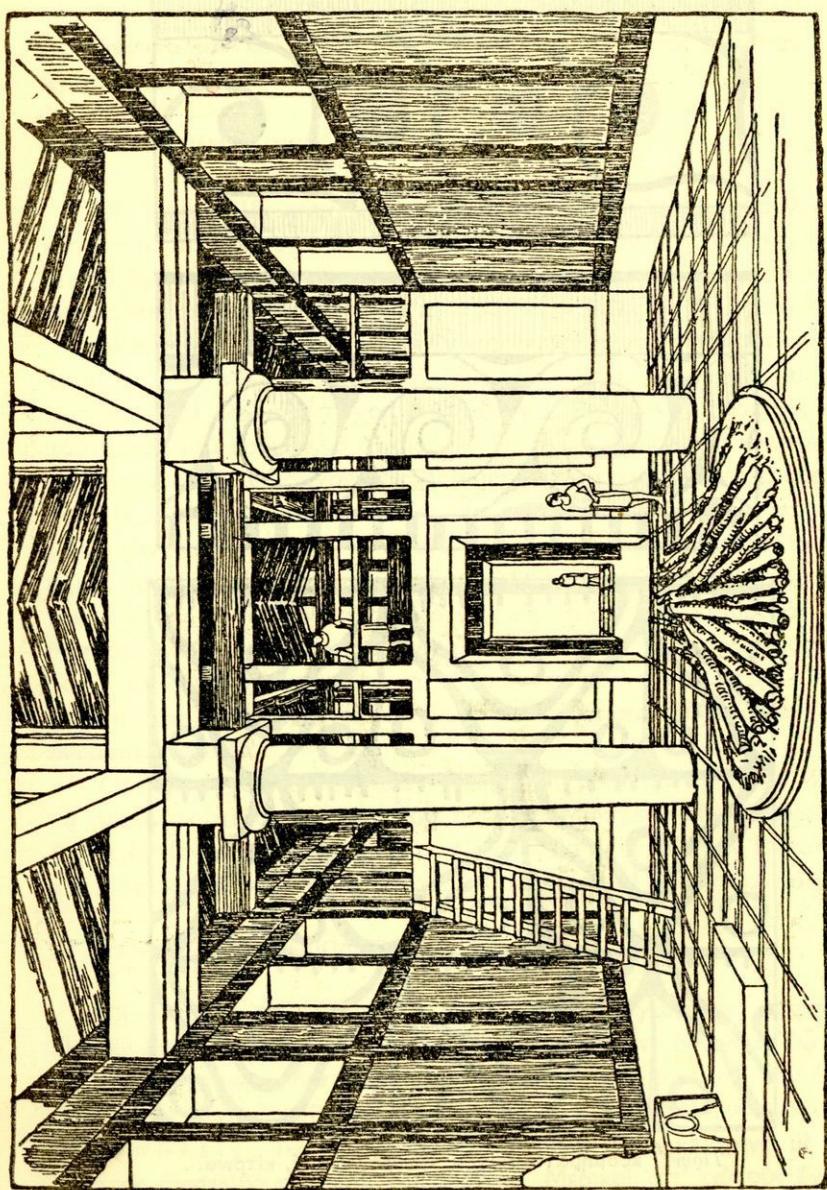

‘Η πόλη τών λεηθών

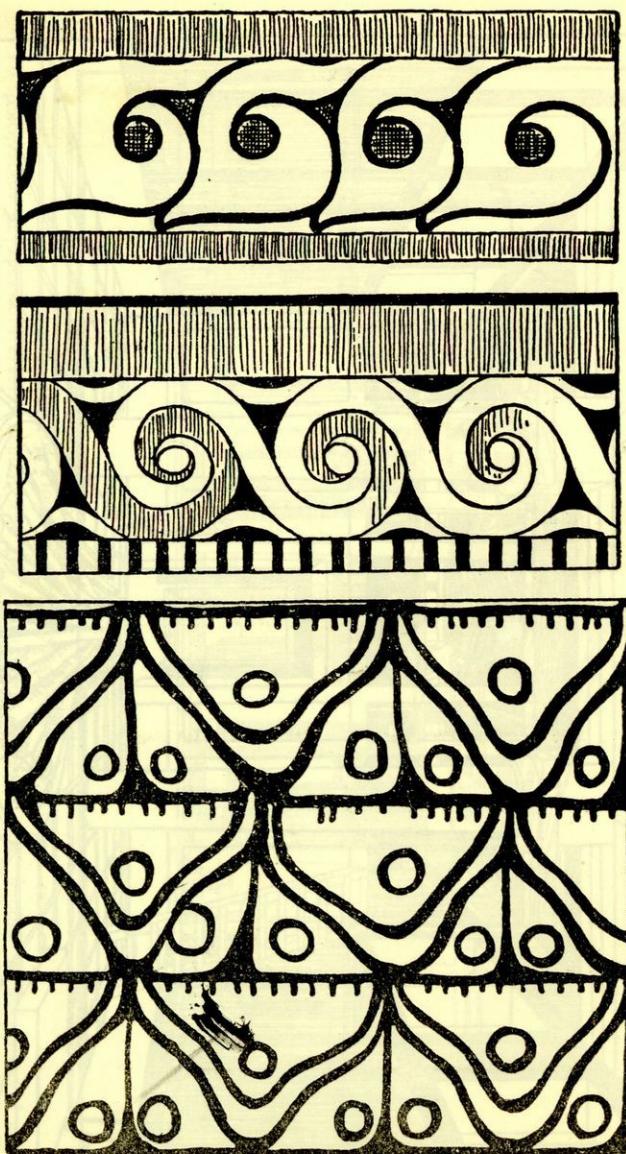
‘Η δημοσιασθή εκσοδος τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν. Εἰς τὰς δύο πλευρὰς φαίνονται τὰ κυκλώπεια τεῖχη. Ή πολὴ ἔχει ύψος καὶ πλάτους 3 μέτρα. ‘Ο ἐπ’ αὐτῆς ὄγκοιοις ἔχει μῆκος 4 1/2 μέτρα, ύψος 1 μ. καὶ πλάτος 2 μ. Έπει τῆς πόλης εἶναι δύο λένοντες σκαλαρίσμανοι εἰς τὴν πέτραν καὶ στέκονται ὁ εἷς διέφενναν τοῦ οἴλου μέσῳ τὰ δύο μερη ἑνὸς κένον. Λείπουν αἱ κεφαλαὶ των, αἱ δοῦσαι πυθανῶς ήσαν ἀπὸ δρεγμάλων ἐπιχρυσω- μέναι. ‘Η κατασκευὴ των φανερώντων πρόσδοδων τῆς γῆς παπαγῆς.

Τὸ μυκηναϊκὸν μέγαρον ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ ἕνα στενώμαχον διαβάτου, τοῦ ὑπόστολου ἢ στέγη καὶ οὐ πλήρως αὐτοῦ στεγανούμενη ἐπὶ δύο στήλαις τὴν λεγομένην αὐθίκην, διηρέθη τὸ φατετῶν μέρος τῆς κατοικίας. Εἰς τὴν εὐθύνα βλέποντες τὴν πρόσοψαν, τοὺς στήλας, τὴν αὐθίκην καὶ τὴν θύραν, ἡ δύοτα φέρει εἰς τὸ έσοδον τῶν μεγάρου. Οὐ τόπος τῆς οἰκείωσης διεπιρύθη εἰς τὸν ναό.

Μέρον τῆς Τίμωνθος : ἔστερικόν.—'Ανωπόδστασις
 'Η στέγη στηρίζεται ἐπὶ στύλων. Εἰς τὸ βάθος ἡ θύρα πρὸς τὴν αἴθουσαν. Βίσ τὸ μέσον ἡ ἑστία μὲ τὰ καυτότατά. Εἰς τὸ στούντιον τοῖχον τὸν κατεστεγανέν. Ήστες διὰ τὰ δρόστα. 'Τηρήσου δι τὴν ἀλμυρὸν χρᾶς πρὸς τὸ ὑπερφῶν,
 ὅπου τὰ διωμάτια ὑπνονο.

Tίρωνς: κοσμήματα τοίχου, έρυθρα, κυανά, κίτρινα.

τὴν διάλεκτόν των. Τέλος διέπλευσαν τὸ Ἰόνιον πέλαγος, ἔφθασαν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐντὸς τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος ἔστησαν τὰς πρώτας Ἑλληνικὰς ἐγκαταστάσεις.

Η ΑΚΜΗ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΩΝ

Οἱ Ἀχαιοὶ ἴδρυσαν διάφορα κράτη. Τὸ σημαντικότερον ὅπ' αὐτὰ ἦτο τὸ κράτος τῶν Μυκήνων. Οἱ βασιλεῖς τοῦ κράτους αὐτοῦ ἔγιναν ἰσχυρότατοι καὶ ἡ πρωτεύουσά των, ἡ Τίρυνς κατ' ἀρχάς, κυρίως ὅμως αἱ Μυκήναι ναὶ ἀργότερα, ἀπέκτησαν μέγα ὄνομα.

Αἱ Μυκῆναι χρεωστοῦν τὴν λαμπρότητά των εἰς τὴν ἐπίκαιρον θέσιν των. Ἡ πόλις κειμένη ἐπάνω εἰς λόφον φυσικὰ ὁχυρόν καὶ τριγυρισμένη μὲν ἰσχυρὸν τείχος, δεσπόζει τῆς Ἀργολικῆς πεδιάδος καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δρόμου, δέ όποιος συνδέει τὸν Ἀργολικὸν κόλπον μὲ τὸν Κορινθιακόν. Οἱ ἀρχοντες τῶν Μυκηνῶν, ἀσφαλεῖς εἰς τὸ φρούριόν των, ἐκμεταλλεύονται τὰ εἰσοδήματα τῆς μεγάλης πεδιάδος καὶ φορολογοῦν τοὺς ἐμπόρους, οἱ δόποιοι προτιμοῦν νὰ μεταφέρουν διὰ τῆς ξηρᾶς τὰ ἐμπορεύματά των μεταξὺ τοῦ Ἀργολικοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Ἐπιδίδονται συγχρόνως εἰς πειρατικὰς ἐπιδρομὰς καὶ θησαυρίζουν τοιουτοτρόπως μεγάλα πλούτη εἰς τὴν πρωτεύουσάν των. Ὁ Ὀμηρος δύνομάζει τὰς Μυκήνας πολύχρυσος Μυκήνη ναὶ τὰ εύρήματα τῶν μυκηναϊκῶν τάφων ἐδικαίωσαν τὴν δύνομασίαν αὐτήν.

Οἱ πολιτισμὸς τῶν Ἀχαιῶν ὠνομάσθη μυκήναϊκός, διότι τὸ σημαντικότερον κέντρον του ἦσαν αἱ Μυκῆναι. Εἶχεν ὅμως καὶ ἄλλας ἐστίας, εἰς τὴν Λακωνικήν, εἰς τὴν Ἀττικήν, εἰς τὴν Βοιωτίαν κ.ἄ., ὅπως μαρτυροῦν λείψανα ἀκροπόλεων καὶ θολωτῶν τάφων.

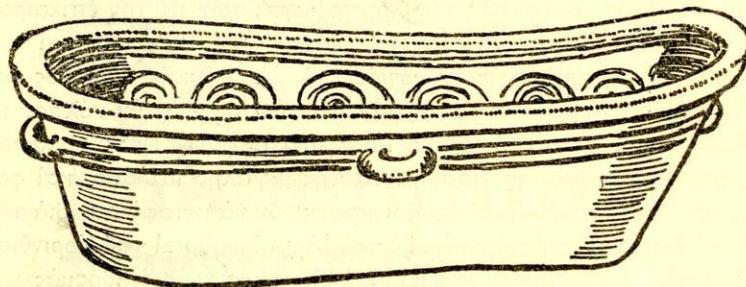
ΑΙ ΜΥΚΗΝΑΙ·ΚΑΙ ΑΚΡΟΠΟΛΕΙΣ

Οἱ βασιλεῖς τῶν Ἀχαιῶν, ἐπειδὴ εἶναι ὀλιγώτερον ἀσφαλεῖς εἰς τὴν ξηρὰν παρὰ οἱ Κρῆτες εἰς τὴν νῆσον των, ἐκλέγουν ὑψηλὰ καὶ ἀπρόσιτα μέρη, διὰ νὰ κτίσουν τὴν κατοικίαν των, καὶ τὴν ὁχυρώνουν μὲν ἰσχυρὰ τείχη. Τὰ ἀνάκτορά των δηλαδὴ εἶναι ὁχυραὶ ἀκροπόλεων εἰς τείχη τῶν ἀκροπόλεων εἶναι κτισμένα μὲν πελωρίους ὁγκολίθους, χωρὶς ἀμμοκονίαν. Μερικοὶ ὅπ' αὐτοὺς ἔχουν

μῆκος 9 μ., πάχος 6 μ. καὶ ζυγίζουν 90 χιλ. ὀκάδας, ὅσον δηλοδὴ μία μεγάλη σιδηροδρομική ἄμαξα. Οἱ Ἑλληνες τῶν ἴστορικῶν χρόνων, ἐπειδὴ ἐδυσκολεύοντο νὰ ἔξηγήσουν τὴν προέλευσιν τῶν ὁχυρωμάτων αὐτῶν, ὑπέθεσαν ὅτι τὸν παλαιότερον καιρὸν εἰς τὴν Ἐλλάδα ἤζησαν πελώριοι ἄνθρωποι, οἱ Κύκλωπες, οἱ ὄποιοι ἔκτισαν τὰ τείχη αὐτά. Διὰ τοῦτο τὰ ὀνομάζουν κυκλώπεια τείχη.

ΤΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟΝ

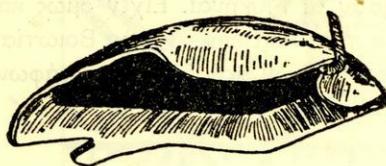
Τὸ μυκηναϊκὸν ἀνάκτορον εἶναι διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ κρητικόν. Εἶναι κτήριον βαρύ, μὲν ἡ ὅροφον. Ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ ἓν στε-

Λοντήρ.

Ἀπὸ τὸ μέγαρον τῆς Τίρυνθος.

νόμακρον δωμάτιον, τὸ ὄποιον εἰς τὴν εἰσοδον ἔχει μίαν στοὰν καὶ ὅπισα δωμάτια ὑπνου. Τὸ κεντρικὸν δωμάτιον τὸ ὠνόμαζον μέ-

Μυκηναϊκὴ λυχνία.

Εἰς τὸ ἀκρον ἡ θρυαλλὶς

γαρον. Παράθυρα δὲν είλεν. Ἔφωτίζετο μόνον ἀπὸ τὴν εἰσοδον. Εἰς τὴν ὁροφὴν εἶχε μίαν μεγάλην ὅπην, διὰ νὰ ἔξερχεται ὁ καπνός. Εἰς τὸ μέσον εύρισκετο ἡ ἔστια, εἰς τὴν ὄποιαν ἔκαιεν ἡ φωτιά, ἡ ὄποια ἐχρησίμευε νὰ θερμαίνη καὶ νὰ φωτίζῃ μαζί. Εἰς τὸ

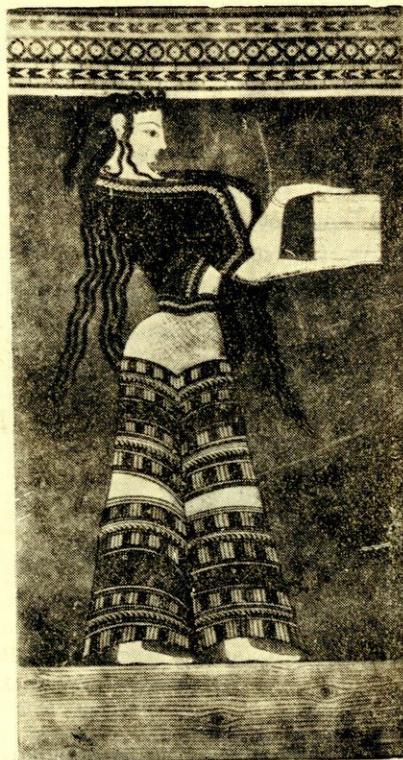
δωμάτιον αὐτὸν ἔτρωγον, ἐδέχοντο τοὺς ξένους καὶ ἐπερνοῦσαν τὴν ἡμέραν των. Τὸν τύπον αὐτὸν τῆς κατοικίας οἱ Ἀχαιοὶ ἔφεραν ἀπὸ τὰς βορειοτέρας χώρας, ὅπου ἤζησαν παλαιότερον.

Τὸ ἀνάκτορον εἰς τὴν ὁρχὴν ἦτο πολὺ ὅπλουν. Οἱ βασιλεῖς ἐφρόντισαν πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν δύναμίν των. Ἀργότερον ὅμως ἐμιμήθησαν τοὺς βασιλεῖς τῆς Κρήτης. Ἐστόλισαν τὰ ἀνάκτορά των μὲ ὥραίς τοιχογραφίας, κατεσκεύαζον χρυσοκέντητα ὅπλα, χρυσᾶ κοσμήματα, ἀγγεῖα κλπ. Οἱ τεχνῖται τῶν Ἀχαιῶν ἐφίλοτιμήθησαν νὰ κάμουν ἔργα ὡραῖα, δπως καὶ οἱ Κρῆτες.

ΟΙ ΤΑΦΟΙ

Οἱ βασιλεῖς τῶν Ἀχαιῶν ἥθελον νὰ ἔξακολουθήσουν τὴν καλὴν ζωὴν καὶ μετὰ θάνατον. Ἐφρόντιζον λοιπὸν νὰ κτίσουν τάφους εὐρυχώρους. Κατ’ ἀρχὰς ἔσκαπτον τοὺς τάφους ἐντὸς τῶν βράχων, οἱ ὄποιοι ἦσαν πλησίον τῶν ἀνακτόρων. Ἀργότερον κατεσκεύαζον ἐντὸς τῆς γῆς δόλόκληρα δωμάτια, ἐνίστε δύο, τὰ ὄποια εἶχον συγκοινωνίαν μεταξύ των, καὶ τὰ ἐσκέπαζον μὲ στερεούς θόλους ἀπὸ πέτρας. Αὐτοὶ εἴναι οἱ θολωτοὶ τάφοι.

Εἰς τοὺς τάφους αὔτοὺς ἔθαπτον τοὺς νεκρούς, ἀφοῦ τοὺς ἐταρίχευον καὶ τοὺς ἐστόλιζον δπως εἰς τὴν ζωήν. Ἔθετον εἰς τὴν κεφαλὴν τὸ στέμμα, ἐκάλυπτον τὸ πρόσωπον μὲ χρυσῆν προσωπίδα καὶ

‘Η κυρία μὲ τὴν πυξίδα.

Τοιχογραφία ἀνακτόρου Τίρυνθος.

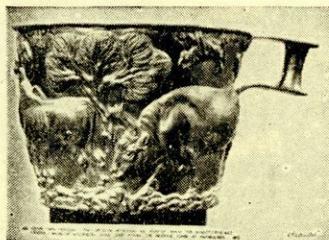
(‘Αρχαιολογικὸν Μουσεῖον Αθηνῶν).
‘Απὸ τὰς μεγάλας παραστάσεις, αἱ ὄποιαι ἐστόλιζον τοὺς τοίχους τοῦ ἀνακτόρου. Φορεῖ στολὴν ἐπίστημον καὶ κρατεῖ ἐλεφαντίνην πυξίδα. Ἐνδυμασίᾳ καὶ στάσις ἐνθυμίζουν κυρίας τῆς ἐποχῆς μας. Τὰ ζωηρὰ χρώματα τοῦ ἀνακτόρου εἰς τὸ πρωτότυπον.

εἴθαπτον αύτοὺς μαζὶ μὲ δῖ, τι ἀγάπητὸν εἶχον: χρυσωμένα ὅπλα, χρυσᾶ κοσμήματα, ἀγγεῖα κλπ.

ΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

Αἰώνας ἐκοιμήθησαν οἱ βασιλεῖς τῶν Ἀχαιῶν ἡσυχοι εἰς τοὺς τάφους των, εἰς τὸ μέσον τῶν πολυτίμων θησαυρῶν των, ἕως ὅτου ἡ σκαπάνη τοῦ Σλῆ μαν ἐτάραξε τὸν ὑπνον των.

‘Ο Γερμανὸς ἀρχαιολόγος Σλῆ μαν εἶναι ὁ πρῶτος ὁ ὅποιος εἶχε τὴν ἔμπνευσιν νὰ σκάψῃ ὀνομαστὰς τοποθεσίας τοῦ παλαιοτέρου πολιτισμοῦ τῆς ‘Ελλάδος. Κατ’ ἀρχὰς ἦτο ἔμπορος, ἀλλ’ εἶχε

Χρυσᾶ ποτήρια ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ Βασιλέως (περὶ τὸ 1500 π.Χ.).

Εὑρέθησαν εἰς τάφον παρὰ τὴν θέσιν Βαφειὸ πρὸς νότον τῆς Σπάρτης.

Παριστάνουν τὴν σύλληψιν ταύρων.

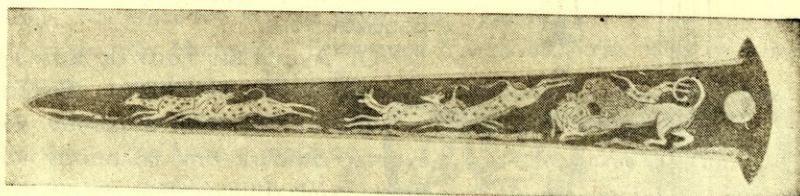
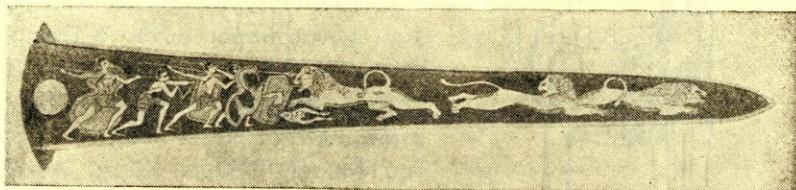
διαβάσει μὲ ἀγάπην τὸν “Ομηρον καὶ ἡθέλησε νὰ εὕρῃ τὰ ἵχνη τῶν ὄμηρικῶν ἡρώων. Τὸ 1876 ἔκαμεν ἀνασκαφὰς εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Μυκηνῶν καὶ ἀνεκάλυψε παλαιοτάτους τάφους, γεμάτους ἀπὸ ἀντικείμενα μεγάλης ἀρχαιολογικῆς ἀξίας. ‘Ο Σλῆμαν ἀνεκάλυψεν ἐπίστης σπουδαῖα εύρήματα εἰς τὴν Τροίαν. Τοιουτορόπως ἔδωσε τὴν πρώτην ὠδησιν εἰς τὰς ἀνασκαφάς, αἱ ὅποιαι εἰς τὸ φῶς τὴν προϊστορικὴν ‘Ελλάδα.

Ο ΤΡΩΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Οἱ “Ελληνες τῶν ἴστερικῶν χρόνων διετήρησαν ζωηρὰν ἀνάμνησιν μιᾶς πανελληνίου ἐπιχειρήσεως εἰς παλαιοὺς χρόνους ἐνα-

τίον μιᾶς πόλεως ἐπὶ τοῦ 'Ελλησπόντου, τῆς Τροίας. Αἱ δὲ ἐπιγραφαί, αἱ ὅποιαι εὑρέθησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Μ. Ασίας, μαρτυροῦν ὅτι αἱ διηγήσεις ἔκειναι εἶχον ιστορικὴν βάσιν.

'Αναβαίνοντες πρὸς τὰ βόρεια τοῦ Αἰγαίου οἱ "Ελληνες ἔφθασαν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ 'Ελλησπόντου. 'Αλλὰ τὴν διάβασιν τοῦ πορθμοῦ πρὸς τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Εὔξεινον ἔκλειε μία μεγάλη καὶ ἴσχυρὰ πόλις κτισμένη ἐπὶ τοῦ 'Ελλησπόντου, ἡ Τροία.

Μυκηναϊκὰ ἔγχειριδια.

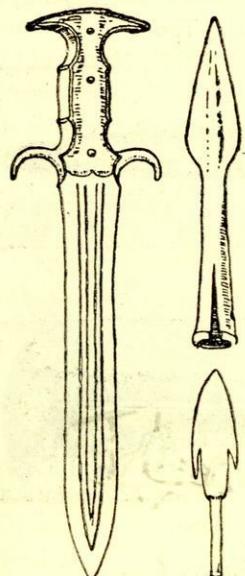
('Αρχαιολογικὸν Μουσεῖον 'Αθηνῶν)

Εὑρέθησαν εἰς τοὺς τάφους τῶν Μυκηνῶν. Εἰναι ἀπὸ δρείχαλκον μὲ σκαλίσματα ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Εἰς τὴν μίσην δψιν εἰκονίζονται νέοι ὀπλισμένοι, ποὺ κυνηγοῦν λέοντας. Εἰς τὴν ἄλλην λέων κυνηγεῖ δορκάδας. Προξενεῖ ἐντύπωσιν ἡ ζωηρότης τῶν παραστάσεων.

'Η Τροία ἦτο πόλις πολὺ παλαιά. 'Ἐπανειλημμένως κατεστράφη, ἀλλὰ εἰς τὴν θέσιν τῆς παλαιοτέρας ἐκτίζετο νέα. Οἱ ἀρχαιολόγοι ἀνεκάλυψαν πολλὰ στρώματα πόλεων, τὰ ὅποια ὄνομάζουν Τροία Α', Τροία Β' κλπ. 'Η Τροία τοῦ Πριάμου ἦτο ἡ Τροία ΣΤ'. 'Αφ' ὅτου ἡ πόλις περιῆλθεν εἰς τοὺς Φρύγας, ἔνα λαὸν τῆς Μ. Ασίας, δὲν ἔπαισε νὰ προοδεύῃ. Εἰς τὸ φρούριόν της, στεφανωμένον μὲ ἐπάλξεις, περιέκλειε μερικὰς χιλιάδας ἀνθρώπων καὶ ἔδιδεν ἀσφάλειαν εἰς τοὺς χωρικοὺς τῆς περιοχῆς. 'Ητο πλουσία εἰς χρυσὸν καὶ ὀρεί-

χαλκον ἀπὸ τὴν φορολογίαν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι διήρχοντο τὰ στενά. Μεγάλη πανήγυρις συνεκροτεῖτο ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Τροίας, εἰς τὴν δόποιαν συνητῶντο ἔμποροι τοῦ Αἴγαίου μὲν ἔμποροις τοῦ Εὔξείνου.

Οἱ Ἀχαιοὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνεχθοῦν τὸν αὐθαίρετον αὐτὸν ἀποκλεισμόν. Περὶ τὸ 1180 ὁ Ἀτρείδης Ἀγάμεμνων ἔδωσε τὸ σύνθημα τοῦ συναγερμοῦ καὶ περὶ αὐτὸν ἡνῶθησαν οἱ πολεμισταὶ τῆς

ΟΡΕΙΧΑΛΚΙΝΟΣ ΠΕΛΕΚΥΣ
ΤΙΡΥΝΘΟΣ

Μυκηναϊκὰ σπλα.

Τροίας διελατήθη ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διὰ τῶν αἰώνων.

ΟΙ ΜΥΘΟΙ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΧΑΙΟΥΣ

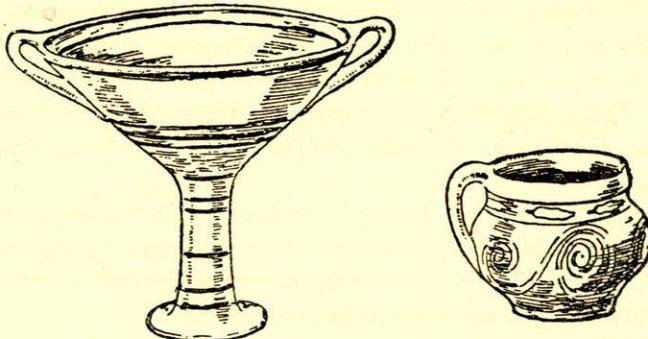
Μὲ τὸν καιρὸν οἱ "Ελληνες ἐλησμόνησαν τὴν ἴστορίαν τῶν Ἀχαιῶν, διπως ἐλησμόνησαν καὶ τὴν ἴστορίαν τῶν Κρητῶν. Ἄλλ' ἡ δόξα των

Ἐλλάδος ἀπὸ τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ρόδου μέχρι τῆς Κεφαλληνίας καὶ ἀπὸ τῆς Πύλου μέχρι τῆς Δωδώνης. Εἰς τὸν συνασπισμὸν αὐτὸν ὁ Πρίαμος ἀντέταξεν ἄλλον: Δαρδάνιοι καὶ Πελασγοί, παραθαλάσσιοι τοῦ Ἐλλησπόντου, τῆς Προποντίδος, τοῦ Εὔξείνου, Μυσοί, Φρύγες, Κᾶρες, Λύκιοι, Θρᾷκες, Κίκουες, Παίονες, ὅλοι οἱ ὑποτελεῖς, ἢ σύμμαχοι, ἔσπευσαν εἰς βοήθειάν του.

Οἱ Ἀχαιοὶ δὲν ἦσαν εἰς θεσιν νὰ περικυκλώσουν τὴν πόλιν. Ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἔχοντες ὅπισθεν τὴν θάλασσαν καὶ βάσιν τὴν Λῆμνον διήρπαζον τὴν πεδινὴν χώραν, διὰ νὰ προμηθευθοῦν τροφάς. Οἱ ἔχθροὶ ἐστρατοπεδεύεντο ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σκαμάνδρου ὀπέκρουον τὰς ἐπιθέσεις. Συγκρούσεις ἐγίνοντο εἰς ἀραιὰ διαστήματα.

Μετὰ πολλὴν καρτερίαν οἱ Ἀχαιοὶ ὑπερίσχυσαν. Ἡ ἀλωσις τῆς

δὲν ἔσβησεν, ὅπως καὶ ἡ δόξα τῆς Κρήτης. Διὰ τοὺς Ἀχαιοὺς ἡ παράδοσις διέσωσε πολὺ περισσότερα. Διηγοῦνται πολλὰ διὰ τὴν

*Μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα.
('Αρχ. Μουσεῖον Ἀθηνῶν).*

ζωήν, τὸν πλούτον καὶ τὰ ἔργα των. Ἐμεινε προπάντων ἐνδιόσον τὸ ὄνομα τῶν Μυκηνῶν. Ἐπίστευον ὅτι τὰ θεώρατα τείχη των τὰ ἔκτισαν Κύκλωπες. Ἐλεγον, ὅτι ἐκεῖ ἔζησαν σπουδαῖοι βασιλεῖς: ὁ Ἀτρεύς πρῶτον, ἔπειτα τὰ παιδιά του καὶ οἱ ἔγγονοί του, οἱ Ἀτρεῖδαι.

Οὐδέ του Ἀγαμέμνων, ὁ πλουσιώτερος καὶ ἴσχυρότερος βασιλεὺς τῆς ἐποχῆς, ἦνωσε τοὺς ἥγεμονας τῶν Ἀχαιῶν, διὰ νὰ πολεμήσουν τοὺς Τρῶας, διότι ὁ Πάρις, ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Τροίας Πριάμου, ἦρπασε τὴν γυναικα τοῦ ἀδελφοῦ του Μενελάου, τὴν ὥραίαν Ἐλένην. Εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἔλαβον μέρος οἱ ἔξοχώτεροι ἥρωες τῆς Ἑλλάδος: ὁ Ἀχιλλεύς, προσωποποίησις τῆς νεανικῆς ἀνδρείας, ὁ Οδυσ-

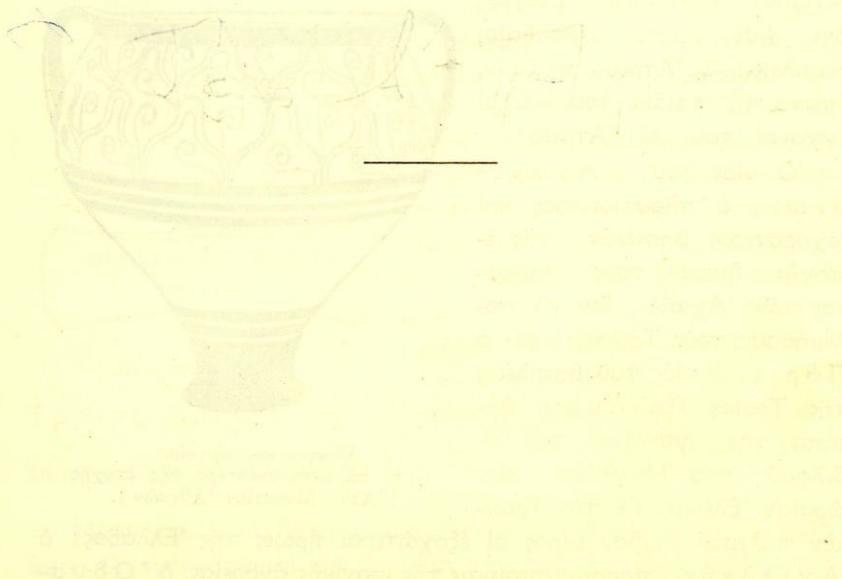

*Μυκηναϊκὸν ἀγγεῖον.
'Απὸ τὰ μεταγενέστερα τῆς ἐποχῆς
('Αρχ. Μουσεῖον Ἀθηνῶν).*

σεύς, ὁ πονηρὸς βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, σύζυγος τῆς πιστῆς Πηνελόπης, ὁ φρόνιμος καὶ γλυκομίλητος γέρων Νέστωρ, βασιλεὺς τῆς Πύλου, ὁ ὄποιος εἶχεν ἵδει τρεῖς γενεὰς ἀνθρώπων, ὁ ρωμαλέος Αἴας ὁ Τελαμώνιος, ἀγήτητος εἰς τὰς μάχας, ὁ ὄποιος κρατεῖ ἀσπίδα κατεσκευασμένην ἀπὸ ἔπτα δέρματα βοδιοῦ, ὁ Μαχάων, ὁ ὄποιος κατέχει τὸ μυστικὸν νὰ θεραπεύῃ ὅλας τὰς ἀσθενίας. Οἱ Τρῶες ἀντιτάσσουν εἰς αὐτοὺς ἐπίστης ἀξίους πολεμιστάς, ἴδιως τὸν "Ἐκτορα, τὸν νίὸν τοῦ Πριάμου. Ὁ πόλεμος διήρκεσε δέκα ἔτη.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας ἄλλα δέκα ἔτη ὁ Ὀδυσσεὺς περιεπλανήθη εἰς τὴν θάλασσαν, ἐπάλαισε μὲ τρικυμίας, μὲ θαλάσσια τερατα, μὲ μάγισσες. Τέλος ὅμως κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πατρίδα του μὲ τὴν καρτερίαν καὶ τὴν ἐφευρετικότητά του.

Οἱ μῦθοι τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου εἶναι ἔξαιρετικὰ ἀγαπητοὶ εἰς τοὺς Ἑλληνας, διότι παρουσιάζουν ἡ νωμένον τὸν Ἐλληνισμὸν διὸ μεγάλας ἐθνικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ διασφόζουν ἀναμνήσεις τῶν ἀγώνων εἰς τὴν θάλασσαν.

ΚΕΦΑΔΑΙΟΝ Ε'

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ

Ο ΗΡΑΚΛΗΣ-Η ΕΠΙΔΡΟΜΗ

✗ Τὸν καὶ τὸν Ἀχαιῶν ἡ Ἑλλὰς ἦτο πολὺ προωδευμένη. Ὁ Μικηναϊκὸς πολιτισμὸς εἶχε διαδοθῆ παντοῦ. Ἡ γῆ ἐκαλλιεργεῖτο καλά, δὲ πληθυσμὸς ηὔξανεν, αἱ πόλεις ἐμεγάλωναν, αἱ τέχναι προώδευσαν καὶ ἡ ζωὴ ἐκαλυτέρευσεν. Ὅπηρχεν ἀρκετὴ ἀσφάλεια καὶ οἱ ἄνθρωποι ἔγιναν ἡμερώτεροι.

Αἴφνης ὅμως ἐπῆλθε τρομερὰ καταστροφή. Περὶ τὸ 1100 ἡρχίσαν νὰ καταβαίνουν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Δωριεῖς. Δυνατώτεροι σωματικῶς καὶ ὡπλισμένοι μὲ σιδηρᾶ ὅπλα, ἐνίκησαν τοὺς Ἀχαιούς, ἐκυρίευσαν τὰς ὁχυρὰς ἀκροπόλεις, ἐφόνευσαν τοὺς βασιλεῖς καὶ δίηρπασαν τοὺς θησαυρούς των.

Οἱ Δωριεῖς εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδιαν φυλὴν καὶ ὁμιλοῦν διάλεκτον τῆς ἴδιας γλώσσης, ὅπως οἱ ἄλλοι Ἕλληνες. Ἐπειδὴ ὅμως ἔμειναν περισσότερον ἀπὸ ἑκείνους εἰς χώρας ἀποκλεισμένας, διετήρησαν καθαρώτερον τὴν ἔθνικότητα καὶ ἔμειναν τραχύτεροι καὶ περνοῦν ὡς οἱ πραγματικοὶ Ἕλληνες. Ὡπλισμένοι μὲ σιδηροῦν δόρυ, χωρισμένοι πανταχοῦ εἰς τρεῖς φυλάς, διεισδύουν βαθέως εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα κατὰ πυκνὰς μάζας, δρμητικοὶ «ὡς ἄξια τέκνα τοῦ Ἡρακλέους».

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΩΣ ✗

✗ Οἱ Δωριεῖς ὑπέταξαν τὴν Θεσσαλίαν, ἐπροχώρησαν εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ἐπέρασαν εἰς τὴν Πελοπόννησον. ἐκυρίευσαν τὴν Κόρινθον, τὸ Ἀργος, τὴν Λακωνικήν, τὴν Μεσσηνίαν κλπ. Εἰς τὴν Λακωνικήν ἔγκατεστάθη ἡ ισχυροτάτη Δωρικὴ φυλή, οἱ Λάκωνες ἢ Σπαρτιάται, οἱ ὅποιοι ἔγιναν ὀνομαστοὶ εἰς τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους.

‘Η δρμητική αύτή ἐπιδρομὴ ἀνεστάτωσε τὴν Ἑλλάδα. ‘Ο Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς κατεστράφη. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς κατοίκους ἔγκατέλειψαν τὴν χώραν καὶ ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς νέας ἀναστάτωσεις. Αἱ νῆσοι ἡ σαν ἀνήσυχοι, αἱ πειραιὲς ἐπίσης, λέγει μία ἐπιγραφὴ τοῦ Φαραὼ Ραμσῆ Γ’. “Οσοι ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς κατοίκους ἔμειναν εἰς τὰς κατακτηθείσας ἀπὸ τοὺς Δωριεῖς χώρας ἔγιναν δούλοι πάροικοι, εἴτε εἴλωτες, δηποταὶ τούς ἔλεγαν εἰς τὴν Σπάρτην.

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς φυγάδας διηυθύνθησαν πρὸς τὴν Μ. Ἀσίαν, ὅπου ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς χρόνους οἱ Ἀχαιοὶ εἶχον ίδρυσει ἀποικίας. Ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ καὶ ἔφερον μαζὶ καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν. Οἱ παλαιότεροι λοιπὸν κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, οἱ περισσότερον πολιτισμένοι, οἱ Ἀχαιοί, ἤλλαξαν πατρίδα καὶ ἐπῆγαν νὰ ζήσουν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Ἐκεῖ προώδευσαν πολὺ καὶ ἡ Μ. Ἀσία ἔγινε διὰ πολὺν καιρὸν ἡ περισσότερον προώδευμένη Ἑλληνικὴ χώρα.

‘Η παλαιὰ Ἑλλὰς ἔμεινεν ὁπίσω, ἡ πρόοδός της ἐσταμάτησεν. Οἱ ἄνθρωποι ἐλησμόνησαν τὴν λεπτὴν κρητομυκηναϊκὴν τέχνην. Τὰ ἀγγεῖα, τὰ ὄποια κατεσκεύαζον μετὰ τὴν Δωρικὴν μετανάστευσιν, εἶναι ἀτεχνα καὶ αἱ εἰκόνες ἐπάνω εἰς αὐτὰ χονδροειδεῖς. ‘Η κυριαρχία τῆς θαλάσσης ἔφυγεν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας καὶ περιῆλθεν εἰς τοὺς Φοίνικας, ἕνα λαὸν τῆς Ἀσίας, ὃ ὄποιος ἔζη εἰς τὰ παράλια τῆς Συρίας.

Ο ΜΥΘΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΘΟΔΟΥ ΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ

Τ Οἱ Ἑλληνες διετήρησαν ζωηρὰν ἀνάμνησιν ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀναστάτωσιν. Αἱ λεπτομέρειαι ὅμως τῶν γεγονότων ἐλησμόνηθησαν καὶ οἱ Δωριεῖς ἔπλασαν ἀργότερον ἔνα μῦθον, διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου. Διηγοῦντο ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡρακλέους, ὃ ἐξάδελφός του, ὃ γνωστὸς Εὐρυσθεύς, ἔξεδίωξεν ἀπὸ τὴν πατρίδα των τὰ τέκνα τοῦ ἥρωος, τοὺς ‘Ἡρακλεῖδας’. Οὐδὸς τοῦ Ἡρακλέους προσπαθῶν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἔφονεύθη, οἱ ἀπόγονοί του περιεπλανήθησαν καὶ ἐταλαιπωρήθησαν πολλὰ χρόνια εἰς ξένις χώρας. Τέλος συνεμάχησαν μὲ τοὺς Δωριεῖς, οἱ ὄποιοι ἦσαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Κατέβησαν μὲ αὐτοὺς εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἐπέ-

ρασαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐνίκησαν τὸν ἀπόγονον τοῦ Εύρυ-
σθέως καὶ ἔγγονον τοῦ Ἀγαμέμνονος βασιλέα τῶν Μυκηνῶν καὶ
ἔγιναν οἱ ἴδιοι βασιλεῖς. Διὰ τοῦτο οἱ βασιλεῖς τῶν Δωριέων, ὅπως
π.χ. τῆς Σπάρτης, ἐκαυχῶντο ὅτι κατάγονται ἀπὸ τὸν Ἡρα-
κλέα.

Ἡ ἐπιδρομὴ λοιπὸν τῶν Δωριέων, κατὰ τὸν μῦθον, δὲν ἦτο ἄλλο
παρὰ ἡ ἐπιστροφὴ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλέους, τοὺς ὅποιους
εἶχον διώξει ἀδίκως ἀπὸ τὴν πατρίδα των, ἡ κάθοδος τῶν
Ἡρακλείδων, ὅπως εἴπον. Οἱ Ἐλληνες λοιπὸν ἐγνώριζον καὶ
ἐπίστευον ὅτι ἀνήκουν ὅλοι εἰς ἐν ἔθνος.

Ο ΗΡΑΚΛΗΣ

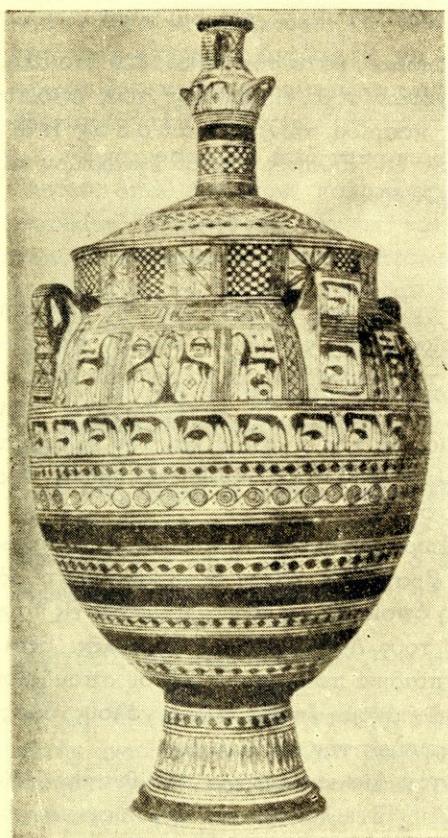
Οἱ Δωριεῖς ἐλάτρευον τὴν σωματικὴν δύναμιν καὶ τὴν ψυχικὴν
τόλμην. Τὸν ἀνθρωπὸν, ὁ ὅποιος εἶχεν εἰς μεγάλον βαθμὸν τὰς ἀρε-
τὰς αὐτὰς καὶ ἦτο πρόθυμος νὰ τὰς διαθέσῃ διὰ τὸ καλὸν τῶν ἄλλων,
τὸν ὡνόμαζον ἥρωα. Τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ κατορθώματα τῶν
ἥρωών τὰς ἀπέδιδον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐλογίαν
κάποιοι θεοῦ. Ἐπίστευον ὅτι ἔνας ἀπὸ τοὺς γονεῖς τοῦ ἥρωος ἦτο
θεός. "Οτι δηλαδὴ ἦτο ἡ μίθεος.

Οἱ ἀξιώτεροι ἥρωες τῶν Δωριέων ἦτο ἔνας ἀνθρωπος μεγαλό-
σωμος, ὑψηλός, ρωμαλέος, μὲ βραχίονας τόσον δυνατούς, ὥστε νὰ
πνίγῃ λέοντας, καὶ μὲ ψυχήν, ἡ ὅποια νὰ μὴ δειλιάζῃ ἐμπρὸς εἰς τοὺς
κινδύνους. Τοιούτος ἥρωας διὰ τοὺς Δωριεῖς ἦτο ὁ Ἡρακλῆς. Ἐξαι-
ρετικὰ σημεῖα ἔδειξαν ἀπὸ τὰ παιδικά του χρόνια πόσον σπουδαῖος
ἐπρόκεινο νὰ γίνη. Ὁκτώ μηνῶν ἀκόμη ἔπινξε δύο μεγάλους ὄφεις,
οἱ ὅποιοι ὠρμήσαν νὰ τὸν φάγουν εἰς τὴν κούνιαν του.

Πατέρα εἶχεν ὁ Ἡρακλῆς τὸν Δία καὶ μητέρα τὴν θνητὴν Ἀλ-
κυήνην, βασίλισσαν τῶν Θηβῶν. Εἶχε λοιπὸν τὴν εὐκολίαν νὰ πε-
ράσῃ τὴν ζωήν του εἰς τὴν πολυτέλειαν μὲ διασκεδάσεις. Ἐπροτίμησεν
ὅμως τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, ὅπως ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Ἀπὸ ἔξαιρέ-
τους διδασκάλους ἐδιδάχθη τὸ τόξον, τὴν μουσικήν, τὴν σοφίαν,
τὴν ἀρετήν. Εὔρωστος, ρωμαλέος, μὲ ἀτρόμητον ψυχήν, ἔκαμεν
ἔργα, τὰ ὅποια ὠφέλησαν τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκαθάρισε τὴν Ἑλλάδα
ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία καὶ τοὺς ληστάς. Ἐξετέλεσε δηλαδὴ τοὺς πε-
ριφήμους δώδεκα θηλούς τοὺς, ὑποχρεωμένος ἀπὸ τὴν θέ-

λησιν τῶν θεῶν νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν ἔξαδελφόν του Εύρυσθέα, τὸν βασιλέα τῶν Μυκηνῶν.

Κάθε Ἑλληνικὴ πόλις εἶχεν ἔνα ἢ περισσοτέρους τοπικοὺς ἥρωας, τοὺς ὅποιους ἐτίμα καὶ ἐλάτρευε. Τοῦ Ἡρακλέους ὅμως ἡ λατρεία ἔξηπλώθη εἰς ὅλην τὴν Ἐλλάδα. Αἱ μητέρες διηγοῦντο τὸν μῦθον του εἰς τοὺς υἱούς των, διὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσουν εἰς τὸν δρόμον τῆς τιμῆς. Οἱ νέοι ἐδιδάσκοντο ἀπὸ τὸ παράδειγμά του νὰ θυσιάζωνται διὰ τὰς καλὰς πράξεις μὲ ἀφιλοκέρδειαν. Οἱ νικηταὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐλάμβανον μόνον ἔνα στεφάνι ἀπὸ κλάδου ἐλαίας, χωρὶς ἄλλο ὄλικὸν κέρδος. Ἡ παράδοσις ἔλεγεν ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Ἡρακλῆς ἐφύτευσε τὸ ἐλαιόδενδρον εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, διὰ νὰ στεφανώνωνται οἱ νικηταί.

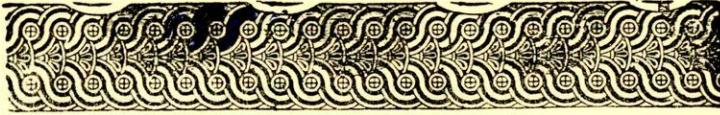

Γεωμετρικὸν ἀγγεῖον.

Ἀμφορεύς, μνημεῖον ἐπὶ τάφου, 8ος αἰών π.Χ.
(Νέα Στρατού, Μητροπολιτικὸν Μουσεῖον).

δαιότερος ἄνθρωπος «ἄριστος ἀνδρῶν». Οἱ θεοὶ τὸν ἐτίμησαν, τὸν παρέλαβον εἰς τὸν "Ολυμπὸν, τὸν ἔκαμαν καὶ αὐτὸν θεόν.

Οἱ Ἡρακλῆς ἔκαμε τόσα κατορθώματα, ὥστε ἔγινεν ὁ περιφημότερος ἥρως τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας. Οἱ ποιητὴς Ὁμηρος εἶπεν ὅτι ἦτο ὁ σπου-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

ΟΙ ΟΜΗΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ (9ος καὶ 8ος αἰών π. Χ.).

Η ΕΛΛΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΔΩΡΙΚΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΝ

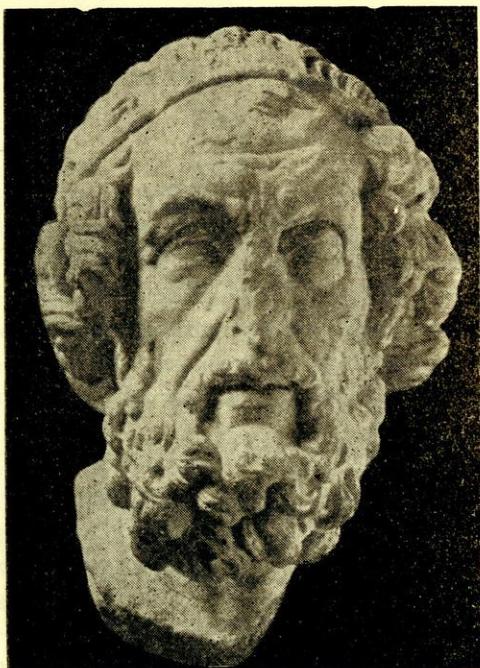
‘Η Δωρική μετανάστευσις ἔφερε μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὴν ‘Ελλαδα. ‘Η χώρα ἦλλαξε κυριάρχους, διότι οἱ Δωριεῖς ἐπεκράτησαν σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ μέρη. ‘Η Θεσσαλία, ἡ Στερεά ‘Ελλὰς καὶ ἡ Πελοπόννησος ἔγιναν Δωρικά. Μόνον ἡ Ἀττικὴ καὶ ἡ Εύβοια δὲν ὑπέκυψαν εἰς τοὺς κατακτητάς. Σημαντικὸν μέρος τῶν παλαιῶν κατοίκων κατέφυγε εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας. Αἱ διάφοροι φυλαὶ ἔγκατεστάθησαν ὁριστικῶς καὶ ἥρχισαν νὰ διαμορφώνωνται τὰ πρῶτα κράτη.

‘Ἀλλ’ ὁ κρητομυκηναϊκὸς πολιτισμὸς ἐδέχθη δυνατὸν κτύπημα, ἡ πρόοδος τῆς χώρας ἐσταμάτησε καὶ ἡ τέχνη ὡπισθοδρόμησεν. Ἀντὶ τῶν κομψῶν κρητομυκηναϊκῶν ἀγγείων μὲ τὰς φυσικωτάτας παραστάσεις ἔχομεν τώρα μεγάλα χονδροειδῆ ἀγγεῖα, τὰ ὅποια φέρουν ώς κοσμήματα ἀπλᾶ γεωμετρικὰ σχέδια (γραμμάς, κύκλους κλπ.). Ἡ παραστάσεις πολὺ ἀτέχνους. Ἐν τούτοις ὁ ἀχαϊκὸς πολιτισμὸς δὲν κατεστράφη τελείως, διότι διετηρήθη εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπου κατέφυγον οἱ Ἀχαιοί. ‘Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κυρίως ‘Ελλάδα ἔμειναν ἀρκετά στοιχεῖα, ὡστε νὰ χρησιμεύσουν ώς ἀφορμὴ διὰ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ μεταγενεστέρου ‘Ελληνικοῦ πολιτισμοῦ.

‘Η κυριαρχία ὅμως τῆς θαλάσσης ἔφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ‘Ελλήνων καὶ περιῆλθεν εἰς τοὺς Φοίνικας. Διὰ τοῦτο οἱ ‘Ελληνες ἀργότερον ἐνόμισαν ὅτι οἱ Φοίνικες ἦσαν οἱ πρῶτοι ναυτικοὶ τῆς Μεσογείου καὶ ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν ‘Ελλάδα διὰ θαλάσσης ἦτο Φοινικικόν.

Μετὰ τὴν Δωρικὴν μετανάστευσιν, ἐπὶ δύο ἔως τρεῖς αἰῶνας, ἡ ‘Ελλὰς εἶναι χώρα γεωργική. ‘Η οἰκονομική της ζωὴ εύρισκεται εἰς πρωτόγονον κατάστασιν. Δὲν ἔχει τεχνίτας, δὲν ἔχει ἀνεπτυγμένην

βιομηχανίαν, δραστήριον ἐμπόριον, σημαντικήν ναυτιλίαν οὕτε μεγάλας πόλεις. Τούς δύο πρώτους αἰῶνας τῆς Ἑλληνικῆς ιστορίας μετά τὴν Δωρικὴν μετανάστευσιν, δηλ. τὸν 9ον καὶ τὸν 8ον αἰῶνα π.Χ., ὀνομάζουν Ὁ μηρικούς χρόνους, διότι τὰς πληροφορίας μας διὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀντλοῦμεν ἀπὸ τὰ Ὁμηρικὰ ποιήματα.

"Ο μηρός.

Ἀρχαία προτομή, 1ος π. Χ. αἰών.

(Μουσεῖον Βοστώνης).

Ο ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας δπως τὸν ἐφαντάζοντο οἱ Ἑλληνες ἡρύτερον.

Ἡσαν πλησιέστερον εἰς τοὺς παλαιοὺς ἀνεπτυγμένους λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς: τοὺς Φοίνικας, τοὺς Αἴγυπτίους, τοὺς Χαλδαίους καὶ ἔμαθαν ἀπ' αὐτοὺς πολλά.

Οι Ἑλληνες τῆς Μ. Ἀσίας ἐξηκολούθησαν νὰ ζοῦν, ὅπως εἰς τὴν παλαιὰν πατρίδα των. Ἡσαν κυρίως γεωργοὶ καὶ εἶχον εἰς τὴν ἀρχὴν βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι ἐκυβέρνησαν τὸ κράτος μαζὶ μὲ τοὺς εὐγε-

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΣ
ΤΗΝ Μ. ΑΣΙΑΝ

Ἡ ἀκμαιοτέρα καὶ πλέον ἀνεπτυγμένη χώρα τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν Δωρικὴν μετανάστευσιν είναι ἡ Μ. Ἀσία. Ἐκεῖ κατέφυγον οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἀχαιῶν καὶ, ἐπειδὴ ἐγκατεστάθησαν εἰς χώραν εὔφορον καὶ εἰς κλῖμα πολὺ καλόν, ἐξηκολούθησαν νὰ προσδεύουν. Ο ἀκμαιότερος κλάδος τῶν Ἀχαιῶν, οἱ ὅποιοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ὠνομάσθησαν ἀργότερον Ἰωνες. Οι Μικρασιάται Ἑλληνες

νεῖς. "Εκτιζαν ἀνάκτορα ὅμοια μὲ τὰ μυκηναϊκά, κατεγίνοντο εἰς τὰ πολεμικά, ἐθεώρουν τὴν πολεμικήν ἀνδρείαν ως τὸ μεγαλύτερον προτέρημα, ἥσαν εὐθυμοὶ καὶ γεμάτοι διάθεσιν καὶ ὄρμήν.

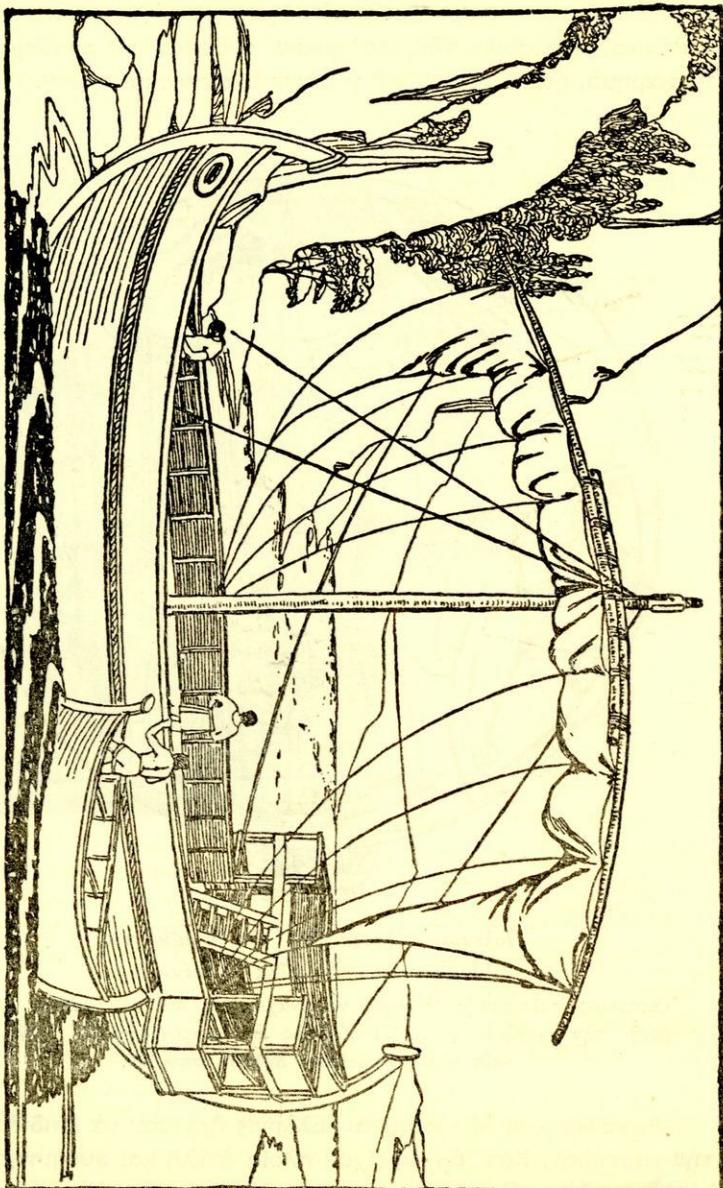

Πολεμιστὴς ἀποχαιρετᾷ τὴν γυναικα του.

'Αγγεῖον τοῦ Δούριδος (Βιέννη).

Ομηρικὸς πολεμιστῆς, ἔτοιμος νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν μάχην, ἀποχαιρετᾷ τὴν γυναικά του. Ἡ σύζυγος ἀπὸ μικρὸν ἀγγεῖον χύνει κρασί εἰς τὴν γῆν, κάμνει δηλαδὴ σπονδήν.

Ἀργότερον οἱ Μικρασιάται "Ελληνες ἥρχισαν νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὴν ναυτιλίαν. Κατ' ἀρχὰς εἶχον πλοῖα ἀτελῆ καὶ συνήντησαν πολλὰς δυσκολίας. Σιγά-σιγά ὅμως ἐτελειοποίησαν τὴν ναυτικήν τέ-

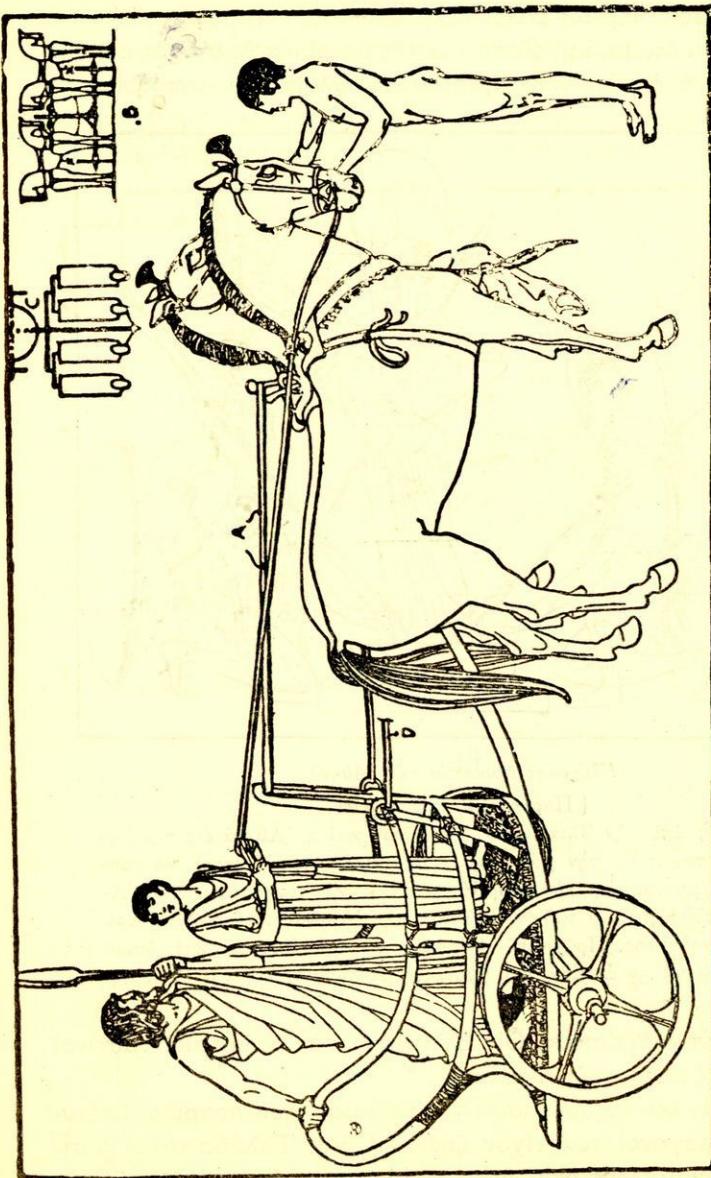

Μαρουνόν, λεπτόν, πρώτα καὶ πρώτην
άνθετον, τοῦτο οὐανίδην καὶ μάριον.
(Αναπεφεστασία ἀπὸ εἰκόνας ἐπὶ ἀγγέλων).
Επειδὴν καὶ πεπετυχαίνεται τὰ πράγματα
ὅποι, Επειδὴν καὶ πεπετυχαίνεται τὰ πράγματα
μὲ τὸ

Πολεμικὸν ἔμμα

('Αναπαράστασις ἀπὸ εἰκόνα ἐπὶ ἀγγεῖου).

Τὰ ἕφματα τῶν ὁμηρευαῖν τῆραδων εἶναι ξύλινα καὶ σχετικῶς χαμηλά, ὃ δὲ διάφορος του, ἡ θέσις δηλαδὴ ἐπὶ τῆς ὑποτάξ αὐτοῦ.
βρύνουν οἱ ἐπιβάται, εἴναι περίφρεστος εἰς τὰς τρεῖς πλευράς, ἀνοικτὸς ὑποσθέτην καὶ δεν ἔχει σημεῖον. Κάτω ἀπὸ τῶν διώφρων εἶναι
ὁ βρύνον ἀπὸ κοιτῶν δενδρῶν, καὶ εἰς τὰ ξύλα αὐτῶν οἱ δύο τροχοί. Σύνορεται ἀπὸ δύο ἵππωντος, ἐνιστάται δὲ τοῖς τρεῖσιν τρίτον
τοῦ τοῦ ἀρμάτος ἐπιβάτεινον δύο μόνον ἀνθρώπων. Οἱ εἰς ἐξ αὐτῶν, ὃ κρατῶν τοὺς γαληνούς, εἶναι δὲ ἡριοργεῖ, δὲ δεῦτερος
ὅπαθλος, εἴναι δὲ πολεμιστής. Οἱ τρέτοι ἐμπόροι εἰς τοὺς ἵππους, εἴναι δὲ πρηστές. Πολλάκις οἱ ἡριοργεῖοι πολεμοῦνται ἐπὶ τοῦ δέδαφους,
μ. Κατὰ τὰς ὁμηρευαῖς μάλιστας οἱ πολεμισταὶ προκαλοῦν ἐεις τὸν ξύλον, πρᾶδον, μέστο τὸ δέδαφον καὶ μάχονται ἐπὶ τοῦ δέδαφους.

χνην καὶ ἔπλεον διαρκῶς μακρύτερα. Δὲν τοὺς ἐτρόμαζαν πλέον τὰ παραμύθια, τὰ ὅποια διηγοῦντο διὰ τὰς μακρυνάς θαλάσσας καὶ διὰ τὰ τέρατα, τὰ ὅποια καταστρέφουν τὰ πλοῖα καὶ ἀρπάζουν τὰ

Κλήρωσις παρουσίᾳ τῆς Ἀθηνᾶς.

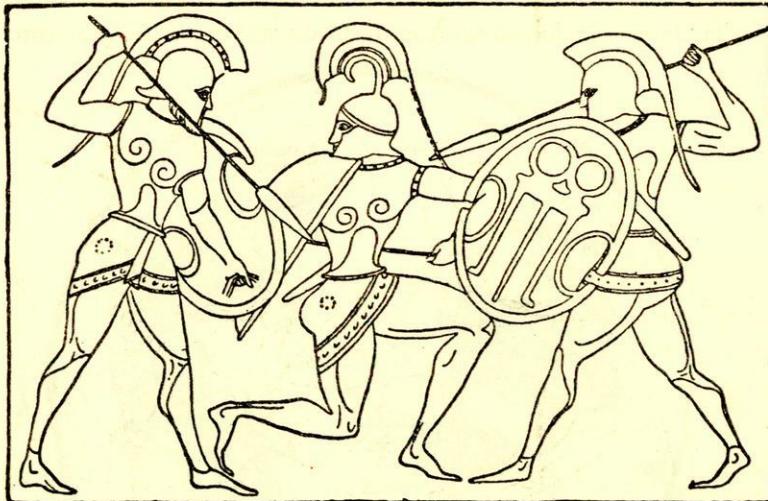
(Παράστασις ἐπὶ ἀγγείου).

"Αλλη σκηνὴ ἀπὸ τὴν Ἰλιάδα. 'Ο Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἀθηνᾶ εἰς τὴν Ήγειρὰ φεύγονται σταματοῦν τὴν μάχην καὶ παρακινοῦν τὸν Ἐκτορα νὰ προκαλέσῃ εἰς μονομαχίαν τὸν ἀνδρεύτερον ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν. Ἐκεῖνοι βάζουν κλῆρον ἐνώπιον τῆς Ἀθηνᾶς καὶ διαβάλλουν τὸν κλήρον τοῦ προσφέροντος. Προχωρεῖ νὰ συναντήσῃ τὸν Ἐκτορα καὶ, δύναμες φορεῖ τὴν μεγάλην ἀσπίδα του, δύμοιάζει μὲ πύργον, λέγει δ "Ομηρος.

πλοῖα καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ Ἑλληνες ἔγιναν σπουδαῖοι ναυτικοὶ καὶ συναγωνίζονται τοὺς Φοίνικας.

Οἱ ἄποικοι δὲν ἔλλησμόνησαν τὴν παλαιάν των πατρίδα. "Ηξευραν ὅτι οἱ πρόγονοί των εἶχον ζήσει εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ οἱ βασιλεῖς των ἥσαν ὑπερήφανοι, διότι κατάγονται ἀπὸ τὰς βασιλικὰς

οίκογενείας τῶν ἥρωϊκῶν χρόνων, ἀπὸ τὸν Θησέα, τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸν Ἀχιλλέα καὶ τοὺς ὄλλους ἥρωας τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, καὶ διηγοῦντο πολλοὺς μύθους διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων των. Εἰς τὰ συμπόσιά των οἱ μουσικοί, τοὺς ὅποιους ὠνόμαζον ἀ οιδούς, ἔψαλλον τὰ κατορθώματα καὶ τὰ παθήματα

"Ομηρικοί πολεμισταί.
(Παράστασις ἐπὶ ἀγγείου).

Μονομαχία Πάριδος καὶ Μενελάου, ὅπως τὴν περιγράφει ὁ "Ομηρος εἰς τὴν τρίτην ραψῳδίαν τῆς Ἰλιάδος. Πρῶτος ὁ Ἀλέξανδρος (Πάρις) ρίπτει τὸ δόρυ, τὸ ὅποιον σχηματίζει μαχράν σκιάν. Ἐκτύπησε τὴν ὀλοστρόγγυλην ἀσπίδα τοῦ Ἀτρείδου χωρὶς νὰ τὴν τρυπήσῃ, ἡ αἰγμὴ ἐκάμφθη εἰς τὴν σκληρὰν ἀσπίδα. Ἐπιτίθεται κατόπιν μὲ δρμήν ὁ Μενέλαος. Ὁ ώραῖος υἱὸς τοῦ Πριάμου δὲν θὰ ἐσώζετο, ἀν τοι εἰς τὸ κρίσιμον σημεῖον τοῦ ἀγώνος δὲν ἐπενέβαινεν ἡ προστάτια του θεᾶ Ἀφροδίτη, ἡ ὅποια τὸν μεταφέρει μακρὰν ἀπὸ τὸ πεδίον τῆς μάχης.

τῶν μυθικῶν ἐκείνων ἥρωών, διότι ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα των ἦτο τιμὴ καὶ δόξα διὰ τοὺς ἀπογόνους.

ΤΑ ΟΜΗΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

· Απ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους σώζονται δύο σπουδαῖα ποιήματα:

ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσσεια, τὰ ὅποια ἔκαμεν ὁ ποιητής "Ο μηρος. Πότε ἔζησε καὶ τί ἦτο ὁ Ὄμηρος δὲν γνωρίζομεν. «Ἐπτὰ πόλεις ἐρίζουν διὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ὄμήρου», ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Πιθανωτέρας ἐθεώρουν τὴν Σμύρνην ἥ τὴν Χίον. Ἔζησε δὲ τὸν 9ον ἥ τὸν 8ον αἰῶνα. Ἀλλὰ τὰ ποιήματά του εἶναι τόσον ὡραῖα, ὥστε ἀποροῦμεν πῶς ἡ ποιητικὴ τέχνη εἶχε φθάσει τότε εἰς τόσην τελειότητα. Η Ἰλιάς μᾶς διηγεῖται τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ

"Ο Ἀχιλλεὺς δένει τὸ τραῦμα τοῦ Πατρόκλου.
(Παράστασις ἐπὶ ἀγγείου).

σημεῖον, ὅπου δὲ Ἀχιλλεὺς φιλονικεῖ μὲ τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ δὲν λαμβάνει μέρος εἰς τὸν πόλεμον. Ἀλλὰ μὲ τὸ κεντρικὸν αὐτὸ ἐπεισόδιον πλέκονται πολλαὶ ἄλλαι διηγήσεις.

Η Ὁ δύσσεια περιγράφει τὰς περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσέως. Ο πονηρὸς βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, ἀφοῦ ἐπολέμησε δέκα χρόνια εἰς τὴν Τροίαν καὶ ἀφοῦ τέλος μὲ τὴν πανουργίαν του ἐκυρίευσε τὴν πόλιν τοῦ Πριάμου, πλανᾶται ἄλλα δέκα χρόνια εἰς τὴν θάλασσαν

προσπαθῶν γὰρ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου τὸν περιμένει ἡ πιστή του σύζυγος Πηνελόπη.

Τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου εἶναι τὰ ἀρχαιότερα Ἑλληνικὰ λογοτεχνήματα ἀπὸ ὅσα ἐσώθησαν. Ἐχουν μεγάλην ποιητικὴν ἀξίαν καὶ εἴναι ἀπὸ τὰ θαυμασιώτερα δημιουργήματα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Εἰς αὐτὰ μὲ πρωτόφανη παρατηρητικότητα καὶ ζωηρότητα περιγράφονται οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ἥθη τῶν μακρυνῶν ἐκείνων

‘Αχιλλεὺς καὶ Αἴας παίζοντες πεσσούς.

Παιγνίδι πολὺ ἀγαπητὸν εἰς τοὺς ἀρχαίους, ἀγνωστον εἰς ἡμᾶς πᾶς ἐπαίζετο.

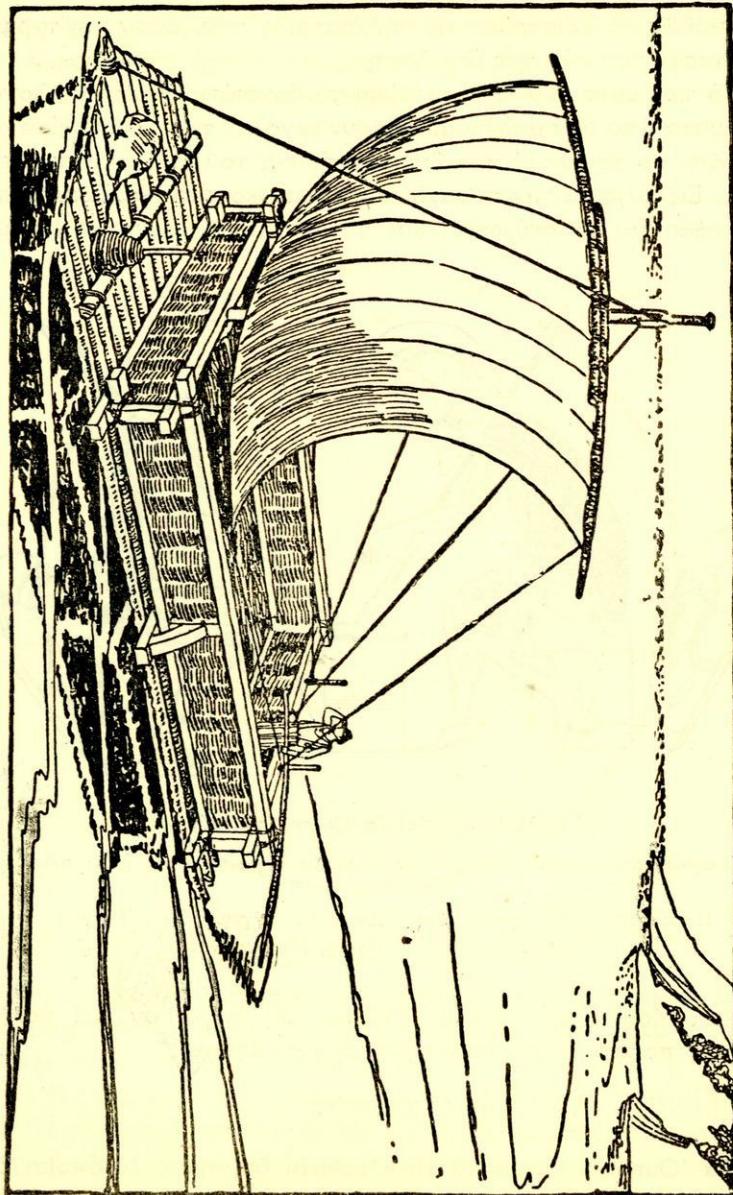
(Παράστασις ἐπὶ ἀγγείου τοῦ Ἀθηναίου ἀγγειογράφου Ἐξεκίου,
540 περίπου π.Χ., Ρόμη, Βατικανόν).

χρόνων. Μαρτυροῦν μεγάλην γνῶσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ πολλαὶ ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις των ἔχουν αἰωνίαν ἀξίαν.

Η ΖΩΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΟΜΗΡΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Τὰ Ὁμηρικὰ ποιήματα εἶναι μυθικαὶ διηγήσεις, οἵ διοισι δὲν ἔχουν ἀμεσον σχέσιν μὲν ιστορικὰ γεγονότα. ‘Αλλ’ αἱ ζωηραὶ καὶ λε-

Σωζόμενο, για την Ελλάς Η.

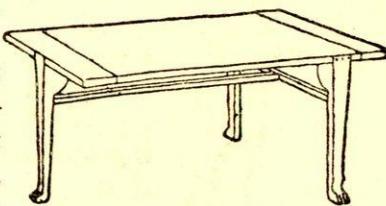
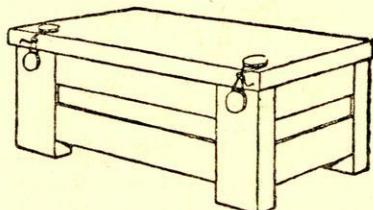

πτομερεῖς περιγραφαὶ ἀναπαριστάνουν τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἥθη τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς τοῦ ποιητοῦ.

Εἰς τὴν Ἰλιάδα οἱ “Ἐλληνες μᾶς ἐμφανίζονται ως νέοι καὶ γεμάτοι ὄρμήν.” Ἀγαποῦν τὴν ζωήν, λατρεύουν τὰ ὡραῖα πράγματα καὶ θυσιάζονται διὰ τὴν τιμήν. Εἶναι δῆμος ἀκόμη τραχεῖς καὶ δὲν μποροῦν νὰ ἔξουσιάσουν τὰ πάθη των. ‘Ο ‘Αχιλλεὺς π.χ. ἀφήνει ἄταφον τὸν ἔχθρόν του “Ἐκτορα διὰ νὰ τὸν ἔξευτελίσῃ περισσότερον. Εἰς τὴν Ὀδύσσειαν οἱ ἀνθρωποι ἔγιναν ἡμερώτεροι. Γνωρίζουν πολὺ περισσότερα πράγματα ἀπὸ τοὺς ἥρωες τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. ‘Η ζωὴ καὶ οἱ τρόποι των εἶναι λεπτότεροι.

‘Η Ὁμηρικὴ κοινωνία δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν γεωργικὴν κοινωνίαν, τὴν ὅποιαν συναντῶμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰστορίας ὅλων τῶν λαῶν. “Ἐχει δύο κοινωνικὰς τάξεις: τοὺς εὐγενεῖς, τοὺς λεγομένους ἀριστούς, καὶ τὸν λαόν. ‘Η κτηνοτροφία καὶ ἡ γεωργία εἶναι κύρια μέσα τῆς ζωῆς. ‘Η τεχνη εἶναι ὀλίγον ἀνεπτυγμένη. “Ο, τι ἔκαστος χρειάζεται: ἐνδύματα, κατοικίαν, ὅπλα, τὰ κατασευάζει διδοῖς.

“Ολα τὰ Ἑλληνικά κράτη κατὰ τοὺς Ὁμηρικοὺς χρόνους ἔχουν κληρονομικούς βασιλεῖς (πατρικοὶ βασιλεῖαι). ’Ἀλλ’ ἡ ἔξουσία των ἔχει περιορισθῆ πολὺ ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς. Τὴν χώραν κυβερνοῦν δὲ βασιλεὺς καὶ οἱ εὐγενεῖς, οἱ ὅποιοι καταγίνονται εἰς τὰ πολεμικά. ‘Η πολεμικὴ ἀνδρεῖα θεωρεῖται ἡ μεγαλυτέρα ἀρετή. Κατέρχονται εἰς τὸν πόλεμον βαρέως ὠπλισμένοι καὶ ἔξακολουθοῦν νὰ πολεμοῦν μὲ ὄρματα, ὅπως οἱ ‘Αχαιοί. ’Ἀλλὰ τὰ ὀρειχάλκινα ὅπλα ἀντικατεστάθησαν ἀπὸ τὰ σιδηρά. Οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ εὐγενεῖς κατασκευάζουν ἀνέτους κατοικίας, αἱ δόποιαι ἐνθυμίζουν τὰ μέγαρα τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Τίρυνθος.

Κιβώτιον καὶ τράπεζα τῶν Ὁμηρικῶν χρόνων.

(‘Αντιγραφὴ ἀπὸ ἀρχαῖα μνημεῖα).

Ἡ παλαιοτάτη αὐτὴ ἐποχὴ ἔχαρισεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ δύο ποιήματα τοῦ Ὁμήρου, τὰ δόποια ἔλαβον σπουδαιοτάτην θέσιν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ εἶχον μεγάλην ἐπιφροὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξίν του. Οἱ ποιηταὶ καὶ λογογράφοι ἔθεώρησαν τὸν Ὁμηρον πρότυπον, οἱ γλύπται καὶ ζωγράφοι αὐτὸν εἶχον ἀκένωτον πηγὴν ἐμπνεύσεως. Ἀλλὰ καὶ ἡ θρησκεία καὶ ὁ κόσμος τῶν θεῶν καὶ ἡρώων ἔλαβον ἀπὸ τὸν Ὁμηρον τὴν ὅριστικήν των διαμόρφωσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ

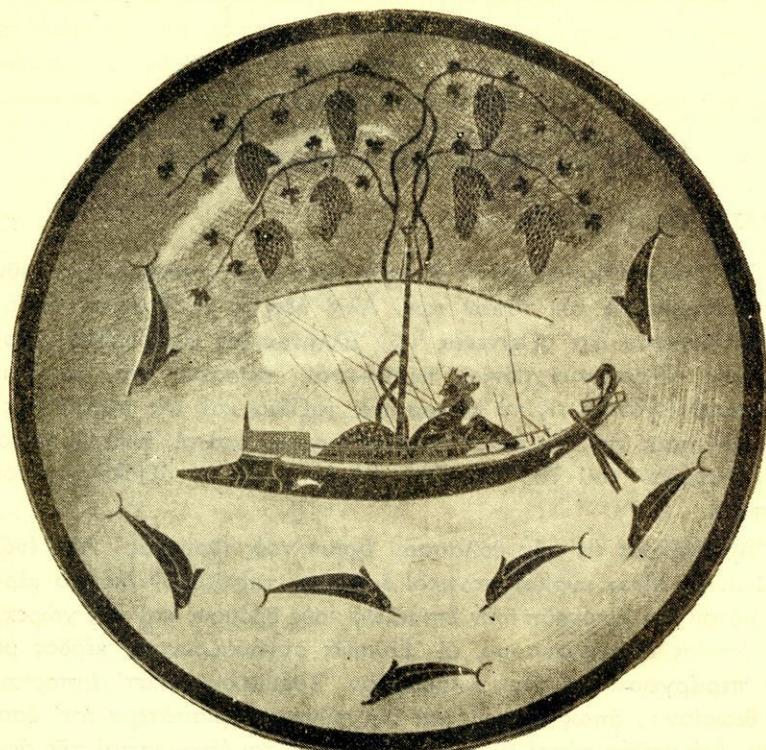
ΘΑΛΑΣΣΟΠΛΟΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Τὸν 9ον καὶ 8ον αἰῶνα οἱ Ἑλληνες εἶναι κυρίως γεωργοὶ καὶ ζοῦν περιωρισμένοι εἰς τὸν τόπον των. Ἀλλ' ἥδη εἰς τὰ Ὁμηρικὰ ποιήματα βλέπομεν ὅτι οἱ εὐγενεῖς τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶναι μόνον γαιοκτήμονες, ἀλλὰ συγχρόνως πολεμισταί, πειραταί καὶ ἔμποροι. Δεικνύουν ἀγάπην εἰς τὰ θαλασσινὰ ταξίδια καὶ τὰς περιπετείας. Ἡ δρμὴ πρὸς τὴν θάλασσαν αὐξάνει διαρκῶς καὶ οἱ Ἑλληνες κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 7ου καὶ δου αἰῶνος γίνονται ἀξιολογώτατοι ναυτικοί.

Ἄντιπάλους εἰς τὴν θάλασσαν ἔχουν τοὺς Φοίνικας. Ἀλλ' ἐνῷ οἱ Φοίνικες εἶναι κυρίως πονηροὶ ἔμποροι, ταξιδεύουν διὰ τὸ κέρδος μόνον καὶ ἀποκρύπτουν ἐπιμελῶς τοὺς δρόμους καὶ τὰς χώρας, τὰς ὁποίας ἀνακαλύπτουν, οἱ Ἑλληνες συνδυάζουν τὸ κέρδος μὲ τὴν πειρέργειαν καὶ τὴν φιλομάθειαν. Ταξιδεύουν «κατ' ἔμπορίαν καὶ θεωρίαν», ὅπως ἔλεγον, καὶ διηγοῦνται περισσότερα ἀπ' ὅσα εἶδον. Διὰ τοῦτο αὐτοί εἶναι κυρίως οἱ πρῶτοι ἔξερευνηταὶ τῆς ἀρχαιότητος. Δὲν ἔμεινε γωνία τῆς Μεσογείου ἢ πτυχὴ τῆς παραλίας, τὴν ὁποίαν δὲν ἔξερεύνησαν καὶ δὲν διεφώτισαν. Τὸ σκότος τοῦ μυστηρίου διασκορπίζεται, τὰ θαλάσσια τέρατα: ἡ Σκύλλα, ἡ Χάρυβδις, οἱ Ἄριαι, τὰ ὁποῖα οἱ Ἑλληνες ἐπίστευον ὅτι παρεμόνευαν τὰ εὔθραστα σκάφη τῶν θαλασσοπόρων ἀπὸ τοὺς βράχους των, ἀπεδείχθησαν ὅτι ἡσαν γεννήματα τῆς φαντασίας.

Εἰς τὸν συναγωνισμὸν μὲ τοὺς Φοίνικας ἐπικρατοῦν οἱ Ἑλληνες. Τότε γίνεται κάτι ἀξιοθάμαστον. Οἱ Ἑλληνες κινοῦνται πρὸς τὸ ἔξωτερικόν. «Ολοι ἔχουν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ταξιδεύσουν, νὰ γνωρί-

σουν ξένας χώρας, νὰ πλουστίσουν ἀπὸ τολμηρὰς ἐπιχειρήσεις ἢ νὰ εὔρουν ἄλλον τόπον πλουσιώτερον καὶ εύτυχέστερον διὰ νὰ ζήσουν.

‘Ο Διόνυσος ταξιδεύει.

Παράστασις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν κύλικος τοῦ Ἐξεκλου, 540 π.Χ.
(Μόναχον, παλαιὰ Πινακοθήκη).

Ἐξαιρετικῶς κομψὴ παράστασις. ‘Ο θεὸς Διόνυσος, πωγωνοφόρος, ὅπως τὸν εἰκόνιζον εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν ἐποχήν, ἔξηπλωμένος εἰς τὸ πλοιάριον μὲ τὸ ἵστιον ἀνοικτόν, πλέισι μόνος εἰς τὸ πέλαγος διευθύνων τὸ σκάφος μὲ μόνην τὴν θέλησίν του. ’Επὶ τοῦ ἵστιον ὑψώνονται δύο κλήματα, ἀπὸ τὰ δύοτα κρέμανται μεγάλαι σταφυλαί. Περὶ τὸ σκάφος κοιλυμβοῦν εὕθυμα οἱ δελφῖνες.. ‘Η ἀγάπη τὰ ταξίδια ἔκαμε τοὺς Ἑλληνας νὰ φαντασθοῦν ὅτι καὶ οἱ θεοὶ των διαρκῶς ταξιδεύουν. Εἰς τὴν εἰκόνα συμβολίζεται ἡ ὁρμὴ πρὸς νέας χώρας.

ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΥ

Οι "Ελληνες είναι δι μεγαλύτερος ἀποικιακὸς λαὸς τῆς ἀρχαιότητος. Ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ Εὔξείνου Πόντου ἕως τὸ Γιβραλτάρ ἔγέμισαν τὰς παραλίας μὲ τὰς ἀποικίας των. Αἴτια τοῦ ἀποικισμοῦ ἦσαν κατ' ἀρχὴν ἡ αὐξησης τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἡ ἀνεπάρκεια τῆς γῆς καὶ συγχρόνως αἱ πολιτικαὶ ταραχαί. Οἱ ιστορικὸς Θουκυδίδης γράφει συντόμως: οἱ ἐκ τῶν στάσεων ἐκ πίπτοντες ἔκτιζον τὰς ἀποικίας. Οἱ "Ελληνες μετέβησαν κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς ξένας χώρας, διὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν μονίμως, νὰ καλλιεργήσουν τὴν γῆν καὶ νὰ σχηματίσουν νέαν πατρίδα. Αἱ παλαιότεραι λοιπὸν ἀποικίαι ἦσαν ἀποικίαι ἐγκαταστάσεως. Ἀργότερον — ὅταν ἀνεπτύχθη τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία — οἱ "Ελληνες διευθύνονται εἰς τοὺς τόπους τῆς μεγάλης παραγωγῆς, εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Νότιον Ρωσίαν, αἱ ὁποῖαι παράγουν σιτηρά, εἰς τὸν Καύκασον, δὲ ὁποῖος δίδει ξυλείαν, καὶ ἴδρυουν εἰς τὰ παράλια τῶν χωρῶν αὐτῶν ἐμπορικοὺς σταθμούς. Αὕτα είναι αἱ ἀποικίαι ἐκμεταλλεύσεως.

Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΩΣ

Τὸ κράτος ὑποστηρίζει τοὺς ἀποίκους καὶ δίδει τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐπιχειρήσεως, τὸν λεγόμενον οἰκιστὴν, δὲ ὁποῖος ἀνήκει συνήθως εἰς τὰς ἀρχαιοτέρας οἰκογενείας. Ἡ ἀναχώρησις γίνεται ἔπειτα ἀπὸ ἱεροτελεστίαν καὶ μὲ μεγάλην πομπήν. Οἱ ἀποικοι παίρνουν ἀπὸ τὸν ναὸν τῆς Ἑστίας τὸ ἱερὸν πῦρ, τὸ ὁποῖον τοποθετοῦν εἰς τὸν ναόν, τὸν ὁποῖον κτίζουν εἰς τὴν νέαν πατρίδα των. Ἡ νέα πόλις δονομάζεται ἀποικία, ἡ δὲ πόλις, ἡ ὁποία ἔστειλεν αὐτὴν μητρόπολις, κατ' οὐσίαν ὅμως ὑπάρχουν πολλοὶ δεσμοὶ μεταξὺ ἀποικίας καὶ μητροπόλεως: ἡ κοινὴ θρησκεία, ἡ κοινὴ γλῶσσα, τὰ ἔθιμα, οἱ νόμοι κλπ. Οἱ ἀποικοι σέβονται τὴν μητρόπολιν, λαμβάνουν μέρος εἰς τὰς ἑορτάς της καὶ ἀν κινδυνεύουν ζητοῦν τὴν συνδρομήν της ἢ τὴν βοηθοῦν, ὅταν αὐτὴ ἐύρισκεται εἰς κίνδυνον. Ἐνίστε ὅμως ἔρχονται εἰς ρῆξιν καὶ αἰματηροὺς πολέμους. Ἀλλὰ πόλεμος ἀποικίας καὶ μητροπόλεως θεωρεῖται μεγάλη ὁσέβεια.

ΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ

Τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης προσείλκυσαν ἐνωρὶς τοὺς Ἑλληνας διὰ τὴν ναυπηγήσιμον χυλείαν καὶ τὰ μεταλλεῖά των. Αἱ δύο πόλεις τῆς Εύβοιας Χαλκίς καὶ Ἐρέτρια ἴδρυσαν πολλὰς ἀποικίας εἰς τὴν Χαλκιδικὴν χερσόνησον, ἡ ὅποια ἔλαβε τὸ δνομα ἀπὸ τὴν Χαλκίδα. Ἡ σημαντικωτέρα τῶν Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν ἦτο ἡ Ὀλυνθος. Οἱ Κορίνθιοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ βου αἰῶνος ἴδρυσαν τὴν Ποτείδαιαν. Ἐπίστης πολλαὶ ἀποικίαι ἴδρυθησαν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Θράκης.

Ἄπὸ παλαιοτάτους χρόνους οἱ Ἑλληνες προσπαθοῦν νὰ εἰσδύσουν εἰς τὰ στενὰ τῆς Προποντίδος καὶ εἰς τὴν ὁμιχλώδη θάλασσαν, ἡ ὅποια κρύπτεται ἐκεῖθεν τῶν Στενῶν. Ἀνάμνησιν τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν διετήρησαν οἱ μῦθοι τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας καὶ τῶν Συμπληγάδων.

Ἡ Ἀργοναυτική ἐκστρατεία ἀποτελεῖ ἔνα ἀπὸ τοὺς περισσότερον ἀγαπητοὺς καὶ διαδεδομένους μύθους κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

Τέκνα τῆς πρώτης συζύγου τοῦ βασιλέως τοῦ Ὁρχομενοῦ τῆς Βοιωτίας Ἀθάμαντος ἦσαν ὁ Φρίξος καὶ ἡ Ἑλλη. Ἡ μῆτηρ των Νεφέλη διὰ νὰ σώσῃ τὰ τέκνα της ἀπὸ τὴν κακὴν μητριάν, φροντίζει νὰ τὰ φυγαδεύσῃ. Τὰ ἔθεσεν ἐπάνω εἰς τὰ νῶτα ἐνὸς χρυσομάλλους κριοῦ, τὸν ὅποιον τῆς εἶχε χαρίσει ὁ Ἐρμῆς. Τὸ θαυμάσιον αὐτὸς ζάσων τὰ ἔφερε διὰ τοὺς ἄερος πρὸς τὴν Ἀσίαν· εἰς τὸ μέσον ὅμως τοῦ ταξιδίου ἐγέλυστρησεν ἡ Ἑλλη καὶ ἐπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἡ ὅποια ὀνομάζεται ἀπὸ τότε Ἐλλήσποντος. Ὁ Φρίξος ἔξηκολούθησε τὸ ταξίδιον καὶ ἐφθασε σῶσης εἰς τὴν Κολχίδαν. Ἐκεὶ ἐθυσίασε τὸν κριόν καὶ ἔδωρησε τὸ δέρμα εἰς τὸν φιλοξενήσαντα αὐτὸν βασιλέα τῆς Κολχίδος Αἴγτην, ὁ ὅποιος τὸ ἐκρέμασεν εἰς ἐνδέρον τοῦ ἱεροῦ δάσους τοῦ Ἀρεως καὶ ἀνέθεσε τὴν φύλαξίν του εἰς ἄγρυπνον δράκοντα.

Οἱ βασιλεὺς τῆς θεσσαλικῆς Ἰωλκοῦ Πελίας, ἀφοῦ πρῶτον ἥρπασε τὸν θρόνον ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του, ἤθελε νὰ ἀπαλλαγῇ καὶ ἀπὸ τὸν ἀνεψιόν του Ἰάσονα. Τοῦ ἀνέθεσε διὰ τοῦτο νὰ μεταφέρῃ ἀπὸ τὴν Κολχίδα τὸ «χρυσόμαλλον δέρας» μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ ποτὲ ὁ Ἰάσων ἀπὸ τὸ ἐπίκινδυνον αὐτὸς ταξίδιον, διὰ νὰ ἀπαιτήσῃ τὸν θρόνον τοῦ πατρός του.

Οἱ Ἰάσων ἐδέχθη, ἀλλὰ ἐφρόντισε πρῶτον νὰ λάβουν μέρος οἱ ὀνομαστότεροι ἥρωες τῆς ἐποχῆς του, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς, οἱ Διόσκοροι Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης καὶ ἄλλοι πολλοί. Κατεσκευάσθη κατόπιν μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ἀθηνᾶς πλοοῖον κατάλληλον, ἡ περίφημος πεντηκόντορος Ἀργώ, καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰάσονος ἔκεινησαν ὅλοι ἀπὸ τὰς Παγασάς διὰ τὴν μακρινὴν καὶ ἐπικίνδυνον ἐκστρατείαν.

“Υστερον ἀπὸ πολλοὺς ἀγῶνας κατώρθωσαν οἱ Ἀργοναῦται νὰ διέλθουν τὰς Συμπληγάδας καὶ νὰ φθάσουν εἰς τὴν Κολχίδα. Ἐκεῖ μὲ τὰς μαγικὰς δυνάμεις τῆς θυγατρὸς τοῦ Αἴγατου Μηδείας, ἡ ὁποία ἡγάπησε καὶ ἐβοήθησε τὸν Ἰάσονα, ἐστάθη οὕτος ἴκανὸς νὰ ἐπιτελέσῃ ὅθλους θαυμαστούς, νὰ λάβῃ τὸ χρυσόμαλλον δέρας καὶ διὰ μέσου νέων κινδύνων καὶ περιπτειῶν νὰ ἐπιστρέψῃ κατόπιν εἰς τὴν Ελλάδα μετὰ τῶν συντρόφων καὶ τῆς Μηδείας.

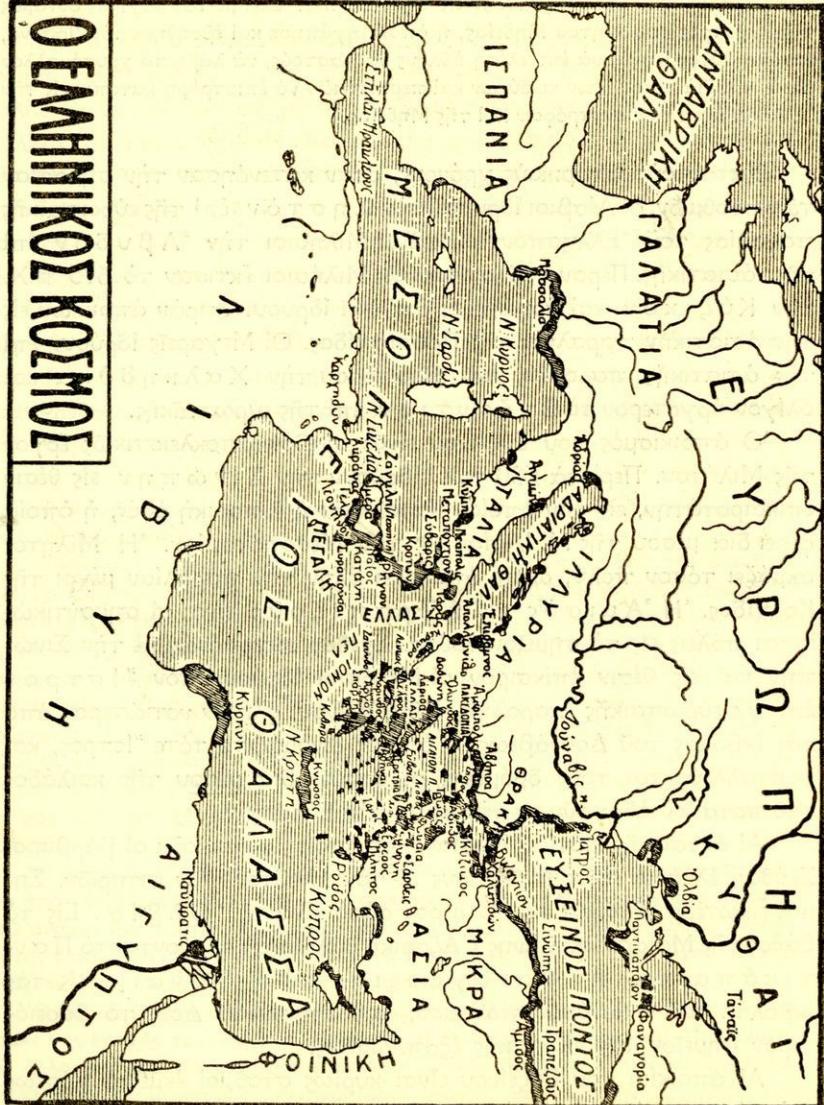
Κατὰ τοὺς ἰστορικοὺς χρόνους, ὅταν κατενόησαν τὴν σημασίαν τῶν πορθμῶν, οἱ Λέσβιοι ἴδρυσαν τὴν Σητὸν ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ ‘Ελλησπόντου, καὶ οἱ Μιλήσιοι τὴν Ἀβυδον ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς. Πέραν τοῦ στενοῦ οἱ Μιλήσιοι ἔκτισαν τὸ 675 π.Χ. τὴν Κύζικον καὶ ὅρμωμενοι ἀπ’ ἐκεῖ ἴδρυουν σειρὰν ἀποικιῶν εἰς τὴν ἀσιατικὴν παραλίαν τῆς Προποντίδος. Οἱ Μεγαρεῖς ἴδρυουν ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου τὴν Χαλκηδόνα καὶ ὀλίγον ἀργότερον τὸ Βυζάντιον ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς.

Οἱ ἀποικισμὸς τοῦ Εὔξείνου εἶναι σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἔργον τῆς Μιλήτου. Περὶ τὰ 630 π.Χ. ἴδρυουν τὴν Σινώπην ἐστίν θέσιν ἐπίκαιροτάτην, εἰς τὴν ὁποίαν καταλήγει ἡ ἐμπορικὴ ὁδός, ἡ ὁποία φέρει διὰ μέσου τῆς Μ. Ἀσίας εἰς τὴν Μεσοποταμίαν. Ἡ Μίλητος ἀκμάζει τόσον πολύ, ὥστε ἀποικίζει ὅλην τὴν παραλίαν μέχρι τῆς Κολχίδος. Ἡ Αμισθία καὶ ἡ Τραπεζοῦς είναι αἱ σημαντικώτεραι πόλεις εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Σχεδὸν συγχρόνως μὲ τὴν Σινώπην καὶ εἰς θέσιν ἐπίκαιρον οἱ Μιλήσιοι ἴδρυουν τὸν Ἰστρον ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ Εὔξείνου, ὀλίγον νοτιώτερον ἀπὸ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως, δὲ ὁποῖος ὀνομάζετο τότε Ἰστρός, καὶ ἐκμεταλλεύονται τοὺς δρόμους, οἱ ὁποῖοι διὰ μέσου τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ ὁδηγοῦν εἰς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην.

Αἱ ἀκταὶ τῆς Νοτίου Ρωσίας, τὰς ὁποίας κατοικοῦν οἱ βάρβαροι Σκύθαι, ἐλκύουν τοὺς Μιλήσιους μὲ τὸν πλοῦτον τῶν σιτηρῶν. Σημαντικωτέρα ἀποικία εἰς τὸ μέρος αὐτὸν εἶναι ἡ Ὀλβία. Εἰς τὸ βάθος τῆς Μαιώτιδος λίμνης (‘Αζοφικὴ θάλασσα) ἴδρυονται τὸ Παντικάπαιον, ἡ Φαναργόρεια καὶ ἡ Τάναϊς εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ δύμωνύμου ποταμοῦ, τοῦ σημερινοῦ Δόνου, τὸ βορειότερον σημεῖον τῆς Ἑλληνικῆς ἔξαπλωσεως.

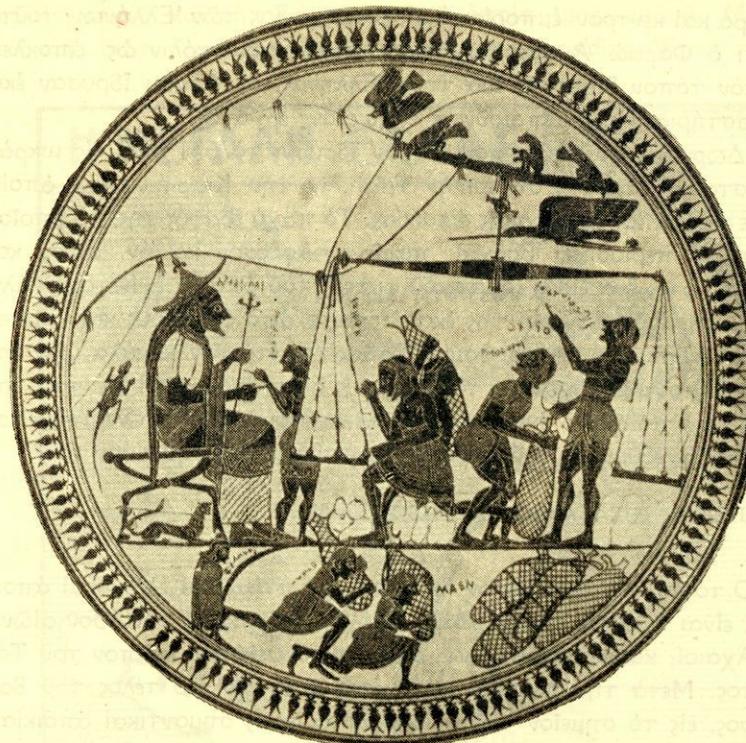
Αἱ ἀποικίαι τοῦ Εὔξείνου εἶναι κυρίως σταθμοὶ ἐκμεταλλεύσεως καὶ μένουν πάντοτε ἐκτὸς τοῦ Ελληνικοῦ κόσμου ὡς τελευταῖοι φρουροὶ κρυμμένοι εἰς τὴν δυμήλην τοῦ βορρᾶ.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΑΙ ΑΠΟΚΙΑΙ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Αἱ ἐπιδρόμαι τῶν Ἀχαιῶν ἔγιναν αἴτια νὰ κλεισθῇ ἡ Αἴγυπτος

‘Ο βασιλεὺς Ἀρκεσίλαος φορτώνει σίλφιον.

Παράστασις ἐπὶ λακωνικοῦ ἀγγείου τοῦ 560 π.Χ. περίπου.

(Παρίσιοι, Νομισματικὸν Μουσεῖον).

Αρχαϊκή παράστασις, πιθανὸν γελοιογραφία. ‘Ο βασιλεὺς τῆς Κυρήνης Ἀρκεσίλαος, περίφημος διὰ τὰ πλούτη καὶ τὴν φιλαργυρίαν του, κάθηται ἐπὶ τοῦ πλοίου μὲ περιεργον ἐνδυμασίαν καὶ ἐπιβλέπει τὸ ζύγισμα καὶ τὴν τοποθέτησιν εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ πλοίου τῶν σάκχων τοῦ σιλφίου. Εἰς τὴν θύραν τῆς ἀποθήκης ὁ φύλαξ. Εἰς τὸ κατάρτι φανταστικὰ πτηνά.

εἰς τοὺς ξένους. Άλλὰ μετὰ πολλὰς ἀποπείρας οἱ Μιλήσιοι ἐπιτυγχάνουν νὰ ἀνανεώσουν τὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν χώραν τοῦ Φα-

ραώ. ΌΨαμμήτιχος ἐπιτρέπει εἰς αὐτοὺς νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν Ναύκρατιν, ἡ ὅποια ἀνοίγεται εἰς ὅλους τοὺς "Ἐλληνας, γίνεται δηλαδὴ ἡ μόνη διεθνῆς ἑλληνική ἀποικία, σπουδαιοτάτη ἀγορὰ καὶ κέντρον ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας τῶν 'Ἐλλήνων' τοῦτο διότι ὁ Φαραὼ" Ἀμασις ἀργότερον ὥρισε τὴν πόλιν ὡς ἀποκλειστικὸν τόπον διαμονῆς διὰ τοὺς "Ἐλληνας, οἱ ὅποιοι ἰδρυσαν ἐκεῖ ἔργαστρία χρησιμοποιοῦντες ἔγχωρίους ἔργατας.

Δωριεῖς ἀπὸ τὴν νῆσον Θήραν ἰδρύουν τὸ 631 π.Χ. εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν σημερινὴν Τρίπολιν τὴν Κυρήνην, ἡ ὅποια ἔγινε πρότυπον γεωργικῆς ἀποικίας. Τὸ παχὺ ἔδαφός της, τὸ ὅποιον ἐπότιζαν περιοδικαὶ βροχαί, παρῆγεν ἄφθονον κριθήν, σῖτον καὶ σίλφιον, ἔνα εῖδος ἴαματικοῦ φυτοῦ, τοῦ ὅποιου ἐγίνετο μεγάλη ἔξαγωγή, ἐνῷ οἱ λόφοι της ἐκαλύπτοντο ἀπὸ ἀμπέλους καὶ καρποφόρα δένδρα, καὶ τὰ πλούσια λιβάδια της ἔτρεφαν μεγάλα ζῶα καὶ ἵδιως ἵππους. Οἱ ἡγεμόνες τῆς Κυρήνης ἤσαν ὀνομαστοὶ διὰ τοὺς ἵππους των, πολλάκις ἐνίκησαν εἰς τοὺς Δελφούς καὶ τὴν Ὁλυμπίαν καὶ ὁ ποιητὴς ἔξυμνησε τὸν βασιλέα Ἀρκεσίλαον διὰ τὴν νίκην του.

ΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΙΚΕΛΙΑΣ

Ο τόπος, εἰς τὸν ὅποιον ἤκμασαν ἔξαιρετικῶς αἱ ἐλληνικαὶ ἀποικίαι, εἶναι ἡ κάτω Ἰταλία καὶ ἡ Σικελία. Ἡδη κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα οἱ Ἀχαιοί, καθώς γνωρίζομεν, εἶχον φθάσει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Τάραντος. Μετὰ τὴν Δωρικήν μετανάστευσιν περὶ τὸ τέλος τοῦ 8ου αἰῶνος, εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἰδρύθησαν τρεῖς σημαντικαὶ ἀποικίαι, τὸ Μεταπότανον, ἡ Σύβαρις καὶ ὁ Κρότων, αἱ ὅποιαι ἐδέχθησαν ἀργότερον πολλοὺς Δωριεῖς καὶ ὡμίλησαν τὴν δωρικὴν διάλεκτον. Μετανάσται ἀπὸ τὴν Σπάρτην ἔκτισαν τὴν μόνην Σπαρτιατικὴν ἀποικίαν, τὸν Τάραντα, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁμωνύμου κόλπου. Ἐλληνικαὶ ἀποικίαι ἐσκέπασαν τὴν παραλίαν τῆς νοτίου Ἰταλίας καὶ ἔδωσαν εἰς τὴν χώραν ὅψιν ἐλληνικὴν καὶ δι' αὐτὸν ὀνομάσθη Μεγάλη Ἐλλάς.

Αἱ ἀποικίαι τῆς Σικελίας ἰδρύθησαν ἀργότερον. Μετὰ σφοδρούς ἀγῶνας πρὸς τοὺς ἐντοπίους καὶ τοὺς Καρχηδονίους οἱ "Ἐλληνες ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ νοτίαν παραλίαν τῆς νῆσου, ἐνῷ ἡ βορειοδυτικὴ ἔμεινεν εἰς τοὺς Καρχηδονίους. Πρῶτοι

ἔφθασαν οἱ Χαλκιδεῖς, οἱ δποῖοι περὶ τὰ μέσα τοῦ 7ου αἰώνος ἔκτισαν τὴν Νάξον, κατόπιν τὴν Κατάνην, τοὺς Λεοντίνους καὶ εἰς τὰς δύο παραλίας τοῦ στενοῦ μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Σικελίας τὸ Ρήγιον καὶ τὴν Ζάγκλην, ἡ δποία μετωνομάσθη Μεσσηνίους φυγάδας. Ἐπειτα ἀπὸ σήνη, διότι ἀργότερον ἐδέχθη Μεσσηνίους φυγάδας.

40 χρόνια ἥλθον οἱ Κορίνθιοι, οἱ δποῖοι εἶχον ἰδρύσει σπουδαιοτάτην ἀποικίαν εἰς τὴν νῆσον Κέρκυραν. Τὸ 730 π.Χ. ἰδρύουν τὰς Συρακούσας, αἱ δποῖαι. ἀπέβησαν ἡ σημαντικωτάτη πόλις τῆς Δυτικῆς Μεσογείου. Ρόδιοι καὶ Κρῆτες, ἰδρύουν ἀργότερον τὴν Γέλαν, ἡ δποία κτίζει τὸν Ἀκράγαντα, τὴν δευτέραν μετὰ

τὰς Συρακούσας πόλιν τῆς Σικελίας, καὶ τέλος οἱ Χαλκιδεῖς ἴδρυουν τὴν Ἰμέραν. Αἱ ἀποικίαι τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας ἥσαν προωρι- σμέναι ἐκ τῆς φύσεως τῆς χώρας νὰ γίνουν κατ' ἔξοχὴν ἀποικίαι ἐγκαταστάσεως.

ΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Ἐκεῖθεν τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας, αἱ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι εἶναι σποραδικαὶ καὶ χάνονται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀπεράντου βαρβαρικοῦ κόσμου. "Οπως αἱ ἀποικίαι τοῦ Εὔξείνου, εἶναι καὶ αὐταὶ σταθμοὶ ἐμπορικοί.

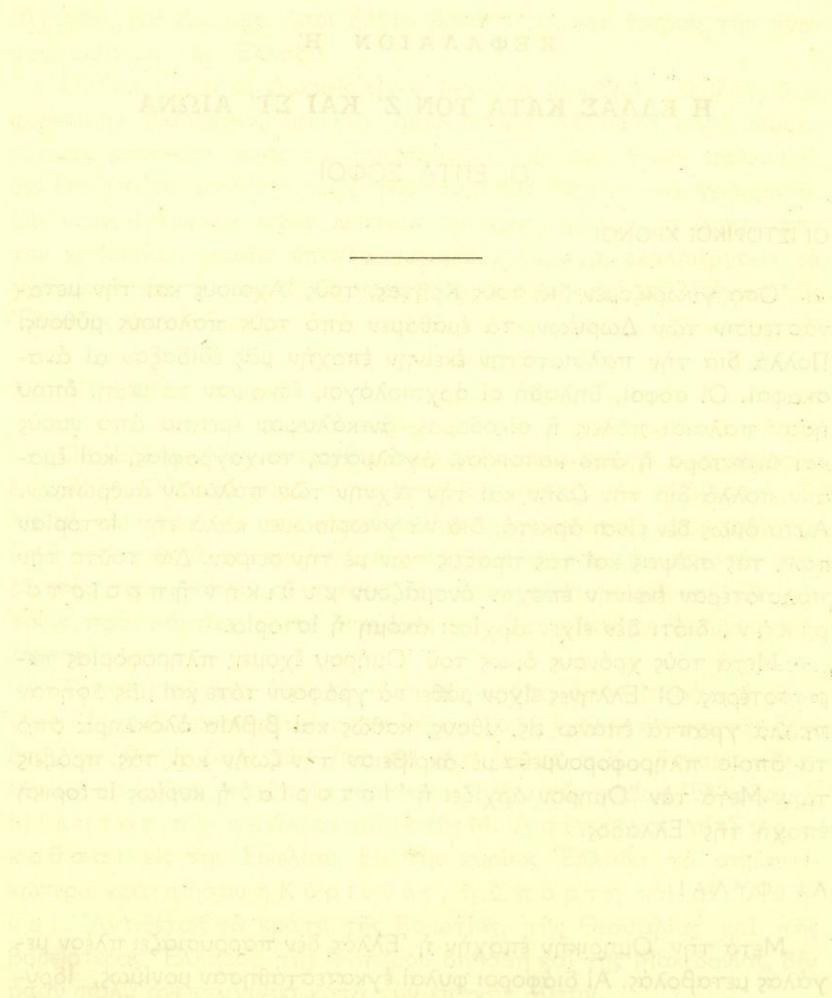
Περὶ τὸ 600 π.Χ. οἱ Φωκαεῖς τῆς Μ. Ἀσίας ἴδρυσαν τὴν Μασσαλίαν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ροδανοῦ ποταμοῦ. Οἱ Ἑλληνες ἔφθασαν τοιουτόπως εἰς τὸ τέρμα τῆς Μεσογείου, εἰς τὰς Ἡράκλειας στηριώδης. Οἱ ναυτικοὶ τῆς Μασσαλίας δὲν ὑποχωροῦν πρὸ τῆς τολμηρᾶς ἐπιχειρήσεως νὰ ἔξερευνησουν τὸν ὡκεανόν. Τὸν 4ον αἰῶνα, ὁ Εύθυμος ἐποίει τὰς χώρας, αἱ ὄποιαι κρύπτονται εἰς τὴν ὁμίχλην καὶ τὰ ρίγη τῶν βορείων θαλασσῶν.

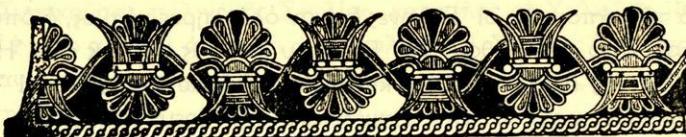
Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Ἡ ἔξαπλωσις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς ἀποικίας εἶναι ἀπὸ τὰ θαυμαστώτερα φαινόμενα τῆς ἱστορίας. Ἐφάμιλλον ἔχει μόνον εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Ἀγγλίας.

Τοῦτο μαρτυρεῖ τὴν μεγάλην ζωτικότητα τῆς φυλῆς, τὴν τελειοποίησιν τῶν τεχνικῶν μέσων καὶ τὸ τολμηρὸν ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα. Ἀπορεῖ κανεὶς πᾶς μικραὶ σχετικῶς πολιτεῖαι ἀνέπτυξαν τόσην δραστηριότητα καὶ ἔκπτισαν τόσας πόλεις εἰς μακρυνὰς μάλιστα χώρας. Ἡ Χαλκίς τῆς Εύβοιάς π.χ. δὲν ἐπώκισε μόνον τὴν Χαλκιδικὴν Χερσόνησον, ἀλλὰ ἔκτισε δεκάδας ἀποικιῶν εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Ἰταλίας καὶ εἰς τὴν Σικελίαν, ἐκ τῶν δόποιων μερικαὶ ἔγιναν μεγάλαι πόλεις, ὅπως ἡ Κύμη καὶ τὸ Ρήγιον εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἡ Κατάνη, ἡ Μεσσήνη καὶ ἡ Ἰμέρα εἰς τὴν Σικελίαν.

Διὰ τῶν ἀποικιῶν οἱ “Ελληνες ἔγιναν δόλόκληρος κόσμος, ὁ ὅποιος ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ Εύξείνου ἕως τὰς στήλας τοῦ Ἡρακλέους. Εἰς τὰς ἐκτάσεις αὐτὰς κινοῦνται μὲν δραστηριότητα οἱ “Ελληνες, φέρουν παντοῦ τὴν ἐπιμέλειαν, τὴν ἐρευνητικότητα, τὴν γλώσσαν καὶ τὰ ἔξοχα προιόντα τῆς διανοίας των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

Η ΕΛΛΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Ζ' ΚΑΙ ΣΤ' ΑΙΩΝΑ

ΟΙ ΕΠΤΑ ΣΟΦΟΙ

ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

"Οσα γνωρίζομεν διά τοὺς Κρῆτας, τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τὴν μετανάστευσιν τῶν Δωριέων, τὰ ἐμάθαμεν ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς μύθους. Πολλὰ διὰ τὴν παλαιοτάτην ἐκείνην ἐποχὴν μᾶς ἐδίδαξαν αἱ ἀνασκαφαί. Οἱ σοφοὶ, δηλαδή οἱ ἀρχαιολόγοι, ἔσκαψαν τὰ μέρη, ὅπου ἦσαν παλαιαὶ πόλεις ἢ οἰκοδομαί, ἀνεκάλυψαν ἐρείπια ἀπὸ ναούς καὶ ἀνάκτορα ἢ ἀπὸ κατοικίας, ἀγάλματα, τοιχογραφίας, καὶ ἐμαθαν πολλὰ διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν τέχνην τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων. Αὐτὰ ὅμως δὲν εἶναι ἀρκετά, διὰ νὰ γνωρίσωμεν καλὰ τὴν ἱστορίαν των, τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις των μὲ τὴν σειράν. Διὰ τοῦτο τὴν παλαιοτέραν ἐκείνην ἐποχὴν ὁνομάζουν μιθικὴν ἢ προϊστορικὴν, διότι δὲν εἶχεν ἀρχίσει ἀκόμη ἡ ἱστορία.

Μετὰ τοὺς χρόνους ὅμως τοῦ Ὁμήρου ἔχομεν πληροφορίας περισσοτέρας. Οἱ "Ἐλληνες εἶχον μάθει νὰ γράφουν τότε καὶ μᾶς ἄφησαν πολλὰ γραπτὰ ἐπάνω εἰς λίθους, καθὼς καὶ βιβλία ὀλόκληρα ἀπὸ τὰ ὅποια πληροφορούμεθα μὲ ἀκρίβειαν τὴν ζωὴν καὶ τὰς πράξεις των. Μετὰ τὸν "Ομηρὸν ἀρχίζει ἡ ἱστορία, ἡ κυρίως ἱστορικὴ ἐποχὴ τῆς Ἐλλάδος.

ΑΙ ΦΥΛΑΙ

Μετὰ τὴν Ὁμηρικὴν ἐποχὴν ἡ Ἐλλὰς δὲν παρουσιάζει πλέον μεγάλας μεταβολάς. Αἱ διάφοροι φυλαὶ ἔγκατεστάθησαν μονίμως, ἵδρυ-

θησαν αἱ σπουδαιότεραι ἀποικίαι καὶ ἐσχηματίσθησαν τὰ κυριώτερα κράτη.

Οἱ Ἑλληνες, ὅπως ὄλοι οἱ λαοί, εἶχον διαφορὰς μεταξύ των εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὰς συνηθείας. Ἐχωρίζοντο δηλαδὴ εἰς φυλάς. Αἱ κυριώτεραι ἔλληνικαὶ φυλαὶ ἦσαν δύο, οἱ Ἰωνεῖς καὶ οἱ Δωριεῖς. Ἱωνες ἦσαν οἱ πρόγονοι τῶν παλαιοτέρων κατοίκων, τῶν Ἀχαιῶν, καὶ Δωριεῖς, ὅσοι ἥλθον βραδύτερον καὶ ἔφεραν τὴν ἀναστάτωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ Ἱωνες καὶ οἱ Δωριεῖς εἶχον μεγάλας διαφοράς. Ὁμίλουν διαφορετικὸν διάλεκτον, ἐφόρουν διαφορετικὰ ἐνδύματα, εἶχον διαφορετικὰς κατοικίας, φαγητά, συνηθείας. Οἱ Δωριεῖς ἦσαν πολεμικοί, δὲν ἐφρόντιζον πολὺ διὰ τοὺς τρόπους, τὰς τέχνας, τὰ γράμματα. Οἱ Ἱωνες ἀντιθέτως εἶχον λεπτοὺς τρόπους, ἥθελον νὰ ἔχουν ἀνετον κατοικίαν, ὡραῖα ἐπιπλα, κομψὰ ἐνδύματα, ἐκαλλιέργουν τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Οἱ περισσότεροι σοφοὶ καὶ καλλιτέχναι τῆς Ἑλλάδος ἦσαν Ἱωνες.

ΤΑ ΚΡΑΤΗ

Οἱ Ἑλληνες δὲν κατώρθωσαν νὰ ἔνωθοῦν καὶ νὰ σχηματίσουν ἐν κράτος. Οὔτε αἱ φυλαὶ ἦσαν ἡνωμέναι μεταξύ των. Ἐκάστη πόλις μὲ τὴν περιοχὴν της ἀπετέλει ἴδιαίτερον κράτος. Εἶχε τοὺς νόμους της, τοὺς ἄρχοντάς της, τὴν ἀστυνομίαν καὶ τὸν στρατόν της. Μεταξύ τῶν κρατῶν αἱ σχέσεις δὲν ἦσαν πάντοτε φιλικαί. Οἱ γείτονες πρὸ πάντων εἶχον διαφορὰς καὶ ὅχι σπανίως ἔκαμνον πολέμους.

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἔλληνικὰ κράτη ἦσαν μικρά καὶ ἀδύνατα. Μερικὰ μόνον ἀπέκτησαν δύναμιν καὶ ἔγιναν ὀνομαστά. Τὴν ἐποχὴν αὐτήν, δηλ. τὸν 7ον καὶ 6ον αἰῶνα π.Χ., δύναμιν εἶχον κυρίως τὰ κράτη, τὰ ὅποια εύρισκονται ἔξω τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ἡ Μίλητος π.χ. καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Μ. Ἄσις καὶ αἱ Συρακούσαι εἰς τὴν Σικελίαν. Εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα τὰ σημαντικώτερα κράτη ἦσαν ἡ Κόρινθος, ἡ Σπάρτη καὶ αἱ Ἀθηναί. Ἀντιθέτως τὰ κράτη τῆς Βοιωτίας, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς βορειοτέρας Ἑλλάδος, τῆς Ἡπείρου δηλαδὴ καὶ τῆς Μακεδονίας, δὲν ἦσαν πολὺ ἀνεπτυγμένα κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτήν.

Η ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ—ΕΜΠΟΡΙΟΝ—ΝΑΥΤΙΑΔΑ

Τὸν παλαιότερον καιρὸν ἡ "Ελλὰς" ἦτο γεωργική. Τὸ μόνο μέσον, διὰ νὰ ἔξασφαλίζουν τὴν ζωὴν τῶν οἱ ἀνθρωποι, ἦτο ἡ γεωργία. Μερικοὶ δυνατοί, εὐγενεῖς, ἥσαν κύριοι τῆς γῆς, οἱ δὲ ἀνθρωποι τοῦ λαοῦ εἰργάζοντο εἰς τὰ κτήματά των διὰ νὰ ζήσουν. Τεχνίται δὲν ὑπῆρχον. "Ο, τι ὁ καθείς ἔχρειάζετο, κατοικίαν, ἐπιπλα, ἐργαλεῖα, τὰ κατεσκεύαζεν εἰς τὸ κτῆμα του.

Εἰς τὴν κατάστασιν αὐτήν, δηλαδὴ εἰς τὴν γεωργικὴν ἐποχήν, οἱ ἀνθρωποι δὲν προώδευσαν πολὺ, ὁ νοῦς των κινεῖται ἀργά, δὲν βλέπουν καὶ δὲν ἀνακαλύπτουν νέα πράγματα, ἡ ζωὴ των δὲν ἀλλάζει, δὲν ἔχουν μεγάλας πόλεις, ζοῦν τὸ περισσότερον εἰς τὰ χωρία. "Ολοὶ οἱ μεγάλοι λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς, οἱ Αἰγύπτιοι καὶ ἀλλοι ἔζησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅμως, μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ομήρου, ἔγινε σημαντικὴ μεταβολή. Οἱ "Ελληνες" ἐπροχώρησαν πολὺ εἰς τὰς τέχνας καὶ ἕρχισαν νὰ κάμουν ἐμπόριον μὲ τὰς ξένας χώρας. Κατεσκεύαζον διάφορα ἀντικείμενα: ἀγγεῖα, ὄπλα, κοσμήματα, ὑφάσματα, τὰ ὅποια ἐπώλουν εἰς τοὺς ἄλλους λαοὺς μαζὶ μὲ τὰ προϊόντα τῆς χώρας των: οἶνον, ἔλαιον καὶ μέλι, τὰ ὅποια ἀντήλλασσον μὲ σῖτον, δέρματα, λινάρι καὶ πολύτιμα μέταλλα. Ἐκαμαν ἐργαστήρια καί, διὰ νὰ ἐπαρκέσουν εἰς τὴν ζήτησιν, ὑπεχρεώθησαν νὰ μεταχειρισθοῦν δούλους, δηλαδὴ αἰχμαλώτους πολέμου, τοὺς ὅποιους ἤγόραζον καὶ τοὺς ἡνάγκαζον νὰ ἐργάζωνται χωρὶς μισθόν, μὲ μόνην ἀμοιβὴν τὴν τροφήν των. Τὰ μικρὰ ἐργαστήρια, εἰς τὰ ὅποια ὁ τεχνίτης εἰργάζετο μὲ ὀλίγους βοηθούς, ἔγιναν ἀληθινὰ ἐργοστάσια καὶ ἡ χειροτεχνία ἔγινε βιομηχανία. Διὰ νὰ κάμουν ἐμπόριον, κατεσκεύασσαν πλοῖα καὶ ἔγιναν ναυτικοί. Εἰς τὴν Ἑλλάδα δηλαδὴ ἀνεπτύχθησαν ἐμπόριον, βιομηχανία, ναυτιλία. Αὐτὸν ἔγινε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὰς παραλιακὰς πόλεις, ιδίως εἰς τὰς πόλεις τῆς Μ. Ασίας.

Πολλοὶ ἐπλούτισαν ἀπὸ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν. Ἡρχισαν νὰ ζοῦν καλύτερα, ἔκτισαν πολυτελεστέρας κατοικίας, ἐκαμαν καλύτερα ἐπιπλα. Αἱ τέχναι προώδευσαν, οἱ καλοὶ τεχνίται ἔγιναν περιζήτητοι. Οἱ κάτοικοι ἐπληθύνθησαν, αἱ πόλεις ἐμεγάλωσαν.

"Η Ἑλλὰς τώρα εἶχε πληθυσμόν, ὃ ὅποιος ἔζη καὶ ἀπὸ ἄλλα μέσα ἔκτος τῆς γεωργίας. Ἐκτὸς δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς καὶ τοὺς

γεωργούς είχεν έμπόρους, τεχνίτας, ναυτικούς. Άυτοί ὅλοι ἀπετέλουν τὴν ἀστικήν τάξιν καὶ ἔζων κυρίως εἰς τὰς πόλεις. Ἡ ‘Ελλὰς εἶχε τώρα πολλάς πόλεις καὶ μερικάς μεγάλας καὶ δύναμαστάς.

ΑΙ ΠΟΛΕΙΣ

Εἰς τοὺς παλαιοτέρους χρόνους οἱ “Ελληνες ἦσαν ἐγκατεστημένοι εἰς κώμας. “Οσαι ἀπ’ αὐτὰς ἀνῆκον εἰς μίαν φυλήν, ἀνεγνώριζον τοὺς ἴδιους ἄρχοντας, ἀπετέλουν δηλαδὴ ἐν κράτος. ’Αλλ’ ὁ σύνδεσμος μεταξύ αὐτῶν ἦτο χαλαρός. Τὸν τύπον αὐτὸν τοῦ χαλαροῦ κράτους διετήρησαν τὰ γεωργικὰ διαμερίσματα, ἡ βόρειος καὶ δυτικὴ ‘Ελλὰς καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πελοπονήσου.

Αἱ κῶμαι ἦσαν ὑποχρεωμέναι νὰ ἀνταλλάσσουν τὰ προϊόντα των. Διὰ τοῦτο εἰς θέσεις κεντρικάς, ἰδίως εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ἀκροπόλεων, ἐδημιουργήθη τόπος ἀνταλλαγῆς, ἡ ἀγορά, καὶ εἰς πολλὰ μέρη ἀνεπτύχθη ἀπὸ τὴν ἀγορὰν ἡ πόλις. ’Αλλ’ ἡ ἀγορὰ ἔμεινε πάντοτε τὸ κέντρον τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, ὁ τόπος τῶν συγκεντρώσεων καὶ τῶν πολιτικῶν συζητήσεων.

Εἰς τὴν πόλιν συγκεντρώνονται, εἴτε θεληματικῶς εἴτε μὲ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ἄρχοντος, οἱ εὐγενεῖς ἀπὸ τὰ περίχωρα καὶ τοιουτοτρόπως εἰς πολλὰ μέρη ὀλόκληρος περιφέρεια ἐνώνεται ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν τῆς πόλεως. Αὔτὸς εἶναι ὁ λεγόμενος συνοικισμός. Κατὰ τὴν παράδοσιν αὐτὸν ἔκαμεν εἰς τὴν Ἀττικὴν ὁ Θησεύς, ὅπως γράφει ὁ ιστορικὸς Θουκυδίδης «καταλύσας τῶν ἀλλων πόλεων τὰ βουλευτήρια καὶ τὰς ἀρχὰς εἰς τὴν νῦν οὖσαν ἐν βουλευτήριον ἀποδείξας καὶ πρυτανεῖον ξυνφέρει τὰς».

Τοιουτοτρόπως ἐδημιουργήθη ὁ νεώτερος τύπος τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους, μία περιοχὴ δηλαδὴ συγκεντρωμένη ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν τῆς πόλεως, ἡ πόλις κράτος, διότι πόλις εἰς τὴν ἐλληνικὴν κατήντησε νὰ σημαίνῃ κράτος. Τὸν τύπον αὐτὸν τῆς διοικήσεως ἔχουν αἱ βιομηχανικαὶ καὶ ναυτικαὶ περιφέρειαι, ἡ Μικρασιατικὴ ‘Ελλάς, ἡ Σικελία, γενικῶς αἱ ἀποικίαι καὶ πολλὰ διαμερίσματα τῆς Ἀιγαίου πότερα, πλουσιώτερα καὶ περισσότερον ἀνεπτυγμένα.

Οι ἀρχαῖοι "Ελληνες ἦσαν πολὺ στενότερον δεμένοι εἰς τὴν πόλιν, δηλαδὴ εἰς τὸ κράτος, τὸ ὅποιον ἐξησφάλιζεν εἰς αὐτούς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἔργασίαν καὶ εἰς ἀντάλλαγμα ἀπήτει ὑποχρεώσεις ἀπὸ τὸν πολίτην. Τὸ κυριώτερον καὶ σημαντικότερον μέρος τῆς δράσεως τοῦ ἀνθρώπου ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὸ κοινόν. 'Ο πολιτικός, ὁ ποιητής, ὁ καλλιτέχνης, ἥσθανετο τὸ ἔργον του ὡς ὑπηρεσίαν, ὡς λειτούργος — ὅπως ἔλεγον — εἰς τὸ σύνολον, συμβολὴν εἰς τὰς ἐπιδιώξεις τῆς πολιτείας. Οἱ πλούσιοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἀναλάβουν τὰ ἔξοδα διὰ δημόσια ἔργα, ἑορτάς, παραστάσεις, δηλισμὸν πλοίων κλπ. 'Η θέσις αὐτὴ εἰς τὴν πολιτείαν κάμνει τὸν ἀρχαῖον πολὺ διαφορετικὸν ἀπὸ τὸν σημερινόν.

Η ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ

Κατὰ τοὺς Ὄμηρικούς χρόνους ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ κράτη ἔχουν βασιλεῖς. Ἀργότερον οἱ εὐγενεῖς καταργοῦν τὴν βασιλείαν καὶ κυβερνοῦν οἱ ἴδιοι. Τὸν 7ον π.Χ. αἰῶνα ἡ βασιλεία εἶχε καταργηθῆ σχεδὸν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ διατηρεῖται μόνον εἰς τὰ σύνορα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἡπειρον καὶ εἰς τὴν Κύπρον, ἐνῷ οἱ δύο βασιλεῖς τῆς Σπάρτης ἔχασαν ἐντελῶς τὴν ἔξουσίαν των. 'Απὸ τότε κυβερνοῦν οἱ ἀριστοκρατικοὶ καὶ τὸ πολίτευμα γίνεται, ὅπως λέγουν, ἀριστοκρατικόν.

Εἰς πολλὰ μέρη ὅμως οἱ ἀριστοκρατικοὶ ἀναγκάζονται νὰ συμβιβασθοῦν μὲ τοὺς ἴσχυροὺς τοῦ χρήματος, μὲ τοὺς μεγάλους κεφαλαιούχους, ὅπως λέγομεν στήμερον, τοὺς ὅποιους ἐδημιούργησε τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία, καὶ μοιράζουν μὲ αὐτούς τὴν ἔξουσίαν. 'Επειδὴ ὅμως κυβερνοῦν πάντοτε οἱ ὀλίγοι, τὸ πολίτευμα λέγεται ὀλιγαρχικόν.

Οἱ ἔμποροι ὅμως, οἱ τεχνῖται, οἱ βιομήχανοι, οἱ κάτοικοι γενικῶς τῶν πόλεων, μὲ μίαν λέξιν ὁ δῆμος, θέλουν νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀρχίζει σφοδρὸς ἀγών μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ὀλιγαρχικῶν καὶ τὸν 7ον καὶ δον αἰῶνα τὰ Ἑλληνικὰ κράτη ταράσσονται ἀπὸ πολιτικὰς ἕριδας, ἀπὸ τὰς στάσεις, ὅπως ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Εἰς πολλὰς περιφερείας ἐπεκράτησεν ὁ δῆμος, λαμβάνει αὐτὸς τὴν ἔξουσίαν καὶ ἐπιβάλλει τὴν δημοκρατίαν. 'Η πρόοδος πρὸς τὴν δημοκρατίαν ἐπέρασεν ἐν-

διαμέσους σταθμούς. ‘Ο λαὸς κατ’ ἀρχὰς εἶχε μικρὰς ἀπαιτήσεις. Ζητεῖ γραπτοὺς νόμους, διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν αὐθαιρεσίαν τῶν εὐγενενῶν, διότι τὰ δικαιοτήρια ἡσαν εἰς χεῖρας τῶν ἀριστοκρατικῶν, οἱ ὅποιοι ἐδίκαζον κατὰ τὸ συμφέρον των. Τὸν 7ον αἰώνα λοιπὸν βλέπομεν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ελλάδος νὰ γίνεται προσπάθεια καταγραφῆς τῶν νόμων. Συνήθως ἐκλέγουν ἔνα ἐπιφανῆ πολίτην καὶ ἀναθέτουν εἰς αὐτὸν νὰ γράψῃ τοὺς νόμους.

’Αρχαιότερος ἀπὸ τὸν γνωστοὺς εἰς ἡμᾶς νομοθέτας θεωρεῖται ὁ Ζάλευκος, ὁ ὅποιος ἔβαλε νόμους εἰς τὸν Λοκροὺς τῆς Κάτω Ιταλίας. ’Ονομαστότερος ἔγινεν ὁ νομοθέτης τῆς Κατάνης Χαρώνδας, τοῦ ὅποιου ἡ νομοθεσία εἰσήχθη εἰς πολλὰς πόλεις. ’Αξιόλογοι νομοθέται εἶναι ἐπίσης ὁ Δράκων καὶ ὁ Σόλων τῶν Αθηνῶν καὶ ὁ Πιττακός τῆς Μυτιλήνης. Αἱ νομοθεσίαι αὐταὶ ὁρίζουν πῶς πρέπει νὰ κυβερνᾶται τὸ κράτος, πῶς νὰ ἀπονέμεται ἡ δικαιοσύνη εἰς τὸν πολίτας καὶ συγχρόνως περιέχουν διαστάξεις διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παίδων, διὰ τὴν διαγωγὴν τῶν πολιτῶν κλπ. Τοιουτοτρόπως ὅλα σχεδὸν τὰ ἐλληνικὰ κράτη ἀπέκτησαν γραπτὴν νομοθεσίαν καὶ μόνον ἡ Σπάρτη ἔξηκολούθησε νὰ κυβερνᾶται κατὰ τὰς παλαιὰς συνηθείας.

Αἱ νομοθεσίαι ὅμως δὲν ἔφεραν τὴν γαλήνην. Αἱ πολιτικαὶ ταραχαὶ ἔξηκολούθησαν καὶ εἰς πολλὰ μέρη φιλόδοξοι ἀνθρώποι, ἀνήκοντες εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν, ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ δήμου, κατώρθωσαν νὰ καταλάβουν τὴν ἔξουσίαν καὶ νὰ τὴν κάμουν κληρονομικὴν εἰς τὴν οἰκογένειάν των. Αὕτοὶ εἶναι οἱ τύραννοι καὶ ἡ ἔξουσία των δινομάζεται τυραννίς.

ΟΙ ΕΠΤΑ ΣΟΦΟΙ

Οἱ Ἐλληνες ἐτίμησαν πολὺ τὸν ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι μὲ τὸν νόμον των, δηλαδὴ μὲ τὰ συντάγματα, ὅπως λέγομεν σήμερον, ἐκανόνισαν τὰς πολιτείας. ”Εθετον αὐτοὺς ὑψηλότερον ἀπὸ τὸν ποιητὰς καὶ τὸν καλλιτέχνας. ‘Ο περίφημος φιλόσοφος Πλάτων γράφει : «ἔνας Λιυκοῦργος εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἔνας Σόλων εἰς τὸν Αθήνας εἶναι μεγάλοι εὐεργέται καὶ σωτῆρες».

Τοιοῦτοι σεβάσμιοι ἄνδρες ἔζησαν εἰς διάφορα μέρη τῆς Ελλάδος. ’Αναφέρονται πολλὰ διάστημα. Οἱ γνωστότεροι ὅμως εἶναι ἐπτά,

οἱ λεγόμενοι Ἐπτὰ Σοφοὶ τῆς Ἑλλάδος: Θαλῆς ὁ Μιλήσιος Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος, Βίας ὁ Πριηνεύς, Κλεόβουλος ὁ Ρόδιος, Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, Περίανδρος, ὁ Κορίνθιος καὶ Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος.

Σοφὸς εἰς τὴν ἐποχὴν ἔκεινην ἐσήμαινε νομομαθής, πολιτευόμενος, ἀνθρωπος γνωρίζων νὰ κυβερνᾷ. Διὰ τὴν ζωὴν των διηγοῦνται πολλὰ ἀνέκδοτα καὶ ἀνέφεραν συντόμους ἐκφράσεις των, τὰ λεγόμενα ἀποφθέγματα, τὰ δόποια περιέκλειον σοφὰς παρατηρήσεις καὶ χρησίμους συμβουλάς. Μίαν φοράν, ἔλεγον, συνεδρίασσαν οἱ ἐπτὰ μαζὶ καὶ ἔβγαλαν δύο ἀποφθέγματα ὡς τὴν κορυφὴν τῆς σοφίας, τὸ Γνῶθι σαυτὸν καὶ τὸ Μηδὲν ἄγαν, τὰ δόποια ἀνέθεσαν εἰς τὸ ναὸν τῶν Δελφῶν. Τὸ πρῶτον σημαίνει: ἔξέτασε καὶ κατάλαβε τὸν ἑαυτόν σου, τὸ δεύτερον: μὴν εἰσαι ὑπερβολικὸς εἰς τίποτε. Αὐτὰς τὰς δύο φράσεις οἱ Ἱερεῖς ἔγραψαν εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ναοῦ, διὰ νὰ τὰς διαβάζουν οἱ πολυάριθμοι ἐπισκέπται τοῦ μαντείου.

”Άλλα παρόμοια ἀποφθέγματα ἥσαν: Πᾶν μέτρον ἄριστον: νὰ ἔχῃς μέτρον εἰς ὅλα, φιλήκοον εἶναι καὶ μὴ πολύλαχον: ἀγάπτα νὰ ἀκούῃς καὶ νὰ μὴ λέγῃς πολλά, βίᾳ μηδὲ πράττειν: νὰ μὴν κάνῃς τίποτε βιαστικά (Κλεόβουλος). Τὰ σπουδαῖα μελέτα: νὰ σκέπτεσαι σπουδαῖα πράγματα, φίλους μὴ ταχὺ κτῶ: νὰ μὴν πιάνῃς γρήγορα φιλίες, μὴ κακοῖς ὁμίλει: μὴ συναναστρέφεσαι μὲ τοὺς κακοὺς (Σόλων). ”Ανιαρὸν ἀργία: ἡ ἀργία στενοχωρεῖ τὸν ἀνθρωπον, βαρὺ ἀπαιδευσία: ἀσχημό πρᾶγμα ἡ ἀπαιδευσία, μὴ πᾶσι πίστευε: νὰ μὴ ἔχῃς ἐμπιστοσύνην εἰς ὅλους (Θαλῆς).

ΟΙ ΤΥΡΑΝΝΟΙ—Ο ΦΕΙΔΩΝ

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς τυράννους τῆς παλαιοτέρας ἐποχῆς ἥσαν προοδευτικοί, ὅσον καὶ ἀν ἔλαβον βιαίως τὴν ἀρχήν. Μερικοὶ μάλιστα ἔγιναν περίφημοι καὶ οἱ ”Ἐλληνες τοὺς ἀνέφερον πάντοτε.

”Απὸ τοὺς παλαιοτέρους εἶναι ὁ Φείδων, τύραννος τοῦ ”Αργούς. ”Εκυβέρνησε μὲ αὐθαιρεσίαν χωρὶς νὰ λογαριάζῃ τοὺς νόμους. ”Υπεχρέωσεν ὅλους τοὺς γείτονας νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν συμμαχίαν

τοῦ ”Αργους, δηλαδὴ νὰ γίνουν ὑπήκοοί του. ‘Ο Φείδων ὅμως ἐτακτοποίησε τὰ μέτρα καὶ τὰ βάρη. Παρεδέχθη τὸ σύστημα, τὸ ὄποιον ἦτο ἀπὸ πολλοῦ ἐν χρήσει εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Τὸ μέτρον τοῦ μήκους ἦτο ὁ πῆχυς (μέρος τοῦ βραχίονος ἀπὸ τὸν ἀγκῶνα καὶ κάτω) καὶ ὁ πούς. Τὸ μέτρον τοῦ βάρους ἦτο τὸ τάλαντον (24 ὀκάδες περίπου), διαιρούμενον εἰς 60 μνᾶς, ἡ μνᾶ διηρεῖτο εἰς 100 δραχμὰς καὶ ἡ δραχμὴ εἰς 6 δρυϊδούς.

Αἱ πόλεις τῆς Εὐβοίας, ἐμπορικώταται, εἶχον ἄλλο σύστημα, εἰς τὸ ὄποιον τὰ σταθμὰ εἶχον τὰ ἴδια ὀνόματα, ἄλλα βάρη κατὰ ἐν τρίτον ὀλιγώτερον. Τὸ σύστημα τοῦ Φείδωνος ἐδέχθησαν σχεδὸν ὅλοι τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Τὸ σύστημα τῆς Εὐβοίας οἱ νησιῶται καὶ αἱ μεγάλαι ἐμπορικαὶ πόλεις, αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Κόρινθος.

‘Ο Φείδων εἰσήγαγεν ἐπίστης τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα. Εἰς τὴν ‘Ομηρικὴν ἐποχὴν δὲν εἶχον νομίσματα, τὴν τιμὴν τὴν ὑπελόγιζαν μὲ κεφαλὰς ζώων. Αὔτοί, ἔλεγον, ἀξίζει ἔνα ἡ περισσότερα βόδια ἢ μισὸς κλπ. ’Αργότερον μετεχειρίσθησαν χρυσὸν ἢ ἀργυρὸν μὲ τὸ ζύγι : ἔνα τάλαντον, μία μνᾶ, μία δραχμή, ἔνας ὀβολός, χρυσὸς ἢ ἀργυρός. Διὰ τοῦτο τὰ ὀνόματα τῶν βαρῶν ἥρχισαν νὰ σημαίνουν ποσὸν χρηματικόν. Πραγματικὰ νομίσματα δηλ. τεμάχια μετάλλου μὲ σφραγίδα, ἔκοψαν πρῶτον οἱ βασιλεῖς τῆς Λυδίας καὶ αἱ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα νομισματοκοπεῖον ἀπέκτησε πρώτη ἡ Αἴγινα, σπουδαίᾳ ἐμπορικῇ πόλις τῆς παλαιοτέρας Ἑλλάδος, ἡ ὄποια ἀνῆκε τότε εἰς τὸ ”Αργος. Ἐκεῖ ἔκοπτον ἀργυρᾶ νομίσματα μὲ βάρος 13 1/3 γραμμάρια καὶ ἀποτύπωμα χελώνην. Δι’ αὐτὸν τὰ ἔλεγον χελώνας. Τὸ σύστημα τῶν μέτρων ἐτελειοποιήθη ἀργότερον.

‘Ονομαστοὺς τυράννους εἶχε κατὰ τὸν 7ον καὶ 6ον αἰῶνα ἡ Κόρινθος τοὺς Κυψελίδας, ἡ Σικυών τοὺς Ὀρθαγορίδας, αἱ Ἀθῆναι τοὺς Πεισιστρατίδας, ἡ Σάμος τὸν Πολυκράτην. Μερικοὺς ἀπ’ αὐτοὺς θὰ γνωρίσωμεν εἰς ἄλλο κεφάλαιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ - ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ

ΘΑΛΗΣ—ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ—ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣ

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Τὸν οὖν καὶ δον αἰῶνα ἡ Ἑλλὰς ἔχει προοδεύσει ἀρκετὰ καὶ εὐρίσκεται εἰς τὴν παραμονὴν τῆς μεγάλης ἀκμῆς της. Παρουσιάζει σπουδαῖα κέντρα, ἀξιολόγους μεγαλοπόλεις, εἰς τὰς ὅποιας οἱ ἀνθρωποι ζοῦν πολὺ καλύτερον ἀπὸ τὴν παλαιοτέραν ἐποχήν, ἔχουν καλυτέρας κατοικίας, εἴναι ἡμερώτεροι, ἐνδιαφέρονται διὰ τὰ γράμματα καὶ διὰ τὰς τέχνας, μὲν ἔνα λόγον ἔχουν προχωρήσει εἰς τὸν πολιτισμόν.

Σχεδὸν ὅλη ἡ Ἑλλὰς εἴναι γεμάτη ζωὴν καὶ ὅρεξιν δι’ ἐργασίαν καὶ πρόοδον. Διακρίνονται ὅμως μερικὰ κέντρα. Ἡ Ἰωνία πρῶτον, εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἡ Κόρινθος εἰς τὸν Ἰσθμόν, αἱ ἀποικίαι τῆς Σικελίας, ἴδιως αἱ Συρακούσαι, Εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα ἔξεχουν δύο μεγάλα κράτη, ἡ Σπάρτη καὶ αἱ Ἀθῆναι.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ

Μετὰ τὴν Δωρικὴν μετανάστευσιν ἡ Μ. Ἀσία ἦτο, καθὼς εἴδομεν, ἡ πρώτη χώρα τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖ κατέφυγον οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἔφεραν μαζὶ τὸν πολιτισμόν των, τὸν μυκηναϊκὸν πολιτισμόν.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Μ. Ἀσίας παρευσιάζουν διαφορὰν εἰς τὴν διάλεκτον καὶ εἰς τὰ ἔθιμα καὶ δι’ αὐτὸν τὸν λόγον διεκρίνοντο εἰς τρεῖς φυλάς: τούς Αἰολεῖς, τούς Ιωνας καὶ τούς Δωριεῖς.

Οἱ Αἰολεῖς κατεῖχον τὴν μικρασιατικὴν παραλίαν ἀπὸ τοῦ Ἐλ-

λησπόντου μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης. Ἀπὸ τὰς νήσους ἀνῆκεν εἰς αὐτοὺς ἡ Τένεδος καὶ ἡ Λέσβος, ἐπὶ τῆς ὥποιας εὔρισκεται ἡ σημαντικωτέρα αἰολικὴ πόλις, ἡ Μυτιλήνη.

Οἱ Ἰωνες εἶχον ἐγκυτασταθῆ ἐις τὸ μέσον τῆς παραλίας, δηλαδὴ εἰς τὰ παράλια τῆς Λυδίας καὶ τῆς Καρίας ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ, εἰς χώραν εὐφοροῦν καὶ μὲ λαμπρότατον οὐρανόν, ἡ ὥποια ὠνομάσθη Ἰωνία. Ἀπὸ τὰς νήσους ἀνῆκον εἰς αὐτοὺς ἡ Χίος, ἡ Σάμος καὶ αἱ Κυκλαῖς. Οἱ Ἰωνες ἦσαν ἡ πολυπληθεστέρα καὶ ἀκμαιοτέρα Ἑλληνικὴ φυλὴ τῆς Μ. Ἀσίας. Περὶ τὸ 700 π.Χ. ἡ Ἰωνία ἀριθμεῖ 12 πόλεις, ἀπὸ τὰς ὥποιας σημαντικώτεραι εἶναι ἡ Μίλητος, ἡ Φάκαια, ἡ Ἐφεσός καὶ ἡ Χίος. Αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις προοδεύουν γρήγορα καὶ ἐνώνονται εἰς ὁμοσπονδίαν, τῆς ὥποιας κέντρον εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Μυκάλης, τὸ λεγόμενον Πανιώνιον.

Νοτίως τῆς Ἰωνίας Δωριεῖς ἄποικοι ἴδρυουν τὰς δωρικὰς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, αἱ ὥποιαι εἶναι κατ’ ἀρχὰς 6· ἀργότερον ὅμως περιορίζονται εἰς 5, διότι ἡ σημαντικωτέρα ἀπ’ αὐτὰς ἡ Λικαρνασσὸς δέχεται τὴν Ἰωνικὴν ἐπίδρασιν καὶ ὁμιλεῖ τὴν Ἰωνικὴν διάλεκτον. Οἱ Δωριεῖς κατέχουν ἐπίσης τὴν νῆσον Ρόδον, τὴν Κᾶς καὶ ἄλλας μικροτέρας, ἐνῷ εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν εἶχον καταλάβει τὴν Κρήτην καὶ τὰ Κύθηρα. Ἡ δωρικὴ ἔξαπολις ἐνώνεται ἐπίσης εἰς ὁμοσπονδίαν, τῆς ὥποιας κέντρον ἔχει ὁ ναὸς τοῦ Τριόπιου Ἀπόλλωνος.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Οἱ Ἑλληνες τῆς Μ. Ἀσίας ἀνεπτύχθησαν ἐνωρίτερον ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας τῆς κυρίως Ἑλλάδος. Τὸν δον ἰδίων αἰῶνα παρατηρεῖται εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πόλεις, αἰολικάς, δωρικάς, Ἰωνικάς, μεγάλη ζωὴ καὶ κίνησις. Πολλαὶ πόλεις ἔχουν ἀνεπτυγμένον ναυτικόν, ἐπιδίονται εἰς μακρινὰς θαλασσοπορίας, κτίζουν ἀποικίας, καὶ ἔρχονται εἰς φιλικὰς καὶ ἔχθρικὰς σχέσεις πρὸς τοὺς ἄλλους Ἑλληνας καὶ τοὺς ξένους.

Ἐπίσης ἀναπτύσσεται τὸ πνεῦμα. Κτίζουν καλυτέρας κατοικίας, κατασκευάζουν κομψότερα σκεύη καὶ λεπτότερα ἐνδύματα. Αἱ μικρασιατικαὶ πόλεις ἔχουν μουσικούς, ποιητάς, ιστοριογράφους,

μαθηματικούς, φιλοσόφους. Τὸν 7ον καὶ δον αἰῶνα εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ἀκμάζει ὁ πρῶτος ἐλληνικὸς πολιτισμὸς τῶν ἴστορικῶν χρόνων.

Οι "Ελληνες της Μ. 'Ασιας ἔχουν γείτονας τοὺς λαοὺς τῆς 'Ανατολῆς: Λυδούς, Πέρσας, Φοίνικας, Αίγυπτίους, οἱ δόποιοι διεκρίθησαν διὰ τὴν ἀνάπτυξίν των κατὰ τοὺς παλαιοὺς αὐτοὺς χρόνους. Οἱ "Ελληνες ἔμαθον πολλὰ ἀπ' αὐτούς. 'Αλλ' οἱ πολυάριθμοι ἐκεῖνοι λαοὶ εἶναι κίνδυνος διὰ τοὺς ὀλιγαριθμοτέρους καὶ χωρισμένους εἰς μικρὰ κράτη "Ελληνας.

Η ΙΩΝΙΑ ΚΑΙ Ο ΙΩΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Περισσότερον ἀπὸ ὅλας ἀκμάζουν αἱ πόλεις τῆς Ἰωνίας. Ι ὡν ί α
δύνομάζεται ἡ παραλιακὴ χώρα τῆς δυτικῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ τοῦ
κόλπου τῆς Σμύρνης πρὸς Β., τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου πρὸς
πρὸς Ν., περιοριζομένη ἀνατολικῶς ἀπὸ τὴν Λυσίαν καὶ τὴν Καρίαν,
μετὰ τῶν μεγάλων πρὸς αὐτῆς νήσων Σάμου καὶ Χίου καὶ ἄλλων
μικροτέρων.

Ποιηταὶ καὶ καλλιτέχναι ὑμησαν τὸ γλυκὺ κλῖμα καὶ τὸν διαυγῆ οὐρανὸν τῆς Ἰωνίας. Ὁ πολὺ συμπαθητικὸς ἱστορικὸς Ἡρόδοτος, δὲ ὅποιος κατήγετο ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴν Μ. Ἀσίαν, ἀπὸ τὴν Ἀλικαρνασσόν, γράφει : « Αύτοὶ λοιπὸν οἱ Ἰωνεῖς, εἰς τοὺς ὅποιους ἀνήκει τὸ Πανιώνιον, ἔκτισαν τὰς πόλεις των ὑπὸ τὸν λαμπρότερον οὐρανὸν καὶ τὸ ὡραιότερον κλῖμα ἀπ’ ὅσα γνωρίζουμεν νὰ κατοικοῦν ἄνθρωποι ». Ἡ γῆ της ἦτο εὐφοριατάτη, ἐποτίζετο ἀπὸ πολλοὺς ποταμούς, ἐκ τῶν ὅποιών ὁ νοτιώτερος, δὲ Μαίανδρος, εἶναι ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους τῆς Μ. Ἀσίας. Ἡ Ἰωνία παρῆγε ἄφθονα σιτηρά, εἶχε δροσερούς κήπους μὲ ὄπωροφόρα δένδρα, ἀπέραντα καὶ πλούσια ἀμπέλια καὶ ἐλαιοδενδρα.

Εις τὴν Ἰωνίαν κατέληγον μερικοὶ μεγάλοι δρόμοι, οἱ δποῖοι ὀδόγουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μ. Ἀσίας, εἰς τὴν Περσίαν καὶ Βαθυλωνίαν. Οἱ Ἰωνες λοιπὸν ἔγιναν ἐνωρὶς ἐμποροι, τεχνῖται καὶ ναυτικοί. Μετέφερον τὰ προιόντα τοῦ ἐσωτερικοῦ εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Μεσογείου καὶ ἀπ' αὐτὰς ἐλάμβανον δσα ἔχρειάζοντο οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας. Οἱ Ἰωνες ἐπλούτησαν. Αἱ πόλεις των ἐμεγάλωσαν καὶ ἐστολίσθησαν μὲ πολυτελῆ κτίρια. Τὸν δον αἰώνα ἡ Ἰωνία εἶχε δώδεκα μεγάλας πόλεις, ἀπὸ τὰς δποίας μερικαὶ ἦσαν ἀληθιναὶ με-

γαλοπόλεις, ὅπως ἡ Φώκαια, ἡ Ἔφεσος, ἡ Χίος ἐπὶ τῆς δμωνύμου νήσου καὶ πρὸ πάντων ἡ Μίλητος.

Κατὰ τὸν διάνοιαν τῆς Ιωνίας εἶναι ἡ πλουσιωτέρα καὶ περισσότερον ἀνεπτυγμένη ἔλληνική χώρα. Πρὸς αὐτὴν στρέφονται οἱ ἄλλοι Ἕλληνες καὶ ἀπ’ αὐτὴν λαμβάνουν τὰ φῶτα των. ‘Ο πολιτισμὸς τοῦ διοικούντος εἶναι κυρίως ἡ ωντικός πολιτισμός.

Εποιόδος μεταξύ Ιωνίας καὶ Μίλητου

Η ΜΙΛΗΤΟΣ

Εποιόδος μεταξύ Ιωνίας καὶ Μίλητου

‘Η μεγαλυτέρα καὶ πλουσιωτέρα πόλις τῆς Ιωνίας ἡτοῖ η Μίλητος, πρὸς νότον τῆς ἐκβολῆς τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ. ‘Η θέσις της ἡτοῖ πολὺ εὔνοϊκή διὰ νὰ προοδεύσῃ τὸ ἐμπόριον. ‘Η πεδιάς τοῦ Μαιάνδρου ἡτοῖ εὔφορος. ‘Ο ποταμὸς διηγούλυνε τὴν συγκοινωνίαν. Τὰ πλοιᾶ κατώρθωνταν νὰ ἀναβαίνουν τὸ ρεῦμα του καὶ νὰ φθάνουν εἰς ἀρκετὰ μεγάλην ἀπόστασιν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Δι’ αὐτοῦ κατεβίβαζον εἰς τὰ παράλια ξυλείαν καὶ τὰ προιόντα τῆς γῆς. ‘Απὸ τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ ἥρχιζον μερικοὶ μεγάλοι δρόμοι, οἱ διόποιοι ἔφθανον εἰς τὸ ἐσωτερικόν τῆς Ασίας καὶ συνέδεον μεγάλας καὶ πλουσίας χώρας τοῦ ἐσωτερικοῦ μὲ τὴν θάλασσαν. ‘Η πόλις εἶχε τέσσαρας λιμένες, οἱ δύοιοι παρείχον ἀσφαλές καταφύγιον εἰς τὰ πλοιᾶ. ‘Εκτὸς αὐτοῦ, ἐπειδὴ η Μίλητος εἶχε τὴν καλὴν τύχην νὰ ἀποκτήσῃ λαμπρὰν διοίκησιν, ἔγινε πλουσία καὶ δυνατή. ‘Αφοῦ τὸν 8ον αἰώνα εἶχε βασιλεῖς, εἶδε κατόπιν νὰ κυβερνᾶ ἡ ὀλιγαρχία, πρῶτον οἱ εὐγενεῖς γαιοκτήμονες, ἐπειτα οἱ πλούσιοι τοῦ χρήματος. ‘Ηρχισε κατόπιν μακρὰ περίοδος (590–580) ἐμφυλίου πολέμου. Τέλος ἐπεκράτησεν ὁ δῆμος. « ‘Η Μίλητος, λέγει ὁ ‘Ηρόδοτος, ἔγινε τότε εύτυχεστέρα ὅσον ποτὲ ἄλλοτε ». Εἶχε σημαντικώτατον ἔξαγωγικὸν καὶ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον. Σπουδαῖον στήριγμα διὰ τὸ ἐμπόριον τῆς Μίλητου ἦσαν αἱ πολυάριθμοι ἀποικίαι της, αἱ δύοιαι ἥρχιζον ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ Εὗξείνου Πόντου καὶ ἔφθαναν ἔως τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς ‘Ηρακλείους στήλας. Τὸν διάνοιαν τῆς Μίλητος εἶχε περὶ τὰς 70 ἀποικίας.

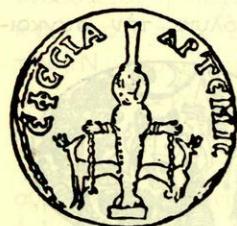
Κωητομυνηραῖκός χρυσοῦς
δακτύλιος.

Εἰς τὴν Ναύκρατιν, τὸν λιμένα τὸν ὄποιον ὁ Φαραὼ "Αμασίς παρεχώρησεν εἰς τοὺς Ἐλληνας διὰ τὸ ἐμπόριόν των, ἔχει τὴν πρώτην θέσιν. Εἰς τὴν Δύσιν μεταχειρίζεται τὴν Σύβαριν ὡς ἀποθήκην διὰ τὰ ἐμπορεύματα, τὰ ὄποια προορίζει διὰ τὴν Τυρρηνίαν. Τὰ πλοῖα τῆς μετέφερον εἰς ὅλον σχεδὸν τὸν τότε γνωστὸν κόσμον τὰ προϊόντα τοῦ ἐσωτερικοῦ καθώς καὶ τὰ ἴδικά της προϊόντα, τὰ ὄποια ἥσαν κυρίως ἀγγεῖα, ὑφάσματα, εἰδὴ πολυτελείας. Ἔπειτα γάρ είναι τὰ δέρματα καὶ τὰ πολύτιμα μέταλλα τῆς Λυδίας, τὸν σίδηρον τῶν Χαλύβων, τὰ ἔρια τῆς Φρυγίας. Κατασκευάζει ἔπιπλα, ἵδιως κλίνας. Πανταχοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ζητοῦν τὰ προϊόντα τῆς κεραμευτικῆς της, ἀγγεῖα μὲ τὸ περιεχόμενον κρασὶ καὶ λάδι. Ἡ πλουσία πελαστεία τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος πληρώνει μὲ χρυσὸν τοὺς τάπητάς της. ᩟ Μίλητος τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἦτο μεγαλόπολις, εἰς τὴν ὄποιαν συνηντῶντο ἄνθρωποι ἀπὸ διαφόρους χώρας καὶ οἱ πλούσιοι ἐπεδείκνυν τὴν πολυτελείαν των.

Ἡ πλουσία ἐμπορικὴ τάξις δὲν περιωρίσθη μόνον νὰ θησαυρίζῃ καὶ νὰ ζῇ καλά.

Ἐπροστάτευσε τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα. ᩟ Μίλητος ἐστολίσθη μὲ πολυτελῆ καὶ κομψὰ οἰκοδομήματα, δημόσια καὶ ἴδιωτικά, διότι οἱ Ἱωνες ἦθελον νὰ ἔχουν ἀνεστιν εἰς τὴν ζωήν.

Nόμισμα Ἐφέσσου.

ΕΦΕΣΟΣ — ΦΩΚΑΙΑ

Αἱ ἄλλαι, Ἱωνικαὶ πόλεις δὲν ὑστέρησαν. ᩟ Ἔφεσος ἦτο πολυάνθρωπος, πλουσία καὶ ὄνομαστή. Εἰς τὴν Ἐφεσον κατέληγεν ἡ μεγάλη « βασιλικὴ ὁδός », ἡ ὄποια ἦνωνε τὸ Αἴγαῖον μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας. Ἔγινε μεγάλη ἐμπορικὴ ἀγορά. Οἱ τραπεζῖται τῆς δανείζουν εἰς τοὺς βαρβάρους ἡγεμόνας καὶ ἐρχονται εἰς ἐπιγαμίαν μὲ αὐτούς.

Ἡ Ἐφεσος εἶναι ἡ ἱερὰ πόλις τῆς Ἀρτέμιδος. Κατεσκεύασαν τέσσαρας ναοὺς διὰ τὴν θεάν. ᩟ πολυτελεία τῶν κατοικῶν ἀμιλλᾶται πρὸς τὴν Μιλήτου.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ δου αἰῶνος (559) τὴν ἀρχὴν ἀρπάζει ὁ σκληρὸς τύραννος Πυθαγόρας. Καλοῦν διαιτητὴν τὸν Ἀθηναῖον Ἀρί-

σταρχον, ὁ ὅποιος τοὺς ἐφοδιάζει μὲ δημοκρατικὸν σύνταγμα.

Ο πλοῦτος ἀφυπνίζει τὴν ἀρπακτικὴν διάθεσιν τῶν ἰσχυρῶν. Ο βασιλεὺς τῆς Λυδίας Κροῖσος πολιορκεῖ τὴν Ἔφεσον καὶ τὴν ἀναγκάζει νὰ ὑποταχθῇ.

Ἡ Φώκαια, πλησίον τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ Ἐρμου, ἡ βορειότερα ἀπὸ τὰς Ἰωνικὰς πόλεις εἶναι φωλεὰ τολμηρῶν θαλασσινῶν, οἱ ὅποιοι ἔγιναν περιβόητοι εἰς ὅλην τὴν Μεσόγειον. Οταν ἡ ἀλιεία καὶ ἡ πειρατεία δὲν ἐφθανον νὰ θρέψουν τὸν αὐξανόμενον πληθυσμόν, ὥπλισαν ὑπερήφανα καὶ γοργὰ καράβια μὲ πενήντα κουπιά, τὰς πεντηκόντα ρούσι, καὶ ρίπτονται εἰς μακρινὰ ταξίδια. Εἰς τὴν Ναύκρατιν ἔχουν τὴν βάσιν των. Ἡ δραστηριότης των δυναστῶν ἔφερεν αὐτοὺς κυρίως εἰς τὴν δύσιν, εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, εἰς τὴν Τυρρηνίαν (Ιταλίαν), εἰς τὰ παράλια τῆς σημερινῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ισπανίας. Ἐτόλμησαν μάλιστα νὰ περάσουν τὰς Ἡρακλείους στήλας, τὸ σημερινὸν Γιβραλτάρ, καὶ ἐφθασσαν εἰς τὴν ὀλίγον μυθικὴν πόλιν Ταρτησόν, τῆς ὅποιας ὁ βασιλεὺς, ἔδειξε μεγάλην φιλίαν εἰς αὐτούς, ὅπως διηγεῖται ὁ Ἡρόδοτος :

Νόμισμα Μαγνησίας.

«Πρῶτοι ἀπὸ τοὺς Ἐλληνας οἱ Φωκαῖς ἐπεδόθησαν εἰς μακρινὰς θαλασσοπολίας καὶ ἀνεκάλυψαν τὸν Ἀδρίαν, τὴν Τυρρηνίαν, τὴν Ἰβηρίαν, τὴν Ταρτησόν, πλέοντες δχι μὲ στρογγυλὰ πλοῖα (δηλ. μὲ φορτηγὰ καὶ ἀργοκίνητα), ἀλλὰ μὲ πεντηκοντόρους. Οταν ἤλθον εἰς τὴν Ταρτησόν, τοὺς ὑπεδέχθη φιλικῶς ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας ἐκείνης Ἀργανθώνιος, ὁ ὅποιος ἔζησεν ἑκατὸν εἴκοσι ἔτη καὶ ἔβασιλευσεν ὁδοήκοντα. Ο ἄνθρωπος ἐκείνος ἡγάπτησε τόσον τοὺς Φωκαῖς, ὥστε κατ' ἀρχὰς μὲν τοὺς παρεκίνησε ν' ἀφῆσουν τὴν Ἰωνίαν καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν ίδιαν του χώραν, εἰς ὅποιο μέρος αὐτοὶ ἤθελον. Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἔβλεπεν δτι δὲν τοὺς πείθει καὶ συγχρόνως ἔμαθε τὰς προόδους τῆς δυνάμεως τῶν Μήδων, τοὺς ἔδωκε χρήματα, διὰ νὰ κτίσουν τείχη περὶ τὴν πόλιν, καὶ ἔδωκεν ἀφθόνως» (Α' 63).

Περὶ τὰ 600 π.Χ. οἱ Φωκαῖς ἔκτισαν τὴν ἀποικίαν Μασσαλίαν, ἐνίκησαν εἰς ναυμαχίαν τοὺς Καρχηδονίους, μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν τῆς Δυτικῆς Μεσογείου, μὲ τὴν πλουσίαν καὶ πολυάνθρω-

πον πρωτεύουσάν των Καρχηδόνα εἰς τὴν βόρειον Ἀφρικήν, εἰς τὴν θέσιν τῆς σημερινῆς Τύνιδος.

ΣΑΜΟΣ-ΧΙΟΣ,

Ἡ Σάμος, κειμένη πρὸ τοῦ κόλπου τῆς Μιλήτου, ἀνεπτύχθη, ἀμιλλωμένη πρὸς ἐκείνην, εἰς μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν.

Οἱ Σάμιοι, διὰ νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τοὺς Μιλησίους, συνεμάχησαν μὲ τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Χαλκίδα. Κατεσκεύασαν τέσσαρα πολεμικὰ πλοῖα, τριήρεις, προσκαλέσαντες τεχνίτας ἀπὸ τὴν Κόρινθον. Κατέλαβον μερικὰς νήσους, ὡρισμένα σημεῖα ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Κιλικίας καὶ ἔκτισαν ἀποικίας εἰς τὴν Προποντίδα.

Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔξεμεταλλεύθησαν γενναίως τὴν εὔμενειαν τοῦ Ψαμμητίχου καὶ τῶν διαδόχων του. Εἰς τὴν Ναύκρατιν ἀπέκτησαν ἀπὸ τοὺς πρώτους τὴν ἴδιαιτέρων ἐμπορικὴν ἀποθήκην, τὸ ἐμπόριον, καθὼς ἔλεγον, ὅπως καὶ οἱ Μιλήσιοι καὶ οἱ Αἰγινῆται. Στενὰς σχέσεις διετήρουν μὲ τὴν Κυρήνην. "Ἐνας Σάμιος ἐπέστρεψε τὸ 630 ἀπὸ τὴν Ἰβηρίαν (Ισπανίαν) κομίζων ἐξήκοντα τάλαντα, μυθῶδες ποσὸν διὰ τὴν ἐποχήν.

Εἰς ὅλον τὸ διάστημα οἱ Σάμιοι ἔδειξαν μεγάλην κλίσιν εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν τέχνην. Ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ύφαντουργίαν, διεκρίθησαν ὡς μεταλλουργοὶ καὶ χρυσοχόοι, ὡς μηχανικοὶ καὶ ὡς ἀρχιτέκτονες. Δύο Σάμιοι τεχνίται, ὁ Ροΐκος καὶ ὁ Θεόδωρος, ἐπενόθησαν τὴν τέχνην νὰ χύνουν λειωμένον ὀρείχαλκον εἰς κοίλους τύπους καὶ νὰ κατασκευάζουν ἀγάλματα καὶ ἄλλα ἔργα τέχνης. Ἡ ἐφεύρεσις ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ἑλληνας νὰ κατασκευάζουν ὀρείχαλκινα ἀριστουργήματα. Ἡ κατασκευὴ ἀγγείων ἐπίσης προώδευσε. Σημαντικὴ ἦτο καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις. Ἡ Σάμος ἀνέδειξε τὸν περίφημον Πυθαγόραν.

Ἡ Χίος, ἀσφαλής εἰς τὴν νησιωτικὴν της θέσιν, χαίρεται τὰ ἀγαθὰ μιᾶς ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας καὶ ἐμπορίου καὶ ἔχει τὴν ἀξιόλογον θέσιν της εἰς τὸν Ἰωνικὸν κόσμον. "Οπως οἱ γείτονές των τῆς Λέσβου, οἱ Χῖοι μεταφέρουν πολυαριθμός πίθους οίνου εἰς τὴν ἀποθήκην των εἰς τὴν Ναύκρατιν. Ἡ διαρκῶς ἀναπτυσσομένη βιομηχανία των ἀρχαίων διεξάγεται μὲ δούλους, οἱ ἐπιχειρηματίαι τῆς Χίου εἰσ-

άγουν δούλους καὶ πρῶτοι ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας ἐπιδίδονται εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν δούλων, τὸ ὅποιον ἀργότερον ἔλαβε μεγάλας διαστάσεις.

‘Ως στήριγμα ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ἀκτῆς ἡ Χίος ἔχει τὰς Ἐρυθράς, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μὲν αὐτὴν διὰ στενῶν δεσμῶν. Ἡ ἀνάπτυξίς των γίνεται παραλλήλως, χωρὶς νὰ λείπουν αἱ ἔριδες καὶ αἱ συγκρούσεις. Καὶ εἰς τὰς δύο πόλεις τὴν βασιλείαν διαδέχεται ἡ ὄλιγαρχία, τὴν ὃποίαν ἀνατρέπει ὁ δῆμος εἴτε οἱ τύραννοι.

‘Απὸ τὸν 7ον αἰῶνα ἡ Χίος ἔχει βουλὴν καὶ νόμους, οἱ ὁποῖοι λέγουν ὅτι ἔχρησίμευσαν ὡς ὑπόδειγμα εἰς τὸν Σόλωνα.

Οἱ καλλιτέχναι τῆς διακρίνονται διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ μαρμάρου καὶ τὴν συγκόλλησιν τοῦ σιδήρου καὶ ἀποκτοῦν πανελλήνιον φήμην.

Η ΛΕΣΒΟΣ

‘Η βορειοτέρα ἀπὸ τὰς τρεῖς μεγάλας νήσους τῆς μικρασιατικῆς παραλίας, ἡ Λέσβος, εἶναι αἰολική. Οἱ κάτοικοί της καυχῶνται ὅτι κατάγονται ἀπὸ τοὺς Αἰολεῖς τῆς Θεσσαλίας καὶ ὅτι εἶναι ἀμεσοί ἀπόγονοι τῶν Μυρμιδόνων καὶ τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ περιφήμου ἥρωος τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Ἡ Λέσβος ἔχει δύο σημαντικάς πόλεις, τὴν Μυτιλήνην καὶ τὴν Μήθυμναν. Ἡ ἀνάπτυξίς της παρουσιάζει διαφορετικὰ γνωρίσματα ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ιωνικῶν πόλεων.

Τὰ λαμπρά της ἀμπέλια εἶναι ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δύναμις τῶν μεγαλοκτηματιῶν της. Ἡ ἀριστοκρατία αὐτὴ περιώρισε τὴν ἔξουσίαν τῶν βασιλέων καὶ κατ’ οὓσίαν αὐτὴν κυβερνᾷ. Αἱ πόλεις τῆς Λέσβου ἔμειναν δλιγαρχικαὶ καὶ δὲν ἤγαπησαν τὰ μακρινὰ ταξίδια καὶ τὸ ἐμπόριον.

‘Ἐν τούτοις ἡ ἀνάγκη γῆς καὶ ἀγορᾶς διὰ τὸν οἶνον ὑπεχρέωσε τοὺς Μυτιληναίους ν’ ἀκολουθήσουν ἀποικιακὴν πολιτικήν. Ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς βορείας ἄκρας τῆς νήσου τῶν χερσόνησον τῆς Τρωάδος, ἔκτισαν τὴν Μάδυτον καὶ τὴν Σηστόν, εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν παραλίαν τοῦ Ἐλλησπόντου, τὴν Αίνον εἰς τὴν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου. Μόνοι ἀπὸ τοὺς Αἰολεῖς οἱ Μυτιληναῖοι εἶχον μέρος εἰς τὸ Ἐλλήνιον τῆς Ναυκράτιδος.

‘Οταν οἱ Ἀθηναῖοι ἤλθον νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὸν Ἐλλήσποντον, τὸν καιρὸν τοῦ Πεισιστράτου, εἰς τὴν γῆν τῆς παλαιᾶς Τροίας,

ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου καὶ παρὰ τὴν εἰσοδον τοῦ Ἐλλησπόντου, καὶ ἐπεχείρησαν νὰ καταλάβουν τὸ Σίγειον, οἱ Μυτιλήναιοι ἡγωνίσθησαν γενναίως ἔχοντες ὄρμητήριον τὴν ὀχυρωμένην πόλιν Ἀχίλλειον, ὃπου ἦτο ὁ ὑποθετικὸς τάφος τοῦ Ἀχιλλέως, διὰ νὰ δείξουν ὅτι ἡ τρωικὴ γῆ ἀνήκει εἰς τοὺς Αἰολεῖς. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν ὁ ποιητὴς Ἀλκαῖος μόλις ἐσώθη διὰ τῆς φυγῆς ἐγκαταλείψας τὰ ὅπλα του, τὰ ὅποια οἱ Ἀθηναῖοι ἐκρέμασαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὸ Σίγειον, καὶ τὸ πάθημά του τὸ ἔκλαψεν εἰς λυρικὸν ποίημα. Ἄλλ' ὁ Πιττακός, ὁ κατόπιν περίφημος νομοθέτης τῆς Μυτιλήνης καὶ ἔνας ἀπὸ τοὺς ἐπτά σοφοὺς τῆς Ἐλλάδος, ἐφόνευσεν εἰς μονομαχίαν τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἔχθροῦ.

Γενικῶς ὅμως οἱ Λέσβιοι δὲν εἶναι πολεμισταί. Ζῶντες εἰς ἔξαιρετον κλῖμα, ἀσφαλισμένοι ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν καὶ συνηθισμένοι νὰ κερδίζουν καὶ νὰ ἔξιδεύουν πολλά, ἐπιδίδονται εἰς τρυφηλήν ζωήν.

Ἡ πολιτικὴ πάλη διεξάγεται μὲ πολὺ πάθος. Αἱ μεγάλαι οἰκογένειαι συγκρούονται ἀναμεταξύ των, ἀλλ' ἀναγκάζονται νὰ ἐνώθουν πρὸ τοῦ ὄχλου καὶ τῶν τυράννων. Ὁ ποιητὴς Ἀλκαῖος, φαντικὸς ἀριστοκράτης, εἰς ἔνα ποίημά του παρομοιάζει τὴν πολιτείαν μὲ σκάφος, τὸ ὄποιον παλαίει εἰς τὸ μέσον ἀγρίας τρικυμίας:

« Δὲν καταλαβαίνω ἀπὸ ποῦ φυσοῦν οἱ ἀνεμοί. Τὸ ἔνα κῦμα κυλάει ἀπ' ἔδω, τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸ ἄλλο κι' ἐμεῖς, σερνόμεθα ἀνάμεσά τους μέσα στὸ μαῦρο καράβι ». Ὁ τύραννος δολοφονεῖται καὶ ὁ Ἀλκαῖος ἐκβάλλει ἀγρίας φωνὰς χαρᾶς. Ἄλλ' ὁ θρίαμβος διαρκεῖ ὀλίγον. Οἱ ἀριστοκρατικοὶ ὑποκύπτουν. Ὁ Ἀλκαῖος φεύγει διὰ τὴν Αἴγυπτον, δὲ ἀδελφός του πηγαίνει νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν Ναβουχοδονόσορα, τὸν βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος. Ἡ Σαπφώ φεύγει εἰς τὴν Σικελίαν.

‘Ως εἰρηνευτὴς προβάλλει ὁ γενναῖος καὶ σοφὸς Πιττακός. Διορίζεται αἱ συμνήτες, δηλ. μεσολαβητὴς μὲ ἀπεριόριστον ἔξουσίαν. Οἱ ἔχθροι του τὸν ὀνομάζουν τύραννον. Ἄλλ' αὐτὸς εύρισκει τὸν δρόμον τῆς σωτηρίας. Ἀπαλλάσσει τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ ἐπαναφέρει τὴν τάξιν, χωρὶς νὰ ἀλλάξῃ τὸ σύνταγμα ἀλλὰ μόνον μὲ πρακτικούς νόμους. Μετὰ δέκα ἔτη ὁ Πιττακός κρίνει ὅτι ἡ ἀποστολή του ἔληξε. Δίδει ἀμνηστίαν, ἐπιτρέπει νὰ ἐπιστρέψουν οἱ ἔξοριστοι καὶ δὲδιος ἐπιστρέφει εἰς τὴν

ίδιωτικήν ζωήν. Σύγχρονος τοῦ Σόλωνος ἀξιώνεται, ὅπως ἐκεῖνος, νὰ ἀριθμηθῇ μεταξὺ τῶν ἐπτὰ σοφῶν.

“Ολαὶ αὐταὶ αἱ ψυχικαὶ ταραχαὶ ἔχουν τὴν ἀπήχησιν εἰς τοὺς στίχους τῶν ποιητῶν. Ἡ ἀριστοκρατία τῆς Λέσβου διετήρησε τὸ αἴσθημα τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ποιήσεως. Δύο σπουδαῖα μουσικὰ ὅργανα, ἡ κιθάρα καὶ ἡ βάρβιτος, κατεσκευάσθησαν εἰς τὴν Λέσβον καὶ εἰς τὴν Λέσβον ἡκουύσθησαν τὰ περιπαθῆ ἄσματα τοῦ Ἀλκαίου καὶ τῆς Σαπφοῦς.

ΘΑΛΗΣ Ο ΜΙΛΗΣΙΟΣ

‘Ο παλαιότερος ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τῆς Ιωνίας εἶναι ὁ Θαλῆς ἀπὸ τὴν Μίλητον. Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, ὅπως ἔλεγον, διότι οἱ ἀρχαῖοι δὲν εἶχον ἐπίθετα ὅπως ἡμεῖς, ἀλλὰ πλησίον τοῦ κυρίου δνόματος ἔθετον τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος ὡς τιμητικόν.

‘Ο Θαλῆς κατήγετο ἀπὸ μεγάλην οἰκογένειαν, ἔλαβε μέρος εἰς τὰ πολιτικὰ τῆς πατρίδος του καὶ ἔδωσεν εἰς τοὺς συμπολίτας του καλὰς συμβουλάς, τὰς ὅποιας ὅμως ἐκεῖνοι δὲν ἤκολούθησαν πάντοτε. Μὲ τὴν μεγάλην εὐφυΐαν του καὶ τὴν πολλὴν μελέτην ἀπέκτησεν ὄλας τὰς γνώσεις τῆς ἐποχῆς του, αἱ ὅποιαι δὲν ἤσαν πολλαί. “Ἐκαμε μεγάλα ταξίδια καὶ, ὅπως ὁ Ὁδυσσεύς, εἶδε πολλὰς χώρας καὶ ἔμαθε πολλά. Ἐπῆγε κυριως εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐθαύμασε τὰς μεγάλας οἰκοδομάς της, τὰς πυραμίδας καὶ τοὺς ναούς καὶ τὰ παράξενα ἥθη της, ἔμαθε πολλὰ ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς της, οἱ ὅποιοι ἤσαν σοφοί. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἐθαύμασαν τὰς γνώσεις καὶ τὴν σοβαρότητά του. ‘Ο Θαλῆς ἐμέτρησε τὸ ὄψος τῶν πυραμίδων ἀπὸ τὸ μῆκος τῆς σκιᾶς των. ‘Ο Φαραὼ ἥθελησε τότε νὰ τὸν γνωρίσῃ καὶ τὸν ἐτίμησε πολύ. Ἐπίσης ἐτίμα πολὺ τὸν Θαλῆν ὁ βασιλεὺς τῆς Λυδίας, ὁ περίφημος Κροῖσος, ὁ ὅποιος τὸν ἔλαβε σύμβουλον καὶ μηχανικὸν εἰς μίαν μεγάλην ἐκστρατείαν του.

‘Ο Θαλῆς κατώρθωνε μὲν ὑπολογισμούς νὰ εύρισκῃ πότε θὰ γίνηται ἔκλειψις ἡλίου. Προεῖπε μίαν ὀλικὴν ἔκλειψιν, ἡ ὅποια ἔγινεν ἀκριβῶς τὴν ὡραν, κατὰ τὴν ὅποιαν ἔκαμνον μεγάλην μάχην οἱ στρατοὶ δύο βασιλέων τῆς Ἀσίας. Ἐκεῖνοι τρομαγμένοι ἐπαυσαν τὴν μάχην καὶ συνεφιλιώθησαν. ‘Ο Θαλῆς ἐτακτοποίησε τὸ ἡμερολόγιον τῆς πατρίδος του, ὡρισεν ἀκριβέστερον τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν

διαίρεσιν τοῦ ἔτους. "Εκαμε προόδους εἰς τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν γεωμετρίαν. "Οταν ἀπέθανεν, οἱ συμπολῖται του ἔγραψαν εἰς τὸν τάφον του : « Μικρὸς εἶναι ὁ τάφος του, ἀλλ' ἡ δόξα του φθάνει εἰς τὸν οὐρανόν ». Ἄριθμος μόνον τοῦ οὐρανού.

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ Ο ΣΑΜΙΟΣ

"Ο Πυθαγόρας ἐπίστης ἦτο ἀξιολογώτατος σοφός. 'Εγεννήθη εἰς τὴν νῆσον Σάμον καὶ δι' αὐτὸν λέγεται Πυθαγόρας ὁ Σάμιος. Κατήγετο ἀπὸ ἀριστοκρατικὴν οἰκογένειαν καὶ ἔμεινεν ἀριστοκρατικὸς εἰς ὅλην τὴν ζωήν του. 'Απὸ μικρὸς κατέγινεν εἰς τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν γεωμετρίαν καὶ ἔγινε σπουδαῖος μαθηματικός. "Οταν μίαν φορὰν κατώρθωσε νὰ λύσῃ ἐν δύσκολον πρόβλημα, ἔκαμε πλουσιωτάτην θυσίαν εἰς τοὺς θεούς. Προπάντων ἐφρόντισε νὰ εἴναι σοβαρὸς καὶ νὰ κανονίζῃ αὐστηρὰ τὴν ζωήν του καθὼς καὶ τῶν φίλων του.

"Οταν τὴν ἔξουσίαν εἰς τὴν Σάμον ἔλαβεν ὁ τύραννος Πολυκάτης, ὁ Πυθαγόρας ἐγκατέλειψε τὴν πατρίδα του καὶ ἐπῆγε νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς μίαν πόλιν τῆς κάτω Ἰταλίας, τὸν Κρότωνα. 'Εκεῖ ἀπέκτησε πολλοὺς μαθητὰς καὶ ἴδρυσεν ἕνα σύλλογον, ὁ διποίος ἔγινε περίφημος. Τὰ μέλη τοῦ συλλόγου αὐτοῦ, οἱ Πυθαγόρειοι, ὅπως τοὺς ἔλεγαν, ἔζων διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐνεδύοντο διαφορετικά, ἀπέφευγον πολλὰ φαγητά, ἵδιως τὸ κρέας, καὶ κατεγίνοντο εἰς μελέτας. Εἰς τὰς συγκεντρώσεις των ἔμενον πολλὰς ὥρας σιωπηλοί, διὰ νὰ συνηθίσουν νὰ σκέπτωνται, νὰ διμιλοῦν δλίγα καὶ νὰ είναι σοβαροί. Πρὸ πάντων οἱ νεώτεροι εἶχον μεγάλον σεβασμὸν πρὸς τοὺς μεγαλυτέρους καὶ δὲν ὅμιλουν, δταν αὐτοὶ ἡσαν παρόντες.

Οἱ ἀνθρωποι ἐθαύμαζον πολὺ τὸν Πυθαγόραν. 'Ενόμιζαν ὅτι ἦτο ἀνθρωπος ὑπερφυσικός, ὅτι εἶχε τὴν δύναμιν νὰ κάμνῃ θαύματα. "Ελεγον ὅτι τὴν ἴδιαν στιγμὴν δύναται νὰ εὑρίσκεται συγχρόνως εἰς δύο πόλεις.

Εἰς ὅλην τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα ὑπῆρχον Πυθαγόρειοι. Πολλοὶ ἔξ αὐτῶν ἔγιναν σπουδαῖοι πολιτικοί καὶ ἐκυβέρνησαν τὴν πατρίδα των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

Η ΕΞΕΝΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

ΙΩΛΥΔΟΙ

ΛΥΔΟΙ—ΠΕΡΣΑΙ

Οι "Ελληνες της Μ. Ασίας δὲν ἥσαν ἀσφαλεῖς εἰς τὸν τόπον των. Οἱ ἴδιοι εἶχον στενὴν ἔκτασιν γῆς εἰς τὴν παραλίαν, ἐνῷ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἔζων πολυσάριθμοι λαοί, οἱ ὅποιοι ἦτο δυνατὸν νὰ δυναμώσουν καὶ νὰ γίνουν ἐπικίνδυνοι.

Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔγινε τὸν δον αἰῶνα. Εἰς τὰ βορειοσανατολικὰ σύνορα τῆς Ἰωνίας ἥσαν οἱ Λυδοί, λαὸς τῆς Μ. Ασίας ἵνδοευρωπαϊκῆς καταγωγῆς. Τὸ ἔδαφος τῆς Λυδίας ἦτο πλουσιώτατον εἰς γεωργικὰ προϊόντα καὶ μέτολλα. Ἐνας μικρὸς ποταμὸς τῆς χώρας, ὁ Πακτωλός, εἶχε κόνιν (ψήγματα) χρυσοῦ εἰς τὴν ἄμμον του. Ἡ Λυδία εἶχεν ἐπίσης σπουδαίους τεχνίτας καὶ ἥσαν περιζήτητα τὰ ἔγχρωμα ὑφάσματά της, ιδίως οἱ τάπητες διὰ τὰ ζωηρά των χρώματα, τὰ δόποια δὲν ἔσβηναν μὲ τὸν καιρόν. Καὶ εἰς τὰ γράμματα εἶχον προοδεύσει κάπως οἱ Λυδοί. Ἔγνωριζον νὰ γράφουν καὶ εἶχον ιδικήν των γραφήν. Ἐμαθον πολλὰ ἀπὸ τοὺς "Ελληνας, καὶ ἐμιμήθησαν τὰς συνηθείας τῶν Ἐλλήνων. Οἱ βασιλεῖς των ἐγνώριζον ἐλληνικά. Εἰς μερικὰ μέρη μάλιστα ἀνεμείχθησαν Λυδοί καὶ "Ελληνες.

Οἱ βασιλεῖς τῆς Λυδίας ἔγιναν ἰσχυροί, ὑπέταξαν διαφόρους χώρας καὶ ὑπεχρέωσαν καὶ τὰς Ἕλληνικὰς πόλεις νὰ πληρώνουν φόρον. Ο Θαλῆς συνεβούλευσε τοὺς συμπολίτας του νὰ ἔνωθοῦν εἰς ἐν κράτος. Οἱ Ἰωνες δῆμοις ἐπροτίμησαν νὰ διατηρήσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν πόλεων αἱ ὅποιαι, ὅπως ἥσαν χωρισμέναι, δὲν κατώρθωσαν ν' ἀντισταθοῦν εἰς τοὺς Λυδούς.

Ο ΚΡΟΙΣΟΣ

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ δου αἰῶνος βασιλεὺς τῆς Λυδίας ἦτο ὁ περίφημος Κροῖσος (561 - 546), πλούσιος καὶ ὑπερήφανος.² Ο Κροῖσος ὑπέταξε πολλοὺς λαούς καὶ ἔξετεινε τὸ κράτος του ἔως τὸν μεγάλον ποταμὸν τῆς Μ. Ἀσίας "Αλυν. Μὲ τοὺς φόρους τοὺς ὃποίους εἰσέπραττεν ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του, ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν μεταλλείων, καὶ μὲ τὸν χρυσόν, τὸν ὃποῖον ἐμάζευεν ἀπὸ τὴν ἄμμον τοῦ Πακτωλοῦ, συνήθροισεν ἀφάνταστον πλοῦτον. Ή πρωτεύουσά

"Ο Μέγας Βασιλεὺς

Παράστασις ἐπὶ ἀττικοῦ ἀγγείου περὶ τὸ 450 π.Χ.—Ρώμη (Βατικανόν).

του, αἱ Σάρδεις, ἦτο μεγάλη πόλις, ὡχυρωμένη ἐπὶ ὑψώματος καὶ δὲν ἀπεῖχε πολὺ ἀπὸ τὴν Σμύρνην. Αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας ἀνεγνώρισαν τὴν ἔξουσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Λυδίας. Ἀλλ' ὁ Κροῖσος περιωρίζετο νὰ εἰσπράττῃ μόνον φόρον. Μετεχειρίζετο καλῶς τοὺς Ἑλληνας, συνεβουλεύετο τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ περιεποιεῖτο τοὺς Ἑλληνας σοφοὺς καὶ καλλιτέχνας, ἐκ τῶν ὅποιων πολλοὶ ἐφιλοξενήθησαν εἰς τὴν αὐλήν του.

Οἱ παλαιότεροι ἥγεμόνες τῶν βαρβάρων, πρὸ τῶν Περσῶν, ἐδέχθησαν τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἑλλήνων, ἀνεγνώριζον τὴν ἀξίαν

των καὶ ἐσέβοντο τοὺς ναούς καὶ τὰ μαντεῖα των. Πολλοὶ ἀπ’ αὐτοὺς ἔστειλαν πολύτιμα δῶρα, κυρίως εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ ιστορικὸς Ἡρόδοτος :

«Ο Μίδας, δι βασιλεὺς τῆς Φρυγίας, ἀφίερωσε τὸν βασιλικὸν θρόνον—ἐπὶ τοῦ ὅποιον ἐκάθητο διὰ νὰ δικάζῃ—δῦντα ἀξιοθέατον». «Ο δὲ Γύγης (δι πάπποις τοῦ Κροίσου) ἐπεμψεν εἰς τοὺς Δελφοὺς πλούσια δῶρα· διότι τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ εὐρισκόμενα ἐκεῖ ἀργυρᾶ ἀναθήματα ἔσταλησαν ἀπὸ ἐκεῖνον. Ἀφιέρωσεν ἐπίσης καὶ ἄπειρα χρυσᾶ, μεταξὺ τῶν ὅποιων ἥξι κρατῆρας, οἱ δοποῖοι πρὸ πάντων εἶναι ἅξιοι μνείας καὶ ἔχουσι βάρος τριάκοντα τολάντων» (Α’ 14).

‘Ο Κροίσος προσείλκυσε τὸν Θαλῆν, ἔλαβεν αὐτὸν ὡς σύμβουλον καὶ τὸν ἐτίμησε πολύ.

ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ - Ο ΚΥΡΟΣ

Οι Πέρσαι ήσαν σημαντικὸς λαὸς τῆς Ασίας, ἵνδοευρωπαϊκῆς καταγωγῆς, δι όποιος εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὴν Εύρωπην. Ἡσαν συγγενεῖς τῶν ‘Ελλήνων καὶ οἱ πρόγονοί των εἶχον ζήσει μὲ τοὺς προγόνους τῶν ‘Ελλήνων καὶ τοὺς ἄλλους διμοφύλους λαούς εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ανατολικῆς Εύρωπης. Ἐφυγον ἀπὸ τὴν Εύρωπην τὴν ίδιαν περίπου ἐποχὴν (2000 π.Χ.) μὲ τοὺς ‘Ελληνας, ἀλλ’ αὐτοὶ ἔλαβον τὸν δρόμον τῆς Ασίας καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ ‘Ιράν.

Τὸ ‘Ιράν εἶναι πλατύ δροπέδιον τῆς Ασίας μεταξὺ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Οἱ Πέρσαι ἔδειξαν μεγάλην ἱκανότητα. Ἐνίκησαν τοὺς λαούς τῆς Ασίας, τὸν ἔνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, καὶ ἰδρυσαν κράτος, τὸ δόποιον ἀπέκτησε μεγάλην ἔκτασιν.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ δου π.Χ. αἰώνος ἡ Περσία εἶχεν ἔνα σπουδαιότατον βασιλέα, τολμηρὸν καὶ ἴκανώτατον πολεμιστήν, τὸν Κύρον (550 - 529). Ο Κύρος ἐκυρίευσε πολλὰς χώρας, ἀπέκτησε μεγάλην δύναμιν καὶ ἔγινεν ἐπικίνδυνος εἰς τοὺς γείτονάς του.

Ο Κροίσος εἶδε τὸν κίνδυνον καὶ διὰ νὰ προλάβῃ, ἔκαμε μεγάλην ἐκστρατείαν ἐναντίον του. Εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν εἶχεν ὡς σύμβουλον καὶ μηχανικὸν τὸν Θαλῆν. Οἱ ‘Ελληνες τῆς Μ. Ασίας ἐβοήθησαν τὸν Κροίσον κατὰ τοῦ κοινοῦ ἔχθροῦ. Ο στρατὸς τοῦ Κροίσου ἐπροχώρησεν ἐώς τὸν ‘Αλυν ποταμὸν καὶ ὁ Θαλῆς μὲ ἔνα

ἔξυπνον τρόπον κατώρθωσε νὰ τὸν περάσουν. Ἐγύρισε τὸ ρεῦμα του καὶ ὁ στρατὸς εὐρέθη ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ποταμοῦ.

Ἄλλ' ὁ Κροῖσος ἐνικήθη, ὁ στρατός του διεσκορπίσθη καὶ ὁ Ἰδιος κατέφυγεν εἰς τὸ φρούριον τῶν Σάρδεων. Μετ' ὀλίγον ὁ Κῦρος ἐκυρίευσε τὴν πρωτεύουσάν του, τὰς Σάρδεις, καὶ συνέλαβε τὸν Κροῖσον αἷχμάλωτον. Τὸ κράτος τῶν Λυδῶν ἀπὸ τότε ὑπετάχθη εἰς τοὺς Πέρσας (546).

ΟΙ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΥΠΟΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΑΣ

Οἱ Πέρσαι ἦσαν πολὺ μεγαλύτερος κίνδυνος διὰ τοὺς Ἕλληνας, διότι ἦσαν δραστηριώτεροι, κατακτητικοί, εἰχον μεγάλην ἴδεαν διὰ τὸν ἔσυτόν των καὶ ὀλίγην διάθεσιν νὰ συγκινηθοῦν ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ παράδοσις λέγει ὅτι, ὅταν ὁ Κροῖσος ἐπετέθη κατὰ τοῦ Κύρου, ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῆς Σπάρτης καὶ ἐπρότεινεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἀσίας νὰ συμμαχήσουν μαζί του. Οἱ Ἑλληνες ἐπροτίμησαν νὰ μείνουν ἡσυχοι εἰς τὰς οἰκίας των.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Κροίσου οἱ Μικρασιάται Ἕλληνες ἔστειλαν πρεσβείαν, διὰ ν' ἀναγγείλουν ὅτι εἶναι πρόθυμοι νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν μὲ τοὺς ὅρους ποὺ ἀνεγνώριζαν τὸν Κροῖσον. Ὁ Κῦρος ἀπήντησεν, ὅπως λέγουν, μὲ ἔνα μῆθον :

«Ἐνας αὐλητής εἶδε ψάρια εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἤρχισε νὰ παιίζῃ τὸν αὐλὸν του, ἐλπίζων ὅτι θὰ τὰ προσειλκυεν εἰς τὴν ἔηράν. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ ψάρια δὲν ἤρχοντο, ἐλαβε δίκτυον, τὸ ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἔσυρε τὰ ψάρια εἰς τὴν παραλίαν. Ὅταν τὰ εἶδε νὰ πηδοῦν, εἴπεν εἰς αὐτά :

— Δέν θέλατε νὰ χορεύετε, ὅταν ἔπαιζα τὸν αὐλόν, παύσατε νὰ χορεύετε τώρα» (Ἡρόδοτος Α', 141).

Οἱ Μιλήσιοι εἶχον προλάβει νὰ συνθηκολογήσουν μὲ τὸν Κῦρον. Οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἔσπευσαν νὰ ἐνισχύσουν τὰ τείχη των καὶ ἔστειλαν πρέσβεις εἰς τὴν Σπάρτην, ἡ ὁποία τότε ἤτο ἡ μεγαλυτέρα δύναμις τῆς Ἑλλάδος, νὰ ζητήσουν βοήθειαν. Ἄλλ' οἱ Σπαρτιάται δὲν συνεκινήθησαν. Ὁ ἀπεσταλμένος των Φωκαέων, παρουσιάσθη εἰς τὴν Γερουσίαν ἐνδεδυμένος ὡραῖον χιτῶνα ἀπὸ πορφύραν καὶ εἶπεν ἔνα μακρὸν λόγον. Οἱ Σπαρτιάται, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον μεγάλην ἐμπιστο-

σύνην εἰς τοὺς πολυτελῶς ἐνδεδυμένους καὶ εἰς τοὺς ρητορικοὺς λόγους, ἔστειλαν ἀπεσταλμένον νὰ ἔξετάσουν τὴν κατάστασιν. Πλέον τούτου οὐδὲν ἔπραξαν.

«Οἱ πρέσβεις, οἱ ὄποιοι ἔβιάσθησαν νὰ φθάσουν εἰς τὴν Σπάρτην, ἔξειξαν ἐνα Φωκαέα, Πύθερμον τὸ ὄνομα, διὰ νὰ ὁμιλήσῃ. Αὐτὸς ἐφόρεσεν ἔνδυμα πορφυροῦν, διὰ νὰ προσελκύσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρους Σπαρτιάτας, ἡγέρθη καὶ ὡμίλησεν ἐπὶ μακρόν, ἔξαιτούμενος τὴν συνδρομήν των· ἀλλ’ οἱ Λακεδαιμονίοι οὐδεμίαν ἀκρόασιν ἔδωσαν εἰς τοὺς λόγους του καὶ ἡρονήθησαν νὰ βοηθήσουν τὴν Ἰωνίαν». ('Ηρόδοτος Α', 152)

‘Ο στρατηγὸς τοῦ Κύρου “Α ρ π α γ ο σ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐκυρίευσεν εὐκόλως τὰς πόλεις, αἱ ὄποιαι ἡγωνίσθησαν χωριστὰ ἡ κάθε μία διὰ τὸν ἑαυτόν της. Οἱ Πέρσαι ἐσώρευσαν χώματα εἰς τὰ τείχη τῶν πόλεων, τὰ ὄποια δὲν ἤσαν πολὺ ύψηλά, ἐσχημάτισαν προχώματα καὶ ἀνέβηκαν ἀπὸ αὐτὰ εἰς τὰ τείχη.

«Ἐκάστη πόλις, ἀμυνομένη ὑπὲρ τῆς σωτηρίας της, ἐφάνη γενναία. Όλαι ὅμως ἡττήθησαν καὶ ὑπετάγησαν. Οἱ Μηλήσιοι δὲ, συνθηκολογήσαντες μετά τοῦ Κύρου, ἔμειναν ἥσυχοι. Τοιουτορόπως ἐδουλώθη ἡ Ἰωνία ἐκ δευτέρου». ('Ηρόδοτος Α' 169).

‘Αφοῦ δὲ ὑπετάχθησαν οἱ ἐν ἡπείρῳ Ἐλληνες, οἱ νησιῶται Ἐλληνες — φοβηθέντες μὴ πάθουν τὰ ἴδια — παρεδόθησαν καὶ αὗτοὶ εἰς τὸν Κύρον.

ΟΙ ΦΩΚΑΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΤΗΙΟΙ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΟΥΝ ΤΗΝ Μ. ΑΣΙΑΝ

‘Η Φώκαια ἦτο ἡ πρώτη πόλις, τὴν ὄποιαν ἐπολιόρκησαν οἱ Πέρσαι. Ό ‘Αρπαγος ἥθελε νὰ εἴναι ἐπιεικής μὲ αὐτούς. «Ἐπρότεινε, γράφει ὁ ‘Ηρόδοτος, ὅτι θὰ ἡρκεῖτο νὰ κρημνίσουν ἐνα μόνον προμαχῶνα καὶ νὰ καθιερώσουν ἐνα οἰκημα διὰ τὴν βασιλικὴν κατοικίαν» (Α', 164).

‘Αλλ’ οἱ ἀνήμεροι ἐκεῖνοι θαλασσινοὶ «ἔρριξαν εἰς τὴν θάλασσαν τὰς πεντηκοντόρους των, ἔθεσαν ἐντὸς αὐτῶν τὰς γυναικας καὶ τὰ παιδία των, τὰ ἔπιπλά των, τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ ἄλλα ἀφιερώματα τῶν ναῶν» καὶ ἤνοιχθησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Προτοῦ φύγουν ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν κομμάτι πυρακτωμένου σιδήρου καὶ ὡρκίσθησαν νὰ μὴ ἐπιστρέψουν, ἔκτὸς ἂν ὁ σίδηρος ἀνέβαινεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Τόσον ἦτο ἀδύνατον εἰς αὐτοὺς νὰ ζήσουν ὑπὸ δουλείαν.

Ἐπήγαιναν νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν μακρινὴν ἀποικίαν των, τὴν Ἀλαζίαν, τὴν ὅποιαν συμφώνως μ' ἔνα χρησμὸν εἶχον κτίσει πρὶν ἀπὸ εἴκοσι περίπου ἔτη εἰς τὴν Κύρον, τὴν σημερινὴν Κορσικήν. Εἰς τὴν Ἀλαζίαν ἔμειναν πέντε ἔτη. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εύρισκον ἡσυχίαν οἱ γειτονικοὶ λαοὶ ἀπὸ τὰς πειρατικὰς των ἐπιδρομὰς, αἱ δύο μεγάλαι ναυτικαὶ δυνάμεις τῆς Δύσεως — οἱ Τυρρηνοὶ καὶ οἱ Καρχηδόνιοι — συνησπίσθησαν ἐναυτίον των. Ἡ κάθε μία ἔστειλεν ἀπὸ 60 πολεμικά. Οἱ Φωκαεῖς τούς ἀντίκρυσαν μὲ τὰ 60 πλειάρια των. Ἔγινε τρομερὰ ναυμαχία. Οἱ Φωκαεῖς ἐνίκησαν, ὀλλαγὴ στόλος των ἔπαθε μεγάλας ζημίας.

« Οἱ Φωκαεῖς πληρώσαντες τὰ ἴδικά των πλοῖα, τὰ ὅποια ἦσαν ἔξηκοντα, ἐξῆλθον πρὸς ἀπάντησίν των εἰς τὸ Σαρδόνιον καλούμενον πέλαγος (θάλασσα τῆς Σαρδοῦ=Σαρδηνίας). Γενομένης ναυμαχίας ἐνίκησαν μὲν οἱ Φωκαεῖς, ὀλλαγὴ στόλοι τὰ πλοῖα των κατεστράφησαν, τὰ δὲ ἄλλα εἴκοσιν ἔγιναν ἀχρηστα, ἐπειδὴ ἐστρεβλώθησαν τὰ ἐμβολά των » ('Ηρόδοτος Α.', 166).

Διὰ τοῦτο ἐπλευσαν εἰς τὴν Ἀλαζίαν, ἔλαβον τὰ τέκνα των, τὰς γυναικάς των καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔχωρει εἰς τὰ πλοῖα, ἀφησαν τὴν Κύρον καὶ μετὰ πολλὰς περιπετείας ἔκτισαν νέαν ἀποικίαν, τὴν 'Υέλην, εἴτα 'Ελέαν, εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Κάτω Ιταλίας, ἥ ὅποια ἔγινεν ὀνομαστὴ καὶ ἀνέδειξε μερικοὺς σπουδαίους φιλοσόφους, τοὺς ὀνομασθέντας Ἐλεάτας.

Τὸ ἴδιον περίπου ἔκαμαν καὶ οἱ Τήιοι, οἱ κάτοικοι τῆς μικροτέρας, βορείως τῆς Ἐφέσου, παραλιακῆς πόλεως, τῆς Τέω: « ... Οταν δὲ Ἀρπαγὸς περικύλωσε τὰ τείχη των δι᾽ ἐπιχωμάτων, εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα καὶ μετέβησαν διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Θράκην, ὅπου ἔκτισαν τὴν πόλιν 'Αβδηρα » ('Ηροδ. Α', 168), ἥ ὅποια ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ ἀνέδειξε ἀργότερον δύο μεγάλους σοφούς, τὸν Πρωταγόραν καὶ τὸν Δημόκριτον, τὸν ἰδρυτὴν τῆς ἀτομικῆς θεωρίας.

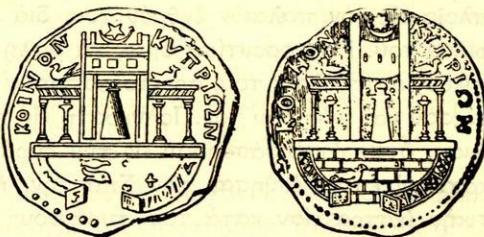
Ο ΤΥΡΑΝΝΟΣ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣ

Εἰς τὴν ἀπογοητευτικὴν κατάστασίν των ὁ μόνος, εἰς τὸν ὅποιον εἶχον ἀκόμη νὰ στηρίξουν ἐλπίδας οἱ Ἐλληνες τῆς Μ. Ἀσίας, ἥτο ὁ τύραννος τῆς Σάμου Πολυκράτης.

Εἶχε καταλάβει τὴν ἔξουσίαν, ὅπως ὅλοι οἱ τύραννοι, διὰ τῆς

βίας καὶ τὴν ἐκράτησε μὲν ἀπάνθρωπον διωγμὸν τῶν ἀντιπάλων του, ἵδιως τῶν εὐγενῶν. Κατὰ τὰ 17 ἔτη τῆς κυβερνήσεώς του ἔδειξε μεγάλας ἱκανότητας, μεγαλύτερα ὅμως ἐλαττώματα: Ἡτο φιλόδοξος, εὐφυής, δραστήριος καὶ τολμηρός· ἀλλὰ σκληρὸς καὶ ἀστατος.

Ο Πυθαγόρας ἔξι αἰτίας του ἀφῆσε τὴν Σάμον. Ὅπεστήριξεν ὅμως τὰς ἔργαζομένας τάξεις καὶ ἐπροστάτευσε τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἡ Σάμος ἀπέκτησε δύναμιν καὶ λάμψιν. Ἡ ὀγορά της ἐδέχετο προϊόντα ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον καὶ προσέφερεν εἰς τοὺς ναυτικοὺς ὄλας τὰς διασκεδέσεις. Ἐξετέλεσε μεγάλα ἔργα, τὰ ὅποια ἔγιναν περίφημα μὲν τὸ ὄνομα « ἔργα Πολυκράτεια », προσκαλέσας μηχανικούς καὶ τεχνίτας ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη τῆς Ελλάδος. Ο Μεγαρεὺς ἀρχιτέκτων Εὔπαλινος κατεσκεύασε τὸ περίφημον ὑπόγειον ὑδραγωγεῖον τῆς πόλεως, ἀφοῦ ἔσκαψε βαθὺ ὅρυγμα εἰς τὸ πλευρὸν ἐνὸς βουνοῦ. Ἀξιόλογον ἐπίσης ἔργον ἦτο καὶ τὸ περὶ τὴν θάλασσαν πρόχωμα, ὅψους 35 καὶ μήκους 350 μέτρων. Ἐξακουστὸς ἀκόμη ἦτο καὶ ὁ ναὸς τῆς πολιούχου Ἡρας, τὸ

Νόμισμα Κύπρου.

Ἡραῖον, τοῦ ὅποιού ἡ κατασκευὴ εἶχεν ἀρχίσει ἐπὶ σχεδίου τοῦ Ροίκου, ἐπερατώθη ὅμως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του καὶ ἐθεωρήθη ἀπὸ τὰ θαύματα τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν ἀνακαινισθεῖσαν τοιουτοτρόπως πρωτεύουσαν ἔδιδεν ἐορτὰς διὰ τὸν λαόν, αἱ ὅποιαι ἥκολουθοῦντο ἀπὸ συμπόσια. Ἡ αὐλή του ἦταν ὀνομαστὴ διὰ τὴν πολυτελειαν καὶ ὁ ἴδιος διὰ τὰ μυθώδη πλούτη του καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τῆς τύχης.

Κυρίως ὅμως ἔγινεν ὀνομαστὸς διὰ τὴν ἔξωτερικὴν πολιτικὴν του. Ο στρατός του ἔφθασεν εἰς χιλίους τοξότας Σαμίους καὶ πολλοὺς μισθοφόρους· ὁ στόλος του εἰς ἑκατὸν πεντηκοντόρους, νέου τύπου καὶ μεγάλης χωρητικότητος, καὶ τεσσαράκοντα τριήρεις. Ἡ δύναμις αὐτὴ κατ' ἀρχὴν ἤθελε νὰ ἔχει πρετήσῃ τὴν φιλοδοξίαν του. « Ο Πολυκράτης, γράφει ὁ Ἡρόδοτος, εἴναι ὁ πρῶτος ἀπὸ ὅσους γνωρίζουμεν Ἑλληνας, ὁ δόποιος ἔβαλεν εἰς τὸν νοῦν, μετὰ τὸν Κνώσιον Μίνωα, νὰ θαλασσοκρατήσῃ ».

“Οταν ὅμως ἐπρόβαλεν ἡ περσικὴ ἀπειλή, ὁ Πολυκράτης κατενόγησε τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου διὰ τὸν Ἐλληνισμόν. Ἡ πολιτικὴ του ἀπὸ στενὰ ἀτομικὴ ἔγινε πανελλήνιος. Ἐσκέφθη νὰ ἔνωσῃ ὅλους τοὺς Ἐλληνοὺς εἰς κοινὸν συνασπισμὸν κατὰ τοῦ τρομεροῦ ἔχθροῦ. Ἡλθεν εἰς ἐπαφήν μὲ τὸν Ἀμασιν τῆς Αἰγύπτου, ἡ ὅποια ἡπειλεῖτο ἐξ ἵσου ὑπὸ τῆς Περσικῆς δυνάμεως. Οἱ δύο ἡγεμόνες ἀντήλλαξαν δῶρα καὶ ἥρχισαν ἀλληλογραφίαν. Ὁ Ἀμασίς ἔστειλε δύο εἰκόνας του εἰς τὸ Ἡραῖον. Ὁ Πολυκράτης ἦλθεν ἐπίσης εἰς συνενόρσιν μὲ τὸν Ἀρεσίλαον τὸν Γ' τῆς Κυρήνης.

‘Ἀλλ’ ὅταν ὁ Καμβύσης, ὁ νίος τοῦ Κύρου, ἔκαμε μεγάλην ἑτοιμασίαν, διὰ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ὁ Πολυκράτης—εἴτε διότι ἐφοβήθη εἴτε διότι ἐνόμισεν ὅτι κάμνει ὑψηλὴν πολιτικήν—ἐστράφη πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας καὶ ἔστειλε τεσσαράκοντα πλοῖα εἰς τὸν παλαιὸν ἔχθρόν του, διὰ νὰ πολεμήσῃ τὸν παλαιὸν φίλον του. Εἶχε φροντίσει ὅμως νὰ βάλῃ εἰς τὰ πλοῖα του προσωπικοὺς ἀντιπάλους του, ἀριστοκρατικοὺς τὸ πλεῖστον. Ἔκεινοι ἔστασισαν καὶ ἐνίκησαν τὸν Πολυκράτη εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐνικήθησαν ὅμως, ὅταν ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν ξηράν. Οἱ διασωθέντες ἀριστοκρατικοὶ ἐπεκαλέσθησαν τὴν Σπάρτην, ἡ ὅποια ἀνέλαβε πραγματικὴν ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ τυράννου· ὁ Πολυκράτης ὅμως ἀπέκρουσε τὴν ἐπιδρομήν.

Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἔγινε περίφημος ἡ ιστορία τοῦ δακτυλιδίου τοῦ Πολυκράτους. Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη δὲν ἔγνωρισεν ἀτύχημα, οἱ φίλοι του ἀνησύχησαν, διότι οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον διὰ οἱ θεοὶ φθονοῦν τὴν μεγάλην εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ νὰ ἀποτρέψῃ τὸ κακόν, ἐπρεπε νὰ ζημιώσῃ μὲ κάποιον σοβαρὸν τρόπον τὸν ἑαυτόν του, διὰ νὰ λυπηθῇ. Αὐτὸ συνέστησε καὶ ὁ Ἀμασίς εἰς μακρὰν ἐπιστολήν. ‘Ο Πολυκράτης εἰσῆλθεν εἰς πεντηκόντορον, ἐπλευσεν εἰς τὰ ἀνοικτὰ καὶ ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν τὸ χρυσοῦν δακτυλίδιον μὲ σφραγίδολιθον ἀπὸ σμάραγδον, ἔργον τοῦ Σαμίου Θεοδώρου, τὸ ὅποιον ὑπεργάπτα. Μετὰ πέντε ἡμέρας ἔφθασεν εἰς τὰ ἀνάκτορα ἀλιεὺς, ὁ ὅποιος ἔφερε μέγαν ἵχθυν, δῶρον εἰς τὸν τύραννον. Εἰς τὴν κοιλίαν αὐτοῦ οἱ μάγειροι ἀνεκάλυψαν τὸ δακτυλίδιον. ‘Ολοι ἐθεώρησαν αὐτὸ κακὸν προμήνυμα καὶ ὁ Ἀμασίς ἔγραψεν εἰς τὸν Πολυκράτην διὰ διακόπτει τὰς σχέσεις, « διὰ νὰ μὴ λυπηθῇ, ὅταν ὁ φίλος του πάθῃ τί κακόν ».

Τὴν καταστροφὴν ἔφερεν ἡ Περσικὴ φιλία. Οἱ σατράπες τῆς Μαγνησίας ἐπὶ τοῦ Μαιάνδρου προσεποιήθη μεγάλην φιλίαν εἰς τὸν Πολυκράτην, Προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς μυστικὴν συνενόρσιν. ‘Ο Πολυκράτης, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῶν φίλων καὶ ίδιως τῆς θυγατρός του, μετέβη πρὸς συνάντησίν του· ἔπεσεν ὅμως εἰς ἐνέδραν καὶ εὗρε κακόν τέλος.

Η ΥΠΟΤΑΓΗ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΑΣ

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πολυκράτους ἡ Σάμος παρεδόθη εἰς τοὺς Πέρσας, ὅπως καὶ ἄλλαι νῆσοι. Οἱ Πέρσαι ὑποτάξαντες τὴν Φοινίκην ἔγιναν κύριοι τοῦ Φοινικικοῦ στόλου καὶ ἔζουσιάσαν τὴν θάλασσαν.

Ἡ υποταγὴ τῆς Μ. Ἀσίας ἐφάνη πλέον ὁριστικὴ καὶ οἱ Ἑλληνες ἐβυθίσθησαν εἰς τὴν ἀπελπισίαν. Πολλοὶ ἐσκέφθησαν ν' ἀφήσουν τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ νὰ ζητήσουν ἀλλοῦ πατρίδα, ὅπως ἔπραξαν οἱ Φωκαεῖς καὶ οἱ Τήιοι. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς συναθροίσεις εἰς τὸ Πανιώνιον ὁ Βίας ὁ Πριηνεὺς συνεβούλευσε τὴν γενικὴν μετανάστευσιν. Ὁ ιστορικὸς Ἡρόδοτος τὸ διηγεῖται μὲ πόνον :

« Εἰς μίαν τῶν συναθροίσεων ἐκείνων, ὡς ἥκουσα, ὁ Βίας ὁ Πριηνεὺς τοὺς ἔδωκεν ἀρίστην συμβουλήν, τὴν ὃποιαν ἔλαν ἥκουον, θὰ ἐγίνοντο οἱ εὐδαιμονέστεροι ἀπὸ δόλους τοὺς Ἐλληνας. « Εἰσέλθετε εἰς τὰ πλοῖα, εἶπεν, ἄρατε τὴν ἄγκυραν, πλεύσατε εἰς τὴν Σαρδὼν « Σαρδηνίαν », κτίσατε ἐκεὶ μίαν πόλιν κοινὴν δι' ὅλους καὶ γενῆτε εύτυχεῖς ἀπελευθερούμενοι » (Α', 170).

Ἡ γενικὴ ἔξοδος δὲν ἔγινεν. Ἀλλὰ ἔφυγαν πολλοί, οἱ τολμηρότεροι : οἱ καλλιτέχναι, οἱ ποιηταί, οἱ ἐπιστήμονες. Ἐπῆγαν εἰς ἄλλας Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ ἔφεραν τὴν μάθησιν καὶ τὴν τέχνην των.

Ο ΘΡΗΝΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΧΑΜΕΝΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

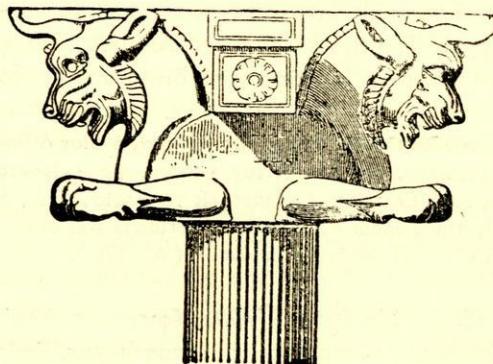
Μὲ πόνον ἐνθυμοῦνται οἱ φυγάδες τὴν ὡραίαν πατρίδα των. ἡ ὃποία δὲν ἦτο πλέον τόσον ὡραία, ἀφοῦ ἔχασε τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας. Ὁ Ξενοφάνης ὁ Κολοφωνῖος σοφὸς καὶ ποιητὴς μαζί, γέρων, εἰς πολὺν προχωρημένην ἡλικίαν θρηνεῖ τὴν τύχην του εἰς τὰς ἐλεγείας, τὰ πονεμένα δηλαδὴ τραγούδια :

« Ἐξῆντα ἐπτά χρόνια εἶναι τώρα ποὺ σέρνω τὸν πόνο μου πάνω καὶ κάτω στὴν Ἑλληνικὴ γῆ. Ἡμουν πέντε χρόνων, δταν ἥρχισε τὸ μαρτύριον ».

« Αὕτα ταιριάζει νὰ τὰ λέσι κοντά στὴ φωτιά, δταν ὁ χειμώνας φυσάῃ ἔξω ξαπλωμένος σὲ μαλακὰ στρωσίδια, πίνοντας γλυκὸ κρασὶ καὶ τραγανώντας ρεβίθια. « Πῶς σὲ λέν κι' ἀπο ποῦ εἴσαι ; Πόσα εἶναι τὰ χρόνια σου, φίλατα ; Πόσων χρόνων ἥσουν, δταν κατέβηκεν ὁ Μῆδος ; ».

ΟΙ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΑΣ

Οι Πέρσαι ἐπέβαλον τυράννους εἰς τὰς πόλεις, οἱ δόποιοι μισούμενοι ἀπὸ τοὺς κατοίκους ὑπηρέτουν μὲν δουλοπρέπειαν τὸν κατακτητήν. Αἱ κοινότητες ἔξηκολούθησαν νὰ λειτουργοῦν. Οἱ Ἰωνες συνηθροίζοντο εἰς τὸ Πανιώνιον. Ἀλλὰ τὸ φρόνημα κατέπιπτεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Οἱ Ἰωνες ἔγιναν ἀπόλεμοι. Εἰς τὰς πόλεις δὲν ἔγκατεστάθησαν Ἀσάται εἰς μεγάλον ἀριθμόν. Οἱ Ἑλληνες διετήρησαν τὴν αὐτοδιοίκησιν, τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν καὶ ἀνατροφὴν

Περσικὸν κιονόκρανον,

καὶ τὴν παιδείαν των. Αἱ μικρασιατικαὶ πόλεις ἔξηκολούθησαν νὰ παράγουν ποιητὰς καὶ φιλοσόφους. Αἱ γυναῖκες τῆς Ἰωνίας, αἱ Ἰάδες, ἥσαν μορφωμέναι καὶ ἔθαυμάζοντο διὰ τὴν κομψότητα καὶ τὴν ἀνάπτυξίν των. Οἱ Ἰωνες ὅμως ἔθεωροῦντο ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἐλληνας ὡς ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, ὡς ἀσιατίζοντες. Ἐμειναν ὑπὸ τὴν Περσικὴν ἔξουσίαν περὶ τὰ ἐβδομήκοντα ἔτη, μέχρι τῶν Περσικῶν πολέμων, ὅπότε ἦλευθέρωσεν αὐτὸν ὁ Ἀθηναϊκὸς στόλος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

"Οπως ειδομεν καὶ εἰς τὴν Μικρασιατικὴν Ἐλλάδα, οἱ "Ἐλληνες δὲν κατώρθωσαν νὰ ἔνωθοῦν εἰς ἐν κράτος, ἀλλ' ἔμειναν ἔως τὸ τέλος χωρισμένοι εἰς μικρὰς πολιτείας καὶ ζήτημα τιμῆς ἔθεώρουν νὰ διατηρήσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Οἱ κυριώτεροι λόγοι τοῦ χωρισμοῦ αὐτοῦ εἶναι :

1) Εἰς τὴν Ἐλλάδα δὲν ὑπῆρχε μία ἀρκετὰ ἐκτεταμένη πεδινὴ χώρα, ἡ δποία νὰ ἀποκτήσῃ τόσην δύναμιν, ὥστε νὰ ἔνωσῃ ὅλον τὸ ἔθνος εἰς ἐν κράτος. Ἀντιθέτως τὰ ὅρη, αἱ φάραγγες, ἡ θάλασσα καὶ οἱ ποταμοὶ χωρίζουν τὴν Ἐλλάδα εἰς πολλὰ διαμερίσματα, ἀποκλεισμένα τὸ ἐν ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἡ γεωγραφικὴ αὐτὴ διάσπασις εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν πολιτικὴν διάσπασιν.

2) Οἱ "Ἐλληνες εἶχον τὸ σύστημα τῆς προσωπικῆς διοικήσεως, συνήθιζαν δηλαδὴ νὰ διαχειρίζωνται οἱ ἴδιοι τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους καὶ ὅχι μὲ ἀντιπροσώπους (δηλ. βουλευτάς, πληρεξουσίους κλπ.) ὅπως σήμερον. Ἄλλὰ μὲ αὐτὸ τὸ σύστημα δὲν εἶναι εὔκολον νὰ διοικηθῇ τὸ κράτος, ὅταν ἔχῃ μεγαλυτέραν ἔκτασιν.

Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ Ἐλλὰς ἔμεινε δίηρημένη εἰς πολυάριθμα κράτη, ποὺ τὰ περισσότερα ἥσαν πολὺ μικρὰ καὶ ἀδύνατα καὶ ὀλίγα μόνον ὁπωσδήποτε ἐκτεταμένα καὶ ἰσχυρά.

Η ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

"Η Πελοπόννησος κατὰ τὸ μεγαλύτερόν της μέρος εἶναι γεωργικὴ καὶ ἀριστοκρατική. Ἡ παραλία της εἰς τὰ περισσότερα μέρη δὲν ἔχει καλοὺς λιμένας καὶ δὲν εύνοει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ναυτιλίας. Ἐξαίρεσιν

κάμνουν δύο πόλεις μόνον, ἡ Κόρινθος καὶ ἡ Σικυών. Τὰ σημαντικώτερα διαμερίσματα τῆς Πελοποννήσου εἶναι ἡ Ἀργολίς, ἡ Μεσσηνία καὶ ἡ Λακωνική.

Όνομαστὴ διὰ τὴν εὐφορίαν της, ἡ Ἀργολίς, « τὸ πολύπυργον καὶ ἵπποβοτον »¹ Ἀργος», ὅπως λέγει ὁ Ὄμηρος, εἶδεν ἐνδόξους ἡμέρας κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἀχαιῶν. Μετὰ τὴν δωρικὴν κατάκτησιν οἱ παλαιοὶ κάτοικοι, οἱ Ἀχαιοί, ὑπεδουλώθησαν ὄνομασθέντες γυμνῇ ταῖ. Ἀλλὰ ἡ διάκρισις μεταξὺ κατακτητῶν καὶ ὑποτελῶν δὲν διετηρήθη ἔως τὸ τέλος διότι εἰς πολλὰ μέρη ἐπεκράτησε τὸ ἀχαιϊκὸν στοιχεῖον, ἐπειδὴ ἦτο πολυπληθέστερον. Οἱ Δωριεῖς παρέμειναν γαιοκτήμονες καὶ ἐκυβέρνησαν τὴν χώραν. Ἀλλ’ οἱ ἀπογονοὶ τῶν Ἀχαιῶν δὲν ἀνέχονται τὴν κυριαρχίαν των καὶ ἔξεγειρονται, ἐσάκις δίδεται εὐκαιρία Τὸν δοιαίων π.Χ. στασιάζουν ἐπανειλημένως καὶ προσποθοῦν νὰ ἐγκαταστήσουν τὴν δημοκρατίαν. Τὸ Ἀργος διετήρησε πάντοτε λείψανα ἀπὸ τὴν ἀναπτυξιν τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων καὶ ἀνέδειξε μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἀξιολογωτέρους κολλιτέχνας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Μεσσηνία καὶ ἡ Σπαρτιάται, ἐπειδὴ ἔβλεπαν τὸν κίνδυνον νὰ ἐπικρατήσουν οἱ πολυπληθέστεροι Ἀχαιοί κάτοικοι τῆς χώρας, τοὺς ἐπολέμησαν μὲ πεῖσμα καὶ κατώρθωσαν νὰ τοὺς ὑποδουλώσουν.

Εἰς τὴν Λακωνικὴν ἀνεπτύχθη τὸ ἰσχυρότερον κράτος τῆς Πελοποννήσου, ἡ Σπάρτη, περὶ τῆς ὁποίας θὰ ὀμιλήσωμεν ἴδιαιτέρως.

Αἱ δυτικώτεραι χώραι τῆς Πελοποννήσου, ἡ Ἀχαΐα καὶ ἡ Ἡλίσ, μένουν ἀγροτικαὶ καὶ καθυστερημέναι καὶ οἱ κάτοικοὶ των εἶναι κονίποδες γεωργοὶ καὶ κατοικοῦν εἰς μικρὰ χωρία. Μόλις μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους, δηλαδὴ τὸν δοιαίων, δημιουργεῖται ἀξία λόγου πόλις, ἡ Ἡλισ ἀλλὰ πολλοὶ εὐγενεῖς τῶν Ἡλείων, καυχῶνται ὅτι δὲν ἐπάτησαν εἰς τὴν πόλιν. Ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἰς τὴν χώραν των δίδει τὸ μέγα προσκύνημα τῶν Ἑλλήνων, ἡ Ὁλυμπία.

Ἡ Ἀρκαδία, ὑψηλὸν καὶ ἀπόκεντρον ὄροπέδιον εἰς τὸ μέσον τῆς χερσονήσου, χωρὶς πρόσοψιν εἰς τὴν θάλασσαν, μένει μία ἀπὸ τὰς πλέον καθυστερημένας χώρας τῆς Ἑλλάδος. Μέχρι τέλους δὲν κατώρθωσε νὰ ἀποκτήσῃ πολιτικὴν ἐνότητα· αἱ πόλεις τῆς

Τε γένε α καὶ Μαντίνεια, εἶναι ἀσήμαντοι, φιλονικοῦν καὶ προκαλοῦν τὴν ἐπέμβασιν τῶν ξένων.

Η ΚΟΡΙΝΘΟΣ

“Ο,τι ἡ Μίλητος ἦτο διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐλλάδα, τὸ ἵδιον ἦτο ἡ Κόρινθος διὰ τὴν Δυτικήν, δηλαδὴ μία πολυάνθρωπος καὶ πλουσία πόλις, μὲ μεγάλην ἐμπορικὴν κίνησιν, μὲ τὸ ναυτικὸν καὶ τὰς ἀποικίας της, μὲ τοὺς καλλιτέχνας καὶ τὴν κοσμικὴν ζωήν.

Ἐχρεώστει τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν της εἰς τὴν ἔξαιρετικὴν θέσιν της. Ἡ Κόρινθος εὐρίσκεται μεταξὺ τῆς στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ μεταξὺ δύο θαλασσῶν, αἱ ὅποιαι ἐνώνουν τὸ Αιγαῖον καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον μὲ τὸ Ἰόνιον πέλαγος καὶ τὴν Δυτικὴν Μεσόγειον. Δι’ αὐτῆς διέρχεται ὁ δρόμος μεταξὺ Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς καὶ βορειότερας Ἐλλάδος. Εἰς τὴν θάλασσαν οἱ ναυτικοί, διὰ νὰ μὴ κάμνουν τὸν γύρον τῆς Πελοποννήσου καὶ διὰ νὰ μὴ περάσουν τὸν ἐπικίνδυνον Μαλέαν, ἐπροτίμων τὸν δρόμον διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ. ᩧ Κόρινθος εἶχε δύο λιμένας, ἕνα εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ἕνα εἰς τὸν Σαρωνικόν. ᩧ ἀπόστασις μεταξὺ τῶν δύο εἶναι τόσον μικρά, ὥστε οἱ ναυτικοὶ ἐκφορτώνουν τὰ ἐμπορεύματά των εἰς τὸν ἕνα λιμένα, μεταφέρουν αὐτὰ εἰς τὸν ἄλλον διὰ ξηρᾶς καὶ συνεχίζουν τὸ ταξίδιόν των εἰς τὴν ἄλλην θάλασσαν. ᩧ περίφημος τύραννος τῆς πόλεως Περίανδρος ἐσκέφθη μάλιστα νὰ κατασκευάσῃ διώρυγα, διὰ νὰ ἐνώσῃ τὰς δύο θαλασσας· αὐτὸς ὅμως δὲν ἦτο εὔκολον διὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους· διὰ τοῦτο κατεσκεύασαν ἕνα ξύλινον δρόμον εἰς τὴν ξηράν, τὸν δίολκον, ὅπως ἐλέγετο τότε, ἐπάνω εἰς τὸν ὄποιον ἔσυρον τὰ πλοῖα των ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην θάλασσαν.

Ἡ Κόρινθος εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἦτο κτισμένη εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, εἰς τοὺς πρόποδας ἀποκρήμνου λόφου, ἐπὶ τοῦ ὄποιου ἔκτισαν τὴν ἀκρόπολιν, τὸν περίφημον Ἀκροκόρων. ᩧ Εκεῖ ἦσαν τὰ ἀνάκτορα τῶν παλαιῶν βασιλέων, ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἄλλων θεῶν, τὸ θησαυροφυλάκιον καὶ ἄλλα. ᩧ Μακρὰ τείχη, ἦνων τὴν πόλιν μὲ τὸν λιμένα ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ. ᩧ συγκοινωνία λοιπὸν τῆς πόλεως μὲ τὴν θάλασσαν

ήτο ἔξησφαλισμένη, ὅπως ἀργότερον ἡ συγκοινωνία τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὸν Πειραιᾶ. Ἐπίσης ὁχυρὸν τεῖχος διήρχετο διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἀπὸ θαλάσσης εἰς θαλασσαν καὶ πλησίον αὐτοῦ ἦτο ἡ ὥραία λεωφόρος, ὁ Δίολκος, διὰ πεζούς καὶ ὁχήματα καὶ διὰ νὰ σύρουν τὰ πλοῖα ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην θάλασσαν.

Ἡ Κόριθος εἶναι μία ἀπὸ τὰς παλαιοτέρας πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Ἡτο μεγάλη καὶ πλουσία ἀκόμη ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ κρητικοῦ καὶ τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Κρῆτες καὶ Ἀχαιοί, καὶ βραδύτερον Φοίνικες, ἥρχοντο νὰ ἐμπορευθοῦν εἰς τὸν λιμένα της.

Ο ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΣ

Ἀπὸ τὸν 8ον αἰῶνα ἀρχίζει νὰ προοδεύῃ σημαντικῶς ἡ Κόρινθος. Ἰδρύει πλῆθος ἀποικιῶν εἰς τὴν Δυτικὴν θάλασσαν, ὅπως ἡ Μίλητος εἰς τὴν Ἀνατολικήν. Σημαντικώτεραι ἔξι αὐτῶν ἦσαν ἡ Κέρκυρα, ἡ Λευκάς καὶ αἱ Συρακοῦσαι εἰς τὴν Σικελίαν. Οἱ Κορίνθιοι πρῶτοι κατεσκεύασαν τριήρεις, δηλαδὴ νέου εἴδους πολεμικὰ πλοῖα, καὶ ἐκαθάρισαν τὴν θάλασσαν ἀπὸ τοὺς πειρατάς.

Ἄφοῦ ὅμως ἀνεπτύχθη ἡ Κόρινθος καὶ ἀπέκτησε πολυάριθμον τάξιν ἐμπόρων καὶ ναυτικῶν, ἡ ἀπεριόριστος κυριαρχία τῆς παλαιᾶς ἀριστοκρατίας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διατηρηθῇ. Ἔγιναν πολιτικαὶ ταραχαὶ καὶ περὶ τὸ μέσον τοῦ 7ου αἰῶνος κατέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ Κύψελος (657 - 627), ὁ ὅποιος ἤδρυσε δυναστείαν ἡγεμόνων, ἡ δποία ὀνομάσθη Κυψελίδα. Ουίδος αὐτοῦ Περίανδρος ἐκυβέρνησε τὴν Κόρινθον ἐπὶ 44 ἔτη (627 - 583) καὶ ἔγινεν ὀνομαστὸς εἰς δλην τὴν Ἑλλάδα. Ἡτο ἡγεμὼν μὲ πολλὰς γνώσεις καὶ μὲ μεγάλην πείραν. Ἡ Κόρινθος ἐπὶ τῶν χρόνων του εἶδε λαμπρὰς ἡμέρας. Ἐξουσίαζε τὰ παράλια τοῦ Ἰονίου, τὸ δὲ ἐμπόριόν της ἐλάμβανε διαρκῶς μεγαλυτέραν ἔκτασιν.

Ἰσχυρὸς μὲ τὸν στόλον καὶ τὸν πλοῦτον ὁ Περίανδρος, ἀπέκτησε λαμπράν αὐλήν καὶ ἔγινεν ὀνομαστὸς μὲ τὰς δωρεάς του εἰς ναούς καὶ δημόσια ἔργα καὶ ἐπροστάτευσε τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Οἱ ναοὶ ἀπὸ πλίνθους ἀντικατεστάθησαν ἀπὸ λίθους. Ο μεγαλύτερος ἦτο τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐκαμνε λαμπρὰς ἑορτὰς καὶ ἀγῶνας. Διὰ νὰ δώσῃ μεγαλυτέραν λαμπρότητα εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ Διονύσου, ὁ ἔξοχος κιθαρῳδὸς Ἀρίων ὁ Μηθυμναῖος ἐτελειοποίησε καὶ

ἐπλούτισε τοὺς χορούς, οἱ ὅποιοι ἐψάλλοντο εἰς ἐπισήμους ἑορτάς. Μεγάλην λαμπρότητα ἔλαβον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του οἱ ἀγῶνες, τοὺς ὅποιούς ἐτέλουν οἱ Κορίνθιοι εἰς τὸν Ἰσθμὸν πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος, τὰ ”Ισθμιαὶ”, καὶ οἱ ὅποιοι ἔγιναν πανελλήνιοι, τελούμενοι ἀπὸ τοῦ 581 κατὰ διετίαν. Οἱ Περίανδρος ἀπέκτησε τὴν φήμην μεγάλου πολιτικοῦ καὶ σπουδαίου κυβερνήτου καὶ ἐθεωρήθη ὡς εἰς ἐκ τῶν ἐπτά σοφῶν τῆς Ελλάδος.

Η ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Ἡ Κόρινθος ἔξηκολούθησε νὰ προοδεύῃ καὶ μετὰ τὸν Περίανδρον. Τὸν δον αἰῶνα ἦτο μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας πόλεις τῆς Ελλάδος, κέντρον ἐμπορίου καὶ τέχνης. Εστολίσθη μὲ ἔξαίρετα οἰκοδομήματα: ἀγοράς, στοάς, γυμναστήρια, ναούς, μὲ ἀγάλματα καὶ ὄνομαστὰς τοιχογραφίας. Μὲ τὴν λεπτήν τέχνην της εἶχε κατακτήσει τὰς ἀγοράς. Τὰ ύφαντά της, τὰ χάλκινα σκεύη, τὰ περίφημα ἀπὸ ὁρείχαλκον κάτοπτρά της, τὰ κομψὰ μικρὰ ἀγγεῖα μὲ τὸ πολύτιμον περιεχόμενόν των, τὸ ὄνομαστὸν ἄρωμα, καὶ ἄλλα εἰδη πολυτελείας ἥσαν περιζήτητα καὶ ἔφθανον μέχρι τῶν τελευταίων ἄκρων τῆς Μεσογείου. ᩉ Κόρινθος ἦτο μεγάλη κοσμόπολις, κέντρον πολυτελείας καὶ διασκεδάσεων. ᩉ παροιμία ἔλεγε: « δὲν εἶναι εὔκολον εἰς τὸν καθένα νὰ πηγαίνῃ εἰς τὴν Κόρινθον ».

Ἡ Σικουών, ἡ δευτέρα ἐμπορικὴ καὶ ναυτικὴ πόλις τῆς Πελοποννήσου, εἶναι μικρογραφία τῆς Κορίνθου. Τὴν ἀριστοκρατίαν ἀπετέλεσαν οἱ κατακτηταὶ Δωριεῖς, τὴν δημοκρατικὴν τάξιν οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἀχαιῶν.

Ἐξακολουθοῦν δῆμος ἔξεγέρσεις κατὰ τῆς ἀριστοκρατίας. Τὴν ἔξουσίαν λαμβάνουν οἱ τύραννοι. ᩉ Σικουών ἔχει τοὺς τυράννους της, τοὺς Ὀρθαγίδας, καὶ ἐπ’ αὐτῶν ἀκμάζει τὸν δον αἰῶνα. Εἰς τοὺς καλοὺς χρόνους ἔχει ὄνομαστὴν σχολὴν γλυπτῶν καὶ ἀναδεικνύει ἀξιολόγους ζωγράφους.

Η ΧΑΛΚΙΣ ΚΑΙ Η ΕΡΕΤΡΙΑ

“Οταν ἡ Μ. Ἀσία ἦτο τὸ πνευματικὸν καὶ οἰκονομικὸν κέντρον τοῦ Ελληνισμοῦ, ἡ νῆσος Εῦβοια εἶχε λαμπρὰν θέσιν. Κειμένη ἀπέναν-

τι τῆς Ἰωνικῆς παραλίας, ἀπετέλει γέφυραν μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Θεσσαλίας, μεταξὺ τῶν Κυκλαδῶν καὶ τῆς χερσονήσου τῆς Θράκης.

Εἰς τὸ πλησιέστερον πρὸς τὴν ἀκτὴν τῆς Βοιωτίας σημεῖον, ὅπου χωρίζεται ἀπ' αὐτὴν διὰ τοῦ στενοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὔριπου μὲ τὰς παλλιρροίας του, ἐκτίσθησαν αἱ δύο σημαντικώτεραι πόλεις τῆς νήσου, Ἰωνικαὶ καὶ αἱ δύο, ἡ Χαλκίς καὶ ἡ Ἐρέτρια. Εἶναι αἱ πρῶται τῆς δυτικῆς παραλίας τοῦ Αἰγαίου, αἱ δύοις ἀνεπιύχθησαν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν χειροτεχνίαν. Ἡδη ἀπὸ τοῦ 8ου αἰῶνος παίζουν τὸν ρόλον των εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ιστορίαν.

Ἐγνώρισαν κατ' ἄρχας τὰ ἀγαθὰ τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς ἀπὸ τοὺς λαμπροὺς ἀγρούς καὶ τὰ λιβαδία τῆς γύρω ἀπὸ αὐτὰς πεδιάδος. Τὴν ἔξουσίαν ἔχουν οἱ πλούσιοι γαιοκτήμονες, οἱ δόποιοι ἐδῶ δύνομάζονται ἵπποι βόται. Ἄλλα τὸ ἔδαφος περιέκλειε σωρούς ἀργίλου

καὶ κοιτάσματα χαλκοῦ μὲ κόμβους σιδήρου. Ἡ Ἐρέτρια κατεσκεύασεν ἀγγεῖα ὅλων τῶν ρυθμῶν ἀπὸ τοῦ 8ου μέχρι τῶν μέσων τοῦ δου αἰῶνος. Ἡ Χαλκὶς ἔλαβε τὸ δύνομα ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα της. Οἱ μεταλλουργοί της ἀπέκτησαν μεγάλην φήμην μὲ τοὺς τρίποδας, τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ ὄπλα, πρὸ πάντων μὲ τὰ ξίφη, τὰς λεγομένας σπάθας, πού κατέληγον εἰς πλατύ ἄκρον. Ἐπὶ μακρὸν αἱ δύο πόλεις είργασθησαν μὲ μεγάλην ὁμόνοιαν. Ἀπέκτησαν στόλον, ἐπεδόθησαν εἰς

τὴν ἀποικιακὴν ἔξαπλωσιν. Ἰδρυσαν περισσοτέρας ἀπὸ τριάντα ἀποικίας εἰς τὴν χερσόνησον, ἡ δόποια ἔλαβε τὸ δύνομα ἀπὸ τὴν Χαλκίδα, δύνομασθεῖσα Χαλκίδικη. Ὅστερον ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των εἰς τὴν Δύσιν. Οἱ ἀποικισμός των εἰς τὴν Δύσιν, ὅπως εἴπομεν καὶ ἀλλαχοῦ, εἶναι ἀξιος θαυμασμοῦ. Κυριαρχοῦντες εἰς τὸ ἀπέναντι αὐτῶν τμῆμα τῆς Βοιωτίας, κατέρχονται, διερχόμενοι ἀπὸ τὰς Θήβας καὶ τοὺς Δελφούς, εἰς τὸν ὄρμον τῆς Κρίσσας ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Ἀπ' ἐκεῖ φθάνουν εἰς τὴν δυτικὴν θάλασσαν, χωρὶς νὰ χρειασθοῦν νὰ κάμουν τὸν γῦρον τοῦ ἐπικινδύνου Μαλέα. Οἱ Ἐρετριεῖς ἔγκατεστάθησαν εἰς τὴν Κέρκυραν· οἱ Χαλκιδεῖς κατέλαβον εἰς τὴν Σικελίαν τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐκτὸς τῶν μικροτέρων ἔγκαταστάσεων ἔκτισαν τὴν Κύμην καὶ τὸ Ρή-

Κιθάρα
Ἀργυροῦν νόμισμα
Χαλκίδος.

γιον. Εἰς τὸ τέλος τοῦ 8ου αἰῶνος ἦσαν κύριοι τοῦ Ἰονίου πελάγους, τοῦ στενοῦ τῆς Μεσσήνης καὶ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους.

’Αντίπαλον εἶχον τὴν Αἴγιναν. Διετήρησαν ὅμως ἀγαθὰς σχέσεις μὲ τὴν Κόρινθον. ’Αντέταξαν τὸ ἴδικόν των νόμισμα εἰς τὸ νόμισμα τῆς Αἰγίνης καὶ ἔκαμαν αὐτὸ δεκτὸν ὅχι μόνον εἰς τὰς ἀποικίας των, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς δύο μεγάλας ἐμπορικὰς πόλεις, τὴν Κόρινθον καὶ τὰς Ἀθήνας.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 7ου αἰῶνος αἱ ἀγαθαὶ σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο πόλεων ἐταράχθησαν. Ἡ Χαλκὶς καὶ ἡ Ἐρέτρια περιεκλάκησαν εἰς πόλεμον, ὁ ὄποιος ἐγενικεύθη καὶ ἐτάραξε τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον, διαρκέσας μὲ διαλείμματα περισσότερον ἀπὸ ἓνα αἰῶνα. Ἡ Ἐρέτρια ὑπέκυψεν· ἀλλὰ καὶ ἡ Χαλκὶς ἐξῆλθεν ἐξηντλημένη. Ἡ κατάπτωσις ἥλθε ταχεῖα. Εἰς τὴν Σικελίαν δὲν ἦσαν εἰς θέσιν ν' ἀντιμετωπίσουν τὴν δύναμιν τῶν Συρακουσῶν. Οἱ Βοιωτοὶ ἐξεδίωξαν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἥπειρον. Ἡ Κόρινθος κατέλαβε τὴν Κέρκυραν καὶ ἐν μέσῳ τῶν Χαλκιδικῶν κτήσεων, ἐπὶ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου, ἔκτισε τὴν Πότειδαιαν. Ἡ Χαλκὶς ἐσβησεν, ὅταν ἀνεπτύχθη ἡ ἀθηναϊκὴ δύναμις. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν εἰς τὸν πόλεμον, κατέλαβον τὴν χώραν τῆς Χαλκίδος καὶ ἐγκατέστησαν εἰς αὐτὴν κληρούχους, δηλαδὴ ἀποίκους των.

Η ΑΙΓΙΝΑ

Ἡ μικρὰ νῆσος Αἴγινα εἰς τὴν εἰσόδον τοῦ Σαρωνικοῦ δὲν ἐπροκίσθη μὲ κανὲν χάρισμα ἀπὸ τὴν φύσιν. Τὰ 85 τετραγρ. χιλιόμετρά της εἶναι ἄγονοι βράχοι: Μόλις δλίγον ἀργιλόχωμα καλλιεργήσιμον κέκτηται καὶ δλίγα ἵσχνὰ ρυάκια· ἡ παραλία της μάλιστα εἶναι ἀλιμενος, σκεπασμένη ἀπὸ σκοπέλους. ’Άλλ’ ἡ τοποθεσία εἶναι λαμπρὰ μεταξὺ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου, μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Ἀργολίδος.

Ἡ Αἴγινα παλαιότερον εἶχε τὴν θέσιν τοῦ Πειραιῶς καὶ ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον μέχρι τῶν Μηδικῶν πολέμων.

Οἱ Δωριεῖς καταλαβόντες τὴν νῆσον ὑπεχρεώθησαν νὰ γίνουν ναυτικοί. Ἐπὶ ἀρκετὸν διάστημα τὴν νῆσον ἔξουσιάζει τὸ Ἀργος. Ἡ ἀριστοκρατία της τότε κατώρθωσε νὰ κάμη τὴν νῆσον ἐμπορικὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους τῶν Ἀργείων. Δι' αὐτὴν ὁ βασιλεὺς Φείδων, ὅπως εἴδομεν, ἐδημιούργησε μετρικὸν σύστημα καὶ νόμισμα. Ὁταν

ἀπέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των ἀπὸ τὸ Ἀργος οἱ εὐγενεῖς, κατώρθωσαν ν' ἀποφύγουν τὴν τυραννίαν.

Οἱ Αἰγινῆται κατεσκεύαζον ἀνέκαθεν ἀγγεῖα μὲν γεωμετρικὰ ἢ ἀνατολίζοντα κοσμήματα· ὑστερὸν ἥρχισαν νὰ παράγουν κοινὰ ἀγγεῖα εἰς μεγάλας ποσότητας, τὰ ὅποια ὡς ἔκ τῆς μικρᾶς τιμῆς ἔλαβον μεγάλην διάδοσιν. Δι' αὐτὸν ἡ Αἴγινα ὠνομάσθη πειρακτικὰ χωρόποια, δηλαδὴ τουσκαλοῦ. Μὲ τὸν χαλκὸν καὶ τὸν σίδηρον, τοὺς ὅποιους εἰσῆγεν ἀπὸ τὸ ἔξωτερικὸν, κατεσκεύαζεν ὀθύρματα. Τὰ ὀρειχάλκινα σκεύη καὶ ἀγαλμάτια της, ἐνῷ εἰς τὴν ἀρχὴν ἦσαν διὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν, ἀργότερα ἔγιναν ἔργα καλλιτεχνίας. Τὰ ἔργα της ήταν ἔργα της θεοποίουν δεκάδας χιλιάδας δούλων. Οἱ ἀρχαῖοι τοὺς ἀνεβίβαζαν εἰς 470.000, μεγάλη ὑπερβολὴ βέβαια, ἢ ὅποια ὅμως φανερώνει τὸν ὑψηλὸν ἀριθμὸν των.

Ἡ Αἴγινα λοιπὸν εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ εἰσάγῃ ἀπὸ τὸ ἔξωτερικὸν τὰς πρώτας ὕλας, ἀλλὰ καὶ παντὸς εἶδους τροφὴν διὰ τὸν πολύαριθμον πληθυσμὸν της. Εἰς ἀντάλλαγμα ἔξαγει τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας της. Ἐπειδὴ δὲν ἥμπορει νὰ ζήσῃ χωρὶς τοὺς ἔνους, ἀνοίγει τὴν εἴσοδον εἰς αὐτοὺς κηρύττουσα ἐλεύθερον τὸν λιμένα της.

Οἱ ἀτρόμητοι ναυτικοί της εἶναι εἰς ἀδιάκοπον κίνησιν. Ὅπηρετοῦν τὸ ἐμπόριον της, μεταφέρουν ὅμως καὶ φορτία διὰ λογαριασμὸν ἄλλων. Πανταχοῦ συναντᾶς κανεὶς τοὺς Αἰγινῆτας. Ἐχουν τὸ μονοπώλιον τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον, πλὴν τῆς Κορίνθου. Τὰ πλοιά των ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὸν Ἑλλήσποντον κατάφορτα μὲ σῖτον, ἐφοδιάζονται εἰς τὰς ὅχθας τοῦ Νείλου ἀρώματα, τὰ ὅποια μοιράζουν εἰς δῆλην τὴν Ἑλλάδα. Τὸ μετρικὸν καὶ νομισματικὸν σύστημά της, τὸ ὅποιον ἔγινε δεκτὸν χάρις εἰς τὸν Φειδῶνα τοῦ Ἀργους, εἰσάγεται δὲ εἰς τὴν κεντρικὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Αἱ «χελῶναι» της, τὰ νομίσματά της δηλαδή, κυκλοφοροῦν εἰς τὰς Κυκλαδας, τὴν Κρήτην, τὴν Κιλικίαν, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὸν Εὔξεινον.

Ἐπὶ δύο αἰώνας ἡ Αἴγινα εἶχε τὰ πρωτεῖα τοῦ ἐμπορίου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Οὐδέποτε ἄνθρωπος ἀπὸ ὅσους γνωρίζομεν, διηγείται δὲ εἰς τὸν Ἡρόδοτος, ἐκέρδισε τόσα πολλὰ ἀπὸ ἕνα φόρτωμα πλοίου, ὃσον ὁ Αἴγινήτης Σώστρατος.

Ἀντιθέτως πρὸς τὰς ἄλλας ἐμπορικὰς πόλεις οἱ Αἰγινῆται δὲν ἤκολούθησαν ἀποικιακὴν πολιτικήν. Μὴ ἔχοντες γεωργίαν οἱ ἴδιοι δὲν διέθετον πληθυσμὸν δι' ἔξαγωγήν. Ἐξήτουν μόνον ἐλεύθερίαν τῆς θαλάσσης καὶ προσεπάθησαν νὰ διατηροῦν ἀγαθὰς σχέσεις μὲ δῆλον τὸν κόσμον. Εἶχον ὅμως νὰ παλαίσουν μὲ ἀμειλίκτους συναγωνιστάς: τὴν Χαλκίδα, τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Σάμον.

Ἐπὶ μακρὸν ἐπροστάτευσε τὴν νῆσον ἡ θεά της, ἡ Ἀφαία Ἀθηνᾶ, εἰς τὴν δόποιαν οἱ κάτοικοι ἀφιέρωσαν περίλαμπρον ναόν. Ἄλλ’ εἶχε πολὺ πλησίον τὸν ἐπικίνδυνον ἀντίπαλον, τοὺς Ἀθηναίους. Καθ’ ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βου αἰῶνος δὲν ἔπαισαν νὰ ζητοῦν ἀφορμὴν δι’ ἕριδας. Τὸν 5ον αἰῶνα τὴν ἔξεμηδένισαν.

Η ΒΟΙΩΤΙΑ ΚΑΙ Η ΦΩΚΙΣ

Ἡ Βοιωτία εἶναι μία πεδιάς ἀρκετά ἐκτεταμένη καὶ εὔφορος, ἡ δόποια περικλείεται ἀπὸ βουνά. Ἐχει τρεῖς ἔξοδους εἰς τὴν θάλασσαν: μίαν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ δύο εἰς τοὺς δύο βραχίονας τοῦ Εύβοϊκοῦ. Ἄλλ’ αἱ ἀκταί της δὲν ἔχουν καλοὺς λιμένας. Διὰ τοῦτο οἱ Βοιωτοὶ δὲν διεκρίθησαν ως ναυτικοί. Ἡ χώρα εἶχε παλαιότατον πολιτισμόν. Κατ’ ὄρχας ἐδέχθη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ αἰγαίου πολιτισμοῦ, ἀργότερον ἥλθον οἱ Ἀχαιοὶ καὶ ὁ μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς διεδέχθη τὸν αἰγαῖον, ὅπως μαρτυροῦν διάφορα εύρήματα, θολωτοὶ τάφοι κλπ. Οἱ Δωριεῖς κατέκτησαν τὴν Βοιωτίαν, ἀλλ’ ἐπειδὴ ἡ σαν δλιγαριθμότεροι, ἀνεμείχθησαν μὲ τοὺς Ἀχαιούς καὶ τοιουτορόπως προῆλθε μεικτὴ φυλὴ καὶ μεικτὴ γλῶσσα. Οἱ Βοιωτοὶ δηλαδή, ὅπως καὶ οἱ Θεσσαλοί, ὠμίλουν τὴν αἰολικήν. Ἄλλ’ ἡ Βοιωτία, γεωργικὴ καὶ ἀποκλεισμένη ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἀνεπτύχθη πολὺ ἀργότερον ἀπὸ τὴν γείτονά της Ἀττικήν. Διὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι ἔχλεύαζον τοὺς Βοιωτούς καὶ τοὺς παρέστησαν ως καλοθρεμμένους χωρικούς, οἱ δόποιοι μοναδικὴν ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς ἔχουν τὴν καλοφαγίαν καὶ τὴν πλουσίαν ἐσοδείαν. Ἄλλ’ ἡ Βοιωτία ἀνέδειξεν ἀξιολόγους ἄνδρας εἰς τὰ γράμματα, εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὴν πολιτικήν.

Τὴν πρόοδον τῆς Βοιωτίας φανερώνει ἡ ἀνάπτυξις πόλεων, διότι ἐκτὸς τῶν Θηβῶν ἔχει καὶ ἄλλας ἀξιολόγους πόλεις: τὴν Χαρώνειαν, τὸν Ορχομενόν, τὴν Τανάγραν κλπ. Ἡ Βοιωτία ἐνώνεται εἰς ὁμοσπονδίαν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Θηβῶν. Τὴν ὁμοσπονδίαν διοικοῦν δύο ἀρχηγοί ἐκλεγόμενοι δι’ ἓν ἔτος, οἱ λεγόμενοι Βοιωτάρχαι.

Ἡ Φωκίς, βορειοδυτικῶς τῆς Βοιωτίας, εἶναι ἡ χώρα μὲ τὰ ἀπόκρημνα βουνά καὶ τὰς βαθείας καὶ στρογγυλὰς κοιλάδας. Εἰς τὰς κοιλάδας αὐτάς, αἱ δόποιαι εἶναι καλλιεργήσιμοι, ἔζησεν ὁ φωκικὸς λαός, ὁ δόποιος ἐλαβεν ἀσήμαντον μέρος εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους

καὶ μάλιστα πολὺ ἀργά. "Οπως εἰς τὴν Ἡλιδα, τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τὴν Φωκίδα, σημασίαν ἔδωσε τὸ δεύτερον προσκύνημα τῶν Ἑλλήνων, τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν.

Η ΘΕΣΣΑΛΙΑ

"Η μεγαλυτέρα ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς πεδιάδας, περικλειομένη ἀπὸ ὑψηλὰ βουνά, εἶναι μᾶλλον χώρα μεσογειακή, ψυχρὰ τὸν χειμῶνα καυστική τὸ θέρος, καὶ ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ὅλας ἑλληνικὰς χώρας. Η μόνη διέξοδος εἰς τὴν θάλασσαν εἶναι εἰς τὸν Παγασητικὸν κόλπον, ὃπου ἡ Θεσσαλία ἔχει τοὺς λιμένας τῆς, τὴν Ἰωλκὸν κατὰ τοὺς μυθικοὺς χρόνους, τὰς Παγασῆς κατὰ τοὺς ιστορικούς. Παράγει ἄφθονα σιτηρά καὶ τρέφει ὁνομαστοὺς ἵππους. Κατὰ τοὺς ιστορικούς χρόνους ἀξιόλογον ἵππικὸν ἔχουν μόνον οἱ Θεσσαλοὶ καὶ εἰς τοὺς πανελληνίους ἀγῶνας νικοῦν συνηθέστατα οἱ θεσσαλικοὶ ἵπποι.

"Η Θεσσαλία εἶναι ὁ τόπος τῶν μεγάλων κτημάτων καὶ κυβερνᾶται ἀπὸ τοὺς μεγαλοκτηματίας εὐγενεῖς. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι τόσον δυνατοί, ὥστε ἰδρύουν ἀληθινὸν κράτος καὶ δυναστείαν, ὅπως οἱ Ἀλευδαὶ τῆς Λαρίσης καὶ οἱ Σκοπάδαι τῆς Κραννῶνος. Η Θεσσαλία δὲν ἔχει μεγάλας πόλεις. Η Φάρσαλος, ἡ Λάρισα, ἡ Κραννών καὶ αἱ Φεραί, εἶναι ἀγροτικαὶ κωμοπόλεις. Ἐπίστης δὲν ἔχει πολιτικὴν ἐνότητα. Η δύμοσπονδία, τὴν δόποιαν ἐσχημάτισεν ἀργά, ἔμεινε πάντοτε χαλαρά. Οἱ εὐγενεῖς ἐκλέγουν ἔνα ἀνώτατον διοικητὴν τῆς δύμοσπονδίας, ὁ δόποιος εἶναι ἴσοβιος καὶ λέγεται ταγός. Ἄλλοι οἱ ταγοὶ τῶν Θεσσαλῶν ἔθεωροῦντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς ἡγεμόνες ἡμιβάρβαροι καὶ ἡ χώρα των ὡς ὑπόδειγμα κακοδιοικήσεως.

"Η Θεσσαλία δὲν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους καὶ δὲν ἀνέδειξεν ἀξιόλογον καλλιτέχνην ἢ συγγραφέα.

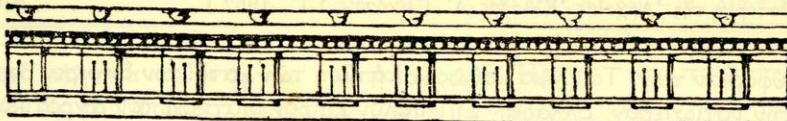
Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλίας καὶ πέραν τοῦ Ὁλύμπου ἐκτείνεται ἡ Μακεδονία μὲ τὰ ὑψηλὰ βουνά της, τὰ δόποια ἡσαν καταπράσινα εἰς τὴν ἀρχαιότητα, καὶ μὲ τὰς εύρυχώρους πεδιάδας της, οἵ δόποιαι βρέχονται ἀπὸ μεγάλους ποταμούς καὶ ἡσαν ὁνομασταὶ διὰ τὴν

εύφορίαν των. Τὸ κλῆμα καθὼς καὶ ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων διέφερεν ἀπό τὴν νοτιωτέραν Ἑλλάδα. Ἐπὶ πολὺν καιρὸν διατηρεῖ τὸν ἀγροτικὸν βίον καὶ ἔχει βασιλέα, ὃ ὅποιος κυβερνᾷ τὴν χώραν μὲ τοὺς εὐγενεῖς. Αἱ πόλεις τῆς εἶναι ἀσήμαντοι καθὼς καὶ ἡ πνευματικὴ τῆς ἀνάπτυξις. Οἱ Μακεδόνες δὲν διεκρίθησαν εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς τέχνας, ὅπως καὶ οἱ γείτονές των Θεσσαλοί, ἀλλὰ ἡσαν πολεμικοί καὶ ὅργανωτικοί. Μόλις τὸν 4ον π.Χ. αἰῶνα ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους καὶ ἐπαιξαν σπουδαιότατον ρόλον.

Η ΑΙΤΩΛΙΑ – Η ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ – Η ΗΠΕΙΡΟΣ

Αἱ δυτικώτεραι χῶραι, ἡ Αἰτωλία, ἡ Ἀκαρνανία καὶ ἡ Ἡπειρος, ἔλαβον ἀκόμη μικρότερον μέρος εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Ὁρειναὶ, δύσβατοι, σκεπασμέναι ἀπὸ δάση, δὲν ἔχουν κατάλληλον λιμένα διὰ ναυτιλίαν, μένουν κτηνοτροφικαὶ καὶ γεωργικαὶ καὶ κυβερνῶνται ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατίαν. Η Ἡπειρος ἀποκτᾷ σημασίαν μὲ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Μακεδονίας μετὰ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, ἐνῷ ἡ Αἰτωλία ἀποκτᾷ πόλεις καὶ λαμβάνει μέρος εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς Ἑλλάδος μόλις κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀναμείξεως τῶν Ρωμαίων εἰς τὰς Ἕλληνικὰς ὑποθέσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

ΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ ΣΙΚΕΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Αἱ ἀποικίαι τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας ἦσαν προωρισμέναι ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους νὰ προοδεύσουν πολὺ καὶ νὰ εὔτυχήσουν. Οἱ Ἔλληνες εὗρον ἐκεῖ χώραν ἐντελῶς ὁμοίαν μὲ τὴν ἴδικήν των, ἀλλ' ἀσυγκρίτως εὐφοριωτέραν. Αἱ πεδιάδες εἶναι εὐρύτεραι, πολυαριθμότερα τὰ ποίμνια, ὁ πλουτισμὸς εὐκολώτερος. Ἡ γάπησαν αὐτὴν ὡς πραγματικὴν πατρίδα. Εἰς τὰς νέας πόλεις, τοὺς ποταμούς, τοὺς ναούς, καὶ εἰς τὰς κρήνας καὶ τὰς τοποθεσίας ἔδωσαν ὄνόματα τῆς παλαιᾶς Ἐλλάδος, διὰ νὰ ἔχουν τὸ αἴσθημα ὅτι τίποτε δὲν ἥλαξεν ἔδῶ μὲ τὴν μετανάστευσιν.

Αἱ ἀποικίαι εἶναι κατ' ἀρχὰς ἀποκλειστικῶς γεωργικαὶ καὶ ἀντλοῦν τὸν πλοῦτον ἀπὸ τὴν γῆν. Πολλαὶ ἔμειναν τοιαῦται μέχρι τέλους, ἰδίως αἱ Ἰταλικαί. Ἀργότερον ἀνέπτυξαν ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν, ἔγιναν πλουσιώτεραι καὶ πολυανθρωπότεραι ἀπὸ τὰς πόλεις τῆς παλαιᾶς Ἐλλάδος. Ἐλεγον ὅτι ἡ Σύβαρις εἶχε 300.000 κατοίκους, ἀριθμὸς μόλις πιστευτὸς διὰ πόλιν τῆς ἀρχαιότητος. Αἱ Συρακοῦσαι, ὁ Ἀκράγας, ὁ Κρότων, ὁ Τάρας, εἶχον ἀσφαλῶς ἀπὸ 50.000 ἕως 100.000 κατοίκους, ὅσους καμμία πόλις τῆς κυρίως Ἐλλάδος κατὰ τὸν δον αἰῶνα.

Αἱ ἀποικίαι προηγήθησαν ἐπίστης εἰς τὴν πολιτικὴν ἀνάπτυξιν. Εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις κατελύθη ἡ ἀριστοκρατία καὶ τὴν ἔξουσίαν κατέλαβον τύραννοι, οἵ ὅποιοι ἡτοίμασαν τὸν δρόμον εἰς τὴν δημοκρατίαν. Αἱ δημοκρατικαὶ ἰδέαι ὠρίμασαν ἐνωρίτερον εἰς τὴν Σικελίαν. Ἡ ρητορική, μέσον συνεννοήσεως μὲ τὸν λαόν, ἐγεννήθη εἰς τὴν Σικελίαν καὶ ἀπ' ἐκεῖ κυρίως ἥλθον εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ περιφημοὶ σοφισταί.

Εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας οἱ Ἔλληνες τῆς Δύσεως ἔδε-

χθησαν, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι "Ελληνες, τὰν ἐπίδρασιν τῶν Ἰώνων. Ἱώνες τεχνῖται κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Σικελίας καὶ Ἰταλίας μετὰ τὴν περσικὴν ἐπιδρομὴν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Ἱώνες σοφοί, ὅπως οἱ δύο σημαντικώτατοι μεταξὺ αὐτῶν, ὁ Πιθαγόρας ὁ Σάμιος καὶ ὁ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ἔγκατεστάθησαν εἰς τὰς ἀποικίας καὶ μετέδωσαν τὴν ἐπιστήμην των. Εἰς τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν ἐκαλλιεργήθησαν τὰ μαθηματικά, ἡ ρητορική καὶ ἡ πολιτικὴ ἐπιστήμη.

Τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐτυχίαν μαρτυρεῖ ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις

τῆς τέχνης. Τὰ ἐρείπια τοῦ Ἀκράγαντος καὶ τοῦ Σελινοῦντος εἴναι τὰ ἐπιβλητικώτερα μνημεῖα τῆς περιόδου αὐτῆς. Μεταξὺ αὐτῶν ὑψοῦνται, διατηρούμενοι εἰς ἀρκετὰ καλήν κατάστασιν, ἀξιόλογοι ναοὶ δωρικοῦ ρυθμοῦ. Χαρακτηριστικὸν αὐτῶν εἴναι τὸ κολοσσιαῖον.

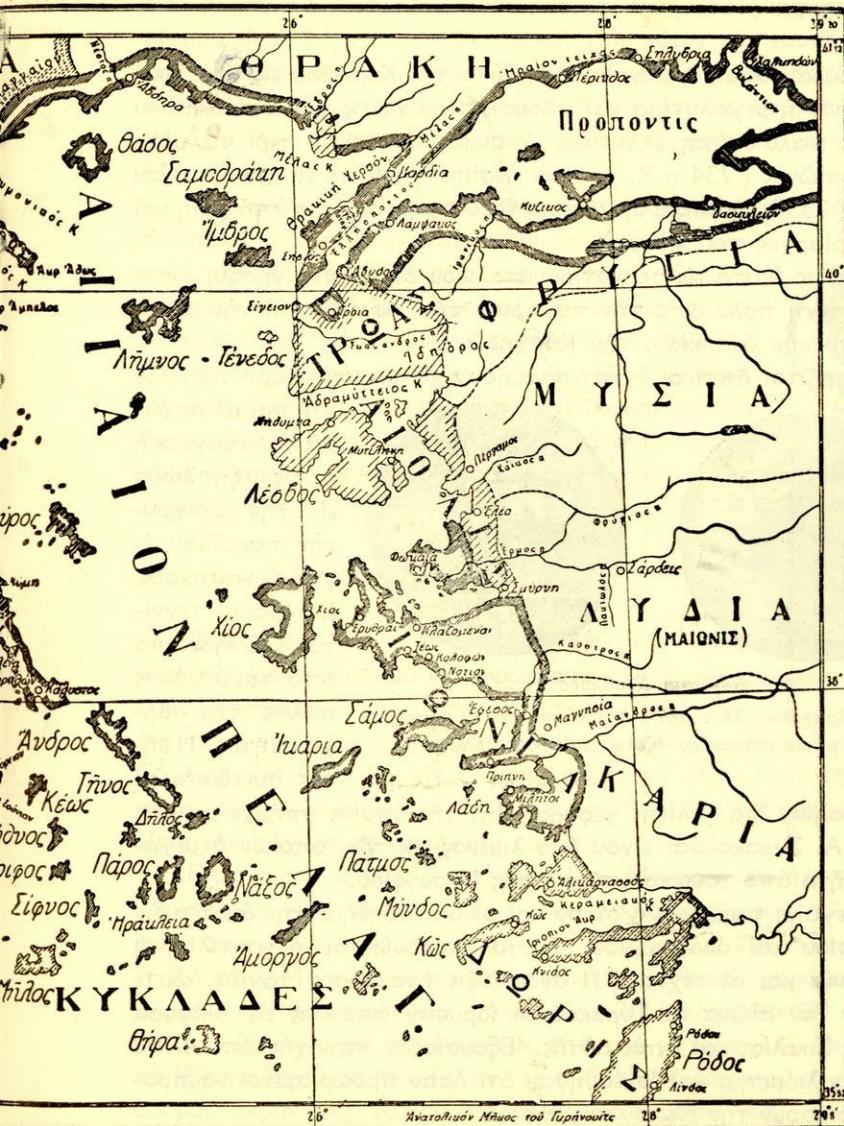
Οι δυτικοέλληνες γενικῶς συνηθίζουν νὰ τὰ βλέπουν ὅλα μεγάλα, ἀγαποῦν τὴν πολυτέλειαν, τὴν σπατάλην καὶ τὰς ἐπιδείξεις. Ή τέλη καὶ ἡ ζωὴ των δὲν ἔχουν εἰς τὸν ἴδιον βαθμὸν τὸ μέτρον καὶ τὴν ἄρμονίαν, τὰ όποια χαρακτηρίζουν τὸν "Ελληνα.

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ Α

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΙΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

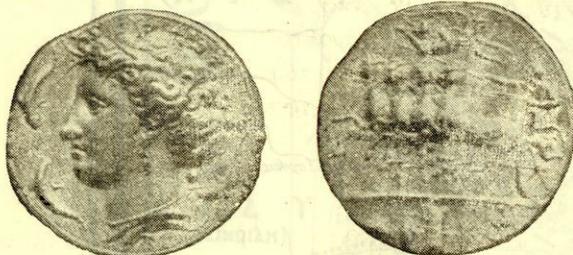

ΑΙ ΣΥΡΑΚΟΥΣΑΙ

Αἱ Συρακοῦσαι, ἡ μοναδικὴ ἀποικία τῆς Κορίνθου εἰς τὴν Σικελίαν, ἔγινεν ἡ μεγαλυτέρα καὶ πλουσιωτέρα πόλις τῆς νήσου. Εἶναι ἀπὸ τὰς παλαιοτέρας Ἑλληνικὰς ἀποικίας, ἵδρυθεῖσα περὶ τὰ μέσα τοῦ 8ου αἰῶνος (734 π.Χ.), ὅταν περίπου ἐκτίζετο εἰς τὴν Ἰταλίαν ἡ Ρώμη (753), ἡ δποία ἀργότερον ἔξουσίασεν ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη καὶ ἔγινε κυρίαρχος τοῦ κόσμου.

Ἡ πόλις ἔκειτο εἰς τὸ νοτιοανατολικὸν ἄκρον τῆς νήσου, ὥστε νὰ μὴ ἀπέχῃ πολὺ ἀπὸ τὴν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τὴν μεγάλην φοινικικὴν ἀποικίαν, τὴν Καρχηδόνα.

Οἱ πρῶτοι ἀποικοὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς μικρὰν νῆσον πλησίον

Νόμισμα Συρακουσῶν.

Δεκάδραχμον. Ἡ νύμφη Ἀρέθουσα καὶ τὸ ἐστεμένον τεθριππον. Τέλος τοῦ 5ου αἰῶνος.

τῆς παραλίας, ἀλλὰ πολὺ ταχέως ἡ πόλις ἔξηπλωθη εἰς τὴν ἀντικρυνὴν παραλίαν, ἐγέμισε ναυτικούς, ἐμπόρους, τεχνίτας καὶ ἔγινε μία ἀπὸ τὰς μεγάλας πόλεις τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ νῆσος συνεδέετο μὲ

τὴν παραλίαν διὰ ξυλίνης γεφύρας, ἐπὶ τῆς δποίας ὑπῆρχε μεγάλη κίνησις. Αἱ Συρακοῦσαι εἶχον δύο λιμένας, ἐκ τῶν δποίων δ μεγαλύτερος ἦτο ἀπὸ τοὺς καλυτέρους τῆς Μεσογείου.

Ἡ μεγάλη παραγωγὴ σίτου καὶ οίνου ἐβοήθησε τὴν ἀνάπτυξιν σιτεμπορίου καὶ οίνεμπορίου. Τοῦτο ἡκολούθησαν ἡ ναυτιλία, ἡ χειροτεχνία καὶ αἱ τέχναι. Ἡ ἀνάπτυξις ἦτο τόσον ταχεῖα, ὥστε ἥδη τὸν 7ον αἰῶνα αἱ Συρακοῦσαι ἵδρυσαν ἀποικίας εἰς διάφορα μέρη τῆς Σικελίας καὶ ἐκτὸς αὐτῆς. Ἐξουσίαζον περιοχὴν ἀπὸ 4.700 τετραγ. χιλιόμετρα καὶ ἐσκέφθησαν ὅτι ἡσαν προωρισμένοι νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἔνωσιν τῆς νήσου.

Εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀκμῆς ἡ πόλις περιελάμβανε πέντε εὐρύχωρα διαμερίσματα, εἶχεν ἰσχυρὰν ἀκρόπολιν καὶ εὐρύτατα ὁχυρώματα,

τὰ ὅποια περιέβαλλον τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῆς, καὶ ἐκοσμεῖτο ἀπὸ λαμπρὰ δημόσια ἰδρύματα: ναούς, θέατρα καὶ γυμναστήρια. Περίφημα εἶναι διὰ τὴν λεπτότητα καὶ τὴν χάριν τὰ χρυσᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χάλκινα νομίσματα τῶν Συρακουσῶν, τὰ ὅποια κατεσκεύασαν περιώνυμοι καλλιτέχναι καὶ εἶναι πραγματικῶς θαύματα τέχνης. Ἡ ἀξία ἔνδει τοιούτου ἀργυροῦ νομίσματος φθάνει σήμερον τὰς χιλίας χρυσᾶς ἀγγλικάς λίρας.

Οἱ κάτοικοι τῶν Συρακουσῶν ἦσαν τολμηροί, πρόθυμοι νὰ θυσιασθοῦν διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν, τὴν ἴδικήν των καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῆς νήσου. Ἔγιναν ἀρχηγοὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ ἔκαμαν σκληροὺς ἀγῶνας πρὸς τοὺς Καρχηδονίους. Φιλόδοξοι πολύ, ἐλάμβανον μέρος εἰς τοὺς Πανελληνίους ἀγῶνας, ἐκέρδιζαν πολλὰς νίκας καὶ ἔκαμαν πολλὰ ἀφιερώματα, ἀδριάντας καὶ ἄλλα ἀναθήματα εἰς τοὺς τόπους τοῦ κοινοῦ προσκυνήματος τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὴν Ὁλυμπίαν καὶ εἰς τοὺς Δελφούς.

Νόμισμα Ἰμέρας

Η ΓΕΛΑ — Ο ΣΕΛΙΝΟΥΣ — Ο ΑΚΡΑΓΑΣ

Ρόδιοι καὶ Κρῆτες ἔκτισαν τὸ 690 τὴν Γέλαν ἐπὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς τῆς νήσου ἐπὶ ὑψώματος καὶ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ, παρὰ τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐντοπίων. Ἡ πόλις ἐπὶ τῆς διοικήσεως τῆς ἀριστοκρατίας ἔγινε πρωτεύουσα τῆς νοτίου Σικελίας. Ἡ Γέλα δὲν εἶχε λιμένα, ἀλλὰ τὰ εύρυχωρα ἐδάφη τῆς παρῆγον πολὺν σῖτον καὶ κριθήν καὶ αἱ βοσκαὶ τῆς ἔτρεφον ἵππους. Προήχθη ταχέως εἰς εὐημερίαν καὶ ἴσχυν.

Ἐνωρίτερον ἀκόμη εἶχον φθάσει οἱ Μεγαρεῖς εἰς τὴν Σικελίαν, καὶ ἐστησαν, ἥδη τὸ 728, μεταξὺ τῶν Συρακουσῶν καὶ τῶν Λεοντίνων, τὴν πρώτην ὁμώνυμον μὲ τὴν μητρόπολιν ἐγκατάστασιν, τὰ ‘Υβρίαρα Μέγαρα, ἀριστοκρατικήν, μὲ στερεά ὁχυρώματα. Πνιγόμενοι μεταξὺ τῶν δύο πολὺ ἵσχυρῶν ἀνταγωνιστῶν οἱ Μεγαρεῖς τῆς Σικελίας καὶ βοηθούμενοι ἀπὸ τὴν μητρόπολιν, ἔθεσαν περὶ τὰ ἔξηντα ἔτη μετὰ τὴν Γέλαν, τὸ 629, εἰς τὸ ἔσχατον σχεδὸν πρὸς δυσμάς ἄκρον τῆς νοτίου παραλίας, τὰ θεμέλια νέας πόλεως τῆς Σελινούντος, παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ,

πληροίσιν ἑλώδους ἐκτάσεως. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι πεπειραμένοι εἰς τὰ ὑδραυλικά, μετέβαλον τὰ ἔλη εἰς γονιμωτάτους ἄγρούς, οἱ ὅποιοι ἐκαλύφθησαν ἀπὸ σῖτον καὶ ἐλαίας. Ἡ πόλις εἶχε διπλῆν ἀκρόπολιν καὶ δύο λιμένας, ἔγινε πολυάνθρωπος καὶ ἔφθασεν εἰς ἀνθηρὰν οἰκονομικὴν κατάστασιν κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα.

Πενήντα περίπου ἔτη μετὰ τὴν κτίσιν τῆς Σελινοῦντος, τὸ 580, ἡ Γέλα βοηθουμένη ἀπὸ τοὺς Ροδίους ἐκτίσεν εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου μεταξὺ Γέλας καὶ Σελινοῦντος τὸν Ἀκράγαντα, ὁ ὅποιος προωρίζετο νὰ γίνῃ μία ἀπὸ τὰς πλουσιωτέρας καὶ ἀκμαιοτέρας Ἑλληνικὰς πόλεις. Ἐκτίσθη εἰς ἀπόστασιν 3 χ.μ. ἀπὸ τὴν θάλασσαν ἐπὶ ὁροπέδιον περιρρεομένου ὑπὸ δύο ποταμῶν. Μὲ τὰ προϊόντα τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν ἐλαιοδένδρων οἱ Ἀκραγαντῖνοι ἐπλούτησαν καὶ ἔγιναν ὁνομαστοί διὰ τοὺς θησαυρούς καὶ τὴν σπατάλην.

Νόμισμα Ἀκράγαντος

Τετράδραχμον. Ἄστοι κρατοῦντες ἔλαφον εἰς τοὺς ὅχυρας. Τέθυιππον ἐνθυμίζον τὴν νίκην τοῦ Θήρωνος εἰς τοὺς Ὄλυμπιακοὺς ἀγῶνας.

ακοσίας ἀποθήκας, ἐκ τῶν δόποιων ἐκάστη περιελάμβανε 2500 λίτρας οίνου.

*Ἀλλος, εἰς τὸν γάμον τῆς κόρης του προσέφερε δεῖπνον εἰς δλους τοὺς κατοίκους. Ἡ πομπὴ ἀπετελεῖτο ἀπὸ 800 ἀρματα καὶ ὅταν ἥρχισε νὰ βαδίζῃ μεγάλαι πυραὶ ἦνάφθησαν εἰς δλους τοὺς δρόμους τῆς πόλεως.

Μολονότι ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς διηνεκεῖς ἐπιθέσεις τῶν Φοινίκων καὶ τῶν ἐντοπίων, οἱ Ἀκραγαντῖνοι δὲν ἔπαισαν νὰ εἴναι οἱ προμηθευταὶ τῆς Καρχηδόνος εἰς οίνον καὶ ἐλαιον. Τὸν 5ον αἰῶνα ἡ πόλις των ἦτο ἡ μεγαλοπρεπεστέρα ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις μετὰ τὰς Συρακούσας, ἐπιβαλλομένη διὰ τοῦ πληθυσμοῦ της, τοῦ πλούτου καὶ τῶν κτιρίων.

Αἱ τρεῖς πόλεις : Σελινοῦς, Ἀκράγας καὶ Γέλα, εἴναι αἱ προχωρη-

μέναι φρουραὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπέναντι τῶν ἐντοπίων, τῶν Φοινίκων τῆς Σικελίας καὶ τοῦ ἐπικινδύνου ἀντιπάλου ἐκεῖθεν τῆς θαλάσσης, τῶν Καρχηδονίων. Αἱ μεγάλαι πρόσοδοι αὐτῶν ἀνησύχησαν τοὺς ξένους ἐκείνους καὶ ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ αὐτῶν δὲν ἔπαυσεν οὔτε στιγμήν. Ἐπανειλημένως οἱ Ἑλληνες τῆς Σικελίας ὑπέστησαν τὴν ἐπίθεσιν τῶν Καρχηδονίων καὶ ἥσαν αἱ τρεῖς πόλεις αἱ πρώται ποὺ παρενέβαλον ἐμπόδια εἰς τὸν δρόμον των. Ἡ ἀντίθεσις Ἑλλήνων καὶ Καρχηδονίων ἦτο ὅπως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Περσῶν εἰς τὴν μητρόπολιν.

ΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ: Η ΚΥΜΗ

Ἡ ἀρχαιοτέρα ἑλληνικὴ ἀποικία τῆς Ἰταλίας ἦτο ἡ Κύμη ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας, ἡ τελευταία πρὸς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἑλληνικὴ πόλις. Δυτικώτερον ἤρχετο ἡ ζώνη ἐπιρροῆς τῶν Τυρρηνῶν. Ἀπέναντι τοῦ κόσμου τῶν Τυρρηνῶν καὶ τῶν Ἰταλιωτῶν, οἱ πολεμισταὶ καὶ ἔμποροι τῆς Κύμης ἥσαν οἱ προχωρημένοι φρουροὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ Κύμη, Ἰωνική, εἶχε κτισθῆναι εἰς πολὺ παλαιοὺς χρόνους ἀπὸ τοὺς Χαλκιδεῖς καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ μίαν πόλιν τῆς Εύβοίας. Πολὺ ἐνωρίς ἔγινε πόλις ναυτικῶν καὶ ἔμπορων. Τὰ νομίσματά της παρίστανον κογχύλια, ἵχθυν καὶ θαλάσσια φυτά. Οἱ ναυτικοὶ τῆς Κύμης, τολμηροί πειραταί, διέτρεχον τὴν Τυρρηνικὴν θάλασσαν, ἡχμαλώτιζον τὰ τυρρηνικά πλοῖα καὶ διήρπαζον τὰς ἀκτὰς των. Τὰ πολεμικά των ἐπανειλημένως συνεκρούσθησαν μὲ τοὺς στόλους τῆς Καρχηδόνος.

Νόμισμα Ζάγκλης

Οἱ ἔμποροι τῆς Κύμης ἐπώλουν εἰς τοὺς Ἑλληνας τὸν σῖτον τῆς χώρας, εἰς τοὺς ἐγχωρίους καὶ τοὺς Τυρρηνοὺς τὰ προϊόντα τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας: ὀρειχάλκινα σκεύη, ὅπλα, ἀγγεῖα τῆς Ἰωνίας, τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Κυμαῖοι ἔμποροι πηγαίνουν νὰ πωλήσουν σῖτον καὶ εἰδὴ ἀγγειοπλαστικῆς ἐπὶ τοῦ Ἀβεντίνου λόφου, δηλαδὴ εἰς τὴν Ρώμην ἢ δοποία εἶναι ἀκόμη μικρὰ καὶ ἀσήμαντος. Εἰς τοὺς παλαιοτέρους τάφους τῆς ρωμαϊκῆς ἀγορᾶς εύρισκουν ἑλληνικὰ ἀγγεῖα αὐτῆς τῆς ἐποχῆς.

Ἡ ιστορία τῆς Κύμης χάνεται εἰς τὸν μῦθον. Ἡ περιοχὴ της ἐσπαρμένη

ἀπὸ παλαιοὺς κρατῆρας ἡφαιστείων, σκεπασμένη ἀπὸ λάβαν, ἀπὸ ἀγροὺς θείου, ἀπὸ πηγὰς θειούχους, ἐφάνη εἰς τοὺς "Ἐλληνας τόπος μυστηριώδης." Ἐκεῖ, εἰς μίαν λίμνην μὲ τὰ μαῦρα καὶ βαθέα νερά, ἐνόμιζον ὅτι εύρισκεται ἡ εἰσόδος τοῦ "Ἄδου" Ἐκεὶ πλησίον, ἔλεγον, διὸ "Οὐδουσεύς ἔξωρκισε τοὺς νεκρούς." Ἡρχοντο ἀπὸ μακρὰν νὰ συμβουλευθοῦν μίαν μάντισσαν, τὴν Κυμαίαν Σίβυλλαν, ἡ ὁποία, ἔλεγον, ἐμφανίζει τοὺς νεκρούς.

"Η Κύμη ἔξεπλήρωσε μεγάλην ἐκπολιτιστικὴν ἀποστολήν. Εἰναι εἰς τὴν κεφαλὴν τῶν ὄδῶν, αἱ ὁποῖαι εἰσχωροῦν εἰς τὴν καρδίαν τῶν βαρβαρικῶν χωρῶν. Ἐδίδαξε τοὺς κατοίκους τῆς Καμπανίας νὰ κατεργάζωνται τὸν ὀρείχαλκον καὶ τοὺς Λατίνους καὶ τοὺς Τυρρηνούς τὸ ἀλφάρητον τῆς Χαλκίδος.

Η ΣΥΒΑΡΙΣ

Εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος ἐκτίσθη, περὶ τὸ 710, ἀπὸ Ἀχαιοὺς προερχομένους ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, ἡ Σύβαρις, ἡ ὁποία ὅμως ἐδέχθη καὶ Ἰωνας ἀποίκους. Ἔγινε πόλις γεωργῶν καὶ ἐμπόρων, μολονότι δὲν εἶχε λιμένα. Ἡ περιοχὴ της, μία εύρυχωρος πεδιάς, ἦτο νοσηρὰ μὲ τὰ ἔλη της, ἀλλὰ καταπληκτικῶς γόνιμος, κατάλληλος διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου καὶ τῶν ὀμπέλων. Ο σίτος, ἔλεγον, ἀποδίδει ἑκατονταπλάσια. Ο οἶνος ἦτο τόσον ἀφθονος, ὥστε ἔχρειάσθη νὰ κατασκευάσουν πελώρια κατώγεια, διὰ νὰ τὸν διατηροῦν, καὶ ὑπόγειον διώρυγα, διὰ νὰ τὸν διοχετεύουν εἰς τὴν παραλίαν. Ἡ μικρὰ ἀγορά της, ἡ ὁποία ἀντήλλασε τὰ προϊόντα της μὲ τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ ὑφάσματα τῆς ἀνατολικῆς Ἐλλάδος, ἐμεγάλωσε μὲ θαυμαστὴν ταχύτητα. Ἔνας ἴστορικὸς παραδίδει ὅτι εἶχεν 100.000 κατοίκους, ἀλλος τοὺς ἀναβιβάζει εἰς 300.000. Πολὺ ἐνωρὶς ἀπέκτησε δημοκρατικὸν καθεστώς καὶ ἀγορανομικὰς διατάξεις ὁμοίας μὲ τὰς σημερινάς.

"Οταν ὁ πορθμὸς τῆς Σικελίας περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Χαλκιδέων καὶ ἐκλείσθη διὰ τὸ ἐμπόριον τῆς Μιλήτου, ἡ Σύβαρις ἔγινεν ἀποθήκη τῆς Μιλήτου. Μεταξὺ τῶν δύο πόλεων ὑπῆρχεν ἐπὶ μακρὸν στενὴ ἐνωσις. Οἱ Συβαρῖται ἐπρομήθευον εἰς τοὺς γειτονικούς λαούς, ἵδιως τοὺς Τυρρηνούς, τὰ προϊόντα τῆς ἀνατολικῆς Ἐλλάδος.

"Η Σύβαρις ἔγινεν ὀνομαστὴ εἰς ὅλην τὴν Ἐλλάδα διὰ τὸν πλούτον της. Ἡ παράδοσις λέγει ὅτι ἔξουσίαζε τέσσαρας λαούς καὶ εἶχεν

ύπηκόους 25 πόλεις. Εἰς τὰς μεγάλας ἔορτὰς παρήλαυνον 5.000 ἵππεῖς, ἐνδεδυμένοι μὲν ἴμάτια ἀπὸ λεπτὸν ἔριον τῆς Μιλήτου, ἐπιβαίνοντες ἐπὶ ταχυπόδων καὶ καλῶς ἡσκημένων ἵππων.

Οἱ Συβαρῖται ἔγιναν παροιμιώδεις διὰ τὸν πλοῦτον καὶ διὰ τὴν χλιδήν, ὡστε Συβαρίτης νὰ σημαίνῃ ἄνθρωπος μαλθακός καὶ θηλυπρεπής.

‘Ο Κλεισθένης, δ τύραννος τῆς Σικυώνος, ἥθέλησε νὰ συζεύξῃ τὴν κόρην του μὲ τὸν «ἄριστον τῶν Ἐλλήνων». Διελάλησε τοῦτο διὰ τοῦ κήρυκος εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ὅπου εἶχε νικήσει μὲ τέθριππον: «δστις τῶν Ἐλλήνων νομίζει ἐσαυτὸν ἄξιον νὰ γίνη γαμβρὸς τοῦ Κλεισθένους, ἃς μεταβῆ εἰς τὴν Σικυώνα». Μεταξὺ τῶν πολυναριθμῶν ὑποψηφίων ἥλθε καὶ ἕνας Συβαρίτης, «ὁ δποῖος εἶχε φθάσει εἰς ὑψιστὸν βαθμὸν χλιδῆς. Ἡτο δὲ ἡ Σύβαρις κατ’ ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀκμαιοτάτη» (‘Ηρόδοτος ΣΤ’, 126 - 127).

Οἱ Συβαρῖται δὲν ἐπέτρεπον εἰς τὴν πόλιν σιδηρουργούς καὶ λεβητοποιούς οὔτε πτεινούς διὰ νὰ μὴ τοὺς ἀνησυχῆσιν.

‘Η πόλις ἐστεφάνων διὰ χρυσοῦ στεφάνου τὸν πολίτην, ὁ δποῖος ἔδιδε τὸ ὀντούριον δεῖπνον καὶ ἔδιδεν ἀμοιβὰς εἰς τοὺς μαγείρους, οἱ δποῖοι εἶχον κατασκευάσει τὰ καλύτερα φαγητά.

Πλούσιος Συβαρίτης περιελούετο ἀπὸ ἰδρῶτα βλέπων δοῦλον νὰ κόπτῃ ξύλα.

‘Ολα αὐτὰ βεβαίως εἴναι ὑπερβολαὶ καὶ ἐπινοήσεις τῶν γειτόνων, μαρτυροῦν ὅμως τὴν χλιδὴν καὶ τὸν μεγάλον πλοῦτον τῆς πόλεως.

Ο ΚΡΟΤΩΝ

‘Ολίγα ἔτη μετὰ τὴν Σύβαριν, ἀλλη ὅμάς Ἀχαιῶν ἔδρυσε τὸν Κρότωνα, νοτιώτερον ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς ὀνομαζομένης σήμερον Χερσονήσου τῆς Καλαβρίας, εἰς τοὺς πρόποδας λόφου, εἰς τὴν ἐκβολὴν ποταμοῦ. ‘Η πόλις ἔγινε ὀνομαστὴ διὰ τὴν ὑγιεινὴν θέσιν της, τὸν καλὸν λιμένα καὶ τὴν αὐστηρὰν διοίκησιν. Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου ἐκτίσθη ναὸς τῆς ‘Ηρας, ὁ δποῖος ἔγινε κοινὸν προσκύνημα τῶν Ἰταλιωτῶν Ἐλλήνων. Ἐκτεινομένη ἐπὶ διπλασίας ἀπὸ τὴν Σύβαριν περιοχῆς, ἀπέβη ταχέως ἵσχυρὰ καὶ πλουσία. Αἱ γαῖαι της ἐκαλύπτοντο ἀπὸ σιτηρά, ἀμπέλους καὶ ὥραίας βοσκάς. Οἱ ἵπποι τοῦ Κρότωνος ἦσαν ὀνομαστοί καὶ ἐνίκησαν πολλάκις εἰς τοὺς πανελληνίους ἀγῶνας. Ἐνῷ ἡ Σύβαρις μὲ τοὺς νέους ἀποίκους καὶ τὴν στενὴν μὲ τὴν Μίλητον ἔγινε μᾶλλον ἰωνική καὶ δημο-

κρατική, ὁ Κρότων διετήρησε τὸν δωρικὸν ἀριστοκρατικὸν χαρακτῆρα.

‘Η αὐστηρότης τῶν ἡθῶν του ἀπετέλει ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Σύβαριν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔγεννήθησαν τὰ εἰς βάρος ἐκείνης ἀνέκδοτα. Δωρικὸς καὶ ἀριστοκρατικὸς ὁ Κρότων ἐκαλλιέργησε πολὺ τὸν ἀθλητισμόν. Οἱ Κροτωνιᾶται ἀπεκόμισαν ἀπὸ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς καὶ ἄλλους ἀγῶνας περισσοτέρους στεφάνους ἀπὸ κάθε ἄλλην πόλιν. «Κροτωνιατῶν δὲ ἔσχατος πρῶτος τῶν ἄλλων Ἑλλήνων», ἔλεγεν ἡ παροιμία. Μέγιστον καύχημα τῆς πόλεως ἔγινεν ὁ Μίλων ὁ Κροτωνιάτης, ὁ δόποιος ἀπέκτησε πανελλήνιον φῆμην. Τὴν πρώτην του νίκην εἶχε κερδίσει περὶ τὸ 540, παῖς ἀκόμη. Διὰ τὴν ρώμην του διηγήθησαν μυθώδη πράγματα.

Ἐφόνευε βοῦν διὰ τῆς πυγμῆς. Διὰ τῆς χειρὸς κατώθωσε νὰ σταματήσῃ ἄμαξαν τρέχουσαν. Ἐσήκωσε ταῦρον εἰς τὸν ὅμον του. Ἀνάλογος ἦτο καὶ ἡ ὅρεξις του.

‘Ο Κρότων εἶχεν ἐπίστης ὄνομαστοὺς ίσατροὺς καὶ γλύπτας.

Εἰς τὸν Κρότωνα ἐγκατεστάθη πιθανῶς περὶ τὸ 530 δ. Πυθαγόρας, ὃπου ἔτυχε προθύμου ὑπόδοχῆς καὶ ἀπέκτησε κατὰ τὴν παράδοσιν τριακοσίους μαθητάς. Οἱ μαθηταὶ του ἀνῆκον εἰς τὰς μεγαλυτέρας οἰκογενείας καὶ αὐτοὶ ἐκυβέρνησαν τὴν πόλιν ἀριστοκρατικῶς ἐπὶ πολὺν καιρόν.

‘Ο Κρότων ἔξουσίασεν ὀρκετὴν ἕκτασιν καὶ ἴδρυσε μικρὸν κράτος ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς εἰς τὴν Τυρρηνικὴν θάλασσαν. Μεταξὺ τῶν δύο γειτονικῶν πόλεων, Συβάρεως καὶ Κρότωνος, ἔγεννήθησαν ἀντιζηλίαι, αἱ δόποια κατέληξαν εἰς σκληρὸν πόλεμον, δόποιος εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν καταστροφὴν τῆς Συβάρεως (περὶ τὸ 510).

Ο ΤΑΡΑΣ

‘Η μοναδικὴ ἀποικία τῆς Λακωνικῆς ἐκτίσθη μετὰ τὰς ἀχαϊκὰς ἀποικίας, περὶ τὸ τέλος τοῦ 8ου αἰῶνος, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὅμωνύμου κόλπου ἐπὶ ἀκρωτηρίου, παρὰ τὴν ἐκβολὴν ποταμοῦ καὶ εἰς ὅραίαν εύρυχωρον πεδιάδα. Περὶ τῆς ἴδρυσεώς της διηγήθησαν διαφόρους μύθους. Πιθανώτατα οἱ Κρῆτες εἰς τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν εἶχον ἴδρυσει τὴν πρώτην ἐγκατάστασιν εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο.

‘Η πόλις ἔλαβε τὴν ὄριστικήν μορφήν, ὅταν ἔφθασε νέα ὁμάς ἀποίκων ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, καθαροὶ Δωριεῖς, οἱ ὅποιοι ἔφερον τὴν διάλεκτον, τὸν θεὸν τῶν Ποσειδῶνα καὶ τοὺς ἐφόρους κατὰ τὸ σύστημα τῆς Σπάρτης.

‘Η πόλις ήγέκθη τάχιστα ἕνεκα τοῦ πλούτου, ποὺ τῆς ἀπέδιδε τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία. Οἱ Ταραντῖνοι ἔξουσίασαν μεγάλην ἔκτασιν, εἰς τὴν ὅποιαν ἥσαν ἄφθονα τὰ δημητριοκά καὶ ἐτρέφοντο πρόβατα ὄνομαστὰ διὰ τὸ λεπτὸν ἔριον. Ἡλίευον ἵχθυς κατὰ ποσότητας εἰς τὸν μικρὸν κόλπον τῶν καὶ κογχύλια πορφύρας, τὰ ὅποια παρεῖχον τὴν βαφὴν διὰ τὰ ὑφάσματα. Πληθυσμὸς δλόκληρος κατεγίνετο νὰ ὑφαίνῃ τὸ ἔριον καὶ νὰ βάφῃ τὰ ὑφάσματα. Τὰ ἐνδύματα ἀπὸ λεπτὸν ἔριον τοῦ Τάραντος ἥσαν περιζήτητα.

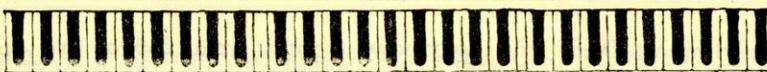
‘Η χώρα τῶν περιεῖχε καλὴν ἄργιλον. Δι’ αὐτὸ οἱ Ταραντῖνοι ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἀγγειοπλαστικήν. Κατεσκεύαζον ἴδιας ἀμφορεῖς διὰ τὸν οἶνον. Εἰς τὰς ἀνασκαφὰς ἵταλικῶν συνοικισμῶν εὑρίσκουν ἀπ’ αὐτοὺς τοὺς ἀμφορεῖς. Καὶ ἡ γῆ εἰς τὰ πέριξ εἶναι ἐρυθρὰ ἀπὸ τὰ λείψανα παλαιῶν ἔργαστηρίων κεραμευτικῆς.

Πλουτήσας ἀπὸ τὴν γεωργίαν, τὴν ἀλιείαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν χειροτεχνίαν τῶν ὑφασμάτων ὁ Τάρας ἔγινε μεγάλη πόλις, ὄνομαστὴ διὰ τὴν πολυτέλειάν της.

‘Εκαλλιέργησαν ἐπίσης τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα. Ὁ ὄνομαστὸς πυθαγόρειος φιλόσοφος Ἀρχύτας, ποὺ ἔζησε τὸν 4ον π.Χ. αἰῶνα καὶ μὲ τὸν ὅποιον συνεδέθη ὁ μεγάλος φιλόσοφος τῶν Ἀθηνῶν Πλάτων, ἥτο Ταραντῖνος. Ἀργότερον, εἰς τὰ χρόνια τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ διάσημος γλύπτης Λύσιππος κατεσκεύασε δύο ὄνομαστὰ ἀγάλματα διὰ τὸν Τάραντα.

Τὸ ἔνα ἀπὸ αὐτά, χάλκινον, τοῦ ‘Ηρακλέους, ἥτο ἔξοχον καλλιτέχνημα. Μετέφερθε εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἀπ’ ἑκεῖ εἰς τὸ Βυζάντιον. Οἱ Σταυροφόροι κυριεύσαντες τὸ 1204 τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ ἔχωνευσαν, διὰ νὰ πάρουν τὸν χαλκὸν του. Τὸ ἄλλο ἥτο κολοσσὸς τοῦ Διός, 40 μέτρα ὑψος, θαυμαστὸς διὰ τὴν ἰσοσταθμίαν του, ὃστε νὰ κινῆται διὰ τῆς χειρὸς καὶ νὰ μὴ καταπίπτῃ εἰς τὴν ἰσχυροτέραν ὁθησιν.

‘Ο Τάρας διετήρησε τὴν ἀκμήν του περισσότερον ἀπὸ τὰς ἄλλας ἵταλικὰς πόλεις. Εἶχεν ὅμως νὰ παλαίσῃ διαρκῶς μὲ τοὺς ἔγχωρίους. Δὲν ἥτο δὲ εἰς θέσιν νὰ ἀντισταθῇ, ὅταν ἀνεπτύχθη ἡ δύναμις τῆς Ρώμης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'

Η ΣΠΑΡΤΗ - Ο ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

Η ΛΑΚΩΝΙΚΗ

Τὸν 7ον καὶ 6ον π.Χ. αἰῶνα τὸ ἰσχυρότερον κράτος τῆς κυρίως Ἐλλάδος ἦτο ἡ Σπάρτη, ἡ ὁποία εύρισκεται εἰς τὴν Λακωνικήν.

Ἡ Λακωνικὴ εἶναι μία μικρὰ καὶ στενὴ πεδιάς εἰς τὰ νότια τῆς Πελοποννήσου, περικυκλωμένη ἀπὸ ὅρη. Εἰς τὰ δυτικὰ τῆς ὑψώνεται ὁ Ταῦγε τοις μὲ τὴν ἀγρίαν καλλονήν του, εἰς τὰ ἀνατολικὰ ὁ Πάρων. Εἰς τὸ μέσον τῆς κοιλάδος κυλίει τὸ ἀδύνατον ρεῦμα του ὁ ποταμὸς Εὔρωτας.

Ἡ Λακωνικὴ ἦτο ἀρκετὰ εὔφορος. Παρῆγε δημητριακά. Εἰς τὰ πετρώδη μέρη ἐφύετο ἡ ἔλαία, εἰς δὲ τοὺς λόφους ἡ ἄμπελος. Τὰ ὅρη εἶναι κατάλληλα διὰ κτηνοτροφίαν. Δὲν εἶχεν ὅμως ἔξαιρετικὸν πλοῦτον, διὰ νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ βιομηχανία, οὕτε καλοὺς λιμένας εἰς τὴν παραλίαν, διὰ ν' ἀναπτυχθῇ ἡ ναυτιλία.

Ἡ Λακωνικὴ ἔμεινε πάντοτε γεωργική. Δὲν εἶχε καμμίαν μεγάλην πόλιν. Ἡ πρωτεύουσά της Σπάρτη ἀπετελεῖτο ἀπὸ τέσσερα χωρία ἥνωμένα.

ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ

Εἰς τὴν πεδιάδα αὐτὴν ἔζησαν οἱ Σπαρτιάται, ἡ δυνατωτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς δωρικὰς φυλάς. Οἱ Σπαρτιάται ἔγινον περίφημοι καὶ ἔπαιξαν σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν Ἐλληνικὴν ἱστορίαν.

Οἱ Σπαρτιάται ἦλθον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Δωρικῆς μεταναστεύσεως, ἐκυρίευσαν τὴν Λακωνικήν καὶ ὑπέταξαν τοὺς παλαιοὺς κατοίκους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν Ἀχαιοί καὶ ἀρκετὰ προωδευμένοι εἰς τὸν πόλιτισμόν. Τοὺς γεωργοὺς ἔκαμαν δούλους, εἴ λωτας, ὅπως ὠνόμασαν αὐτούς. Εἰς τοὺς τεχνίτας καὶ ἐμπόρους ἄφησαν περισσοτέραν

ἔλευθερίαν καὶ ὡνόμασαν αὐτοὺς περιοίκους. Οἱ ἕδιοι ὡνομάζοντο Σπαρτιᾶται ἢ Λακεδαιμόνιοι.

Οἱ Σπαρτιᾶται μόνοι ἦσαν κυρίαρχοι· οἱ εἶλωτες καὶ οἱ περίοικοι, ἀπόγονοι τῶν Ἀχαιῶν, δὲν ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους. Οἱ Σπαρτιᾶται κατεγίνοντο εἰς τὰ πολεμικὰ καὶ εἰς τὴν διοίκησιν, ἔζων ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν κτημάτων των καὶ δὲν ἔνόμιζον τιμητικὸν νὰ ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον ἢ ἄλλην χειρωνακτικὴν ἐργασίαν. Οἱ εἶλωτες εἰργάζοντο τὰ κτήματα τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ δὲ περίοικοι, οἱ διοίκοι ἔζων κυρίως εἰς τὰς μικρὰς κωμοπόλεις, ἦσαν οἱ τεχνῖται καὶ οἱ ἐμπόροι τῆς Λακωνικῆς. Οἱ εἶλωτες καὶ οἱ περίοικοι ἐμίσουν τοὺς Σπαρτιάτας.

Ἐπειδὴ οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν πολὺ διλιγότεροι ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους, ἔπρεπε νὰ είναι ἔτοιμοι πάντοτε διὰ πᾶν ἀπρόσπτον. Διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιᾶται ἔζησαν διαρκῶς ὡς στρατιῶται. Ἡ Σπάρτη ὡμοίαζε μὲ στρατόπεδον ἐντὸς ἐχθρικῆς χώρας.

Ο ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

Ἡ Σπάρτη ἔγινε πολὺ δυνατὴ καὶ ὁ κόσμος ἐπίστευεν ὅτι τὴν δύναμίν της ἔχρεώστει εἰς τοὺς αὐστηροὺς νόμους της. Ἐλεγον ὅτι τοὺς νόμους αὐτοὺς ἔθεσεν ἔνας σοφὸς νομοθέτης, ὁ Λυκοῦργος. Πότε ἔζησε καὶ τί ἦτο ὁ Λυκοῦργος δὲν ἔγνωριζον καλά. Διηγοῦνται διαφόρους μάθους, οἱ διοίκοι εἶχον σκοπὸν νὰ δείξουν ὅτι ἡ Σπάρτη τὸ μεγαλεῖον της χρεωστεῖ εἰς τὸν νομοθέτην της.

Εἰς τὴν Σπάρτην, ἔλεγον, ἔγίνοντο μεγάλαι ταραχαί, οἱ διοίκαι ἐβλαπτούν πολὺ τὴν πόλιν. "Ολαι αἱ προσπάθειαι τοῦ βασιλέως καὶ τῶν πολιτῶν διὰ νὰ φέρουν τὴν γαλήνην, ἀπέτυχον. Εἰς τὴν κρίσιμον στιγμὴν (περὶ τὰ 800 π.Χ.) παρουσιάσθη σωτήρ ὁ Λυκοῦργος.

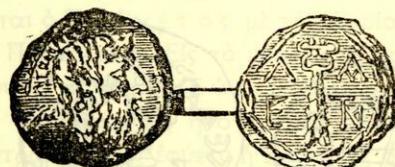
Ο Λυκοῦργος ἦτο νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Πολυδέκτου. Ο Πολυδέκτης ἐβασίλευσεν ὀλίγους μῆνας καὶ ἀπέθανεν. Οἱ Σπαρτιᾶται ἔδωσαν τότε τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Λυκοῦργον.

*Νόμισμα Σπάρτης
Ἡ Χαλκίοικος Ἀθηνᾶ.*

Μετ' ὀλίγον ὅμως ἡ σύζυγος τοῦ Πολυδέκτου ἐγένησεν νίόν. Ὁ Λυκοῦργος, ὅπως ἦτο δίκαιος, ἐσκέφθη ὅτι ὁ θρόνος ἀνήκει εἰς τὸν μικρὸν. Ἐλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν ἀγκάλην του, τὸν ἔφερεν εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τὸν τόπον δηλαδὴ ὅπου ἔκαμνε τὰς συγκεντρώσεις του ὁ λαός, καὶ εἶπε: «Σπαρτιᾶται, αὐτὸς εἶναι ὁ βασιλεὺς σας. Ἐλπίζω ὅτι θὰ φέρῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν χαρὰν εἰς τὸν λαόν. Δι' αὐτὸν δὲνομάζω Χαρίλαος Χαρίλαον. Δι' αὐτὸν δὲνομάζω Χαρίλαον.

Οταν ὁ Χαρίλαος ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν, ἔλαβε τὸν θρόνον καὶ ὁ Λυκοῦργος ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Σπάρτην, περιηγήθη διαφόρους χώρας, εἶδε καὶ ἔμαθε πολλά, ἐσκέφθη πολὺ καὶ ἔγινε σοφὸς καὶ πολύ φρόνιμος ἀνθρωπος.

Οταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, εύρηκε τὴν Σπάρτην εἰς μεγάλην ταραχήν. Ὁ Χαρίλαος εἶχε φονευθῆ εἰς μίαν συμπλοκήν. Οἱ συμπολῖταί του κατέφυγον εἰς αὐτὸν, διὰ νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν. Ἔκεινος ἐδίστασεν. Ἐπῆγε μάλιστα εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος. Ἡ Πυθία τὸν ἐνεθάρρυνε πολὺ.

Νόμισμα Σπάρτης

Κεφαλὴ τοῦ Λυκούργου ἐπὶ τῆς μιᾶς
ὅψεως, αηρύκειον ἐπὶ τῆς ἄλλης.

δὲνομάσω, θεὸν ἢ ἀνθρωπὸν; ». Καὶ τὸν ἐβεβαίωσεν ὅτι οἱ νόμοι του θὰ εἶναι οἱ καλύτεροι καὶ θὰ κάμουν μέγα καλὸν εἰς τὸν τόπον, ἀν τοὺς φυλάξουν οἱ Σπαρτιᾶται. Ἐλεγον ὅτι ὁ Ἰδιος ὁ θεὸς Ἀπόλλων ἐφώτισε τὸν Λυκοῦργον νὰ νομοθετήσῃ, καὶ ἀκόμη ὅτι τοὺς νόμους του ἔλαβεν ἀπὸ τὴν Κρήτην, ἡ δόποια ἀπὸ παλαιοὺς χρόνους εἶχε σοφοὺς νόμους.

Ο Λυκοῦργος ὥρκισε τοὺς συμπολίτας του ὅτι θὰ κρατήσουν τοὺς νόμους του, ἔως ὅτου ἐπιστρέψῃ ἀπὸ μίαν περιοδείαν. Ἐφυγε καὶ δὲν ἐπέστρεψε, διὰ νὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ τοὺς κρατήσουν διὰ πάντοτε.

ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ

Εἰς τὴν Σπάρτην ὅλα, ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ, ἡ ἀνατροφὴ τῶν

παιδών, οἱ νόμοι καὶ τὰ ἔθιμα, εἶχον ἐνα μόνον σκοπόν, νὰ κάμουν τοὺς Σπαρτιάτας ρωμαλέους καὶ τολμηροὺς στρατιώτας. Ἡ ζωὴ τοῦ Σπαρτιάτου ἀπὸ τὰ παιδικὰ χρόνια μέχρι τῶν γηρατείων ἦτο ζωὴ στρατιώτου, ἡ δὲ Σπάρτη διαρκὲς στρατόπεδον.

Οἱ κλῆροι. Ἡ γῆ ἐθεωρεῖτο κτήμα τοῦ στρατευομένου λαοῦ καὶ ὁ Λυκοῦργος ἐμοίρασεν αὐτὴν εἰς τοὺς στρατιώτας. Ἐκάστη οἰκογένεια εἶχε τὸν κλῆρόν της τὸ μερίδιόν της δηλαδή, τὸ ὅποιον δὲν ἐπετρέπετο νὰ πωλήσῃ. Τὰ κτήματα δὲν ἐκαλλιέργουν οἱ Σπαρτιᾶται· τὰ ἐκαλλιέργουν οἱ εἶλωτες.

Ἡ κυβέρνησις τοῦ Κράτους. Ἡ διοίκησις τῆς Σπάρτης ἦτο πολὺ ἀπλῆ. Οἱ Σπαρτιᾶται εἶχον δύο βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι ὅμως ἔχασαν ἐνωρὶς τὴν πραγματικὴν βασιλικὴν ἔξουσίαν καὶ διετήρουν μᾶλλον τιμητικὰ ἀξιώματα. Ἐθεωροῦντο ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλέους. Εἶχον μεγαλύτερον κλῆρον, μεγαλυτέραν μερίδα εἰς τὰ συσσίτια καὶ εἰς τὰ λάφυρα τοῦ πολέμου, προήδρευον εἰς τὴν Γερουσίαν, εἰς τὰς τελετὰς καὶ ἥσαν ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ εἰς τὸν πόλεμον.

Ἡ ἔξουσία ἀνῆκε κυρίως εἰς τὸν εὐγενεῖς. Τὸ κράτος ἐκυβέρνα τὸ συμβούλιον τῶν εὐγενῶν, ἡ λεγομένη Γερουσία. Ἡ Γερουσία ἀπετελεῖτο ἀπὸ 28 ἰσόβια μέλη, τὰ ὅποια ἔξελεγον οἱ εὐγενεῖς ἀπὸ τοὺς σημαντικώτερους κτηματίας.

Ἡ Γερουσία διώριζε μίαν ἐκτελεστικὴν ἐπιτροπὴν ἀπὸ πέντε μέλη δι’ ἓν ἔτος, τοὺς λεγομένους ἐφόρους. Οἱ ἔφοροι ἐφρόντιζον νὰ κρατοῦν οἱ πολῖται μὲ ἀκρίβειαν τὰς παλαιάς συνηθείας καὶ τοὺς νόμους καὶ παρηκολούθουν τὴν ἀνατροφὴν τῶν νέων καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ὑπαλλήλων. Μὲ τὸν καιρὸν ἔγιναν ἡ κυριωτάτη ἀρχὴ τῆς Σπάρτης. Ἐπέβλεπον ὅλα καὶ εἶχον δικαίωμα νὰ τιμωροῦν τοὺς πολίτας, τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς βασιλεῖς ἀκόμη.

Οἱ λαὸς ἐπίσης ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν. Οἱ ἄνω τῶν τριάκοντα ἐτῶν ἄνδρες συνήρχοντο μίαν φορὰν τὸν μῆνα εἰς συγκέντρωσιν, ἡ ὅποια ἔλέγετο Απέλλα λαοῖς. Ἡ Απέλλα εἶχε παλαιότερον μεγάλην δύναμιν. Απεφάσιζε περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, ὥριζε τὸν ἀρχηγὸν κάθε ἐκστρατείας καὶ ἐψήφιζε τοὺς νόμους τοὺς ὅποιους εἰσῆγον οἱ ἄρχοντες, ἀλλὰ διὰ βοῆς μόνον. Οἱ συνερχόμενοι δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνουν τὸν λόγον ἢ νὰ φέρουν ἀντίρρησιν εἰς τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ἐφόρους. Βραδύτερον ἔχασεν ἡ Απέλ-

λα σχεδὸν κάθε πραγματικὴν ἔξουσίαν καὶ κατήντησεν ἀπλῶς τυπικὴ συγκέντρωσις.

Η ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

‘Η ἀνατροφὴ τῶν νέων κύριον σκοπὸν εἶχε νὰ τοὺς κάμη καλούς πολεμιστάς. Εἰς τὴν Σπάρτην ὅλοι ἐγυμνάζοντο: Οἱ μὲν ἄνδρες διὰ νὰ γίνουν καλοὶ στρατιῶται, αἱ δὲ γυναῖκες διὰ νὰ γεννήσουν εὐρωστα παιδιά.

“Οταν ἐγεννᾶτο τὸ παιδίον, τὸ παρουσίαζον εἰς τοὺς ἄρχοντας. Ἐὰν εἶχε κανέν φυσικὸν ἐλάττωμα δὲν ἐνεγράφετο εἰς τὸν κατάλογον τῶν Σπαρτιατῶν, ἔχανε δηλαδὴ τὰ πολιτικά του δικαιώματα. Ἐὰν ἦτο εὔρωστον τὸ παρέδιδον εἰς τὴν μητέρα, ἡ ὁποίᾳ τὸ ἐμεγάλωνεν ἔως ὅτου γίνη 7 ἐτῶν. Ἀπὸ τότε ἡ πολιτεία παρελάμβανε τὰ παιδιά καὶ τὰ ἀνέτρεφεν ὅπως αὐτὴ ἥθελε.

Τὰ παιδιὰ ἔκαμνον βαρύτατα γυμνάσια καὶ ἐσυνήθιζον εἰς τὴν σκληραγωγίαν. Ἔκοιμῶντο εἰς τὸ ὑπαιθρὸν ἐπάνω εἰς τὰ καλάμια, τὰ ὅποια ἔκοπτον τὰ ἴδια ἀπὸ τὰς ὅχθας τοῦ Εὐρώτα. Εἰς ώρισμένας ἑορτὰς τὰ ἐμαστίγωνον ἐμπρὸς εἰς τὸν βωμὸν τόσον δυνατά, ὥστε νὰ τρέχῃ αἷμα. Ὁ νέος ἐπρεπε νὰ ὑποφέρῃ μὲθάρρος ὅπτεις ιερῆποτε μαρτύριον, χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν.

Διὰ νὰ συνηθίσουν εἰς τοὺς δόλους τοῦ πολέμου οἱ νέοι, τοὺς ἐπέτρεπον ἀκόμη καὶ νὰ κλέπτουν, ἴδιως φαγώσιμα. Ἡτο ὅμως μεγάλη ἐντροπὴ νὰ ἀνακαλυφθοῦν.

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ

Εἰς τὴν Σπάρτην ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων ἦτο ώρισμένη μὲθακρίθειαν. Ὅλοι ἐπρεπε νὰ ζοῦν καὶ νὰ συμπεριφέρωνται μὲτα τὸν ἴδιον τρόπον. Οἱ Σπαρτιάται δηλαδὴ εἶχον συνηθείας, τὰς ὅποιας ἐπρεπε νὰ ἀκολουθοῦν ὅλοι. Αὔτα ἡσαν τὰ ἡθη τῶν Σπαρτιατῶν, τὰ ὅποια διετήρησαν μὲθακρίθειαν αὐστηρότητα ἐπὶ πολλοὺς αἰώνας.

‘Ο Σπαρτιάτης ἀπὸ εἰκοσὶ ἐτῶν ἐγίνετο στρατιώτης, ἐπήγαινεν εἰς τὸ κυνήγιον καὶ ἐγυμνάζετο μὲτα τὸν νέους τῆς ἡλικίας του. Δὲν ἐτρωγεν ὅμως εἰς τὴν οἰκίαν του μὲτα τὴν γυναικα του, ἀλλὰ μὲτα τοὺς ἄλλους ἄνδρας εἰς κοινὰς τραπέζας, εἰς τὰ λεγόμενα συστίτια.

Οἱ Σπαρτιάται δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ μέχρι τοῦ ἔξηκοστοῦ ἔτους ἔτρωγον μαζὶ καὶ ἐκοιμῶντο ἀνὰ 15 εἰς σκηνὰς ὡς παντοτινοὶ στρατιῶται. ‘Ο καθεὶς ἔδιδε τὸ ἀνάλογον ἀπὸ τὸ εἰσόδημά του. ‘Η μαγειρικὴ τῶν δὲν ἦτο ἐξαιρετική. Ἔτρωγον πολὺ ἀπλᾶ φαγητά. Τὸ συνηθέστερον φαγητὸν ἦτο σοῦπα ἀπὸ κρέας χοιρινὸν καὶ ξίδι, ὁ μέλας ζωμός, ὅπως ἔλεγον. ‘Ο ζωμὸς αὐτὸς ἔγινε περίφημος. Διηγοῦνται ὅτι ὁ διάσημος τύραννος τῶν Συρακουσῶν Διονύσιος ἥθελησε νὰ τὸν δοκιμάσῃ. Προσεκάλεσε λοιπὸν ἰδιαίτερον μάγειρον ἀπὸ τὴν Σπάρτην. ‘Οταν ὅμως ἐγεύθη δὲν ἔμεινεν ἐνθουσιασμένος. ‘Ο μάγειρος τοῦ εἶπε τότε: « Διὸς νὰ ἀπολαύσῃς τὸν ζωμὸν αὐτόν, πρέπει νὰ λουσθῆς εἰς τὸν Εὔρωταν, ἀφοῦ γυμνασθῆς καὶ ἴδρωσῃς ».

“Ολη ἡ ζωὴ τῶν Σπαρτιατῶν ἦτο στρατιωτικὰ γυμνάσια. ”Ετρεχον, ἐπήδων, ἐμάνθανον στρατιωτικούς χορούς καὶ πολεμικὰ ἄσματα. Περίφημα ἦσαν τὰ στρατιωτικὰ ἄσματα τῶν Σπαρτιατῶν, «καλὰ διὰ νὰ ἐνθουσιάζουν τοὺς νέους, ὥστε νὰ περιφρονοῦν τὴν ζωὴν των», ὅπως ἔλεγον. Εἰς τὰς μεγάλας ἑορτὰς οἱ Σπαρτιάται ἐσχημάτιζον τρεῖς χορούς, τῶν γερόντων, τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν παιδιῶν. ‘Ο χορὸς τῶν γερόντων ἔψαλλε πρῶτος:

—‘Ημεῖς εἴμεθα μίαν φορὰν γερὰ παλληκάρια.

Οἱ ἄνδρες ἀπήντων:

—‘Ημεῖς εἴμεθα τώρα. ‘Αν θέλης, δοκίμασε.

Καὶ τὰ παιδιὰ προσέθετον:

—‘Ημεῖς θὰ γίνωμεν πολὺ καλύτεροι.

Δὲν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς Σπαρτιάτας νὰ καταγίνωνται εἰς ὅ,τι δέν ἔχει σχέσιν μὲ τὰ στρατιωτικά, εἰς τὸ ἐμπόριον π.χ. καὶ εἰς τὰς τέχνας, ἢ νὰ ἀσχολοῦνται μὲ πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κερδίζει κανεὶς χρήματα. ‘Ἐπίστης δὲν ἐπέτρεπον εἰς τοὺς ξένους νὰ μένουν πολὺν καιρὸν εἰς τὴν Σπάρτην, οὕτε εἰς τοὺς Σπαρτιάτας νὰ ταξιδεύουν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, διὰ νὰ μὴ μάθουν οἱ πολίται τὰς συνθείας τῶν ἄλλων τόπων.

‘Ο Λυκοῦργος ἀπηγόρευσε τὰ χρυσᾶ νομίσματα καὶ ἔκοψε σιδηρᾶ, τὰ δόποια εἶχον πολὺ βάρος καὶ ὀλίγην ἀξίαν. Αὐτὸς ἐδύσκολεν τὸ ἐμπόριον καὶ περιώριζε πολλὰς κακίας, τὴν κλοπήν, τὴν φιλαργυρίαν, τὴν σπατάλην καὶ τὴν πολυτέλειαν.

Οἱ Σπαρτιάται δὲν ἐμάνθανον πολλὰ γράμματα. Δὲν ἀνέδειξαν

κανένα μεγάλον συγγραφέα ή καλλιτέχνην. Ἐσυνήθιζον ὅμως νὰ είναι σεμνοί, νὰ δημιουρὸν ὀλίγα καὶ νὰ ἐκφράζουν σπουδαίας σκέψεις μὲ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέρας λέξεις καὶ μὲ κάποιαν εἰρωνείαν. Αὐτὸν τὸ λακωνίζειν. "Οταν κάποτε ἡρώτησαν ἔνα βασιλέα τῆς Σπάρτης πόσοι είναι ὄλοι οἱ Σπαρτιάται, μὲ σκοπὸν νὰ τὸν πειράξουν, ἐπειδὴ ἡ Σπάρτη εἶχε πάντοτε ὀλίγους κατοίκους, ἐκεῖνος ἀπήντησεν : «'Αρκετοί, διὰ νὰ σωφρονίσουν τοὺς κακούς».

Οἱ Σπαρτιάται ἐδείκνυνον μεγάλον σεβασμὸν εἰς τοὺς γέροντας "Οταν κάποτε εἰς τοὺς Πανελλήνιους ἀγῶνας εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον ἔνας γέρων καὶ δὲν εὔρισκε θέσιν νὰ καθήσῃ, οἱ περισσότεροι θεαταὶ ἥρχισαν νὰ γελοῦν καὶ νὰ τὸν πειράζουν. Οἱ Σπαρτιάται ὅμως τὸν ἐκάλεσαν καὶ τοῦ ἔδωκαν θέσιν. Οἱ θεαταὶ τότε ἔχειροκρότησαν καὶ ὁ γέρων εἶπε: «'Ολοί οἱ Ἑλληνες γνωρίζουν τὸ καλόν, ἀλλὰ τὸ πράττουν μόνον οἱ Σπαρτιάται ».

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Εἰς τὴν Σπάρτην αἱ γυναῖκες εἶχον μεγάλην θέσιν. Οἱ ἄνδρες τὰς ἐσεβοντο καὶ ἤκουον τὴν γνώμην των.

Τὰ κορίτσια ἀνετρέφοντο ὅπως καὶ τὰ ἀγόρια. Ἔγυμνάζοντο καὶ αὐτά, ὅπως ἔκεινα, καὶ ἐφόρουν κοντὸν χιτῶνα, ὃ ὅποιος ἔφθανεν ἔως τὰ γόνατα, διὰ νὰ κινοῦνται ἐλεύθερα. Ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ παρευρίσκοντο εἰς τοὺς ἀγῶνας. Αὐτὸν ἔκαμνεν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, οἱ ὅποιοι εἶχον περιωρισμένας τὰς γυναῖκας.

Ἡ ἀνατροφὴ αὐτὴ ἔκαμνε τὰς Σπαρτιάτιδας δυνατὰς εἰς τὸ σῶμα καὶ γενναίας εἰς τὴν ψυχήν. Ἡσαν ὑπερήφανοι διὰ τὴν ἔξαιρετικὴν θέσιν των. Πολλαὶ ἀπ' αὐτὰς ἔγιναν περίφημοι διὰ τὸν ἡρωϊσμὸν των. "Οταν μία ἄλλη ἐλληνὶς εἶπεν εἰς μίαν Σπαρτιάτιδα : « Μόναι σεῖς αἱ Σπαρτιάτιδες ἔξουσιάζετε τοὺς ἄνδρας σας », ἐκείνη ἀπήντησε : «Διότι μόναι ἡμεῖς γεννῶμεν ἄνδρας ».

"Οταν αἱ μητέρες παρέδιδον τὴν ἀσπίδα εἰς τὸν υἱόν, ἔλεγον : «'Η τὰν ἦ ἐπὶ τᾶς », δηλαδὴ ἦ νὰ φέρης τὴν ἀσπίδα ὅπισω νικητὴς ἦ νὰ σὲ φέρουν ἐπάνω εἰς αὐτὴν ἔνδοξον νεκρόν. "Οταν αἱ φίλαι παρηγόρουν τὴν μητέρα ἐνὸς ἔνδοξου στρατηγοῦ, ὃ ὅποιος εἶχε φονευθῆ εἰς τὴν μάχην, ἐκείνη εἶπε : « Μήν ἀνησυχεῖτε. Ἡ Σπάρτη ἔχει πολλοὺς ὥσταν τὸν υἱόν μου ».

Αἱ Σπαρτιάτιδες ἀνέτρεφον μὲν μεγάλην προσοχὴν καὶ φροντίδα τὰ τέκνα των. Εἶχον τόσην φήμην εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὸ ἔξωτερικόν, ώστε πολλοὶ πλούσιοι καὶ βασιλεῖς ξένοι ἐλάμβανον γυναικας ἀπὸ τὴν Σπάρτην διὰ νὰ ἀναθρέψουν καλά τὰ παιδιά των.

Ο ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ

Μὲ τὴν μεγάλην αὐτὴν ἐπιμονὴν οἱ Σπαρτιάται κατώρθωσαν νὰ ἔχουν τὸν καλύτερον πεζικὸν στρατὸν τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ κυριώτερον σῶμα τοῦ Σπαρτιατικοῦ στρατοῦ ἦσαν οἱ ὁπλῖται. Ὁ ὁπλίτης εἶχε βαρύτατον ὁπλισμόν. Ἐφόρει πρῶτον τὴν πεικεφαλήν, τὸ πρόσωπον καὶ τὸν λαιμόν· δρειχάλκινον θώρακα, δ ὁποῖος προφυλάττει τὸ στῆθος καὶ τὰ νῶτα· κνημῖδας ἀπὸ δέρμα, αἱ ὁποῖαι προφυλάττουν τοὺς πόδας. Εἰς τὸ ἀριστερὸν χέρι ἐκράτει μεγάλην στρογγύλην ἀσπίδα, ή ὁποία ἐπροστάτευεν ὅλο τὸ σῶμα. Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἀμυντικὰ ὄπλα του. Τὰ ἐπιθετικὰ ὄπλα του ἦσαν μακρὸν δόρυ καὶ κοντὸν ξίφος.

Οἱ ὁπλῖται παρετάσσοντο ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, ὥστε ἡ δεξιὰ πλευρὰ ἑκάστου νὰ καλύπτεται ἀπὸ τὸ ἀριστερὸν ἄκρον τῆς ἀσπίδος τοῦ παραστάτου. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐσχηματίζετο τεῖχος ἀπὸ ἀσπίδας.

Ἡ Σπαρτιατικὴ φάλαγξ ἦτο στερεώτατον σῶμα, τὸ ὁποῖον ἦτο δύσκολον νὰ διασπάσῃ ὁ ἔχθρος. Οἱ ὁπλῖται ἐβάδιζον εἰς τὴν μάχην μὲ τὸν ἦχον αὐλοῦν καὶ ἐνεθουσιάζοντο ἀπὸ τὸ ἐμβατήριον ἄσμα, τὸν παῖδα να.

Ἐπὶ δύο αἰῶνας ὁ Σπαρτιατικὸς στρατὸς δὲν ἐνικήθη οὐδεμίαν φορὰν καὶ ἐχρησίμευσεν ως παράδειγμα εἰς τοὺς ἄλλους "Ελληνας.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ – Ο ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

Δυνατοὶ μὲ τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου οἱ Σπαρτιάται προσέβαλον τοὺς γείτονάς των, διὰ νὰ πάρουν τοὺς ἀγρούς των, ἐπειδὴ ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας των εἶχεν αὐξηθῆ καὶ ἐχρειάζετο νέους κλήρους. Ἔστρεψαν πρὸ πάντων τὰ βλέμματά των εἰς τὴν γείτονά των Μεσσηνίαν, ἡ ὁποία εἶχεν εὐφορώτατον ἔδαφος.

"Εκαμαν σκληρούς πολέμους μὲ τοὺς Μεσσηνίους, οἱ ὅποιοι διήρκεσαν πολλὰ ἔτη, τὸν 8ον καὶ 7ον αἰῶνα π.Χ. καὶ ὡνομάσθησαν Μεσσηνιακοὶ πόλεμοι.

Διηγοῦνται ὅτι εἰς τὸν πρῶτον πόλεμον μὲ τοὺς Μεσσηνίους ἐνίκησαν οἱ Σπαρτιᾶται καὶ ἐκυρίευσαν μίαν σπουδαίαν πόλιν. Οἱ Μεσσηνίοι ὅμως ἐκλείσθησαν εἰς τὸ φρούριον, τὸ ὅποῖον εἶχον εἰς ἀπόκρημνον ὄρος, τὴν Ἰθώμην. Οἱ Σπαρτιᾶται περιεκύκλωσαν τὸ ὄρος καὶ ἐπερίμενον νὰ παραδοθοῦν οἱ ἔχθροι ἀπὸ τὴν πεῖνα.

'Αρχηγὸς τῶν Μεσσηνίων ἦτο ἔνας ἀπὸ τοὺς σημαντικωτέρους εὐγενεῖς, ὁ Ἀριστόδημος, ἀπὸ βασιλικὸν αἵμα. Ὁ Ἀριστόδημος ὅταν εἶδε τὸν κίνδυνον, ἔστειλε κρυφίως ἀνθρώπους εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, διὰ νὰ ἐρωτήσῃ τί ἔπρεπε νὰ κάμη διὰ νὰ σωθῇ ἡ Ἰθώμη.

Ἡ Πυθία ἀπήντησεν ὅτι πρέπει νὰ θυσιασθῇ μία κόρη ἀπὸ βασιλικὸν αἵμα. Ὁ Ἀριστόδημος διὰ νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα του, ἀπεφάσισε νὰ θυσιάσῃ τὴν θυγατέρα του. Οἱ Μεσσηνίοι ἔλαβον θάρρος, διότι ἐπίστευσαν ὅτι θὰ ἔχουν τὸν θεὸν μαζί των, ἔξηλθον ἀπὸ τὸ φρούριον καὶ ἐτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς Σπαρτιάτας, συνέλαβον μάλιστα τριακοσίους αἰχμαλώτους καὶ τὸν βασιλέα των.

Βραδύτερον ὅμως οἱ Σπαρτιᾶται ἐνίκησαν πάλιν τοὺς Μεσσηνίους. Ὁ Ἀριστόδημος ἀπῆληπτισμένος, διότι ἀδίκως ἔθυσίσαε τὴν κόρην του, ἀπέθανεν ἐπάνω εἰς τὸν τάφον της.

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΜΕΣΗΝΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ — Ο ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ — Ο ΤΥΡΤΑΙΟΣ

Οἱ Μεσσηνίοι ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ἔζησαν σκληροτάτην ζωήν. Ἐπερίμεναν ὅμως τὴν στιγμὴν νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὸν σπαρτιατικὸν ζυγόν.

Τὴν ἐπανάστασιν προητοίμασεν ἔνας ἀπὸ τοὺς ἔξεχοντας Μεσσηνίους, ὁ Ἀριστομένης, ὁ ὅποιος καὶ αὐτὸς ἦτο ἀπὸ βασιλικὸν αἵμα. Ἐπέτυχεν τὴν εὐκαιρίαν, ὅταν οἱ Σπαρτιᾶται εἶχον φιλονικήσει μεταξύ των, καὶ ἔζήτησε τὴν βοήθειαν καὶ ἄλλων γειτόνων, οἱ ὅποιοι ἐπίστησαν ἐμίσουν τοὺς Σπαρτιάτας. Ἔγινε μεγάλη ἐπανάστασις. Οἱ Μεσσηνίοι ἐπετέθησαν ἐναυτίον τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν εἰς τὴν Μεσσηνίαν, τοὺς ἐνίκησαν καὶ τοὺς ἔξεδίωξαν.

Μετὰ τὴν πρώτην ἐπιτυχίαν ὁ Ἀριστομένης ἔλαβε θάρρος καὶ

ἔκαμε κατορθώματα, τὰ δποια τὸν ἔδόξασαν. Εἰσέβαλεν εἰς τὴν Λακωνικήν καὶ ἐπροχώρησε μέχρι τῆς Σπάρτης. Κατώρθωσε μάλιστα μίαν νύκτα νὰ εἰσέλθῃ κρυφίως εἰς τὴν πόλιν, νὰ ἀναβῇ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ νὰ κρεμάσῃ ἐντὸς αὐτοῦ μίαν ἀσπίδα, τὴν δποίαν εἶχε κυριεύσει ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας. Ἐπάνω εἰς τὴν ἀσπίδα εἶχε γράψει : «Ο Ἀριστομένης ἀφιερώνει εἰς τὴν θεὰν Ἀθηνᾶν τὴν ἀσπίδα ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν Σπαρτιατῶν ».

Λέγουν ὅτι οἱ Σπαρτιάται ἡρώτησαν τὸν θεὸν τί ἔπρεπε νὰ κάνουν, καὶ ἐκεῖνος τοὺς συνεβούλευσε νὰ ζητήσουν στρατηγὸν ἀπὸ

Σπαρτιάται ὀπλῖται

τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ νὰ τοὺς πειράξουν, ἔστειλαν ώς στρατηγὸν ἔνα χωλόν, δ ὁποῖος ὠνομάζετο Τυρταῖος. Ἄλλ' ὁ Τυρταῖος εἶχε σπουδαῖον χάρισμα. Ἔκαμνε πολεμικὰ τραγούδια, μὲ τὰ δποια ἡλέκτριζε τοὺς Σπαρτιάτας. "Ἐν ἀπ' αὐτὰ ἀρχίζει :

«Τί τιμὴ στὸ παλληκάρι, ὅταν πρῶτο στὴ φωτιὰ
σκοτωθῇ γιὰ τὴ πατρίδα μὲ τὴ σπάθα στὴ δεξιά ».

Οἱ Σπαρτιάται, ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὰ ἄσματα, ὥρμησαν ἐναντίον τῶν Μεσσηνίων, τοὺς ἐνίκησαν, συνέλαβον τὸν Ἀριστομένη αἰχμάλωτον καὶ τὸν ἐκρήμνισαν εἰς ἓν βάραθρον.

‘Ο Ἀριστομένης ἔπεσεν ἐπάνω εἰς ἄλλα πτώματα καὶ δὲν ἐφονεύθη. Ἐνῷ ὅμως ἐπερίμενε νὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πεῖναν, παρετήρησε μίαν ἀλώπεκα πλησίον του νὰ γυρίζῃ εἰς τὸ βάραθρον. Τὴν παροκολούθησε καὶ εἶδε τὴν ὁπίν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξῆλθεν. Ἐπλάτυνεν αὐτὴν καὶ κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ.

‘Η παρουσία του εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Μεσσηνίων ἔδωσε νέαν ζωὴν εἰς αὐτούς. ‘Ο πόλεμος ἔξηκολούθησεν, ἐπεκράτησαν ὅμως οἱ Σπαρτιᾶται. Ἀπηλπισμένος τότε ὁ ἥρως τῶν Μεσσηνίων ἔλαβε μαζὶ πολλοὺς συμπατριώτας του καὶ ἔφυγε μακρὰν ἀπὸ τὴν πατρίδα του, διὰ νὰ κάμῃ ἀποικίαν εἰς ξένην χώραν.

Οἱ Μεσσήνιοι διεσκορπίσθησαν εἰς διάφορα μέρη. ‘Ἄλλοι ἐπῆγαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, ἄλλοι ἔφθασαν εἰς τὴν Σικελίαν καὶ ἔκτισαν ἐκεῖ τὴν σπουδαίαν πόλιν Μεσσήνην, ἡ ὁποία ὑπάρχει ἀκόμη καὶ σήμερον. ‘Οσοι ἔμειναν εἰς τὴν πατρίδα των ἔγιναν εἴλωτες τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐκαλλιέργουν τοὺς ἄγρους, τοὺς ὁποίους ἔχουσιαζον τώρα οἱ κατακτηταί.

Η ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ

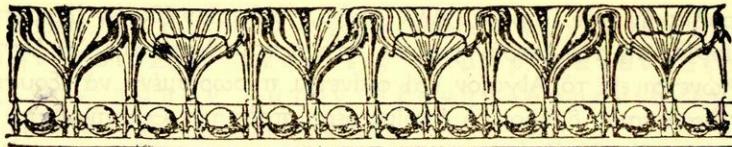
Δυνατώτεροι τώρα, μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Μεσσηνίας, οἱ Σπαρτιᾶται ὑπεχρέωσαν σχεδὸν ὅλους τοὺς Πελοποννησίους νὰ γίνουν σύμμαχοί των.

Πολλὰ κράτη καὶ λαοὶ τῆς Πελοποννήσου—ὅπως οἱ Ἀρκάδες, οἱ Ἡλεῖοι, ή Κόρινθος καὶ ἄλλα, ἔξω τοῦ ἴσθμου (ὅπως τὰ Μέγαρα καὶ ἡ Αἴγινα)—εἰσῆλθον εἰς τὴν συμμαχίαν τῆς Σπάρτης. Συνεφώνησαν κάθε κράτος νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἀλλὰ νὰ ἀκολουθοῦν τοὺς Σπαρτιάτας εἰς τὸν πόλεμον. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐσχηματίσθη ἡ Πελοποννήσους συμμάχων (ບος αἰών).

‘Η συμμαχία ὀπέκτησε μεγάλην δύναμιν καὶ ὠφέλησε πολὺ τὴν Ἑλλάδα. Πρώτην φοράν ἐλληνικὰ κράτη εἶχον ἐνωθῆ καὶ ἀνεγνώρισαν ἐνα κάρχηγόν. Αἱ φιλονικίαι καὶ οἱ πόλεμοι μεταξὺ τῶν μικρῶν κρατῶν τῆς Πελοποννήσου ἔλειψαν καί, ὅταν ἀργότερον παρουσιάσθη φοβερὸς κίνδυνος διὰ τὴν Ἑλλάδα, οἱ Πέρσαι, ἡ Πελοποννησιακὴ συμμαχία εἶχε, διὰ νὰ τοὺς πολεμήσῃ, μεγάλας στρατιωτικὰς δυνάμεις.

X - Αρ. 24 62 19

Τίκτεις ελλών

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'

Α Θ Η Ν Α Ι

ΚΟΔΡΟΣ—ΣΟΛΩΝ—ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΣ—ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ

Η ΑΤΤΙΚΗ

X

Τὸ δεύτερον σημαντικὸν κράτος τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Ἀττικήν.

Ἡ Ἀττικὴ εἶναι μικρὰ χερσόνησος, τῆς ὅποιας τὸ ἥμισυ σκεπάζουν τὰ βουνά. Ἡ χώρα παρουσιάζει τὰ γνωρίσματα τῆς ἑλληνικῆς γῆς εἰς δυνατώτερον βαθμόν, δηλ. τὴν μεγάλην ποικιλίαν καὶ τὸν συνδυασμὸν τοῦ βουνοῦ, τῆς πεδιάδος καὶ τῆς παραλίας. Τὰ βουνὰ τῆς Ἀττικῆς δὲν εἶναι πολὺ ύψηλά, ἀλλὰ εἶναι πολὺ γραφικὰ καὶ ἥμερα καὶ ἔχουν ἔνδοξα δόνόματα. Ἡ Πάρνησ καὶ ὁ Κιθαΐρων εἶναι τὰ σύνορα πρὸς τὴν Βοιωτίαν πρὸς ἀνατολὰς ὑψώνεται ὁ Ύμηττός, ὁνομαστός διὰ τὸ μέλι του, καὶ τὸ Πεντελικόν, τὸ ὅποιον ἔκρυπτεν εἰς τὰ σπλάγχνα του τὸ εὐγενικὸν ὄλικὸν τῶν ἀθηναϊκῶν ὀγαλμάτων.

Αἱ πεδιάδες τῆς Ἀττικῆς εἶναι μικραὶ κοιλότητες ἀνάμεσα εἰς τὰ βουνά. Ἡ Ἀττικὴ ἐθεωρεῖτο πάντοτε ὡς ὀλίγον εὔφορος, ὡς λεπτόγεως, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐντατικὴν καλλιέργειαν ἔγινεν ἀρκετὰ παραγωγική. Εἰς τοὺς λόφους ἥκμαζεν ἡ ἀμπελος καὶ ἡ ἐλαία, τὸ ὄγαπημένον δένδρον τῶν Ἀθηναίων.

Τέλος ἡ πολυσχιδής παραλία τῆς Ἀττικῆς ἔχει πολλοὺς ὄρμους ἀσφαλεῖς, οἱ ὅποιοι εἶναι δυνατὸν νὰ μεταβληθοῦν εἰς λιμένας. Ἀγρόται κατ' ὅρχας οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς, κατέβησαν ἀργότερον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἔγιναν ἔξαιρετοι ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι. Ἡ Ἀττικὴ εἶχε δύο πρωτευούσας, μίαν μεσογειακήν, τὰς Ἀθήνας, καὶ μίαν

παραλιακήν, τὸν Πειραιᾶ. Ἐλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔδωκεν ἔξαιρετικὴν σημασίαν εἰς τὴν μικρὰν χώραν, ἥτο δὲ τοποθεσία της. Ἡ Ἀττικὴ ἀπλώνεται εἰς τὸ Αἴγαστον καὶ φαίνεται προωρισμένη νὰ ἔξουσιάζῃ τὸν θαλάσσιον δρόμον, δ ὅποιος φέρει πρὸς τὴν Θράκην, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Κρήτην.

Τὸ κλῖμα τῆς Ἀττικῆς κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἦτο πολὺ

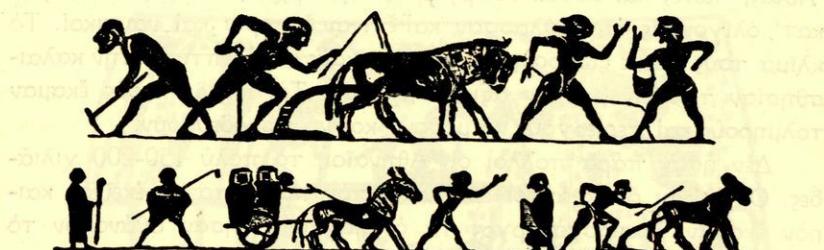
ἡπιώτερον. Ὁ δυτικὸς ἄνεμος, πνέων ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἐδρόσιζε τὸ θέρος καὶ ἐθέρμαινε τὸν χειμῶνα. Τὰ βουνὰ ἦσαν σκεπασμένα ἀπὸ δάση καὶ δύο ποταμοί, δ Ἱλισὸς καὶ δ Κηφισὸς εἶχον πολὺ περισσότερον ὕδωρ. Οἱ ποιηταὶ ἔξυμνησαν τὸ δροσερὸν ρεῦμα τοῦ Κηφισοῦ καὶ τὰ πράσινα φυλλώματα, εἰς τὰ ὅποια ἡ ἀηδῶν ἐψιθύριζε τὸ παθητικόν της δῆμα, καθὼς καὶ τὸ γλυκὺ κλῖμα, τὸν λεπτὸν ἀέρα καὶ τὸν διαυγέστατον οὐρανὸν τῆς πατρίδος των. Εἰς

ἔνα δρᾶμα τοῦ Εύριπίδου ὁ χορὸς ψάλλει: «Καλότυχοι οἱ Ἀθηναῖοι. Ζοῦν μέσα εἰς λαμπρὸτατον ἀέρα. Εἰς τὸν τόπον αὐτὸν ἡ ξανθὴ Ἀρμονία ἐγένεται τὰς ἐννέα Μούσας».

ΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ

Οἱ Σπαρτιᾶται ἐλάτρευον τὸν θεὸν τοῦ πολέμου, ἐνῷοι ὁἱ Ἀθηναῖοι ἐλάτρευσαν ἐκτὸς αὐτοῦ τὴν Ἀθηνᾶν, τὴν θεὰν τῆς σοφίας, δηλαδὴ τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα. Διὰ τοῦτο μεγαλυτέρα δόξα στεφανώνει τὰς Ἀθήνας. Οἱ Ἀθηναῖοι παρέστησαν μὲν ἔνα ὠραῖον

Σκηνὴ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν γεωργῶν
(Παραστάσεις ἐπὶ ἄγγειων).

Εἰς τὴν πρώτην δὲ γεωργὸν διευθύνει τὸ ἄροτρον, ἀριστερὰ ἔνας ἐργάτης διαλύει βώλους καὶ δεξιὰ δύο σπορεῖς. Εἰς τὴν δευτέραν πρῶτος ἀριστερὰ δὲ ἐπόπτης τῆς ἐργασίας, πιθανὸν ὁ ἴδιοκτήτης, ἀμαζών μὲν δύο ἀμφορεῖς καὶ δεξιὰ ἄροτρον καὶ σπορεύς.

μῦθον τὴν λατρείαν τῶν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Εἰς πολὺ παλαιούς χρόνους, τὸν καιρὸν τῶν βασιλέων, ὅταν μόλις εἶχε κτισθῆναι πόλις τῶν Ἀθηνῶν, δύο δυνατοὶ θεοί, δὲ Ποσειδῶν, δὲ θεὸς τῆς θαλάσσης, καὶ δὲ Ἀθηνᾶ, δὲ θεὰ τῆς σοφίας, ἐφιλονίκησαν ποῖος θάξεις ιάσθη τὴν Ἀττικὴν καὶ θάξεις τὸ ὄνομά του εἰς τὴν πόλιν. 'Ο Ποσειδῶν ἐτρύπησε μὲν τὴν τρίαινάν του τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἔκαμε νὰ πηδήσῃ μία πλουσία πηγή. 'Η Ἀθηνᾶ ἐκτύπησε μὲν τὸ δόρυ της τὸν ἴδιον βράχον καὶ ἔκανε νὰ φυτρώσῃ μία ἐλαίσια. Αὕτα θάξαν τὰ δῶρα τοῦ καθενὸς διὰ τὴν Ἀττικήν, ἀν ἐγίνετο ἴδική του. 'Επειδὴ δέν ἦδύναντο νὰ λύσουν μόνοι τὴν διαφοράν των, προσεκάλεσαν κριτὰς τοὺς ἀλλούς θεούς, οἱ δόποιοι ἔδωσαν τὸ δίκαιον εἰς

τὴν Ἀθηνᾶν, διότι ἐθεώρησαν ώς πολυτιμότερον δῶρον τὴν ἐλαίαν.
'Απὸ τότε ἡ Ἀθηνᾶ ἔμεινε κυρία τῆς Ἀττικῆς, ἔδωσε τὸ ὄνομά της
εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔγινε προστάτις τῶν Ἀθηνῶν.

Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ — ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

Οἱ Δωριεῖς δὲν κατώρθωσαν νὰ εἰσδύσουν εἰς τὴν Ἀττικήν, ἢ
ὅποια διετήρησε τοὺς παλαιοὺς κατοίκους τῆς καὶ τὸν παλαιὸν πο-
λιτισμόν της. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἥσαν ἀπὸ τοὺς παλαιοτέρους
Ἐλληνας, ἀπόγονοι τῶν Ἀχαιῶν καὶ συγγενεῖς τῶν Ἰώνων τῆς Μ.
Ἀσίας, Ἰωνες καὶ αὐτοὶ. Γεωργοὶ εἰς τὴν ἀρχήν, κατέβησαν ὀλίγον
κατ' ὀλίγον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἔγιναν ἐμποροὶ καὶ ναυτικοί. Τὸ
κλῖμα τοὺς ἔκαμε ζωηρούς καὶ ἐνεργητικούς καὶ ἐλέπτυνεν τὴν καλαι-
σθησίαν των εἰς βαθμὸν ἀξιοθαύμαστον. Τὰ ταξίδια τοὺς ἔκαμαν
τολμηρούς καὶ περιέργους νὰ μάθουν καὶ νὸ προοδεύσουν.

Δὲν ἦσαν πάρα πολλοὶ οἱ Ἀθηναῖοι, τὸ πολὺ 150-200 χιλιά-
δες. Οἱ ὀλίγοι ὅμως αὐτοὶ ἀνθρωποι τὸν παλαιότατον ἐκείνον κα-
ρὸν ἔκαμαν θαυμαστὰ ἔργα, τὰ ὅποια κατέστησαν ἀθάνατον τὸ
ὄνομά των.

Εἰς τὸ μέσον τῆς μεγαλυτέρας πεδιάδος ὑπῆρχεν εἰς λόφος, ὀχυρὸς
ἐκ φύσεως, δ ὅποιος ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ φρούριον, ἀπαραίτητον
διὰ κάθε κράτος. Εἰς τὴν παραλίαν ἦσαν διάφοροι καλοὶ λιμένες.

Οἱ Ἀθηναῖοι ὡχύρωσαν τὸν λόφον καὶ ἔκαμαν τὸ περίφημον
φρούριον των, τὴν Ἄκρον ο λ ο λ : ν. Κάτω ἀπὸ τὸ φρούριον ἔγινεν
ἡ ἀγορά. Ἐκεῖ ἤρχοντο νὰ πωλήσουν καὶ νὰ ἀγοράσουν ἀπὸ ὅλην
τὴν Ἀττικήν. Πέριξ τῆς ἀγορᾶς ἔκτισαν κατοικίας καὶ σιγά-σιγά
ἔγινεν ὀλόκληρος πόλις, οἱ Ἀθῆναι.

Εἰς τὴν παραλίαν ἤρχισαν νὰ ἀναπτύσσωνται σπουδαῖοι λι-
μένες, πρῶτον τὸ Φάληρον καὶ πολὺ βραδύτερον δ Πειραιεύς, δ
ὅποιος ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔγινε μεγάλη πόλις.

Οἱ Ἀθηναῖοι λοιπὸν εἶχον δύο πρωτευούσας, μίαν εἰς τὴν ξη-
ράν, τὰς Ἀθήνας, καὶ μίαν εἰς τὴν θάλασσαν, τὸν Πειραιᾶ.

Ο ΘΗΣΕΥΣ

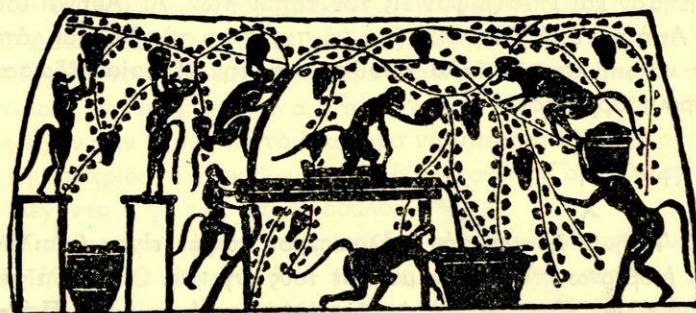

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίστευον ὅτι ἴδρυτής τοῦ κράτους των ἦτο δ

Θησεύς, τὸν ὁποῖον ἐλάτρευσαν ὡς ἥρωα καὶ διηγήθησαν δι' αὐτὸν πολλοὺς μύθους. Ἐλεγον ὅτι ἦτοι τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ὅτι ἔκαμε θαυμάσια ἔργα, ἐκαθάρισε τὴν χώραν ἀπὸ τοὺς λῃστάς καὶ ἀπήλαξε τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὸν φόρον τῶν ἐπτὰ νέων καὶ ἐπτὰ νεανίδων, τὸν ὁποῖον ἐπλήρωναν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Κρήτης Μίνωα.

Ο Θησεὺς εἶναι ἥρωας τῆς Ἀττικῆς. Διαφέρει ἀπὸ τὸν ἥρωα τῶν Δωριέων, τὸν Ἡρακλέα, διότι, ἐνῷ ἐκεῖνος ἔκαμε τὰ κατορθώματά του κυρίως μὲ τὴν σωματικὴν δύναμιν καὶ τὴν τόλμην, ὁ Θησεὺς δὲν ἦτοι μόνον δυνατός καὶ τολμηρός, ἀλλὰ καὶ ἔξυπνος καὶ ἐφευρετικός.

Ο Θησεὺς ἐμεγάλωσε τὰς Ἀθήνας. Υπεχρέωσε τοὺς εὐγενεῖς νὰ

Τρύγος

(Παράστασις ἐπὶ ἀγγείου).

Εἰκὼν εὐθυμογραφική. Οἱ Σειληνοὶ τρυγοῦν τὴν κληματαριάν, κόπτουν τὰ σταφύλια καὶ τὰ θέτουν εἰς τὰ καλάθια. Εἰς τὸ μέσον ἔνας Σειληνός πατεῖ τὰ σταφύλια καὶ τὸ γλεῦκος τρέχει κρουνηδόν εἰς τὸ δοχεῖον.

ἀφήσουν τὰ χωρία, ὅπου ἔζων ἔως τότε πλησίον τῶν κτημάτων των, καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν πέριξ τῆς Ἀκροπόλεως. Τοῦτο ὡνόμασαν συνοικισμόν. Ἀπὸ τότε ἥρχισαν νὰ μεγαλώνουν αἱ Ἀθῆναι.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΟΔΡΟΣ

X

'Αλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαμαν σκληρὸν ἀγῶνα πρὸς τοὺς Δωριεῖς, διὰ νὸς σώσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Οἱ Δωριεῖς, ἀφοῦ ἐκπρέψαν τὴν Λακωνικήν, ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων διὰ

νὰ ἀρπάσουν τὴν χώραν των. Βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων τότε ἦτο ὁ Κόδρος.

“Οταν οἱ Ἀθηναῖοι ἔμαθον ὅτι οἱ Δωριεῖς διῆλθον τὸν Ἰσθμόν, ἔστειλαν εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν νὰ ἐρωτήσουν τὸν Ἀπόλλωνα. Ἡ Πυθία ἀπήντησε: « Θὰ νικήσῃ ὁ στρατὸς, τοῦ ὅποιου θὰ φονευθῇ ὁ βασιλεὺς ». “Οταν ἔμαθεν αὐτὸν ὁ Κόδρος, ἀπεφάσισε νὰ θυσιασθῇ διὰ τὴν πατρίδα του. Ἔφόρεσεν ἐνδύματα χωρικοῦ, ἐπῆγε πλησίον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ ἔχθροῦ καὶ ἤρχισε νὰ κόπτῃ ξύλα. Ἔνας στρατιώτης τὸν διέταξε νὰ φύγῃ. Ὁ Κόδρος δὲν ὑπήκουσε καὶ ὁ στρατιώτης τὸν ἐφόρευσεν.

Οἱ Δωριεῖς ἄμα ἔμαθον ὅτι ἐφονεύθη ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων, ἐφοβήθησαν καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὸν τόπον των. Αἱ Ἀθῆναι ἐσώθησαν. Ἀπὸ τότε οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ νὰ τιμήσουν τὸν Κόδρον, ἀπεφάσισαν νὰ μὴ κάμουν ἄλλο βασιλέα καὶ τὴν ἔξουσίαν ἔδωσαν εἰς διαφόρους ἄρχοντας.

ΑΙ ΤΑΡΑΧΑΙ

X

Αἱ Ἀθῆναι λοιπὸν τὸν παλαιότερον καιρὸν εἶχον βασιλεῖς, οἱ δόποιοι ἐκυβέρνων τὸ κράτος μαζὶ μὲ τοὺς εὐγενεῖς. Οἱ βασιλεῖς εἶχον ἐν συμβούλιον εὐγενῶν, τὸ δόποιον ἐλέγετο Ἀρειος Πάγος. Τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς ὡμοίαζε μὲ τὸ πολίτευμα τῆς Σπάρτης καὶ ὁ Ἀρειος Πάγος εἰς τὰς Ἀθήνας ἦτο ὅ, τι ἡ Γερουσία εἰς τὴν Σπάρτην.

Βραδύτερον οἱ εὐγενεῖς κατήργησαν τὸν βασιλέα καὶ ἐκυβέρνησαν μόνοι. Ἀντὶ ἐνὸς βασιλέως διώρισαν ἐννέα δρυντας, οἱ ὅποιοι ἐμοιράσθησαν τὴν ἔξουσίαν τοῦ βασιλέως. Ἐπεκράτησε συνήθεια νὰ ἐκλέγουν κατ’ ἔτος νέους ἄρχοντας.

“Οταν ὅμως ἐπλούτησαν οἱ ναυτικοὶ καὶ οἱ ἐμπόροι, δὲν ἦθελον νὰ ἀφῆσουν τοὺς εὐγενεῖς νὰ κυβερνῶν μόνοι των καὶ ὅπως ἦθελον. Ἀλλὰ καὶ οἱ τεχνῖται καὶ γενικῶς οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως καὶ τοῦ λιμένος, ὁ λαὸς ὅπως λέγομεν, ἤρχισαν νὰ ἀναμειγνύωνται εἰς τὰ πολιτικὰ ζητήματα.

‘Ο λαὸς εἶχε πολλὰ παράπονα ἐναντίον τῶν εὐγενῶν, διότι ἥσαν ἐγωισταί, σκληροὶ καὶ φιλοχρήματοι. Οἱ γεωργοὶ τὸν καιρὸν τῆς κακῆς ἐσοδείας καὶ οἱ τεχνῖται τὸν καιρὸν τῆς ἀνεργίας ἐδανεί-

ζοντο χρήματα ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς. Οἱ νόμοι ὅμως ἥσαν σκληροί. “Αν δὲν κατώρθωνον νὰ πληρώσουν τὸ χρέος τῶν, οἱ δανεισταὶ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς φυλακίσουν ἢ καὶ νὰ τοὺς πωλήσουν ὡς δούλους. Ἡρχισαν λοιπὸν νὰ γίνωνται ταραχαὶ καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι.

Ο ΔΡΑΚΩΝ

‘Ο λαὸς ἔζήτησε νὰ γίνουν γραπτοὶ νόμοι, ὅπως καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ελλάδος, διὰ νὰ μὴ δικάζουν οἱ εὐγενεῖς ὅπως ἥθελον καὶ νὰ ἐπιβάλλουν ποινὰς κατὰ τὴν ὅρεξίν των. Οἱ εὐγενεῖς ἀνέθεσαν εἰς ἓνα ἀπὸ τὴν τάξιν των, τὸν Δράκοντα, νὰ γράψῃ νόμους (621 π.Χ.).

‘Ο Δράκων ἀνέγραψε τὰς παλαιὰς συνθείας καὶ τὰς παρουσίασεν ὡς γραπτοὺς νόμους. Δικαίωμα πολίτου ἔδιδεν, ὅπως καὶ παλαιότερον, εἰς τοὺς « ὁ πλαρεχομένοις », δηλαδὴ εἰς ὄσους εἶχον τὴν τιμὴν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ὑπερασπίζουν μὲ τὰ ὅπλα των τὴν πατρίδα. Τὸ δικαίωμα αὐτὸ δὲν εἶχον τότε οἱ πολὺ πτωχοί, ποὺ ἐλέγοντο θῆτες, καὶ οἱ δοῦλοι.

Οἱ νόμοι αὐτοὶ ἔγιναν περίφημοι διὰ τὴν αὐστηρότητά των, ὃσον καὶ ἂν ἦσαν ἐπιεικέστεροι ἀπὸ τὴν παλαιοτέραν νομοθεσίαν. Οἱ μεταγενέστεροι Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι εἶχον νόμους πολὺ ἐπιεικεῖς, ἐτρόμαξαν ἀπὸ τὴν αὐστηρότητα τῶν νόμων τοῦ Δράκοντος καὶ ἔλεγον ὅτι τοὺς ἔγραψε μὲ αἷμα. Δι’ αὐτὸ καὶ σήμερον « Δρακόντειος νόμος » σημαίνει κάτι πολὺ αὐστηρὸν καὶ σκληρόν.

Τοὺς νόμους τοὺς ἔχαραξεν ἐπάνω εἰς πλάκας ἀπὸ λίθον, τὰς δόποιας ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν ἀγοράν, διὰ νὰ τοὺς βλέπουν ὅλοι. Αὐτὸ βέβαια ἦτο μία σοβαρὰ πρόοδος· ἐπειδὴ ὅμως αἱ παραχωρήσεις, τὰς δόποιας ἔκαμεν δὲ Δράκων μὲ τοὺς νόμους του, ἦσαν ὀλίγαι, αἱ ἀφορμαὶ τῆς ἀγανακτήσεως καὶ τῶν ἐπαναστάσεων δὲν ἔπιασαν.

Ο ΚΥΛΩΝ

Τὴν δυσαρέσκειαν αὐτὴν τοῦ λαοῦ ἥθέλησε νὰ ἐκμεταλλευθῇ ἔνας εὐγενής ὀνομαζόμενος Κύλων, διὰ νὰ ἀρπάσῃ τὴν ἔξουσίαν. Ή ἐπανάστασίς του ἀπέτυχεν, ἀλλ’ ἔχυθε πάλιν αἷμα. Αἷμα ἐπίστης ἔχυνετο εἰς τοὺς μακροὺς ἀγῶνας διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀπαραιτή-

του διὰ τὰς ναυτικὰς Ἀθήνας νήσου Σαλαμίνος, τὴν δόποίαν διεξεδίκουν τὰ Μέγαρα. "Ολα αὐτὰ ἐμεγάλωσαν τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ. Η κατάστασις ἔγινε πολὺ κρίσιμος.

Ο ΣΟΛΩΝ

Αἱ ταραχαὶ ἐξηκολούθησαν, ἀλλ' ἡ ἀπολυταρχία τῶν εὐγενῶν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαιωνισθῇ μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ. Αἱ ἀντιμαχόμεναι μερίδες συνενοήθησαν καὶ ἐξέλεξαν τὸν Σόλωνα ἄρχοντα μὲ ἀπεριόριστον ἔξουσίαν νὰ κανονίσῃ τὰς ύποθέσεις τῆς πολιτείας (594).

Ο Σόλων κατήγετο ἀπὸ ἀριστοκρατικὴν καὶ πλουσίαν οἰκογένειαν τῶν Ἀθηνῶν. Ο πατέρ του ἐξώδευσε, φαίνεται, τὴν περιουσίαν του εἰς ἔργα φιλανθρωπίας. Ο Σόλων ἡναγκάσθη νὰ γίνη ἔμπτορος καὶ νὰ ταξιδεύσῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀλλα μέρη τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου ἐγνώρισε τὰ πολιτικὰ συστήματα καὶ τὴν σοφίαν τῶν λαῶν αὐτῶν.

"Οταν ἐπέστρεψε εἰς τὰς Ἀθήνας κατέκτησε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ μὲ τὴν σοφίαν του, μὲ τὰ φυσικὰ χαρίσματα τῆς καλωσύνης καὶ μὲ τὰ ὥραια ποιήματα, ποὺ ἔκαμε διὰ νὰ συμβουλεύῃ τοὺς συμπολίτας του. "Ενα σπουδαῖον ἐπεισόδιον, ἡ ἀνάκτησις τῆς Σαλαμίνος, κατέστησεν ἔνδοξον τὸ ὄνομά του.

Οι Ἀθηναῖοι ἔχον μακρὸν πόλεμον μὲ τοὺς Μεγαρεῖς, οἱ δόποιοι τοὺς ἀφήρεσαν τὴν ἀπαραίτητον εἰς τὰς ναυτικὰς Ἀθήνας νήσουν Σαλαμίνα. Εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπαθαν τόσα πολλά, ὅστε ἀπελπισθέντες ἔθεσαν αὐστηρὸν νόμον νὰ μὴ διμιλήσῃ πλέον κανεὶς διὰ τὴν Σαλαμίνα. Ο Σόλων ὅμως δὲν ὑπέφερε τὴν ἐντροπὴν νὰ βλέπῃ τὴν ὥραιαν νῆσουν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἔχθρου. Προσεποήθη τὸν τρελλόν, παρουσιάσθη εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἀπήγγειλε πατριωτικώτατον ποίημα: « Πᾶμε στὴ Σαλαμίνα νὰ πολεμήσωμε γιὰ τὸ περιπόθητο νησί, νὰ ἐπιλύνωμε τὴν τροπή! ».

Οι Ἀθηναῖοι ἐνθουσιάσθησαν, ἔλαβον ἀμέσως τὰ ὅπλα καὶ ὥρμησαν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σόλωνος, εἰς τὴν Σαλαμίνα. Ἐνίκησαν τοὺς Μεγαρεῖς καὶ ἐπῆραν ὅπίσω τὴν νῆσον.

Η ΣΕΙΣΑΧΘΕΙΑ

Ο Σόλων ἤρχισε τὸ ἔργον του μὲ μίαν τολμηρὰν πρᾶξιν. Διέ-

ταξε γενικήν παραγραφήν τῶν χρεῶν καὶ ἀπηγόρευσε νὰ πωλοῦνται εἰς τὸ ἔξῆς οἱ ἄνθρωποι ὡς δοῦλοι διὰ τὰ χρέη των.

Εἰς τὴν παλαιότεραν ἐκείνην ἐποχὴν ὑπῆρχεν ἡ συνήθεια οἱ πτωχοὶ νὰ δανείζωνται μὲ βαρεῖς τόκους καὶ μὲ ἐνέχυρον τὸ πρόσωπόν των. “Οταν ὁ δανεισθεὶς δὲν ἥτο εἰς θέσιν νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος του, ὁ ἕδιος καὶ τὰ τέκνα του ἐπωλοῦντο ὡς δοῦλοι.

‘Ο νόμος, ἐπειδὴ ἀπέσυρε τὰ βάρη τῶν πτωχῶν, ὠνομάσθη « σεισάχθεια » καὶ εἶναι τὸ σημαντικότερον μέτρον εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ Σόλωνος.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΠΡΟ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ ✎

Αἱ κυριώτεραι ἔξουσίαι ἡσαν τότε εἰς τὰς Ἀθήνας αἱ ἔξῆς :

1ον) ‘Ο Ἄρειος Πάγος, ὁ ὅποιος ἀπετελεῖτο ἀπὸ πρόσωπα, τὰ ὅποια εἶχον χρηματίσει ἐπιτυχῶς ἀρχοντες. Τὸ κυριώτερον ἔργον τοῦ Ἀρείου Πάγου ἥτο νὰ ἐπιβλέπῃ διὰ τὴν πιστὴν ἐφαρμογήν τῶν νόμων καὶ νὰ τιμωρῇ τοὺς παραβάτας. Ἡτο ὁ φύλαξ τῶν νόμων.

2ον) Ἡ βουλὴ τῶν 400 ἀποτελουμένη ἀπὸ τετρακοσίους βουλευτάς, ἑκατὸν ἔξι ἑκάστης τῶν τεσσάρων τάξεων.

3ον) Ἡ ἀρχὴ τῶν 9 ἀρχόντων, ἥτοι: ὁ ἀρχων, ὁ πολέμαρχος, ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἔξι θεσμοθέται. Τὴν μεγαλυτέραν πολιτικὴν ἔξουσίαν εἶχεν ὁ πρῶτος ἐκ τῶν ἀρχόντων τούτων. Καί, ἐπειδὴ ἡ ἔξουσία των διήρκει ἐν ἔτος, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχοντος ἐπωνυμάζετο τὸ ἔτος, καὶ ὁ ἀρχων αὐτὸς ὠνομάσθη διὰ τοῦτο ἀργότερον ἐπώνυμος ἀρχων.

4ον) Ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, ἥτοι τὸ μέρος ὅπου συνηθροίζετο ὁ λαὸς καὶ ἐλάμβανον ἀποφάσεις.

Οἱ πολῖται διηροῦντο εἰς τέσσαρας τάξεις. Αἱ τάξεις αὐταὶ ἡσαν :

α) Οἱ πεντακοσιομέδιμνοι, δηλαδὴ οἱ ἔχοντες ἐτήσιον εἰσόδημα τούλαχιστον πεντακοσίους μεδίμνους, πεντακόσια κιλὰ σίτου ἢ ἀνάλογον ποσὸν ξηρῶν ἢ ύγρῶν προϊόντων, οἴνου, ἐλαίου κλπ.

β) Οἱ τριακοσιομέδιμνοι, οἱ ἔχοντες δλιγοτέρους τῶν 500 καὶ περισσοτέρους τῶν 300 μεδίμνων ἀπὸ τὰ αὐτὰ προϊόντα.

γ) Οἱ ζευγίται, οἱ ἔχοντες δλιγωτέρους τῶν τριακοσίων καὶ περισσοτέρους τῶν διακοσίων μεδίμνων εἰσόδημα καὶ

δ) Οἱ θῆτες, οἱ ὅποιοι μικράν μόνον ἢ οὐδεμίαν περιουσίαν εἶχον.

“Ολαι αἱ ἀνωτέρω ἔξουσίαι καὶ ἡ διαίρεσις τῶν πολιτῶν εἰς 4 τάξεις ὑπῆρχον καὶ πρὸ τοῦ Σόλωνος. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἔως τότε τὰ πρόσωπα διὰ τὰς ἀρχὰς ἔξελεγον οἱ ἴδιοι οἱ πλούσιοι ἀπὸ τὴν τάξιν των καί, ὅπως ἦτο φυσικόν, αἱ ἀρχαὶ ἔχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν ἔξυπηρέτησιν τῶν ἴδικῶν των κυρίως συμφερόντων.

ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ

‘Η μεγάλη ὑπηρεσία τοῦ Σόλωνος εἶναι ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἐπέτυχε τὸ δύσκολον κατόρθωμα νὰ εὕρῃ τὴν μέσην ὁδού.

Χωρὶς νὰ καταργήσῃ τὰς κοινωνικὰς διακρίσεις, ἔδωκε τόσα δικαιώματα εἰς τὸν λαόν, ὃσα ἔχειριάζοντο διὰ νὰ ἐλέγχῃ καὶ συγκρατῇ τοὺς ἄρχοντάς του ἀπὸ παρεκτροπάς. ‘Ο ἴδιος λέγει εἰς ἓνα ποίημά του : « ἐστάθηκα εἰς τὸ μέσον τῶν διαμαχομένων περιβαλλόν ἀμφοτέρους μὲν ἰσχυρὰν ἀσπίδα ».»

“Ολαι αἱ τάξεις συμμετεῖχον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου καὶ εἴχον τώρα δικαίωμα νὰ ἐκλέγουν τοὺς ἄρχοντάς των. ‘Η τελευταία τάξις δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγεται εἰς τὰς ἀρχάς, ἀλλ’ ἦτο συγχρόνως ἀπήγλαγμένη ἀπὸ τοὺς φόρους καὶ τὰς στρατιωτικὰς ὑποχρεώσεις.

‘Η φορολογία ἀνῆκεν εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις. Καὶ πρῶτος ὁ Σόλων ἐπενόησε καὶ ἐφήρμοσε τὸ μέτρον τῆς ἀναλογικῆς φορολογίας. ‘Εκτὸς τούτου εἰς τὰς πλουσιωτέρας τάξεις ἀνετέθησαν ὡς τιμητικὰ ἀξιώματα μερικαὶ δαπανηραὶ δημόσιαι ὑπηρεσίαι, ὅπως ἡ συντήρησις πλοίου ἐν καιρῷ πολέμου καὶ ἡ ὀργάνωσις ἑορτῶν, αἱ ὅποιαι ἐλέγοντο λειτουργίαι.

Εἰς τὸν στρατὸν οἱ ζευγῖται ἐστρατεύοντο ὡς ὀπλῖται προμηθεύομενοι δι’ ἔξδων των τὸν βαρύν ὀπλισμόν, αἱ δὲ δύο ἀνώτεραι τάξεις ἔτρεφον ἵππον, διὰ νὰ στρατεύωνται ὡς ἵππεῖς. Αὐτὸς ἀπετέλει περισσότερον τιμητικὴν διάκρισιν καὶ δικαίωμα παρὰ ὑποχρέωσιν. Οἱ θῆτες μόνον ὡς ἐλαφρᾶς ὠπλισμένοι ἥδυναντο νὰ λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν.

Δὲν διεσώθησαν ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι τῆς νομοθεσίας τοῦ Σόλωνος· εἰς τὴν μνήμην ὅμως τῶν ἐπερχομένων γενεῶν διετηρήθη πάντοτε τὸ γεγονὸς ὅτι αὐτὸς μὲ τὴν νομοθεσίαν του ἔθεσε τὰ θεμέλια, διὰ νὰ σχηματισθῇ εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ καλυτέρα κοινωνία τῆς ἀρχαιότητος.

Τώρα δ Σόλων ἐτιμᾶτο ως γενναῖος στρατηγός, μέγας ποιητής καὶ σοφὸς νομοθέτης. Ἐθεωρήθη δ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς ἔπτα σοφούς. Ἡ φήμη του ἔφθασε καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος.

Ο ΣΟΛΩΝ ΚΑΙ Ο ΚΡΟΙΣΟΣ X

‘Ο Σόλων εἶναι ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους νομοθέτας τοῦ κόσμου. Ἔκαμε καλὸν εἰς τὴν πατρίδα του. Τὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἔργου του ἔφάνησαν ἀργότερον. Τὸ δονομά του ἔγινεν ἔνδοξον εἰς ὅλον τὸν τότε γνωστὸν κόσμον.

‘Αφοῦ ἔθεσε τοὺς νόμους, ὥρκισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴ τοὺς μεταβόλουν ἐπὶ δέκα ἔτη καὶ διδοῖς ἐταξίδευσεν εἰς διαφόρους χώρας. ‘Ο δρόμος τὸν ἔφερεν εἰς τὴν Ἰωνίαν καὶ ἀπ’ ἐκεῖ εἰς τὰς Σάρδεις, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Κροίσου. ‘Ο Κροῖσος ἦτο τότε εἰς τὴν μεγάλην δόξαν του. Ἐδέχθη μὲ πολλὰς τιμὰς τὸν Σόλωνα, τὸν ἐφιλοξένησεν εἰς τὸ ἀνάκτορόν του καὶ τοῦ ἔδειξε τοὺς θησαυρούς του.

— Ξένε Ἀθηναῖε, τοῦ εἴπε εἰς τὸ δεῖπνον, πολλὰ ἀκούω διὰ τὴν σοφίαν σου. Ἐταξίδευσες πολύ, διὰ νὰ ἴδης καὶ νὰ μάθης. Θέλω νὰ μοῦ εἴπης ποῖον νομίζεις εύτυχέστερον ἄνθρωπον εἰς τὸν κόσμον.

‘Ο Σόλων, χωρὶς νὰ πολυσκεφθῇ, ἀνέφερε μερικούς ἄνθρωπους τελείως ἀγνώστους εἰς τὸν Κροῖσον. Δὲν ἦσαν οὔτε βασιλεῖς οὔτε καν πλούσιοι. Ἀλλοι εἶχον ζήσει καλὰ καὶ εἶχον θυσιασθῆ διὰ τὴν πατρίδα των, ἄλλοι ἔδειξαν μεγάλην εὐλάβειαν εἰς τὴν μητέρα των καὶ ὁ Θεὸς ἔχαρισεν εἰς αὐτοὺς γλυκὺν θάνατον.

‘Ανέφερε πρῶτον τὸν συμπολίτην του Τέλλον. Αὐτὸς ἦτο τίμιος ἄνθρωπος καὶ ἀφῆκε καλοὺς υἱοὺς καὶ περιουσίαν ἀρκετήν, ὡστε νὰ μὴ στεροῦνται τίποτε. Ἀπέθανεν ἔνδοξον θάνατον, ἀφοῦ ἐπολέμησε γενναίως διὰ τὴν πατρίδα.

Αὐτὰ ἔφάνησαν περίεργα εἰς τὸν Κροῖσον. ‘Ηρχισε νὰ σκέπτεται ὅτι δ Σόλων ἦτο ἀπταίδευτος, διότι δὲν γνωρίζει νὰ μετρᾷ τὴν εύτυχίαν μὲ τὸ ποσὸν τῶν χρημάτων, καὶ ἡρώτησε, μᾶλλον εἰρωνικά, ὅποιον θεωρεῖ εύτυχισμένον μετὰ τὸν Τέλλον. ‘Ο Σόλων εἶπεν ὅτι ἔγνωρισε δύο ἀδελφούς, τὸν Κλέοβιν καὶ τὸν Βίωνα. Αὐτοὶ ἦσαν παιδιὰ τῆς Ἱερείας τῆς Ἡρας εἰς τὸ Ἀργος. Εἶχον μεγάλην ἀγάπην μεταξύ των καθὼς καὶ πρὸς τὴν μητέρα των. Εἰς μίαν πιανήγυριν τοῦ ναοῦ εἶχε συναθροισθῆ δ κόσμος καὶ ἐπερίμενε τὴν Ἱέρει αν.

‘Αλλὰ ἐκείνη δὲν ἐφαίνετο, διότι εἶχον ἀργήσει νὰ φέρουν ἀπὸ τὸν ἀγρὸν τὰ βόδια, τὰ ὅποια ἔσυρον τὴν ἄμαξάν της. Οἱ δύο νίοι τῆς ἐξεύχθησαν τότε εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ ἐφερον τὴν ἵέρειαν εἰς τὸν ναόν. ‘Ο λαός ἐζητωκραύγαζε καὶ ἐκαλοτύχιζε τὴν μητέρα, διότι εἶχε τόσον καλοὺς υἱούς. ‘Η μητέρα, εὐχαριστημένη, παρεκάλεσε τὴν θεάν νὰ τοὺς κάμῃ τὸ καλύτερον δῶρον. Οἱ δύο νέοι διεσκέδασαν, ἐφαγαν εἰς τὸ τραπέζι τῆς θυσίας, ἐτραγούδησαν, κατόπιν ἐκοιμήθησαν καὶ δὲν ἔξυπνησαν πλέον. ‘Η θεά τοὺς ἔχαρισε γλυκὺν θάνατον χωρὶς ἀσθένειαν καὶ πόνους ἐπάνω εἰς τὴν μεγάλην χαράν.

‘Ο Κροῖσος εἶπε τότε μὲ φανερὰν ἀγανάκτησιν :

— Τὴν ἴδικήν μου εύτυχίαν, τὰ πλούτη καὶ τὰ καλά μου θεωρεῖς ως τίποτε ;

‘Ο Σόλων ἀπήντησε :

— Όμιλεις διὰ τὰ ἀνθρώπινα, τὰ ὅποια μεταβάλλονται εἰς πᾶσαν στιγμήν. Μὴ καλοτυχίζης κανένα, προτοῦ ἴδῃς τὸ τέλος του. « Μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε ». Οἱ λόγοι αὗτοὶ δὲν ἥρεσαν εἰς τὸν Κροῖσον. “ Ήρχισε νὰ ἀμφιβάλῃ διὰ τὴν σοφίαν τοῦ Ἀθηναίου καὶ ἀφησεν αὐτὸν νὰ φύγῃ χωρὶς νὰ τοῦ δώσῃ δῶρα τῆς φιλοξενίας, ὅπως συνήθιζον τότε.

Δὲν ἥργησαν ὅμως νὰ ἀληθεύσουν οἱ λόγοι τοῦ Σόλωνος. ‘Ο Κροῖσος ἐνικήθη εἰς τὸν πόλεμον ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Περσίας Κύρον, ὁ ὅποιος ἐκυρίευσε τὴν πρωτεύουσάν του, συνέλαβε τὸν ἴδιον αἷχμάλωτον καὶ διέταξε νὰ τὸν καύσουν. ‘Ο Κροῖσος ἐπάνω εἰς τὴν πυρὰν ἐνεθυμήθη τοὺς λόγους τοῦ Σόλωνος καὶ ἀνεστέναξε :

— Σόλων, Σόλων, Σόλων !...

Λέγουν ότι ὁ Κύρος, ἀμα ἔμαθε τί ἐσήμαινον ἐκεῖνοι οἱ λόγοι, ἔφοβήθη καὶ διὰ τὴν ἴδικήν του τύχην, ἔχαρισε τὴν ζωὴν εἰς τὸν Κροῖσον καὶ τὸν ἔκαμε φίλον.

Ο ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΣ X

‘Η νομοθεσία τοῦ Σόλωνος εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ηύχαριστησεν οὔτε τοὺς εὐγενεῖς οὔτε τὸν λαόν. Αἱ ταραχαὶ ἐπανελήφθησαν, διότι ὁ Σόλων ἔλειπεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἐταξίδευεν εἰς ξένας χώρας. Μὲ αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν λέγεται ότι ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν αὐλὴν τοῦ Κροίσου.

Οἱ εὐγενεῖς, οἱ ὅποιοι εἶχον μεγάλα κτήματα εἰς τὴν πεδιάδα τῆς

ΑΤΤΙΚΗΣ καὶ ὡνομάζοντο πεδιακοί, ἵσαν δυσαρεστημένοι καὶ μὲ ἀρχηγὸν τὸν Λυκοῦργον ἐζήτουν τὴν κατάργησιν τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος καὶ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν δλιγαρχίαν.

Οἱ ἔμποροι, οἱ ναυτικοὶ καὶ οἱ ἐπαγγελματίαι τῆς πόλεως καὶ τῶν παραλίων, οἱ λεγόμενοι παράλιοι, ἐφρόντιζον διὰ τὰ συμφέροντα τῆς μέσης τάξεως καὶ τὴν διατήρησιν τῆς δημοκρατίας. Αρχη-

Αθηναῖος ιππεὺς

(Παράστασις ἐπὶ ἀγγείου τοῦ 500 π.Χ. περίπου).

Εὐγενῆς ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν ιππέων. Εξαιρετικὴ ἐμφάνισις
ἀναβάτου καὶ ιππου. Τέχνη προχωρημένη

γὸν εἶχον τὸν ἀριστοκράτην Μεγακλῆν ἀπὸ τὸν οἶκον τῶν Αλκμεωνιδῶν.

”Ηρχοντο ἔπειτα οἱ χωρὶς περιουσίαν κάτοικοι τῆς πόλεως καὶ δοι εἶχον μικρὰ καὶ ἄγονα κτήματα εἰς τὰ βουνὰ τῆς ΑΤΤΙΚΗΣ, οἱ δύνομαζόμενοι διάκριοι. Αύτοὶ ἥσαν οἱ περισσότεροι καὶ ἐζήτουν τὴν κατάργησιν τῶν προνομίων τῶν εὐγενῶν καὶ νέον μοίρασμα

(ἀναδασμὸν) τῆς γῆς. Καὶ αὐτῶν ἀρχηγὸς ἦτο ἕνας ἀριστοκράτης, δούλος στρατού.

Ο Πεισίστρατος ἦτο φιλόδοξος καὶ ἔξαιρετικὰ δραστήριος καὶ ἔξυπνος. Εἶχε διακριθῆ εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Μεγαρέων καὶ ἐγνώριζε τὴν τέχνην νὰ κερδίζῃ μὲ τὴν συμπεριφοράν του τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ. Εἰς μάτην ἐφώναζεν δούλων ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος νὰ γίνη τύραννος δούλων. Αὐτὸς κατώρθωσε νὰ τοῦ δοθῇ, μὲ ἀπόφασιν τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, μία μικρὰ φρουρὰ σωματοφυλάκων, διὰ νὰ μὴ κινδυνεύῃ ἡ ζωὴ του ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους. Μὲ τὴν φρουράν αὐτὴν κατέλαβε τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἔγινε τύραννος τῶν Ἀθηνῶν τὸ 560. Δύο χρόνους κατώρθωσεν νὰ τὸν ἐκδιώξουν οἱ ἀντίπαλοι, ἀλλὰ τελικῶς ἐπεκράτησεν πάλιν καὶ ἐκυβέρνησε τὰς Ἀθήνας ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα, μέχει τοῦ 527.

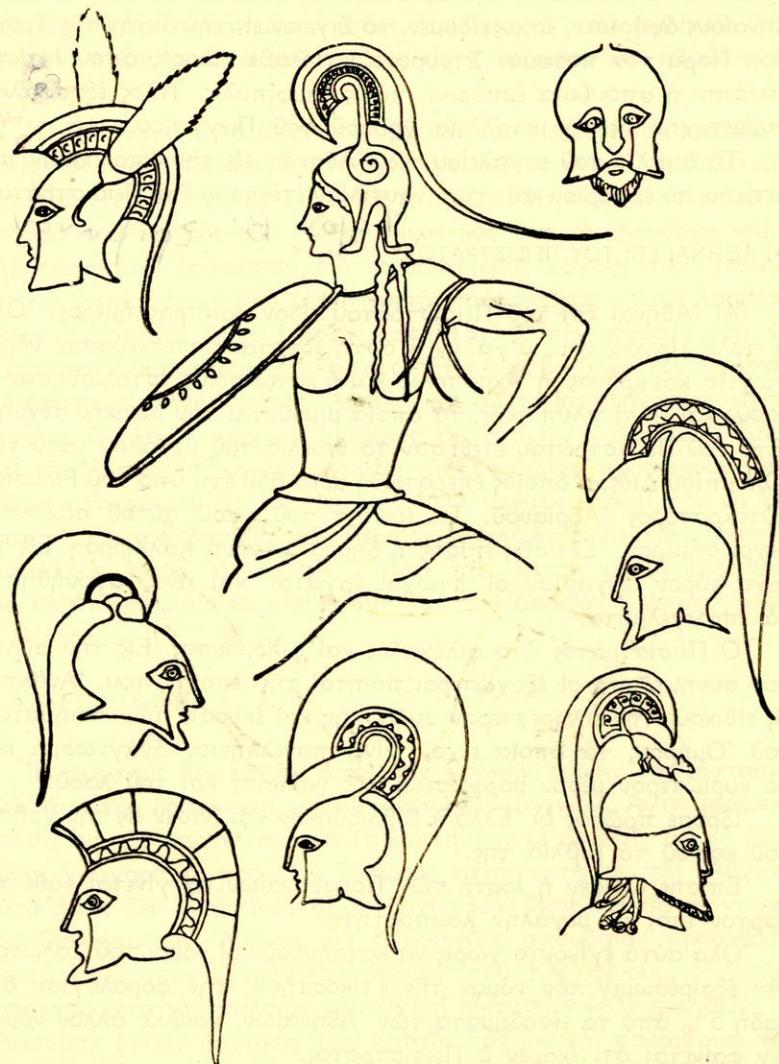
Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΥ

X

Μὲ τὴν διοίκησιν τοῦ Πεισίστρατου δὲν συνέβησαν οὔτε ὅσα ἐφοβοῦντο οἱ ἀντίπαλοί του, οὔτε ὅσα ἥλπιζον οἱ ὑποστηρικταί του. Πρὸς τοὺς ἔχθρούς του δὲν ἐφάνη σκληρὸς καὶ ἐκδικητικός. Ἐξώρισε μόνον τὴν ἴσχυραν οἰκογένειαν τῶν Ἀλκμεωνιδῶν καὶ ὀλίγους ἄλλους, ἀπὸ τοὺς δόποιούς ἐφοβεῖτο ἀνατροπήν. Ἀλλὰ καὶ δὲν παρεσύρθη χάριν τοῦ λαοῦ, ὁ δόποιος τὸν ὑπεστήριζεν, εἰς παραχωρήσεις, αἱ δόποιαι θὰ ἀνεκούφιζον προσωρινῶς τοὺς πτωχούς, ἀλλὰ θὰ κατέστρεφον τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας. Δεν ἐμοίρασε τὰ κτήματα τῶν πλουσίων εἰς τοὺς πτωχούς· ἔδωσεν ὅμως εἰς αὐτοὺς σπόρους καὶ ζῷα καὶ δάνεια, διὰ νὰ καλλιεργηθῇ ὅλη ἡ γῆ. Αὐτὸς ἦτο ὡφέλιμον εἰς τοὺς πτωχούς, κέρδος δὲ διὰ τὸ κράτος, τὸ δόποιον εἰσέπραττε φόρον ἀπὸ τὰ προϊόντα· ἦτο ἀκόμη καὶ διὰ τὸν ἴδιον χρήσιμον, διότι οὐδεὶς εἶχε καιρὸν νὰ περιφέρεται ἀνευ ἐργασίας εἰς τὴν ἀγοράν καὶ νὰ συζητῇ δι’ ἀνατροπάς καὶ ἐπαναστάσεις.

Ο Πεισίστρατος ἐφρόντισε καὶ διὰ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ διὰ τὴν ἔξασφάλισιν αὐτῶν ἥλθεν εἰς συνενόήσιν μὲ ἄλλους ἡγεμόνας καὶ κατέλαβεν ἐπικαίρους λιμένας καὶ ἐμπορικὰς θέσεις.

Οὕτω συνεδέθη διὰ φιλίας μὲ τὸν τύραννον τῆς Νάξου Λύγδαμιν καὶ μὲ τὸν ἴσχυρὸν τύραννον τῆς Σάμου Πολυκράτην. Ἐβοήθησε τὸν Μιλτιάδην, θεῖον τοῦ κατόπιν ἐνδόξου νικητοῦ τῆς μάχης τοῦ Μα-

Περικεφαλαιαί (6ος αιών)

ραθῶνος, νὰ καταλάβῃ τὴν Θρακικὴν Χερσόνησον. Ἀπὸ τοὺς Μυτιληναῖους ἀφήρεσεν, ὅπως εἴδομεν, τὸ Σίγειον εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Τρωάδος. Παρὰ τὸν ποταμὸν Στρυμόνα κατέλαβε χῶρον, ὅπου ἐκτίσθη κατόπιν ἡ σπουδαία ἐμπορικὴ πόλις Ἀμφίπολις. Τέλος ἔξησφάλισε συμμετοχὴν εἰς τὰ μεταλλεῖα χρυσοῦ τοῦ Παγγαίου.

Τὰ θεμέλια τοῦ μεγαλείου τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὴν ἀποικιακὴν πολιτικὴν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν ἐτέθησαν ἐπὶ Πεισιστράτου.

Τέλος Β' Σεριμών

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΥ

Αἱ Ἀθῆναι ἐπὶ τοῦ Πεισιστράτου εἶδον λαμπρὰς ἡμέρας. "Ολὴ ἡ πόλις εἰργάσῃ μὲ μεγάλην διστητικήν. Κατεσκεύασαν ὑδραγωγεῖα καὶ κρήνας· ἡ Ἀκρόπολις καὶ ἡ κάτω πόλις ἐστολίσθησαν μὲ ναούς καὶ ἔργα γλυπτικῆς, τὰ ὁποῖα μιμοῦνται τὴν Ἱωνικὴν τέχνην. Ἐπὶ τοῦ Πεισιστράτου ἐτέθησαν τὰ θεμέλια τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Ὄλυμπίου Διός, ὃ ὁποῖος ἐπερατώθη μετὰ 650 ἔτη ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Τὰ ἔρεπτια τοῦ ναοῦ αὐτοῦ σφόδρανται μέχρι σήμερον. Ἐκτίσθη ἐπίσης ἡ δημοσία κρήνη Καλλιρρόη. Εἰς τὰ ἔργα εὗρον ἐργασίαν οἱ πτωχοὶ ἐργάται καὶ ἀνεζωγονήθησαν τὰ ἐπαγγέλματα.

"Ο Πεισιστρατος ἦτο φιλόκαλος καὶ φιλόμουσος. Εἰς τὴν αὐλήν του συνητῶντο οἱ ἔξοχώτεροι ποιηταὶ τῆς ἐποχῆς του. Ἀνέθεσεν εἰς εἰδικούς τὴν πληρεστέραν συλλογὴν καὶ ἔκδοσιν τῶν ποιημάτων τοῦ Ὁμήρου, τὰ ὁποῖα εἶχαν γίνει πανελλήνιον ἀνάγγωσμα καὶ τὸ κυριώτερον μέσον μορφώσεως τῆς νεολαίας καὶ τοῦ λαοῦ.

"Ιδρυσε πρῶτος ἐν Ἑλλάδι βιβλιοθήκην καὶ ἔθεσεν εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ κοινοῦ τὰ βιβλία της.

"Ἐπίσης ὥρισεν ἡ ἑορτὴ τῶν Παναθηναίων νὰ γίνεται κάθε τέταρτον ἔτος μὲ μεγάλην λαμπρότητα.

"Ολα αὐτὰ ἔγινοντο χωρὶς νὰ καταλυθοῦν οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος. "Αν ἔξαιρέσωμεν τὸν νόμον τῆς «εἰκοστῆς», τὴν φορολογίαν δηλαδὴ 5% ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν Ἀθηναίων, κανένα ἄλλον νόμον δὲν φαίνεται ὅτι ἔκαμεν ὁ Πεισιστρατος.

ΟΙ ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΙΔΑΙ

"Ο λαὸς τῶν Ἀθηνῶν διετήρησεν ἀγαθὴν ἀνάμνησιν τῆς ἐποχῆς

τοῦ Πεισιστράτου καὶ τὴν ὡνόμαζεν « ὁ ἐπὶ Κρόνου βίος », ἐθεώρει δηλαδὴ αὐτὴν εὐλογημένην ὅπως τὴν ἐποχὴν τοῦ παλαιοῦ θεοῦ Κρόνου, ἡ ὁποία κατὰ τοὺς μύθους εἶχεν ἀφθονίαν καὶ πλούσια τὰ ἄγαθά.

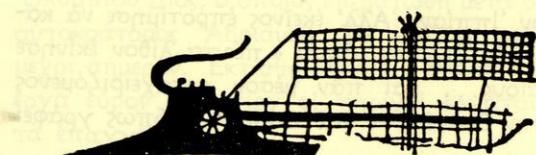
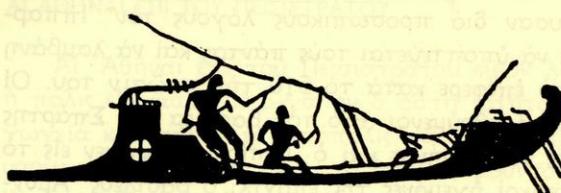
Ο Πεισίστρατος ἀπέθανε τὸ 527 καὶ τὸν διεδέχθησαν ὅμαλῶς οἱ τρεῖς υἱοί του, ὁ Ἰππίας, ὁ Ἰππαρχος καὶ ὁ Θεσσαλός. Τὴν πολιτικὴν ἔξουσίαν εἶχεν ὁ Ἰππίας, ὁ ὁποῖος τὰ πρῶτα ἔτη ἐκυβέρνησε κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρός του. “Οταν ὅμως δύο νέοι—ὁ Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων—ἐφόνευσαν διὰ προσωπικοὺς λόγους τὸν Ἰππαρχον, ὁ Ἰππίας ἥρχισε νὰ ὑποπτεύεται τοὺς πάντας καὶ νὰ λαμβάνῃ μέτρα τυραννικά. Αὐτὸ ἐπέφερε κατὰ τὸ 510 τὴν πτῶσιν του. Οἱ ἔξοριστοι Ἀλκμεωνίδαι, βοηθούμενοι ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Κλεομένην, εἰσῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὁ Ἰππίας κατέφυγεν εἰς τὸ Σίγειον. Οἱ ἀπολυταρχικοὶ ἡγεμόνες τῆς ἐποχῆς, ὁ βασιλεὺς Ἀμύντας τῆς Μακεδονίας καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς Θεσσαλίας, προσέφερον προθύμως καταφύγιον εἰς τὸν Ἰππίαν. Ἄλλ’ ἐκεῖνος ἐπροτίμησε νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας, ὅπου « πάντα λίθον ἐκίνησε διαβάλλων τοὺς Ἀθηναίους... καὶ πᾶν μέσον μεταχειριζόμενος διὰ νὰ ὑποπέσωσιν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Δαρείου », ὅπως γράφει ὁ Ἡρόδοτος (E’, 96).

Ο ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ

Η τυραννίς δὲν ἔπεσεν ἀπὸ μίαν γενικὴν λαϊκὴν ἐπανάστασιν, ἀλλ’ ἀπὸ τὴν δρᾶσιν καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν εὐγενῶν. Αὐτὸ ἐφαίνετο ὅτι θά ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἐπικρατήσουν οἱ εὐγενεῖς καὶ νὰ ἐπανέλθῃ γρήγορα ἡ πρὸ τοῦ Σόλωνος κατάστασις εἰς τὰς Ἀθήνας. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἔγινε, διότι δὲν ὑπῆρχε πλέον θέσις διὰ τὴν δλιγαρχικὴν διοίκησιν εἰς Ἀθήνας. Ο δῆμος εὗρε σπουδαῖον προστάτην εἰς τὸ πρόσωπον ἐξαιρετικοῦ ἀνδρός, τοῦ Κλεισθένους, ὁ ὁποῖος κατήγετο ἀπὸ τὸν παλαιὸν καὶ εὐγενῆ οἰκον τῶν Ἀλκμεωνιδῶν. Ο Κλεισθένης ἔγινεν ἀρχηγὸς τῶν λαϊκῶν τάξεων καὶ παραμέρισε τὸν ἀρχηγὸν τῶν εὐγενῶν Ἰσαγόραν. Ἀμέσως ἐφρόντισε νὰ λάβῃ μέτρα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ μὲ βάσιν τὸ πολίτευμα τοῦ Σόλωνος, εἰς τὸ δριποῖον ἐπέφερεν ἀξιολόγους μεταρρυθμίσεις.

Οι Ἀθηναῖοι διηγοῦντο εἰς 4 φυλάς, εἰς τὰς ὁποίας δὲν περιε-

λαμβάνοντο οἱ πολὺ πτωχοὶ καὶ οἱ ἐγκατεστημένοι εἰς τὰς Ἀθήνας ξένοι. Ἡ διαιρεσίς αὐτὴ ἐλάμβανεν ὑπ' ὅψιν τὴν καταγωγήν, τὸ γενος κάθε πολίτου καὶ ἥτο διὰ τοῦτο εὔνοϊκὴ διὰ τούς εὐγενεῖς. Οἱ Κλεισθένης κατήργησε τὰς 4 αὐτὰς φυλὰς καὶ τὰς ὑποδιαιρέσεις τῶν, ἀντ' αὐτῶν δὲ διήρεσεν ὅλην τὴν χώραν τῆς Ἀττικῆς εἰς 100 δῆμους. Κάθε δέκα δῆμοι ἀπετέλουν μίαν φυλήν. "Ετοι αἱ φυλαὶ ἔγιναν δέκα. Εἰς κάθε φυλὴν ἐφρόντισε νὰ περιλαμβάνωνται παράλιοι καὶ πεδιακοὶ καὶ διάκριοι, δηλαδὴ κάτοικοι ἀπὸ ὅλας τὰς τάξεις τῆς

Παλαιότερα Ἀθηναϊκὰ πλοῖα

Παράστασις ἐπὶ ἀγγείου τοῦ Διπύλου — Ἀθῆναι.
(Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον).

Τὰ εἰκονιζόμενα μᾶς δίδουν ίδεαν διὰ τὰ πολεμικὰ πλοῖα μετά τὴν Δωρικὴν μετανάστευσιν. Εἶναι πλοῖα ἐλαφρὰ μὲν ἐμβολον εἰς τὴν πρῷραν καὶ μὲν πρύμνην πολὺ ὑψηλήν.

ριωτέρας πολιτικὰς καὶ δικαστικὰς ἔξουσίας. "Ετοι ἡ δύναμις περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ λαοῦ.

Διὰ νὰ μὴ παραμερίζωνται οἱ πτωχοί, ἡ ἐκλογὴ ἐγίνετο διὰ κλήρου. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἐμποδίζωνται οἱ πτωχοὶ νὰ ἐκτελέσουν τὰ καθήκοντά των ὡς βουλευταί, ἔτρωγον εἰς τὸ πρυτανεῖον, ὅσοι ἦσαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν. Ἐπειδὴ οἱ πεντακόσιοι βουλευταὶ δέν ἦτο δυνατὸν νὰ κυβερνοῦν ὅλοι μαζί, τὸ ἔτος διηρείτο ἀναλόγως τῶν δέκα φυλῶν εἰς δέκα μέρη ἀπὸ 36 ἡμέρας. Οἱ 50 βουλευταὶ ἐκάστης φυλῆς ἔμενον καὶ ἐτρέφοντο 36 ἡμέρας εἰς τὸ βουλευτήριον, τὸ λεγό-

Κοινωνίας. Αὐτὸ ἐ-
ξηφάνιζε τὰς κοινω-
νικὰς διακρίσεις καὶ
συνήνων πολίτας
ὅλων τῶν τάξεων
εἰς κοινὴν προσπά-
θειαν διὰ τὴν πρόο-
δον καὶ τὴν εὐημε-
ρία τῆς φυλῆς.

Κάθε φυλὴ ἔξε-
λεγε πενήντα βου-
λευτάς, ἡ δὲ βου-
λὴ περιελάμβανεν
οὕτω πεντακόσιους
βουλευτὰς ἀντὶ τε-
τρακοσίων. Ἡ βου-
λὴ καὶ ἡ ἐκκλησία
τοῦ δήμου εἶχον εἰς
χεῖράς των τὰς κυ-

μενον πρυτανεῖον. Οἱ πεντήκοντα αὐτοὶ βουλευταὶ ἐλέγοντο πρυτάνεις καὶ ἡ φυλὴ τῶν πρυτανεύοντος οὐ σα.

Στρατηγοὶ ἐξελέγοντο εἰς ἑξ ἑκάστης φυλῆς.

Ο ΕΞΟΣΤΡΑΚΙΣΜΟΣ

‘Ο Κλεισθένης καὶ οἱ δημοκρατικοὶ ἥσαν ἀνήσυχοι ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Πεισιστράτου, ὃ δποῖος ἐπολιτεύθη πρῶτον ὡς δημοκράτης καὶ μόλις ἀπέκτησε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ ἔγινε τύραννος. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐλαφεῖ ἔνα τελευταῖον μέτρον διὰ τὴν ἔξασφάλισιν τῆς δημοκρατίας εἰς τὸ μέλλον.

“Ωρισε δηλαδὴ νὰ καλῆται κάθε ἄνοιξιν ὁ λαὸς καὶ νὰ ἐρωτᾶται, ἀν νομίζῃ ὅτι κάποιος ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς ἔχει τόσην δύναμιν, ὥστε νὰ ἀνατρέψῃ τὸ καθεστώς. “Ἄν κατὰ τὴν συνέλευσιν αὐτὴν ὑπεδεικνύετο ἐν ᾧ περισσότερα πρόσωπα, συνήρχετο ἐκ νέου ὁ λαὸς τὸν Ἀπρίλιον καὶ ἔγραφεν ἔκαστος ἐπάνω εἰς τεμάχιον κεράμου, ποὺ ἐλέγετο « ὄστρακον », τὸ ὄνομα τοῦ πολιτικοῦ, τὸν δποῖον ἐνόμιζεν ἐπικίνδυνον. “Οποιος πολιτικὸς ἐλάμβανε περισσότερα ὄστρακα ἔξωρίζετο διὰ δέκα ἔτη. Αὐτὸν ἐλέγετο ἔξοστρακισμός.

‘Ο Κλεισθένης θεωρεῖται ὁ κύριος ἰδρυτὴς τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας.

Μεταβολὴ τόσον ριζικὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ χωρὶς ἀντίστασιν. Οἱ ἀδιάλλακτοι ἀριστοκρατικοὶ ἐξήτησαν τὴν ἐπέμβασιν τῆς Σπάρτης καὶ ὁ βασιλεὺς Κλεομένης εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀττικὴν μὲ στρατὸν καὶ ἔξεδίωξε τὸν Κλεισθένην καὶ τοὺς Ἀλκμεωνίδας. ‘Αλλ’ ὁ λαὸς ἔξηγέρθη, διὰ νὰ προστατεύσῃ τὰς ἐλευθερίας του, ὑπεχρέωσε τὸν Κλεομένην νὰ ἔγκαταλείψῃ τὴν χώραν καὶ ἀργότερον οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν τοὺς συμμάχους τῶν Σπιαρτιατῶν Βοιωτούς καὶ Χαλκιδεῖς.

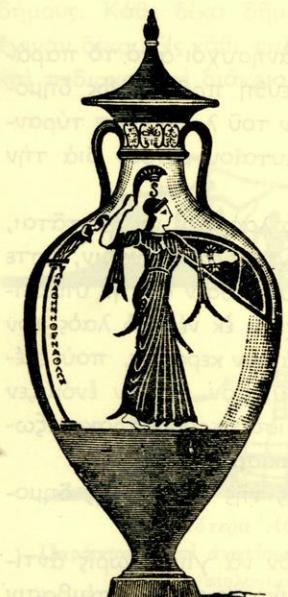
ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἔδωσαν αἰγλην εἰς τὴν νεαρὰν δημοκρατίαν καὶ ἀνύψωσαν τὸ φρόνημα τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀγαποῦν τώρα περισσότερον τὴν πατρίδα των, διότι εἶναι πολῖται ἐλευθέρας πολιτείας καὶ ἔχουν ἵσα δικαιώματα. ‘Αλλ’ ἡ ἔθνικὴ ὑπε-

ρηφάνεια δὲν τοὺς ἔκαμεν ἀποκλειστικούς, ὅπως τοὺς Σπαρτιάτας. Ἀντιθέτως προτοῦ γίνουν διδάσκαλοι τῆς Ἑλλάδος, ἔλαβον μαθήματα ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἐλληνας, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀναπτυχθῆ ἐνώριτερον.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἔμαθαν πολλὰ ἀπὸ τοὺς Ἰωνας. Ἀπὸ τὴν Ἰωνίαν ἥλθον τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἰωνεῖς τεχνῆται ἐδίδαξαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐπεξεργάζωνται τὰ μάρμαρα. Ἐπίστης οἱ ἀγγειοπλάσται τῶν Ἀθηνῶν ἔμαθαν πολλὰ ἀπὸ τοὺς Ἰωνας. Ἰδίως ἐπὶ Πειστράτου αἱ Ἀθῆναι παρουσιάζουν ὅψιν Ἰωνικῆς πόλεως.

Μετὰ τὴν φυγὴν τῶν τυράννων ἀρχίζει ἡ δωρικὴ ἐπίδρασις. Ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἡ Ἰωνία ἔχανε τὴν ἀνεξαρτησίαν της, ἐνῷ ἡ Σπάρτη εἶχε γίνει ἡ πρώτη στρατιωτικὴ δύναμις. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τότε ἔρχονται εἰς στενωτέραν ἐπαφὴν μὲ τὸν δωρικὸν κόσμον. Ὁ βοσχὺς δωρικὸς χιτών ἀντικαθιστᾷ τὸν ποδήρη Ἰωνικόν, οἱ ἄνδρες ἀφήνουν τὰ κοσμήματα, τὰ δόποια ἐφόρουν κατὰ τὴν Ἰωνικὴν συνήθειαν, καὶ ὁ βίος γίνεται σοβαρώτερος. Γλύπται τῆς Αἰγίνης καὶ τῆς Σικυῶνος ἐργάζονται εἰς Ἀθήνας.

Ἀθηναϊκὸς ἀμφορεὺς
τῶν Παναθηναίων

Ἄπὸ τὸν συνδυασμὸν τοῦ Ἰωνικοῦ καὶ τοῦ Δωρικοῦ θὰ διαλάμψῃ τὸ Ἀττικὸν πνεῦμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Η ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΑ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΩΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΑ

“Ολην τὴν ὡραιότητα τῆς ψυχῆς τῶν Ἑλλήνων βλέπομεν εἰς τὴν θρησκείαν των. Οἱ θεοὶ των παρουσιάζουν ἀπαράμιλλον καλλιτεχνικήν τελειότητα.

Φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ “Ἑλληνες εἰς παλαιοτέρους καιρούς εἶχον ἀπλουστέραν καὶ λαϊκωτέραν θρησκείαν, κληρονομημένην πιθανῶς ἀπὸ τοὺς παλαιιτέρους κατοίκους, ἀπὸ τοὺς Αἴγαίους καὶ τοὺς Κρῆτας.” Ισως ἐλάτρευον λίθους καὶ ζῷα, ὅπως πολλοὶ πρωτόγονοι λαοί, καὶ ἔδιδον μεγάλην πίστιν εἰς τὴν μαγείαν. Ἐπίσης γνωρίζομεν ὅτι εἰς πολλὰ μέρη ἐλάτρευσαν δύο μεγάλας θεότητας, ἐπιβαλλομένας μὲ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἴσχυν, τὴν Γῆν καὶ τὸν Οὐρανόν.

Ἄργότερον ἡλλαξαν θρησκείαν. Τὴν ἀλλαγὴν αὐτὴν τὴν ἐφαντάσθησαν οἱ ἀρχαῖοι ὡς πάλην μεταξὺ τῶν θεῶν. Ο Ζεὺς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν νέων θεῶν συντρίβει: τοὺς παλαιοὺς τερατομόρφους θεούς, τοὺς Τιτᾶνας καὶ τοὺς Γίγαντας, καὶ κατακρημνίζει αὐτούς εἰς τὰ Τάρταρα. Ἀπὸ τότε βασιλεύουν οἱ νέοι, οἱ ἀνθρωπόμορφοι Ἑλληνικοὶ θεοί.

Η θρησκεία τῶν Ἑλλήνων εἶναι κυρίως λατρεία τῆς φύσεως. Προσωποποιοῦν τὰς φυσικὰς δυνάμεις καὶ τὰ φυσικὰ φαινόμενα, τὸν ἥλιον, τὸν ὀκεανόν, τοὺς ποταμούς, τὰς πηγάς, τὴν βροντήν, τὴν τρικυμίαν, τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς βροχάς. Φαντάζονται ὅτι αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ ἀόρατα καὶ μυστηριώδη ὄντα, τὰ ὅποια ὁμοίαζουν μὲ ἀνθρώπους. Η θρησκεία τῶν Ἑλλήνων λοιπὸν εἶναι φυσιολατρεία καὶ ἀνθρώπους. Ἀργότερον οἱ θεοὶ γίνονται προσωποποίησις ἡ θικῶν δυνάμεων. Ο Ζεύς, διθέδος τοῦ αἰθέρος ἀρχικῶς, προσωποποιεῖ τὴν φρόνησιν, τὴν πα-

τρικήν φιλοστοργίαν καὶ μακροθυμίαν· ἡ Ἐθνᾶ, προσωποποίησις τῆς θυέλλης κατ' ἀρχάς, γίνεται θεὰ τῆς σοφίας· δὲ Ἐπόλλα ων, δὲ θεὸς τοῦ ἥλιου, γίνεται θεὸς τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ποιήσεως.

Τέλος οἱ "Ἐλληνες ἐλάτρευσαν τοὺς νεκροὺς καὶ πολλοὶ ἔνδοξοι νεκροὶ τῶν προϊστορικῶν χρόνων ἐτιμήθησαν ἴδιαιτέρως ὡς ἥρωες καὶ ἡμίθεοι.

ΟΙ ΘΕΟΙ

Οἱ "Ἐλληνες ἐλάτρευσαν πολλοὺς θεούς. Περὶ τῆς γεννήσεως, τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς ζωῆς τῶν θεῶν διηγήθησαν διαφόρους μύθους, εἰς τοὺς ὅποίους τὸ εὐκίνητον πνεῦμα καὶ ἡ καλαισθησία τοῦ Ἐλληνικοῦ λαοῦ ἔδωσαν ἀσύγκριτον καλλιτεχνικήν μορφήν. Ἡ Ἐλληνικὴ μυθολογία εἶναι ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας διηγήσεις, τὰς ὅποιας ἔφαντάσθησαν οἱ ἄνθρωποι. Οἱ ποιηταί, οἱ γλύπται καὶ οἱ ζωγράφοι ἔλαβον ὑποθέσεις ἀπὸ τὴν μυθολογίαν.

Οἱ θεοὶ τῶν Ἐλλήνων, ὅπως τοὺς ἔφαντάσθησαν, εἶναι ὁραῖοι καὶ ἀξιαγάπητοι. Ὄμοιάζουν μὲν ἀνθρώπους καὶ ζοῦν ὅπως οἱ ἄνθρωποι· ἀλλ' ὅμως εἶναι μεγαλύτεροι, δυνατώτεροι, ὡραιότεροι καὶ ἡ ζωή των δὲν ἔχει ἀσθενείας καὶ λύπται. Οἱ θεοὶ δὲν γηράσκουν, ζοῦν μακάριοι, τρώγουν τὴν ἀμβροσίαν καὶ πίνουν τὸ νέκταρ καὶ μαγεύονται πρὸ πάντων ἀπὸ τὴν μουσικήν. Εἶναι ὅλοι χαριτωμένοι καὶ λευκοί. Δυσαρεστοῦνται, θυμάνουν καὶ ἤμπορούν νὰ κάμουν κακὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' εὔκολα ἀλλάζουν γνώμην καὶ ἔξευμενίζονται μὲν θυσίας καὶ προσευχάς.

Ἐπειδὴ τὴν μορφὴν τῶν θεῶν, τοὺς μύθους των καὶ τὸν τύπον τῆς λατρείας των ὥρισεν εἰς τὰ ποιήματά του ὁ "Ομηρος καὶ αὐτὰ ἔχρησίμευσαν εἰς τοὺς μετέπειτα "Ἐλληνας ὡς πρότυπον, τὰ ὀνόμασαν Ὁμηρικὴν θρησκείαν.

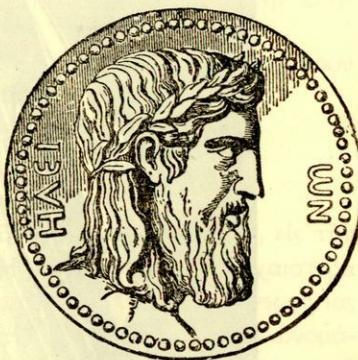
ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

"Ἀπὸ τοὺς θεούς ἄλλοι ζοῦν εἰς τὸν οὐρανόν, ἄλλοι εἰς τὴν γῆν, ἄλλοι εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἄλλοι εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς.

Οἱ μεγαλύτεροι Ἐλληνικοὶ θεοὶ εἶναι προσωποποίησις τῶν οὐ-

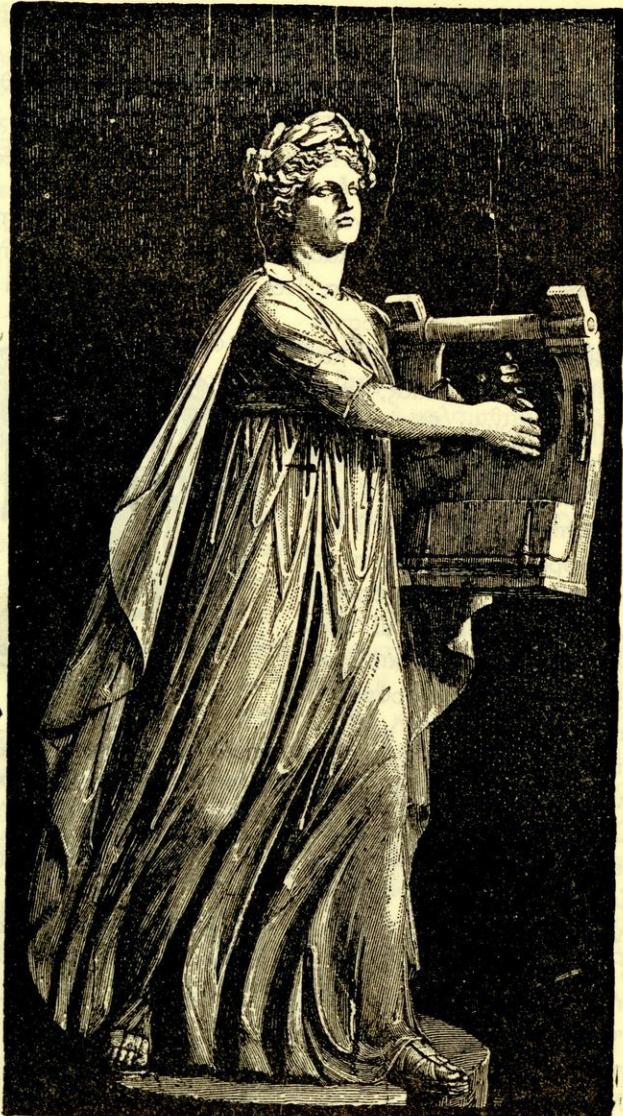
ρανίων φαινομένων καὶ δι’ αὐτὸν κατοικοῦν εἰς τὸν οὐρανὸν ἢ εἰς τὸν ”Ολυμπον, τὸ θαυμασιώτερον ἀπὸ τὰ ἐλληνικὰ βουνά.

‘Ο Ζεύς, δι πατήρ καὶ βασιλεὺς τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἔξουσιάζει τὸν οὐρανόν, μαζεύει τὰ σύννεφα καὶ στέλλει τὴν βροχήν. ‘Ο ἀδελφός του Ποσειδῶν ἔξουσιάζει τὴν θάλασσαν. Εἶναι μεγαλοπρεπής ὅπως ὁ Ζεύς, ἀλλ’ ἔχει ἔκφρασιν αὐστηροτέραν. Τὰ μαλλιά του εἶναι ἀτακτα καὶ τὰ γένεια του πυκνά. Κρατεῖ τὴν τρίαιναν, μὲ τὴν ὅποιαν ταράσσει τὴν θάλασσαν, ὡστε νὰ προκαλῇ τὴν τρικυμίαν καὶ τοὺς σεισμούς. ‘Η Ἡρα εἶναι σύζυγος τοῦ Διός καὶ θεὰ τοῦ γάμου. ‘Η Ἔστι αἱ εἶναι προστάτις τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς καὶ λατρεύεται εἰς ὅλας τὰς οἰκίας, ὅπου ἔχει ἴδιαίτερον βωμόν. Εἰς τὸν ”Ολυμπον ἐπίσης ζῆ δι ωραιότερος ἀπὸ τοὺς θεούς, δι ’Απόλλωνα. Εἶναι κάτασπρος, ὑψηλὸς καὶ δυνατός καὶ γύρω εἰς τὴν ὥραίν κεφαλήν του εἶναι χυμένον χαριτωμένον φῶς. Στεφανωμένος μὲ κλάδον δάφνης παίζει τὴν κιθάραν, ἐνῷ τραγουδοῦν αἱ ἐννέα οὐράνιαι κόραι, αἱ Μούσαι. ‘Η μουσικὴ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὸ ἄσμα τῶν Μουσῶν χύνει φαιδρότητα καὶ λεπτήν συγκίνησιν εἰς τὸν ”Ολυμπον, φθάνει ἕως τὴν γῆν καὶ ἡσυχάζει τὸν πόνον καὶ τὰς θλίψεις τῶν ἀνθρώπων. ‘Η Ἄρτεμις, δι ἀδελφή τοῦ Ἀπόλλωνος, εἶναι σεμνὴ καὶ εὐγενής κόρη, γεμάτη ζωὴν καὶ εὐκίνησίαν καὶ ἀγαπᾶ τὰ δάση καὶ τὸ κυνήγιον. ‘Ο ”Ολυμπος ἔχει καὶ τὸν ταχυδρόμον του. Εἶναι δι ’Ερμῆς. Εὐκίνητος καὶ ζωηρός, φορεῖ πτερωτὰ πέδιλα, μὲ τὰ ὅποια πιετᾶ ἐπάνω ἀπὸ τὰ βουνά καὶ τὰς θαλάσσας. Εἶναι καὶ αὐτός, ὅπως καὶ δι ’Ἀπόλλων καὶ δι ”Ἄρτεμις, νίός του Διός, ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλην μητέρα. ‘Αναμειγνύεται εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀλλ’ ἔχει σχέσιν καὶ μὲ τοὺς νεκρούς. ‘Ο ”Ἐρμῆς εἶναι ψυχοπομπός θεός. ‘Η Ἄθηνα εἶναι θεὰ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἐργασίας. Αὔτὴ προστατεύει τὰς Ἀθήνας καὶ κάμνει

‘Ο Ζεύς

‘Επὶ νομίσματος τῶν Ἡλείων, ὅπως ἦτο εἰς τὸ δυνομαστὸν ἄγαλμα, τὸ ὅποιον κατεσκεύασεν ὁ μέγας γλύπτης τοῦ διού αἰώνος Φειδίας διὰ τὸν ναὸν τῆς ”Ολυμπίας

‘Απόλλων δ κιθαιρωδὸς πολὺν ποίει γῆμαζ’ Ο;
Ρώμη (Βατικανόν).

τοὺς Ἀθηναίους εύφυεῖς καὶ δραστηρίους. Ἐκεῖ εἰς τὸν Ὀλυμπὸν ζῆ ἐπίσης καὶ ὁ θεὸς τοῦ πολέμου Ἀρης, νέος μὲ γιγάντειον σῶμα, πάνοπλος καὶ ἀγριωπός. Οἱ θεοὶ τὸν μισοῦν, διότι τοῦ ἀρέσουν αἱ φιλονικίαι. Ἡ Ἀρεός διτη εἶναι θεὰ τῆς γυναικείας καλλονῆς καὶ ἐλέγετο ὅτι ἐγενήθη ἀπὸ τὸν ἀφρὸν τῆς θαλάσσης. Εἶναι ἀπαράμιλλον τὸ κάλλος της. Οἱ Ἡφαίστος, εἶναι ὁ τεχνίτης τοῦ Ὀλύμπου καὶ αὐτὸς κατεσκεύασεν ὠραῖα ἀνάκτορα δι' ὅλους τοὺς θεούς. Εἶναι χωλός καὶ ἐργάζεται σκονισμένος καὶ καπνισμένος εἰς τὰ ὑποχθόνια ἐργαστήριά του, ὅπου κατασκευάζει τοὺς κεραυνούς τοῦ Διός. Εἰς τὸν Ὀλυμπὸν ἐπίσης ἐτοποθέτησαν οἱ Ἑλληνες τὴν Δῆμητρα, τὴν μεγάλην θεὰν τῆς γῆς.

Αὔτοὶ εἶναι οἱ δώδεκα Ὀλύμπιοι θεοί, τοὺς ὅποιους λατρεύουν οἱ Ἑλληνες ἴδιαιτέρως.

ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ἐκτὸς τῶν Ὀλυμπίων ὑπῆρχε πλῆθος θεῶν εἰς τὴν γῆν, εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὸν κάτω κόσμον. Ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἀρχαιοτέρα ἀπὸ τὰς θεότητας τῆς γῆς ἦτο ἡ Δημήτρη, ἡ θεὰ τῆς γεωργίας καὶ ἡ κόρη της Περσεφόνη, ἡ θεὰ τῆς ἀνθήσεως, ἡ ὄποια ὠνομάζετο καὶ Κόρη. Ἡ Δημήτηρ εἶναι ἀπαρηγόρητος, διότι ὁ Θεὸς τοῦ Ἀδου Πλούτωνος ἥρπασε τὴν θυγατέρα της καὶ τὴν εἶχε σύζυγον εἰς τὰ ὑπόγεια βασίλειά του. Ἐμεσολάβησεν ὁ Ζεὺς καὶ ἔγινε συμφωνία νὰ ἀναβαίνῃ τὴν ἄνοιξιν εἰς τὴν γῆν, νὰ μένῃ ἐξ μῆνας, καὶ τὸν χειμῶνα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ σκοτεινὰ ἀνάκτορα τοῦ Πλούτωνος.

Ἄλλ' ὁ πλέον ἀγαπητὸς ἀπὸ τοὺς θεοὺς τῆς γῆς ἦτο ὁ Διόνυσος, ὁ θεὸς τῶν ἀμπέλων, τὸν ὅποιον συνοδεύουν οἱ Σάτυροι καὶ οἱ Σειληνοί.

Εἰς τὴν γῆν ἔζων πλῆθος μικρότεροι θεοὶ καὶ θεαί. Εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τὰ σπήλαια κατώκουν αἱ Νύμφαι, εἰς τὴν θάλασσαν αἱ Νηραὶ δεξιες. Κάθε δένδρον, κάθε πηγή, κάθε ρεῦμα εἶχε τὸν θεόν του. Ὁ ἀρχαῖος Ἑλλην ἐφαντάζετο ὅλα ἔμψυχα γύρω του, ὅλα γεμάτα ὀφθαλμούς καὶ ὄντα. Τὸ γλυκοφύσημα τοῦ Ζεφύρου, τὸ θρόισμα τῶν δένδρων, οἱ μακρινοί ἥχοι, τοὺς ὅποιους ἀκούομεν κατὰ τὰς ήμέρας τῆς ἄνοιξεως, εἶναι ἀντίλαλοι ἀπὸ τὸν χορὸν καὶ τὸ ἄσμα

τῶν νυμφῶν. Αἱ καλαὶ Νηρηίδες ἡμερεύουν τὰ ἀγριεμένα κύματα, τὰ ὅποια ἔξεγείρει ὁ Ποσειδῶν μὲ τὴν τρίαινάν του, καὶ φέρουν πάλιν τὴν γαλήνην.

ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΟΥ ΑΔΟΥ

Ἡ ζωὴ αὐτὴ εἶναι ὥραία, ἀλλὰ ἔχει τὸ τέλος της, τὸ ὅποιον δέχονται μὲ καρτερίαν οἱ Ἑλληνες. Διὰ τὸν ἄλλον κόσμον δὲν εἴχον σαφῆ ἴδεαν. Οἱ ἀνθρώποι ὅταν ἀποθάνουν, πηγαίνουν εἰς ἕνα βαθὺ σπήλαιον κάτω ἀπὸ τὴν γῆν, εἰς τὸν Ἀδην. Ἔκεī εἶναι ὅλα σκιερά, οἱ νεκροὶ ἔχουν σκοτεινὴν ζωὴν καὶ κινοῦνται ὡς σκιαὶ καὶ δὲν ἔνθυμοινται ὅσα εἶδον εἰς τὴν ζωὴν των κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιον. Εἰς τὸν Ἀδην κατέβαινε κανεὶς ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριον Ταίναρον. Τὴν εἴσοδον φυλάσσει τρομερὸς κύων, ὁ Κέρβερος. Εἰς τὸν Ἀδην βασιλεύει ὁ Πλούτων, ὁ Κέρβερος τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, σκετεινὸς καὶ δύστροπος.

ΟΙ ΗΜΙΘΕΟΙ

Ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν γῆν εἶναι τόσον ὥραία, ὅστε τὴν ἐζήλευον οἱ θεοὶ καὶ ἤρχοντο πολλάκις νὰ ζήσουν μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Εύνοοῦν πολλούς εὔσεβεῖς καὶ ἐργατικοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς προστατεύονταν. Πολλάκις νυμφεύονται εἰς τὴν γῆν γυναῖκας καὶ ἀπὸ τὸν γάμον αὐτὸν γεννῶνται παιδιά δυνατὰ καὶ τολμηρὰ ἢ σοφοί, οἱ ἥρωες, οἱ νομοθέται καὶ οἱ ποιηταί, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Θησεύς, ὁ Μίνως καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι κάμινουν μεγάλα καλὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτοὶ εἶναι οἱ Ἡμίθεοι, διότι εἰς ἀπὸ τοὺς γονεῖς των ἦτο θεός.

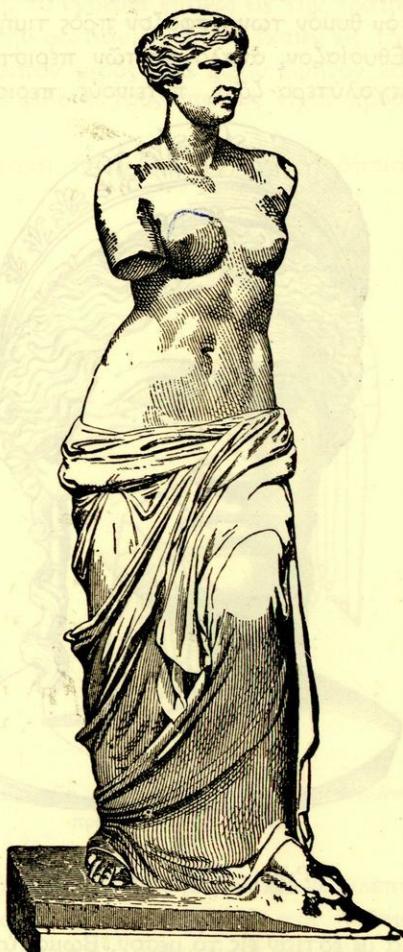
Οἱ ἥρωες εἰς τὸν ἄλλον κόσμον ἀποκτοῦν θεῖκὴν δύναμιν, ἡμποροῦν νὰ ὡφελήσουν ἢ νὰ βλάψουν. Δι' αὐτὸν οἱ Ἑλληνες αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ τοὺς τιμήσουν καὶ νὰ τοὺς προσφέρουν θυσίας καὶ χοάς. Πολλοὶ ἔνδοξοι νεκροὶ (ἀρχηγοὶ γενῶν καὶ πρόγονοι βασιλέων, ἰδρυταὶ πόλεων, ἔνδοξοι πολεμισταὶ) ἐλατρεύθησαν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Μερικοὶ ἔγιναν πανελλήνιοι, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Θησεύς, ὁ Οἰδίππος, ὁ Ἰάσων, καὶ οἱ ἥρωες τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου.

Η ΛΑΤΡΕΙΑ

Οἱ Ἕλληνες ἐφαντάζοντο τοὺς θεούς των πολὺ δυνατούς καὶ ἵκανούς νὰ κάμουν μεγάλα κα-
λὰ καὶ μεγάλα κακὰ εἰς τοὺς
ἀνθρώπους. Οἱ θεοί, ὅπως οἱ
ἄνθρωποι, εὐχαριστοῦνται, ὅ-
ταν φροντίζῃ κανεὶς δι’ αὐτοὺς
καὶ τοὺς περιποιῆται· δυσαρε-
στοῦνται δέ, ὅταν τοὺς λη-
σμονοῦν καὶ τοὺς παραμελοῦν.
Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν ἔκαμαν
ὅ, τι ἐνόμιζον ὅτι τοὺς εὐχα-
ριστεῖ καὶ ἀπέφευγον ὅ, τι ἦτο
δυνατὸν νὰ τοὺς δυσαρεστήσῃ
Τὸ συνηθέστερον μέσον νὰ εἰ-
ναι εὐχάριστοι εἰς τοὺς θεούς
των ἦτο νὰ τοὺς προσφέρουν
δῶρα. Ἔδιδον λοιπὸν εἰς τοὺς
θεούς ὅ, τι συνήθιζον νὰ δίδουν
καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, φα-
γητά, ἐνδύματα, κοσμήματα,
ἀγγεῖα κ.ἄ.

Τὸ προχειρότερον δῶρον
ἥσαν τὰ φαγητά. Εἰς τὸ τρα-
πέζι καὶ εἰς τὰ συμπόσια, προ-
τοῦ πίουν, ἔχυνον ἀπὸ τὸ πο-
τήριόν των ὀλίγον οἶνον εἰς
τὴν γῆν ὡς δῶρον εἰς τοὺς
θεούς. Ἐπίσης ἔχυνον γάλα
καὶ μέλι. Αὐτὸ τὸ ὠνόμαζον
σπονδήν.

Προσέφερον εἰς τοὺς θεούς
ἐπίσης καρπούς καὶ λαχανικά
καὶ τὰ πρῶτα προϊόντα κάθε ἐσοδείας, καθὼς καὶ ἄρτους, γλυκί-
σματα κλπ.

Ἀφροδίτη τῆς Μήλου
(Παρίσιοι - Λούβρον).

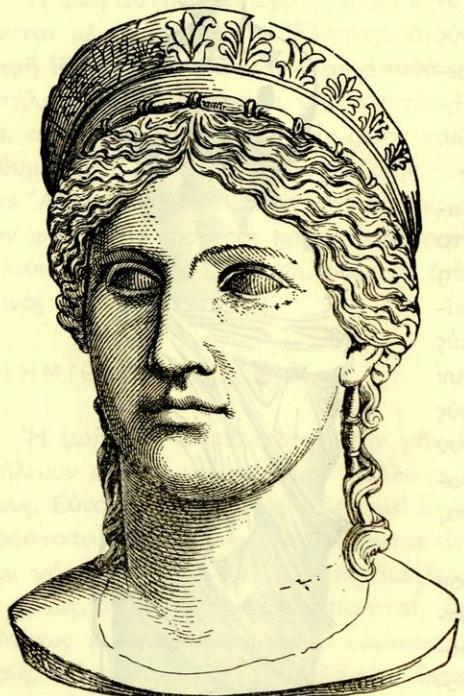
‘Αλλ’ ἡ περισσότερον εὐχάριστος προσφορὰ διὰ τοὺς θεοὺς ἦτο, ὅπως καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους, τὸ κρέας. Εἰς ἔξαιρετικὰς λοιπὸν περιστάσεις, διὰ νὰ εὐχαριστήσουν τοὺς θεοὺς ἢ διὰ νὰ ἀποφύγουν τὸν θυμόν των, ἔσφαζον πρὸς τιμήν των ζῶν. Αὐτὴ ἦτο ἡ θυσία. ‘Εθυσίαζον, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, ἀπὸ τὰ μικρότερα ἔως τὰ μεγαλύτερα ζῶα, πετεινούς, περιστέρια, πρόβατα, χοίρους καὶ βόδια. Μὲ τὴν θυσίαν εἶχον σκοπὸν ἢ νὰ εὐχαριστήσουν τὸν θεὸν ἢ νὰ τοῦ ζητήσουν κάποιαν χάριν.

Τὴν παράκλησιν αὐτὴν ἔλεγον προσευχὴν. Η θυσία λοιπὸν καὶ ἡ προσευχὴ ἦτο ἡ λατρεία τῶν ‘Ελλήνων.

Τόπος τῆς λατρείας ἦτο ἡ οἰκία ἑκάστου ἢ μέρος ὃπου ἐνόμιζον ὅτι εὐχαριστοῦνται νὰ μένουν οἱ θεοί, κορυφαὶ τῶν βουνῶν, δάση, κῆποι κλπ. Ὅπηρχον δενδροφυτευμένα μέρη, τὰ ὅποια ἐτριγύριζον μὲ τοῖχον ἢ φράκτην καὶ τὰ εἶχον ἀφιερωμένα εἰς θεούς. Ο περιφραγμένος χῶρος ἀπὸ τὰ ιερὰ αὐτά ἀλλήση ὠνομάζετο τέμενος.

Ἐντὸς τοῦ τεμένους ἦτο βωμός, λιθίνη τράπε-

ζα μὲ ἐστίαν εἰς τὸ μέσον. Βωμοὶ ὑπῆρχον καὶ ἐμπρὸς εἰς τοὺς ναούς. Ἀλλὰ κάθε οἰκία εἶχε τὸν μικρὸν βωμὸν τῆς καὶ τὴν ἐστίαν. Ἐκεῖ ἔκαμινεν ἡ οἰκογένεια τὰς προσευχάς της καὶ τὴν προσφοράν. Ἐκεῖ ἐλάτρευον κυρίως τοὺς νεκρούς προγόνους. Οἱ ὀρχαῖοι ἥθελον νὰ ἔχουν παιδιά καὶ ἀπογόνους διὰ νὰ τοὺς τιμοῦν μετὰ τὸν θάνατον. Ἐθεωροῦντο δυστυχεῖς ὅσοι δὲν εἶχον τέκνα.

“Ηρα
(Ρώμη — Βίλλα Λουδοβίτσι).

Εἰς σπουδαιοτέρας περιστάσεις ἔκαμνον τελετὴν εἰς τὰ Ἱερὰ καὶ εἰς τοὺς δημοσίους ναοὺς καὶ τὸ κυριώτερον μέρος τῆς τελετῆς ἦτο ἡ θυσία. Ὁ Ἱερεὺς ἔσφαζε τὸ ζῷον, τὸ ἔγδερνε ἐπάνω εἰς τὴν τράπεζαν, ὥρισμένα μέρη ἔρριπτεν εἰς τὴν φωτιάν, ἡ ὁποία ἔκαιεν εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ βωμοῦ, καὶ τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ ζῴου ἔψηνον καὶ ἔτρωγον μαζὶ μὲ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, τοὺς ὁποίους εἶχον προσκαλέσει εἰς τὴν θυσίαν.

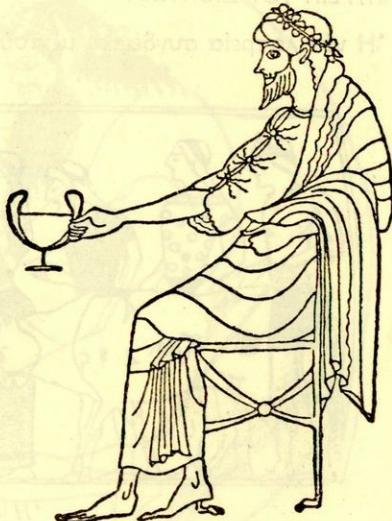
Πολυτελέστεραι καὶ λαμπρότεραι ἦσαν αἱ θυσίαι τὰς ὁποίας προσέφερεν ἡ πολιτεία εἰς τὰς ἐπισήμους ἑορτάς. “Ολος δὲ λαὸς ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰς τελετὰς αὐτάς, συνηθροίζετο εἰς τὸν χῶρον πρὸ τοῦ ναοῦ, ἥκουε τὰς εὐχάς τῶν ἱερέων καὶ παρηκολούθει τὰς θυσίας.

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

Διὰ τὸν Ἑλληνα τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸν εἶναι ἡ ζωὴ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ μέσα εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Εἰς τὰς προσευχὰς του ζητεῖ ὑγείαν, μακροβιότητα, πλοῦτον καὶ καλάτεκνα. Ἡ ζωὴ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον εἶναι σκιὰ ζωῆς. Ὁ Ἀχιλλεὺς εἰς τὸν “Ἀδην λέγει εἰς τὸν Ὄδυσσέα μὲ ἀναστεναγμὸν ὅτι προτιμᾶ νὰ εἶναι δοῦλος τοῦ πτωχοτέρου ἀνθρώπου εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ βλέπῃ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου παρὰ νὰ εἶναι βασιλεὺς τῶν νεκρῶν εἰς τὸν “Ἀδην.

Ἄλλὰ ἀπὸ τὸν 8ον αἰῶνα εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους ἐγεννήθη ὁ πόθος μιᾶς ζωῆς σταθερωτέρας καὶ εύτυχεστέρας. Αὐτοὶ ἐπίστευσαν ὅτι τὴν εὐδαιμονίαν των θά τὴν εύρουν κάπου πέρα ἀπ’ αὐτὴν τὴν ζωήν, εἰς ἓνα κόσμον ἀνώτερον καὶ τελειότερον.

‘Απὸ τότε παρουσιάσθησαν νέοι θεοὶ καὶ νέον εἶδος λατρείας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ ‘Ομηρικοὶ θεοὶ δὲν ἴκανοποιοῦν. Ὁ ἀνθρωπός θέ-

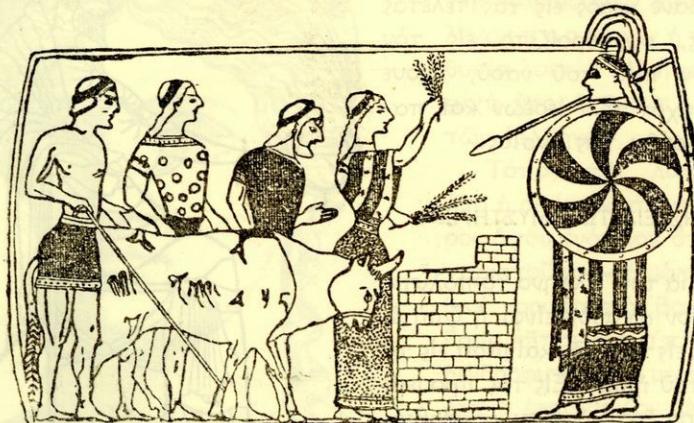

‘Ο Διόνυσος
Κρατῶν κάνθαρον (ποτήριον) ἀναμένει προσφορὰν τῶν πιστῶν.

λει ἔνα θεὸν πλησιέστερον εἰς τὸν ἑαυτόν του, ὁ ὅποιος νὰ ὀμιλῇ ἄμεσα εἰς τὴν ψυχήν του, νὰ τοῦ φανερώῃ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ἰδίως ἐπιθυμεῖ μὲ πάθος νὰ ἔμβαθύνῃ εἰς τὸ μυστήριον τοῦ ἄλλου κόσμου. Νομίζει δὲ ὅτι ἡ ἀποκάλυψις αὐτὴ γίνεται μὲ ὠρισμένας τελετὰς καὶ ἀπὸ πρόσωπα τὰ ὅποια κατέχουν ἴδιαίτερον χάρισμα. Διὰ τοῦτο τὰς νέας αὐτὰς διδασίας ὡνόμασαν Θρησκείαν τῶν μυστηρίων.

Η ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ

Ἡ νέα λατρεία συνδέεται μὲ τοὺς θεούς τῆς βλαστήσεως - ὅπως ὁ

Ἡ θυσία

Δεξιὰ ἡ πάνοπλος Ἀθηνᾶ (ἄγαλμα) καὶ ὁ βωμὸς διὰ τὴν θυσίαν. Πρὸ αὐτοῦ ἡ ἱέρεια ραντίζουσα μὲ ὕδωρ. Ὁπέσω τὸ ζῶον διὰ τὴν θυσίαν, τὸ ὅποιον ὑπηρέτης κρατεῖ μὲ σχοινίον δεμένον εἰς τὸν πόδα. Οἱ δύο ἄλλοι, ἀνὴρ καὶ γυνὴ, εἶναι οἱ προσφέροντες τὴν θυσίαν.

Διόνυσος, ὁ νεαρὸς θεὸς τῆς ἀμπέλου, ἡ Δημήτηρ, ἡ προσωποποίησις τῆς γονιμότητος τῆς γῆς καὶ ἡ κόρη της Περσεφόνη — οἱ ὅποιοι μὲ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον εἰκονίζουν τὴν γέννησιν καὶ τὸν θάνατον.

Τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ αὐτῶν ἔχει ὁ Διόνυσος. Διὰ τὴν νέαν ἀντίληψιν ὁ ἥμερος θεὸς τοῦ τρυγητοῦ ἔγινε πνεῦμα σκοτεινὸν καὶ ἀκαθόριστον.

Είναι πρώτον διδασκόμενον ότι συγχρόνως μάγος. Πολλάκις ένσαρκώνται εἰς τὸ σῶμα αἰγός, ταύρου ή νεανίου. Οἱ πιστοὶ τοῦ τὸν λατρεύουν μὲν τρόπον ὅγνωστον δις τότε καὶ ξένον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς νυκτερινὰς τελετάς, ἐπάνω εἰς μυστηριώδεις κορυφός, ὑπὸ τὸ φέγγος λαμπάδων, μὲ παράφορον μουσικήν, γυναικεῖς τὸ περισσότερον πιάνονται εἰς ἀγρίους χορούς, ἔως ὅτου πίπτουν εἰς παροξυσμὸν καὶ νομίζουν διτι βλέπουν τὸν θεόν ή τὰ

Σάτυρος

Παράστασις ἐπὶ ἀγγείου (περὶ τὰ 500 π.Χ.)

ἱερά του ζῷα, τὸν λέοντα ή τὸν πάνθηρα καὶ διτι τὰ δαμάζουν ή καὶ τὰ ξεσχίζουν.

Κατὰ τὸν τελετουργικὸν μῦθον διαδέχεται οὐρανός διόνυσος εἶναι διοικητής τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Κάποτε, ποὺ εἶχε πάρει τὴν μορφὴν ταύρου, τὸν ἔξεσχισαν οἱ Τιτᾶνες καὶ κατέπιον τὰ μέλη του. Μόνον τὴν καρδίαν του ἔσωσεν ή Ἀθηνᾶ, τὴν ἔφερεν εἰς τὸν Δία καὶ ἐκεῖνος ἔπλασεν ἀπ' αὐτὴν τὸν Διόνυσον-Ζαγρέα. ‘Ο Ζεὺς συνέτριψε μὲ τὸν κεραυνόν του τοὺς Τιτᾶνας καὶ ἀπὸ τὴν σκόνην των ἐγεννήθησαν οἱ ἄνθρωποι.

Διὰ τοῦτο ὁ ἀνθρωπὸς ἔχει διπλῆν φύσιν, τὸ τιτανικὸν καὶ τὸ θεϊκὸν διόνυσιακόν. Ἀπὸ τοὺς Τιτᾶνας ἔρχεται τὸ σῶμα τὸ γήινον, τὸ πρόσκοαιρον μὲ τὰ ἄγρια πάθη· ἀπὸ τὸν Διόνυσον ἡ ψυχὴ, ἡ ὁποία εἶναι αἰωνία. Ἡ κακὴ αὐτὴ τύχη, ἐφυλάκισεν εἰς τὸ σῶμα τὴν ψυχήν, ἡ ὁποία βασανίζεται, ὑποφέρει καὶ θέλει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν παλαιάν της, τὴν θείαν μακαριότητα.

Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐλάττερουσαν τὸν Διόνυσον εἰς τὴν Βόρειον Ἐλλάδα. Ἀπ’ ἑκεῖ κατέβη πρὸς τὴν Νότιον Ἐλλάδα. Συνήντησεν ὅμως μεγάλην ἀντίστασιν. Διὰ νὰ γίνη δεκτὸς ἥλλαξε χαρακτῆρα καὶ συνεδυάσθη μὲ τὰς ἐγχωρίους θεότητας. Εἰς τοὺς Δελφοὺς ἐταυτίσθη μὲ τὸν Ἀπόλλωνα. Ἔνῳ ἔως τότε οἱ Ἱερεῖς τοῦ ναοῦ ἐμάντευον ἀπὸ σημεῖα (ἀπὸ ἀστραπάς, βροντὰς, ἀπὸ τὴν πτῆσιν τῶν πτηνῶν), τὴν θέσιν των ἔλαφε τώρα ἡ Πυθία, ἡ ὁποία μαντεύει εἰς κατάστασιν παραζάλης.

Εἰς τὴν Ἀττικὴν ἴδρυσεν εἰς τὴν Ἐλευσίνα τὰ Μυστήρια. Ἄλλὰ συντροφευμένος μὲ τὴν Δῆμητρα ἀπέβαλε τὴν ἀγριότητά του: "Ἐγινεν δὲ τρυφερὸς νεανίας, δὲ ὁποῖος ἀποθνήσκει συγχρόνως μὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πέπλου τοῦ θανάτου, ποὺ ἀπλώνουν τὸ φθινόπωρον αἱ βροχαὶ καὶ αἱ χιόνες εἰς τὴν φύσιν καὶ ἀναγεννᾶται, ὅταν ἡ ὄργιαστικὴ βλάστησις ἀφυπνίσῃ τὴν φύσιν κατὰ τὴν ἄνοιξιν. Εἶναι δὲ θεὸς τῆς καλωσύνης, διότι μὲ τὸν θάνατόν του καθαρίζει τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς σώζει ἀπὸ δυστυχήματα. "Οταν εἶναι εἰς τὴν γῆν, γεμίζει ἀγαθὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς γλυκαίνει μὲ τὸ πολύτιμον δῶρον τῆς ἀμπέλου. Ἀπὸ τὴν χειμερινὴν διαμονὴν του εἰς τὸν "Ἄδην μεταφέρει τὸ μυστικὸν τῆς ἀθανασίας καὶ τὸ ἀνακοινώνει εἰς τοὺς θητούς. Συνδυάζεται τέλος μὲ τὸν παλαιὸν ἐγχώριον θεόν, τὸν Βάκχον, θεὸν τῆς ἀμπέλου καὶ τοῦ οἴνου καὶ γίνεται δὲ θεὸς τῆς ἀφθονίας καὶ τῆς εὐθυμίας.

ΤΑ ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς Ἀττικῆς δὲν ἔχουν τίποτε τὸ ἔξαιρετικὰ μυστηριῶδες. Εἰς τὴν Ἐλευσίνα, εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἀργότερον ἐκτίσθη ὁ περιώνυμος ναός, ἦτο πολαιότερον ἐπιχώριον μαντείον "Ἡ Δημήτηρ ἐλαττεύετο ἑκεῖ ὡς θεὰ τῆς βλαστήσεως. Ἡ ἐπίδρασις τῶν νέων ἴδεων διὰ τὴν ἀθανασίαν καὶ τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἔφερεν ἑκεῖ τὸν Διόνυσον, ἔξελληνισμένον ὅμως,

καὶ κατέστησε τὴν Ἐλευσῖνα τόπον ἔρμηνείας τῶν μυστηρίων. ‘Ο Διόνυσος τιμᾶται ἴδιαιτέρως, διότι φανερώνει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἀπόκρυφα τῆς μελλούσης ζωῆς. Οἱ Ἱερεῖς τῆς Ἐλευσίνος ἔχουν μέγα ἄξιωμα καὶ προέρχονται ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας οἰκογενείας τῶν Ἀθηνῶν. ‘Οἱ εροφάντες, ὅπως φανερώνει τὸ ὄνομά του, παρουσιάζει εἰς τοὺς μυουμένους τὰ Ἱερὰ ἀντικείμενα. ‘Οἱ δὲ δούλοις κρατεῖ τὴν διπλῆν δάζδα καὶ ὁδηγεῖ αὐτοὺς τὴν νύκτα τῆς ἀγρυπνίας. Τὸ μυστήριον, τὸ ὅποιον ἀπεκάλυπτον, εἶναι τῆς μακαρίοτητος εἰς ἄλλην ζωήν, καὶ ἴδιως τὸ μαγικὸν μέσον ν’ ἀποκτήσῃ κανεὶς αὐτὴν τὴν μακαριότητα μετὰ θάνατον. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐγοητεύθησαν ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ νεαροῦ θεοῦ τῆς ἀφθονίας καὶ τῆς χαρᾶς.

‘Ο ποιητὴς Σοφοκλῆς εἰς ἓνα περίφημον χορικὸν τῆς Ἀντιγόνης ψάλλει :

«Ω Διόνυσε πολυώνυμε, τοῦ Κάδμου ἡ θυγατέρα ἐσένα ἔχει γιὰ στόλισμα. Ἐσύ εἶσαι, ποὺ στολίζεις καὶ ἀφθονα πλουτίζεις τὴν Ἰταλίαν. Ἐσύ στῆς Ἐλευσίνας τ’ ἀχραντα μυστήρια βασιλεύεις. Μὲ τὴ θεὰ Δήμητρα τὸν κόσμο ἔκει μαζεύεις καὶ ἄγρια εὐάλι ἀκούονται, ὅταν στὴ Θήβα μπαίνεις» (1115 κ. ἐ. μετάφρ. Μάνου).

Τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσίνος ἀπέκτησαν μεγάλην ἐπιβολὴν καὶ πανελλήνιον φήμην καὶ ἡσκησαν μεγάλην ἐπιρροήν εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῶν Ἀθηνῶν.

Ο ΟΡΦΕΥΣ

Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευσαν ὅτι ὅλας αὐτὰς τὰς νέας δοξασίας τὰς ἐδίδαξεν ἕνα ἐπιβλητικὸν πρόσωπον, Ἱερεὺς μαζὶ καὶ μουσικός, ποιητὴς καὶ προφήτης, ὁ Ὁρφεύς. Τὸν ἐφαντάζοντο νεαρὸν καὶ ὥραῖον ἄνδρα, κρατοῦντα τὴν λύραν. Αὔτὸς κατὰ τὴν παράδοσιν ἦτο δὲ ἰσηγητὴς τῶν διονυσιακῶν τελετῶν καὶ ἰδρυτὴς τῶν μυστηρίων. ‘Επίστευον ἀκόμη ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὴν Θράκην καὶ ἔζησε πρὸ τῶν Τρωικῶν.

‘Ιερεὺς τῶν Ἐλευσινίων
μυστηρίων

(Παράστασις ἐπὶ ἀγγείου).

Οι ὁπαδοί τῆς μυστηριακῆς θρησκείας ἐπίστευον ὅτι ὁ Ὁρφεὺς κατέβη εἰς τὸν Ἀδην, διὰ νὰ μάθῃ τὰ μυστήρια τοῦ Κάτω κόσμου καὶ ν' ἀναγγείλῃ αὐτὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους γιὰ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν σωτηρίαν. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν του ὁ ἀνθρωπός ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ τὴν ματαιότητα τῆς ἐπιγείου ζωῆς, νὰ βάλῃ τάξιν εἰς τὸν ἑαυτόν του, ν' ἀποφεύγῃ ὡρισμένας πράξεις, διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν θεϊκὴν μακαριότητα.

Ἡ ὁρφικὴ διδασκαλία συνδέεται μὲ τὸν μῦθον τοῦ Διονύσου. Ἡ ψυχὴ, ἡ ὁποία ἔχει θεϊκὴν καταγωγὴν, εἶναι κλεισμένη εἰς τὸ γήινον σῶμα ὡς εἰς φυλακὴν ἢ τάφον, ὑποχρεωμένη νὰ κάμῃ χιλιάδες χρόνια τὸν «κύκλον τῶν γεννήσεων», δηλαδὴ ὅταν ἀποθάνῃ τὸ σῶμα, ἡ ψυχὴ μένει ἔνα διάστημα εἰς τὸν Ἀδην. «Υστερὰ ξαναενσαρκώνεται, εἰσέοχεται δηλ. εἰς ἄλλο σῶμα. Ἀνάλογα μὲ τὶς πράξεις του πηγαίνει εἰς σώματα κατώτερα (φυτῶν, ζώων κλπ.) ἢ ἀνώτερα (πτοιητῶν, ιερέων, βασιλέων). Αὐτὴ εἶναι ἡ λεγομένη μετεμψύχωσις. Μόνον ἂν πάρῃ τὸν δρόμο τῆς σωτηρίας, καθαρίζεται καὶ ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν ἀτελεύτητον μετάβασιν ἀπὸ σώματος εἰς σῶμα. Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο, πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Ὁρφέως, νὰ ζήσῃ καθαρὰν ζωήν, νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἀσκητικὸν περιορισμόν ν' ἀποφεύγῃ τὴν σαρκικὴν τροφὴν καὶ τὰ ἄλλα ἀπηγορευμένα φαγητά, π.χ., κουκιά, καὶ νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ αἰματηρὰς θυσίας. Ἀν πράξῃ σᾶς αὐτά, θὰ σωθῇ ἀπὸ τὸν «κύκλον τῶν γεννήσεων» καὶ θὰ ἐπανεύρῃ τὴν χαμένην μακαριότητα.

Περὶ τὸ δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως οἱ πιστοὶ ἡνώθησαν εἰς συλλόγους. Οἱ ὁρφικοὶ σύλλογοι, διεδόθησαν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἵδιως εἰς τὰς δυτικὰς ἀποικίας τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας, ἀκόμη καὶ εἰς τὴν Ἀττικήν. Ἡ ὁρφικὴ διδασκαλία ἥσκησε μεγάλην, τὸ περισσότερον βλαβεράν, ἐπιρροὴν εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῶν Ἑλλήνων.

Ἀντιθέτως ἡ ἀγνή ἐλληνικὴ φαντασία ἔδωσε καλλιτεχνικὴν μορφὴν εἰς τὸν μῦθον. Παρέστησε τὸν Ὁρφέα ἔξοχον μουσικόν, δόποιος ἀγαπᾶ τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς καὶ μαγεύεται ἀπὸ τὴν ὁμορφιά.

Κατὰ τὸν ἐλληνικὸν μῦθον, ὁ Ὁρφεὺς κατέβη εἰς τὸν Ἀδην, ὅχι διὰ νὰ μάθῃ τὰ μυστικά του, ἀλλὰ διὰ νὰ φέρῃ εἰς τὴν ζωὴν τὴν σύζυγόν του.

Ο Ὁρφεύς, κατὰ τὸν μῦθον, ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης καὶ τῆς Μούσης Καλλιόπης. Ἔψαλλε μὲ τὴν λύραν του καὶ ὅποιος τὸν ἤκουε ἐμαγεύετο. Τὰ ἄγρια θηρία ἔξηρχοντο ἀπὸ τὰς φωλεάς των καὶ ἤρχοντο νὰ ἔχαπλωθοῦν

ἐμπρὸς εἰς τοὺς πόδας του. Δένδρα καὶ βράχοι ἀκόμη ἐκινοῦντο, διὰ νὰ τὸν ἀκούσουν. ‘Ο ‘Ορφεὺς ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν καὶ καθησύχαζε μὲ τὴν λύραν του τὰ κύματα, δσάκις ή θάλασσα ἐταράσσετο.

‘Η σύζυγός του Εύριδίκη ἀπέθανεν, ἐπειδὴ τὴν ἐδάγκασεν ἔνα φίδι. ‘Ο ‘Ορφεὺς, μὴ δυνάμενος νὰ ζήσῃ χωρὶς αὐτήν, κατέβη εἰς τὸν ‘Ἄδην, διὰ νὰ τὴν φέρῃ ὅπίσω εἰς τὴν γῆν. ‘Η μουσική του ἤνοιξε τὸν δρόμον. Κατώρθωσε ν’ ἀποκοινήσῃ ἀκόμη καὶ τὸν Κέρβερον. ‘Ο θεὸς τοῦ ‘Ἄδου ἐδέχθη νὰ τὴν ἀφήσῃ, ὑπὸ τὸν δρόν ό ‘Ορφεὺς νὰ μὴ γυρίσῃ νὰ τὴν ἵδῃ προτοῦ ἔξελθουν ἐντελῶς ἀπὸ τὸν ‘Ἄδην. ‘Οταν ὅμως ἔρχισε νὰ φαίνεται τὸ πρῶτον φέγγος ἀπὸ τὴν γῆν, ό ‘Ορφεύς, ἀπὸ τὴν χαράν του ὅτι ἐπανεῦρε τὴν Εύριδίκην του, ἐλημονήση τὴν ὑπόσχεσίν του καὶ ἔγυρισε νὰ τὴν ἵδῃ. ‘Εκείνη ὅμως πάραυτα ἔξηφαυίσθη.

‘Ο μύθος προσέθεσεν δτι ή διπτούχια ἔκαιε περίλυπτον τὸν Ὀρφέα. Ἀπέφευγε τοὺς ἀνθρώπους, ιδίως τὰς γυναικας. Εἰς μίαν ὄργιαστικὴν ἑορτὴν τοῦ Διονύσου οἱ γυναικεῖς τῆς Θράκης ἐρρίφθησαν ἐπάνω του καὶ τὸν ἐσπάραξαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Δύο σημαντικά στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τὰ πολιτεύματα καὶ τὴν θρησκείαν ἐγνωρίσαμεν εἰς τὰ προηγούμενα κεφάλαια. Εἰς αὐτὸν θὰ μελετήσωμεν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου.

Ἡ στενότης τῆς γῆς, ὁ ύπερπληθυσμὸς καὶ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι ἦνάγκασσαν τοὺς τολμηροὺς Ἑλληνας νὰ τραποῦν πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἡ ἔξαπλωσις εἰς τὰς ἀποικίας μετέβαλε τὴν σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἀγροτικὴν Ἑλλάδα εἰς χώραν βιομηχανικὴν καὶ κυρίως ἐμπορικὴν. Ἀφότου οἱ Ἑλληνες κατέχουν τὰ παράλια τοῦ Πόντου καὶ προωθοῦν τὰς ἐμπροσθιφυλακάς των μέχρι τῶν Στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους, ἡ μητροπολιτικὴ Ἑλλάς γίνεται τὸ «κίνητρον» τοῦ νέου κόσμου καὶ τὸ κέντρον τῶν σχέσεων Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως.

Διὰ νὰ ἀποκατασταθῇ ὅμως κανονικὴ ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν διεσπαρμένων, ἔπρεπε νὰ δημιουργηθῇ ἀσφάλεια διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν τοῦ ξένου. Ἡ ἐπικοινωνία καὶ τὸ ἐμπόριον ἐτέθησαν ύπὸ τὴν προστασίαν τῆς θρησκείας.

Τὴν προστασίαν τοῦ ξένου ἀνέλαβεν ὁ μεγαλύτερος θεός, ὁ Ζεὺς δὲ Ξένιος. Αἱ συναλλαγαὶ ἀνέκαθεν ἐγίνοντο εἰς τὸν περίβολον ναῶν, πλησίον βωμῶν, τοὺς ὅποιους εἶχεν ἐκάστη ἀγορά. Ὁ πολιοῦχος ἤγγυυτο τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἐμπόρου ὅσον καὶ τοῦ προσκυνήτοῦ. Οἱ ἀρχαῖοι τοὺς ἐπισκέπτας τῶν ιερῶν τόπων καὶ ἑορτῶν ἔλεγον θεῷρούς. «Ολαι αἱ ἑορταὶ (τῆς Δήλου, τῆς Ὀλυμπίας, τῶν Δελφῶν, τοῦ Ἰσθμοῦ), συνωδεύοντο ἀπὸ ἐμποροπανηγύρεις. Οἱ πιστοὶ ἐπήγαιναν, διὰ νὰ λάβουν μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας, νὰ προσκυνήσουν ἥν νὰ ἐμπορευθοῦν. Πολλοὶ ἐπήγαιναν καὶ διὰ τὰ δύο, «κατ' ἐμπορίαν καὶ θεωρίαν», ὅπως ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Ἐπὶ ἀρκετὰς ἡμέ-

ρας, ὅταν ἐτελοῦντο αἱ ἔορταί, ἐγίνετο διακοπὴ τῶν ἐπιχειρήσεων, καὶ ἀν ἀκόμη ὑπῆρχε πόλεμος, ή λεγομένη Ἱερὰ ἐκεχειρία, διὰ νὰ δυνηθοῦν οἱ πιστοὶ νὰ ταξιδεύσουν μὲ ἀσφάλειαν καὶ οἱ ἐμποροὶ νὰ μεταφέρουν τὰ ἐμπορεύματά των. Εἰς τὰ προπύλαια τῶν ναῶν, ἐγεννήθησαν οἱ νόμοι, οἱ κανονίζοντες τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, τὸ Διεθνὲς δίκαιον.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ θου αἰῶνος ἔγινε συνήθεια ἴδιαίτεροι ἄνθρωποι εἰς ἑκάστην πόλιν, οἱ λεγόμενοι πρόξενοι εἰς τὴν ἀρχαιότητα δὲν ἤσαν ὑπάλληλοι στελλόμενοι ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν ἐνὸς κράτους εἰς ἄλλο, ὅπως σήμερον, ἀλλὰ ἐντόπιοι, πρόσωπα σημαντικά, τὰ δόποια εἶχον ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν τὴν φροντίδα διὰ τοὺς κατοίκους μᾶς ὡρισμένης πόλεως. Ὁ Κίμων π.χ. ὁ περίφημος στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ἦτο πρόξενος τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τὰς Ἀθήνας.

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΤΗΣ ΞΗΡΑΣ

Εὔνοϊκὰς συνθήκας εἰς τὴν ξηρὰν εἶχε τὸ ἐμπόριον μόνον εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Μεγάλοι δρόμοι ἀνέβαινον ἐκεῖ διὰ τῶν ποταμῶν μακρὸν εἰς τὰ ὄροπέδια τοῦ ἐσωτερικοῦ. Εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα ὅμως τὰ ὅρη καὶ αἱ χαράδραι ἤσαν ἀνυπέρβλητον ἐμπόδιον εἰς τὴν συγκοινωνίαν. Ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν ἀρχαιότητα δὲν εἶχε καλούς δρόμους. Τὸ δίκτυον τῶν δρόμων, τὸ δόποιον ἔχάραξαν οἱ Ἀχαιοί, σχεδόν δὲν ἐβελτιώθη. Ἐφρόντιζον μόνον διὰ μερικοὺς δρόμους, οἱ δόποιοι διησκόλυνον τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ὀνομαστῶν προσκυνημάτων. "Ἐνας δρόμος ἔφερε ἀπὸ τὴν Κυλλήνην,

Κλώστρια
(Παράστασις ἐπὶ ἀγγείου).

τὸ δρος τῆς Ἀρκαδίας, εἰς τὴν Ὀλυμπίαν. Ἄλλος ἀπὸ τὴν Αὐλίδα, τὸν λιμένα τῆς Βοιωτίας ἐπὶ τοῦ Εύβοϊκοῦ, διὰ τῶν Θηβῶν εἰς τοὺς Δελφούς. Ἡ Σπάρτη δὲν ἔνδιεφέρετο διὰ τοὺς δρόμους ἐκτὸς ἀπὸ μερικὰς ἀτραπούς διὰ τὸ στρατόν. Εἰς τοὺς κακοὺς αὐτοὺς δρόμους ἐξηκολούθουν νὰ μεταφέρουν τὰ ἐμπορεύματα μὲ ἡμιόνους ἢ μὲ εὔθραυστα ἀμάξια. Τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος ἔμεινεν εἰς ἐμβρυακήν κατάστασιν.

ΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ ΤΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ

Ἀντιθέτως ἡ ναυτιλία ἔκαμε καταπληκτικήν πρόοδον. Παλαιότερον ἐπιβατικὸν μαζὶ καὶ φορτηγὸν μέσον ναυσιπλοίας ἦτο ἡ λέμβος, μικρὰ μὲ καρίναν κυρτὴν πρὸς τὰ ἐμπρός καὶ πρὸς τὰ ὄπίσω, ἡ ναῦς μέλανα τοῦ Ὁμήρου.

Ἄπὸ τὸν 8ον αἰῶνα ἀπέκτησαν δύο νέους τύπους πλοίων: Τὸ ἐμπορικὸν μεταγωγικόν, τὸ λεγόμενον κοῖλον πλοῖον, εἰναι μακρουλὸν μὲ πελώριον ἴστιον (πανὶ) εἰς τὸ μέσον. Ἡ πεντηκόντορος, ἐπιβατικόν - πολεμικόν, ἔχει ἀπὸ 25 κουπιὰ εἰς τὴν κάθε πλευρὰν καὶ εἴναι ἐφωδιασμένον εἰς τὸ ἄκρον τῆς πρόρρας μὲ κοπτερὰν αἰχμὴν ἀπὸ μέταλλον, τὸ λεγόμενον ἐμβολον, τὸ δποῖον χρησιμεύει διὰ νὰ τρυπήσῃ τὴν πλευρὰν τοῦ ἔχθρικοῦ πλοίου.

Κατὰ τὸ τέλος ἥδη τοῦ 8ου αἰῶνος ἐπενόησαν τὰς θέσεις κωπηλατῶν κατὰ πατώματα. Πρῶτοι οἱ Κορίνθιοι κατεσκεύασαν ἀργότερον τριήρεις, ποὺ ἦτο τὸ κύριον πολεμικὸν πλοιόν τῶν δρυχαίων.

Στενή, κομψή, πολὺ χαμηλή, χωρὶς κατάστρωμα, γοργὴ καὶ εὔστροφος ἡ τριήρης κινεῖται ἀπὸ τρεῖς σειρᾶς κωπηλατῶν, τὴν μίαν ἐπάνω εἰς τὴν ἄλην· κινεῖται ὅμως καὶ μὲ ἴστιον. Τὸ βύθισμά της εἴναι ἐλάχιστον, ἐν μέτρον περίπου, τὸ δὲ ἐκτόπισμα 50 ἢ 60 τόνων. Τελειοποιηθεῖσα ἀργότερον θὰ εἴναι εἰς θέσιν νὰ διαυτῇ 18 χιλιόμετρα τὴν ὁραν μὲ πλήρωμα 200 ἀνδρῶν.

Ἄπὸ τὸν 7ον αἰῶνα τὰ πλοῖα ἐφοδιάζονται μὲ ἄγκυραν. Ἔμαθον ἐπίσης νὰ προστατεύουν τοὺς λιμένας μὲ προκυμαίαν. Ἡ ὁραιότερα εἴναι τῆς Σάμου. Διὰ ν' ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰ ἔξοδα, αἱ κυβερνήσεις εἰσπράττουν δικαιώματα εἰσόδου καὶ ἔξόδου ἀπὸ τοὺς λιμένας.

Τὸν 8ον αἰῶνα ριψοκινδυνεύουν καὶ ταξιδεύουν μόλις πενήντα ἡμέρας τὸ ἔτος, μετὰ τὸ θερινὸν ἥλιοστάσιον (21 ὁμοίως), εἰς τὴν γαλήνην, χωρὶς νὰ χάσουν τὴν ξηράν ἀπὸ τὸ βλέμμα.

‘Ο ποιητὴς Ἡσίοδος συμβουλεύει τὸν ἀδελφόν του νὰ ἐργάζεται εἰς τὴν ξηράν καὶ νὰ μὴ ἔχῃ τὸ καράβι του εἰς τὴν θάλασσαν, ὅταν κατὰ τὸ φθινόπωρον ἡ θάλασσα ταράσσεται ἀπὸ τοὺς ἀνέμους. Καὶ προσθέτει « σύρε (τότε) τὸ καράβι εἰς τὴν ξηράν καὶ τριγύρισέ το ἀπ’ ὅλα τὰ μέρη μὲ λιθάρια. Περίμενε νὰ ἔλθῃ ἡ καλὴ ὥρα διὰ ταξίδι θαλασσινό. Τότε σύρε τὸ γοργὸ καράβι εἰς τὴν θάλασ-

Οἱ γεωργοὶ

(Παράστασις ἐπὶ ἀγγείου).

‘Ησύδειον ἄροτρον ξύλινον μὲ δρειχαλκίνην αἰχμήν. Ὁ γεωργὸς πιέζει τὸ ἄροτρον διὰ ξυλίνου προσαρτήματος. Τὸ μαστίγιον εἰς τὰς χεῖρας χρησιμεύει διὰ νὰ ὑποχρεώνῃ τὰ βόδια νὰ προχωροῦν. Εἰς τὸ μέσον δὲ σπορεύει. Εἰς τὸ πλευρὸν τῶν ὑποζυγίων πιθανῶς δὲ υἱὸς τοῦ γεωργοῦ.

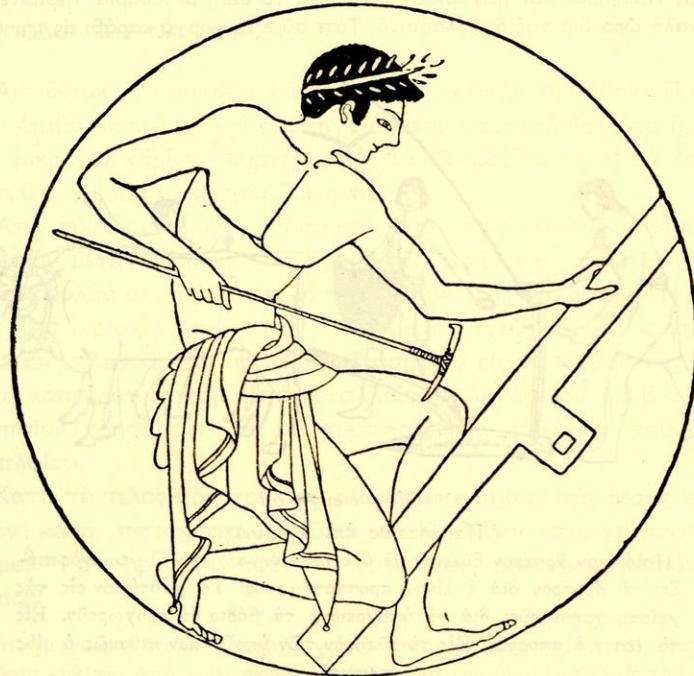
σαν. Πενήντα ἡμέρας βαστοῦν γιὰ τοὺς θυητούς, ὑστερα ἀπὸ τὴν τροπὴν τοῦ ἥλιου, στὴν καρδιὰ τοῦ καλοκαιριοῦ, οἱ καλωσύνες γιὰ ταξίδι εἰς τὴν θάλασσαν » (‘Ἐργα καὶ Ἡμέραι, 618 - 665).

Τὸν 6ον αἰῶνα φεύγουν τὴν ἀνοιξιν διὰ μακρινὰ ἀκρογιάλια καὶ μόνον τοὺς τέσσαρας ἥ πέντε μῆνας τοῦ χειμῶνος « κρεμοῦν τὸ πηδάλιον εἰς τὸν καπνὸν τῆς ἑστίας », ὅπως λέγει ὁ ‘Ἡσίοδος.

‘Ανταγωνιστὰς ἔχουν οἱ ‘Ἐλληνες εἰς τὴν θάλασσαν τοὺς Φοίνικας, ἔνα δραστήριον καὶ πονηρὸν λαόν, ὃ ὄποιος κατοικεῖ εἰς τὴν

παραλίαν τῆς Συρίας, εἰς τὴν Φοινίκην. Ἐκκαθαρίζουν τὸ Αἴγαϊον ἀπὸ τοὺς πειρατὰς καὶ παραγκωνίζουν τοὺς Φοίνικας.

Ἄπὸ τοῦ δου αἰῶνος ἥδη τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων αὐλακώνουν πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις τὰ ὄδατα τῆς Μεσογείου. Καταπλέουν εἰς τὰς προκυμαίας τῶν ἀποικιῶν. Τὰ φορτία των ἐκφορτώνονται καὶ διανέμονται ἀπ' ἕκεῖ εἰς τὴν ἐνδοχώραν. Ἀφοῦ ἐκφορτώσουν καὶ ἀν-

Ευλονργός

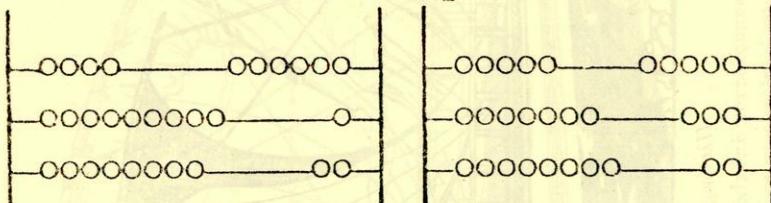
Παράστασις ἐπὶ ἀγγείου (περὶ τὸ 500 π.Χ.)

παυθοῦν, παραλαμβάνουν ἔπειτα τὰ προιόντα τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἀποπλέουν. Πείρα ὀλίγων ἐτῶν ἦτο ἀρκετὴ διὰ νὰ μάθουν μὲ ἀκρί-
βειαν τὰ προιόντα καὶ τὰς ἀνάγκας ἐκάστης χώρας.

Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἄπὸ τὰ βασίλεια τῆς Ἀνατολῆς, μὲ διάμεσον τὴν Λυδίαν, λαμ-
βάνουν πολύτιμα μέταλλα, κεντητὰ ὑφάσματα, φορτηγὰ ζῷα καὶ

δούλους· ἀπὸ τὴν Κύπρον χαλκόν· ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀφρικήν, μὲ διάμεσον τὴν Ναύκρατιν, λινὰ ύφασματα, ἀλάβαστρον (μάρμαρον λευκόν, διαφανές, μαλακόν, ὡστε νὰ παίρνῃ ὥραιάν στιλπνότητα), νάτριον (χημικήν ούσίαν ἀπαραίτητον διὰ τὴν ταριχευσιν τῶν νεκρῶν), ἀλοιφάς, ἀρώματα, χρυσόν, ἐλεφαντόδοντα καὶ λίβανον· ἀπὸ τὴν Κυρήνην σίλφιον καὶ ἴππους. Εἰς τὰ παράλια τοῦ Πόντου προμηθεύονται ἵχθυς καὶ σῖτον, γουναρικά, οίκοδομήσιμον ξυλείαν, σίδηρον καὶ δούλους. Ἀπὸ τὴν Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν εἰσάγουν δέρματα, ἔρια, δημητριακά. Εἰς τὸ βάθος τῆς Ἀδριατικῆς

*'Α βάτιον
(Δι' ἀσκησιν εἰς τὴν ἀριθμητικήν).*

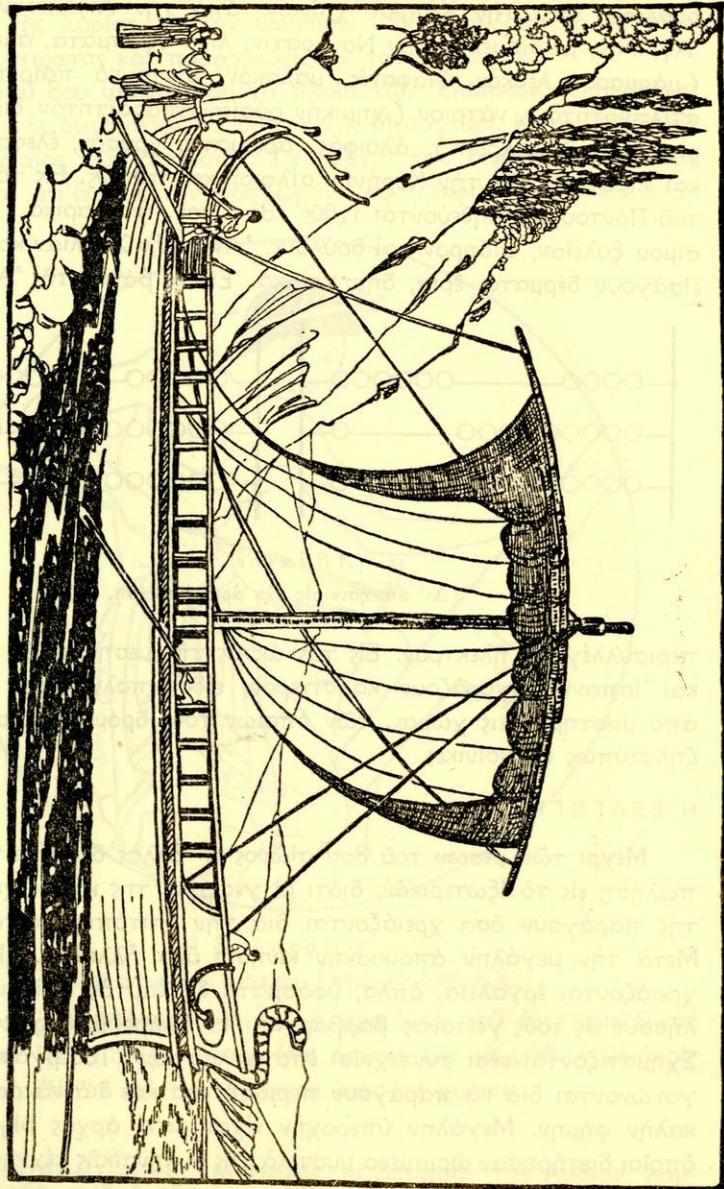
περιουσιαλέγουν ἥλεκτρον. Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς μεσημβρινῆς Γαλατίας καὶ Ἰσπανίας ἀγοράζουν κασσίτερον, εἶδος πολύτιμον, ἐρχόμενον ἀπὸ μυστηριώδεις χώρας, τῶν ὅποιών τούς δρόμους ἀποκρύπτουν ζηλοτύπως οἱ Φοίνικες.

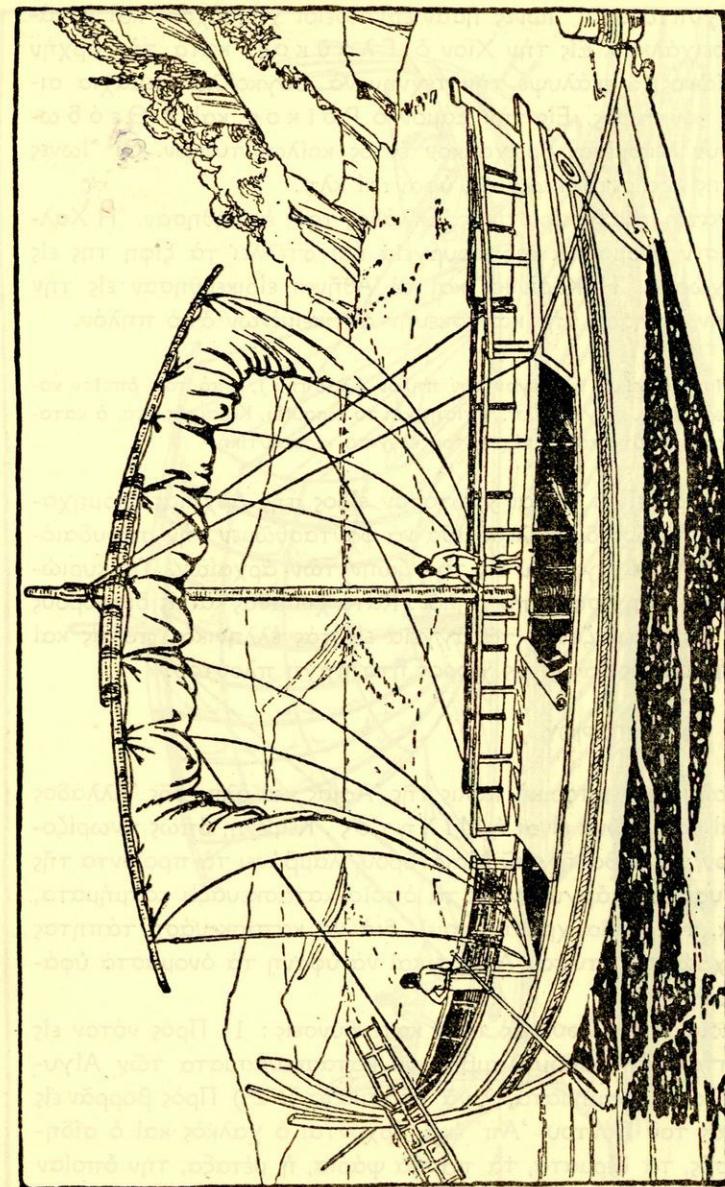
Η ΕΞΑΓΩΓΗ

Μέχρι τῶν μέσων τοῦ 8ου αἰῶνος ἡ 'Ελλάς δὲν εἶχε τίποτε νὰ πωλήσῃ εἰς τὸ ἔξωτερικόν, διότι οἱ γεωργοί της καὶ οἱ χειροτέχναι της παράγουν ὅσα χρειάζονται διὰ τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν. Μετὰ τὴν μεγάλην ἀποικιακήν κίνησιν ὅλα ἥλαξαν. Αἱ ἀποικίαι χρειάζονται ἐργαλεῖα, ὅπλα, ύφασματα δ' ἔσαυτὰς καὶ διὰ νὰ πωλήσουν εἰς τοὺς γείτονας βαρβάρους. 'Η 'Ελλάς βιομηχανοποιεῖται. Σχηματίζονται νέαι συντεχνίαι ἐπαγγελματιῶν. Τὰ ἐργαστήρια ὁργανώνονται διὰ νὰ παράγουν περισσότερα καὶ διὰ νὰ ἀσφαλίσουν καλὴν φήμην. Μεγάλην ὑπεροχὴν εἶχον καστ' ἀρχὰς οἱ "Ιωνες, οἱ δποῖοι διετήρησαν ὀρισμένα μυστικὰ τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης καὶ εἶχον προχειρότερα πρόσ μίμισιν τὰ δείγματα τῆς Λυδίας, τῆς Ἀσσυρίας

Το ηρωόδοτον πλέον είναι ουδέποτε του οἰκισμού, ἐπειδὴ τὸν Γῆλαχον τὸν Πύλου, οὐδὲν εἴσεσθι.

(Ανταρρόστασις ἀπὸ εἰκόνας ἑτοὶ ἀγγελοῦ τοῦ Βερτανικοῦ Μουσείου.)

Εμπορικὸν πλοῖον
(Ἀναπερστατικό).

Ἐμπορικὰ πλόια περιστάνονται ἐπὶ πολλῶν ἀγρέων. Τὸ σκάφος εἶναι στρογγύλον (κοίλη ναῦς). Η κάβη πλούτου μόνον διὰ τὴν στροφήν· ἡ κίνησις τοῦ σκάφους γίνεται κυριώς διὰ τοῦ στροφοῦ.

καὶ τῆς Αἰγύπτου. Οἱ Ἰωνες ἡσαν ἐπιτήδειοι χρυσοχόοι καὶ ἔργάται τοῦ ὄρειχαλκου. Εἰς τὴν Χίον ὁ Γλαῦκος, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 7ου αἰῶνος, ἀνεκάλυψε τὴν τέχνην νὰ συγκολλᾷ τεμάχια σιδήρου διὰ τοῦ πυρός. Εἰς τὴν Σάμον ὁ Ροΐκος καὶ ὁ Θεός ωρος χύνουν λειωμένον ὄρειχαλκον ἐντὸς κοίλων τύπων. Οἱ Ἰωνες ἡσαν ἐπίστης ἔξαίρετοι κεραμεῖς, ὑφανταί κλπ.

Οἱ ἔργάται τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος τοὺς ἐμιμήθησαν. Ἡ Χαλκὶς ἀπέκτησεν ὄνομαστὰ σιδηρουργεῖα καὶ στέλλει τὰ ξίφη της εἰς μακρυνάς χώρας. Ἡ Κόρινθος καὶ αἱ Ἀθῆναι εἰδικεύθησαν εἰς τὴν κεραμευτικήν, δηλαδὴ τὴν κατασκευὴν ἀντικειμένων ἀπὸ πηλούν.

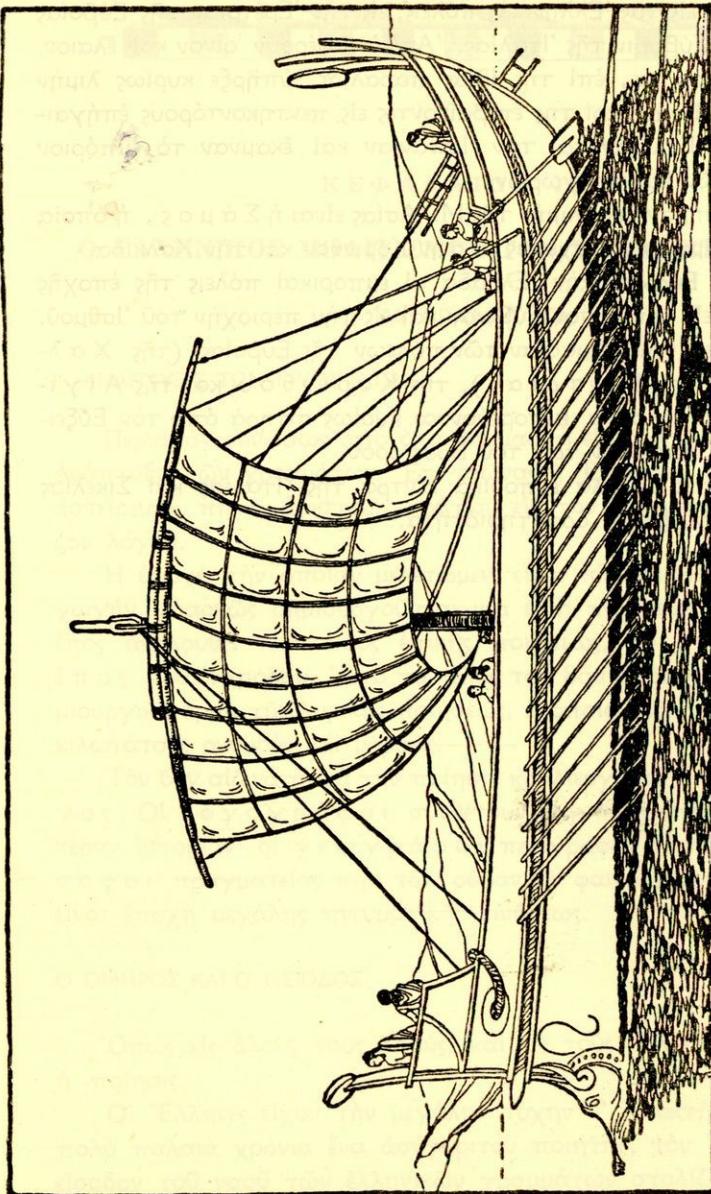
Οἱ ἀρχαῖοι κέραμον ἔλεγον τὸν πηλὸν (λάσπην), ἀπὸ τὸν ὄπεισν κατεκεύαζον κεραμίδια, ἀγγεῖα κλπ., ἐπίσης καὶ τὸ κεραμίδι. Κεραμεὺς ἦτο ὁ κατασκευάζων τὰ εἶδη αὐτά καὶ ἡ τέχνη του ἐλέγετο κεραμευτική.

Τὸ ἀγγεῖον εἴναι σημαντικώτατον εἶδος τῆς ἀρχαίας βιομηχανίας. Ἡμεῖς σήμερον δυσκολευόμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὴν σπουδαιότητα τοῦ πηλίνου ἀγγείου εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀρχαίων. Τὰ κυριώτερα οἰκιακὰ σκεύη ἡσαν ἀπὸ πηλούν. Κατὰ χιλιάδας καὶ εἰς διαφόρους ποιότητας κατεσκευάζοντο τὰ ἀγγεῖα εἰς τὰς ἑλληνικὰς πόλεις καὶ ἡ ἔξαγωγή των εἰς τὰς ξένας χώρας ἦτο πηγὴ πλούτου.

ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Ἡ μεγαλυτέρα ἐμπορικὴ πόλις τῆς Ἀσίας καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος τὸν 7ον καὶ 6ον αἰῶνα είναι ἡ Μίλη τοσ. Κειμένη, ὅπως γνωρίζομεν, πλησίον τῆς ἐκβολῆς τοῦ Μαιάνδρου, λαμβάνει τὰ προϊόντα τῆς Λυδίας, χρυσὸν καὶ ἄργυρον, μὲ τὰ ὄποια κατασκευάζει κοσμήματα, λεπτὰ ἔρια, τὰ ὄποια χρησιμοποιεῖ διὰ νὰ κατασκευάσῃ τάπητας μέζωρὰ χρώματα, τύπου Λυδίας καὶ νὰ ὑφάνῃ τὰ ὄνομαστὰ ὑφάσματα τῆς Μιλήτου.

Τὰ πλοῖα της πλέουν εἰς τρεῖς κατευθύνσεις : 1) Πρὸς νότον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπ' ὅπου λαμβάνουν κατασκευάσματα τῶν Αἰγυπτίων (ὑέλους, κοσμήματα, λινᾶ ὑφάσματα). 2) Πρὸς βορρᾶν εἰς τὰς ἀποικίας τοῦ Πόντου. Ἀπ' ἐκεῖ ἔρχονται ὁ χαλκός καὶ ὁ σίδηρος, ὁ χρυσός, τὰ δέρματα, τὰ παστὰ ψάρια, ἡ μέταξα, τὴν ὄποιαν μεταφέρουν τὰ καραβάνια ἀπὸ τὴν Κίναν, καὶ κυρίως σιτηρά. 3)

Πεντηκόντος

(Αναπαράστασις μέρους ελαύνας ἐπὶ καγγέων).

Πλοῖον ἐπέμψηκες (ναῦς μακρὸς), χινεῖται μὲν 50 πόδης, 25 εἰς κάθε πλευράν. "Εμπροσθεν κεφαλὴ ἀγριογόριου ώς ἔμβολον. Τοιαῦτα ἥστιν κατὰ τὸν Φονίκων. Τὰ πλοῖα κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτῆν ἡστιν βαμμένα μὲ βρύσῃ κακονιών γρῦπα (μίνον).

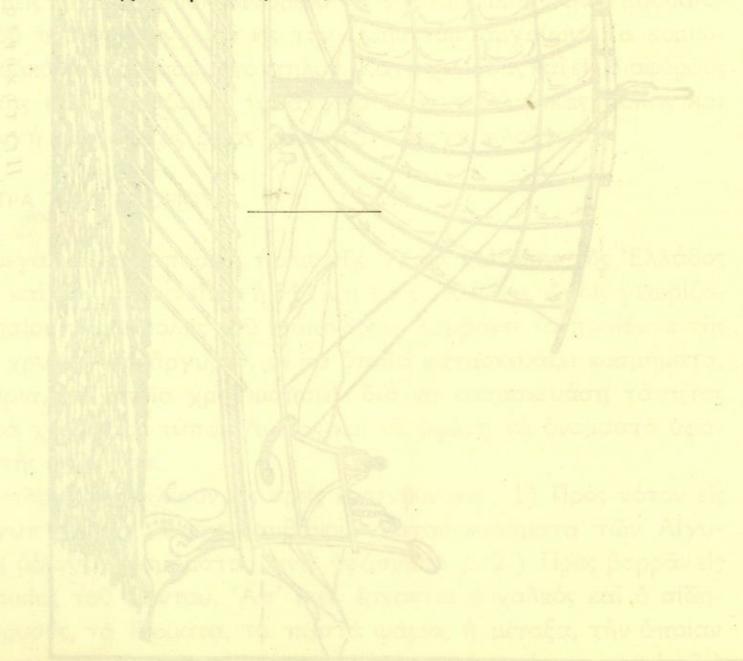
Πρὸς δυσμάς εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, εἰς τὴν Ἐρέτριαν τῆς Εύβοίας καὶ εἰς τὴν Σύβαριν τῆς Ἰταλίας. Ἀπ' ἐκεῖ φέρουν οἶνον καὶ ἔλαιον.

Ἡ Φωκαὶ αἱ, ἐπὶ τῆς ἴδιας παραλίας, ὑπῆρξε κυρίως λιμὴν πειρατῶν. Οἱ ναυτικοὶ της ἐπιβαίνοντες εἰς πεντηκοντόρους ἐπήγαιναν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰσπανίαν καὶ ἔκαμναν τὸ ἐμπόριον τῶν μακρινῶν ἐκείνων χωρῶν.

Τρίτος σημαντικός λιμὴν τῆς Μ. Ἀσίας εἶναι ἡ Σάμος, ἡ ὅποια εἶχε στενὰς ἐμπορικὰς σχέσεις μὲ τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Χαλκίδα.

Εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα αἱ ἐμπορικαὶ πόλεις τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἶναι εἰς τὴν νῆσον Εύβοιαν καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἰσθμοῦ. Ἐγνωρίσαμεν τὴν σημασίαν τῶν πόλεων τῆς Εύβοίας (τῆς Χαλκίδος καὶ τῆς Ἐρετρίας), τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Αιγαίνης. Τὰ Μέγαρα ἐμπορεύονται κυρίως σιτηρὰ ἀπὸ τὸν Εὔξεινον διὰ τῶν ἀποικιῶν των τοῦ Βοσπόρου.

Ἐπίσης τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας ἀναπτύσσουν ἔξοχον δραστηριότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΝ Ζ' ΚΑΙ ΣΤ' ΑΙΩΝΑ

I. ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Περισσότερον ἵσως ἀπὸ ὅλα θαυμαστὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῶν γραμμάτων. Ἐπὶ αἰῶνας ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ὑπῆρχεν ἀστείρευτη πηγὴ ἀριστουργημάτων εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὸν πεζὸν λόγον.

Ἡ ἐποχὴ τὴν ὁποίαν μελετῶμεν, εἶναι πλουσιωτάτη εἰς παραγωγὴν. Διαρκῶς δημιουργοῦνται νέα εἰδη ποιήσεως. Τὸ ὄμηρικὸν ἔπος ἀκολουθεῖ νέον εἶδος ἐπικῆς ποιήσεως, τὸ διδακτικὸν ἔπος τοῦ Ἡσιόδου. Ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 8ου αἰώνος ἀρχίζει ἡ δημιουργικὴ δρμὴ τῆς λυρικῆς ποιήσεως, ἡ ὅποια ἐκδηλώνεται μὲν ποικιλωτάτους ρυθμούς καὶ μορφάς.

Τὸν δον αἰῶνα παρὰ τὴν ποίησιν καλλιεργεῖται ὁ πεζὸς λόγος. Οἱ λογοράφοι συνθέτουν διηγήσεις ἀπὸ τὴν παλαιότεραν ιστορίαν· οἱ γεωγράφοι περιγραφὰς τόπων· οἱ φιλόσοφοι πραγματείας περὶ τῶν οὐρανίων φαινομένων. Ὁ δος αἰώνειναι ἐποχὴ μεγάλης πνευματικῆς κινήσεως.

Ο ΟΜΗΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΗΣΙΟΔΟΣ

“Οπως εἰς ὅλους τοὺς λαούς, καὶ εἰς τοὺς Ἑλληνας προηγήθη ἡ ποίησις.

Οἱ “Ἑλληνες εἶχον τὴν μεγάλην τύχην ν’ ἀποκτήσουν ἀπὸ τὰ πολὺ παλαιὰ χρόνια ἔνα ἀσύγκριτον ποιητήν, τὸν Ὁμηρον. Τὴν εἰσόδον τοῦ ναοῦ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων στολίζουν δύο ἔξαισιαι παραστάδες, ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὁδύσσεια. Εἴδομεν τὴν

ζωντανήν εἰκόνα τῆς ζωῆς τῶν παλαιοτέρων Ἐλλήνων, τὴν ὅποιαν δίδει ὁ "Ομηρος".

Εἰς τὰ ποιήματα τοῦ 'Ομήρου εἰκονίζεται ἡ ζωὴ τῆς ἀγροτικῆς Ἐλλάδος εἰς τὸν καιρὸν τῶν βασιλέων. Οἱ ἄνθρωποι φαίνονται εὐχαριστημένοι. Πιστεύουν εἰς τοὺς παλαιοὺς μύθους καὶ εὐχαριστοῦνται νὰ ἀκούουν μακρὰς διηγήσεις διὰ τοὺς προγόνους τῶν βασιλέων καὶ τῶν μεγάλων οἰκων, διὰ τὰ κατορθώματα καὶ τὰς περιπτείας εἰς τὴν ἔπειραν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν. Αἱ διηγήσεις γίνονται εἰς στίχους μακρούς, εἰς τὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον, καὶ εἶναι διεξοδικαὶ ὥστὲν νὰ μὴ θέλῃ ὁ ἀκροατὴς νὰ τελειώσουν. Γενεαὶ ἀπὸ ἐπαγγελματίας ποιητάς, οἵ λεγόμενοι ραψῳδοί, ἔδούλεψαν φθόγγους, στίχους καὶ ἔκφρασιν καὶ τὰ ἔφερον εἰς θαυμαστὴν τελειότητα.

'Η σκηνὴ σκυθρωπάζει, ὅταν ἀπὸ τὸν "Ομηρον περάσωμεν εἰς τὸν δεύτερον μεγάλον ποιητὴν τῆς Ἐλλάδος, τὸν Ἡσίοδον. 'Η βασιλεία εἶχε καταλυθῆ. Τὴν ἔξουσίαν ἔχουν σκληροὶ καὶ πλεονεκτικοὶ γαιοκτήμονες.

Τὸ κακὸν ἔχει προχωρήσει τέσσον, ὥστε ἐντρεπτὴ καὶ δικαιοσύνη (αἰδὼς καὶ δίκη) ἔφυγεν εἰς τὸν "Ολυμπον, διότι εἰς τὴν γῆν δὲν ἔχουν ποῦ νὰ σταθοῦν. "Ολα πηγαίνουν εἰς τὸ χειρότερον. Οἱ παλαιότεροι ἄνθρωποι ἔζησαν εἰς τὴν χρυσῆν ἐποχὴν (χρυσοῦς αἰώνων), ύστερα ἥλθεν ὁ ἀργυρεὺς αἰώνων καὶ ἔπειτα ὁ χαλκοῦς. 'Η ἐποχὴ τοῦ Ἡσιόδου εἶναι ὁ σιδηροῦς αἰώνων.

'Ο 'Ἡσιόδος ἔζησεν εἰς τὴν σιδηρὰν ἐποχήν. 'Η οἰκογένειά του μετηνάστευσεν ἀπὸ τὴν Μ. Ἀσίαν, ἀπὸ τὴν Κύμην τῆς Αἰολίδος, εἰς τὴν Βοιωτίαν. 'Ο ἕδιος καλλιεργεῖ μικρὸν κλῆρον εἰς τὸ χωρίον "Ασκρα, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἐλικῶνος. Εἶχε δίκην διὰ κληρονομικὰ μὲ τὸν ἀδελφόν του, ὁ ὁποῖος ἀντὶ νὰ δουλεύῃ σκυμμένος εἰς τὸν ἀγρόν του καὶ νὰ ζῇ νοικοκυρεμένα, γυρίζει εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ πολιτικολογεῖ. Καί, ὅπως ᾔτο φυσικόν, ἐκείνος ἐκέρδισε τὴν δίκην. 'Ο 'Ἡσιόδος ἔχει παρηγορὶὰ τὸ τραγούδι.

Μιὰ μέρα, ἐνῷ ἔβοσκε τ' ἀρνιά του εἰς τὸν ἀγιασμένον Ἐλικῶνα, τὸν ἐπλησίασσαν αἱ Μενίσαι καὶ τὸν ἐδίσαξαν ἀθάνατα τραγούδια: «Καὶ μεῦ χάρισαν ἀντὶ ραβδὶ περήφανο κλαρί, ποὺ τόκψαν ἀπὸ ἀνθισμένη ἔλια. "Υστερα μοῦ ἐνέπνευσαν φείο τραγούδι γιά νά ύμνω ὅσα γίνουν καὶ ὅσα ἔχουν γίνει καὶ μὲ πρόσταξαν νὰ δοξάζω τὸ γένος τῶν μακαρισμένων θεῶν πού ζούνε αἰώνια ». (Θεογονία, 22-23, 30-33).

Ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὰς Ἑλικωνιάδας Μούσας ὁ Ἡσίοδος, θέλει πρῶτον νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους πῶς ἐγενήθησαν οἱ θεοὶ καὶ πῶς ἔγινεν ὁ κόσμος. Αὐτὸ τὸ κάμνει εἰς τὸ ποίημά του Θεογονία.

Θέλει ἀκόμη νὰ διδάξῃ ἴδιαιτέρως τὸν « ἄμυνον », ὅπως λέγει, ἀδελφόν του πῶς νὰ καλλιεργῇ τὸ χωράφι, πῶς νὰ περιποιῆται τὸ ἀμπέλι, πότε νὰ ταξιδεύῃ εἰς τὴν θάλασσαν, πῶς νὰ νοικοκυρεύῃ τὸ σπιτικό του. Αὐτὸ τὸ κάμνει εἰς ἄλλο ἔργον του, ”Εργακαὶ Ἡμέραι.

Τὰ ποιήματα τοῦ Ἡσιόδου εἶναι γραμμένα εἰς δακτυλικὸν ἑξάμετρον, ὅπως τοῦ Ὁμήρου. Εἶναι καὶ αὐτὰ ἐπικὰ ποιήματα. Τοῦ Ὁμήρου ψάλλουν τὴν δόξαν τῶν ἡρώων· τοῦ Ἡσιόδου θέλουν νὰ διδάξουν, εἶναι διδακτικὰ ἔπη.

Η ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

Μὲ τὴν ἀλλογὴν εἰς τὴν ζωὴν ἔγινε μεγάλη ἀλλογὴ καὶ εἰς τὰς ἴδεας καὶ τὴν καλαισθησίαν. Οἱ Ἑλληνες δὲν εὔχαριστοῦνται πιλέον νὰ ἀκούουν μακρὰς διηγήσεις διὰ πράγματα περασμένα. Ἡ προσοχὴ των στρέφεται εἰς τὸ παρόν, εἰς τὰ περιστατικὰ τῆς ἴδικῆς των ζωῆς. Θέλουν νὰ διμιλήσουν διὰ τὸν ἔαυτόν των. Ψάλλουν τὰ ἴδικά των αἰσθήματα, χαρὰν ἢ λύπην, ἐλπίδα, ἢ φόβον, ἀγάπην ἢ μῖσος. Ἡ ποίησις δηλαδὴ γίνεται προσωπικὴ εἴτε λυρική, ὅπως εἶπον, ἐπειδὴ ψάλλεται μὲ συνοδείαν λύρας. Ἐπίστης ἀλλάζει καὶ τὸ μέτρον. Τὸ ἑξάμετρον τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου φαίνεται βαρὺ καὶ μονότονον. Σχηματίζονται ρυθμοὶ γοργοί, κινημένοι, στίχοι μικροί καὶ μέτρα ποικίλα. Ἐπίστης ἡ λυρικὴ ποίησις συνδέεται στενά μὲ τὴν μουσικήν.

Κιθάρα

(Παράστασις ἐπὶ ἀγγείου).

‘Ο 7ος καὶ δος αἰώνων εἶναι ἐποχὴ τῆς λυρικῆς ποιήσεως, ἡ ὅποια παρουσιάζει πλουσίαν ἀνθησιν. Δὲν καλλιεργεῖται αὖτη εἰς μίαν χώραν (τὴν Ἰωνίαν), ὅπως ἡ ἐπική ποίησις. Αἱ περισσότεραι ἐμπορικαὶ καὶ ναυτικαὶ πόλεις ἔχουν τὴν ποίησίν των. Ἐλεγεία, ἵσταται καὶ φέρεται πόλεις τὰς ἀνεξαντλήτους ποικιλίας των εἶναι τὰ νέα λογοτεχνικὰ εἴδη.

Δυστυχῶς ἀπὸ τὴν πλουσίαν αὐτὴν παραγωγὴν ἔφθασαν εἰς ἡμᾶς μόνον πτωχὰ ἀποσπάσματα, ὅσα ὀλλοὶ συγγραφεῖς ἀνέφερον εἰς τὰ ἔργα των. Παρ’ ὅλα αὐτά, τὰ κομμάτια ἢ ἀποσπάσματα, ὅπως εἶπον, ἔχουν μεγάλην ἀξίαν ὡς ποιήματα καὶ ὡς πηγαὶ πληροφορίας διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰς ἰδέας τῆς ἐποχῆς. Οἱ Ἑλληνισταὶ τῆς Εύρωπης ἐμάζευσαν εἰς εἰδικὰς συλλογάς, εἰς τὴν Λυρικὴν Ἀνθολογίαν, τὰ ἀποσπάσματα τῶν λυρικῶν.

Ο ΚΑΛΛΙΝΟΣ - Ο ΤΥΡΤΑΙΟΣ - Ο ΜΙΜΝΕΡΜΟΣ : Η ΕΛΕΓΕΙΑ

‘Ως μετάβασις ἀπὸ τὸ ὅμοιόμορφον ὄμητρικὸν ἔξαμετρον εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν στίχων τῆς λυρικῆς ποιήσεως εἶναι μία ἔνωσις τοῦ ἔξαμετρου μὲν τὸ πεντάμετρον. Τὸ νέον εἶδος, συνήθως σύντομὸν ποίημα, ἀποτελεῖται ἀπὸ δίστιχα: ἔξαμετρον καὶ πεντάμετρον.

Τὸ εἶδος αὐτὸν τὸ εἶπον Ἐλεγείαν. Ἀργότερον εἰς αὐτὸν τὸ μέτρον ἔγραψαν τὰ ἐπιγράμματα.

‘Η ἐλεγεία κατ’ ἀρχὰς ἦτο πολεμικὸν ποίημα ἐμβατήριον. Μὲ τοιοῦτον ποίημα ἐπεχείρησε νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς πατριώτας του δ Καλλίνος δ Εφέσιος, περὶ τὸ 650 εἰς στιγμὴν μεγάλου κινδύνου, ὅταν ἐπικίνδυνοι ἐπιδρομεῖς, οἱ Κιμμέριοι, ἀφοῦ ἐποδοπάτησαν τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Λυδίαν, εἰσέβαλον εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν.

«Ως πότε θὰ κοιμᾶσθε; Πότε θάχετε καρδιά; Παλληκάρια, δὲν υπέρπεσθε τοὺς γείτονας; Νομίζετε πώς κάθεσθε σὲ εἰρήνη, ἐνῷ δὲ πόλεμος ἀγκάλιασε τὴν χώραν?»

‘Ολίγον ἀργότερον δὲ γνωστός μας Τυρταῖος μὲ ἐλεγείας ἐγκαρδίωσε τοὺς Σπαρτιάτας εἰς τὸν δεύτερον Μεσσηνιακὸν πόλεμον.

‘Ο Μίμνερμος δὲ Κολοφώνιος, περὶ τὸ 630 - 600, ἔδωσε συναισθηματικῶν περιεχόμενον εἰς τὴν ἐλεγείαν. Ἐψαλλε μὲ συνοδείαν αὐλοῦ τοὺς πόθους καὶ τὰς ἀνησυχίας του, καθὼς καὶ τὰς ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς καὶ ἐθρήνησε τὴν συντομίαν τῆς νεότητος.

‘Ο Θέογνις δ Μεγαρέυς, φανατικὸς ἀριστοκράτης, ἔχασε τὴν περιουσίαν του εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ ἔξωρίσθη ἀπὸ τοὺς δημοκρατικούς. Εἰς τὴν καλυτέραν σωζομένην μακρὰν ἐλεγείαν του χύνει τὴν χολήν ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων, τοὺς δποίους χαρακτηρίζει μὲ τὰ βαρύτερα ἐπίθετα, ἔτοιμος « νὰ πίτ τὸ μαῦρον αἴμα των ».

‘Ο Σόλων εἰς τὰς ἀνδροπρεπεῖς ἐλεγείας του παρώρμησε καὶ σύνεβούλευσε τοὺς συμπολίτας του.

‘Ο Ξενόφανης δ Κολοφώνιος, περὶ τὸ 546, μὲ ἐλεγείαν ἐθρήνησε τὴν φυγὴν ἀπὸ τὴν Ιωνίαν καὶ ἔξήγησε τὰς φιλοσοφικὰς σκέψεις του.

Ο ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ: ΟΙ IAMBOI

‘Αλλ’ ὁ μεγάλος δημιουργὸς εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν εἶναι ὁ ’Αρχίλοχος δ Πάριος, τὸν δποίον οἱ ἀρχαῖοι ἐτίμησαν ὅσον καὶ τὸν “Ομηρον.

Γεννηθεὶς ἦδη πρὸ τοῦ τέλους τοῦ 8ου αἰῶνος (725 - 650) ἀκμάζει τὸν 7ον αἰῶνα εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Γύγου, τοῦ βασιλέως τῆς Λυδίας (687 - 652), ποὺ ἦτο πατήρ τοῦ Κροίσου.

Δὲν τὸν σκοτίζουν τὰ πλούτη « τοῦ Γύγη τοῦ πολύχρυσου ». ’Αλλ’ ἡ σάτιρά του σκοτώνει ὅσους τὸν πειράξουν. Τὴν σατιρικὴν ποίησιν οἱ ἀρχαῖοι τὴν ἔλεγαν ἵ α μ β ο ν καὶ τοὺς σατιρικοὺς ποιητὰς ἵ α μ β ο γ ρ ἄ φ ο υ σ . ‘Ο ’Αρχίλοχος ἔγινε περιβόητος εἰς τὴν ἀρχαιότητα διὰ τοὺς ἴαμβους του.

Εἶναι μεγάλη ζημία ἡ ἀπώλεια τῶν ἔργων τοῦ ἐξόχου Παρίου ἴαμβογράφου.

Ο ΑΛΚΑΙΟΣ – Η ΣΑΠΦΩ: Η ΩΔΗ

‘Η πραγματικὴ λυρικὴ ποίησις, ὅπως τὴν ἐννοοῦμεν σήμερον, ἡ ἔκφρασις ἀτομικῶν συναισθημάτων (χαρᾶς ἢ λύπης, ἀγάπης ἢ μίσους) ἐκαλλιεργήθη σπανιώτερον εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Περισσότερον ἀπ’ ὅλους τὴν καθαρὰν προσωπικὴν ποίησιν ἐπλησίασαν οἱ Λέσβιοι.

‘Η ρυθμικὴ μορφὴ τῶν εἶναι ποικιλωτάτη. Τὸ ποίημα, προσωρισμένον νὰ ψάλλεται, συνοδεύεται ἀπὸ μουσικὴν καὶ λέγεται φ δ ἥ.

‘Ο ’Αλκαῖος, (περὶ τὸ 600 π.Χ.) κατάγεται, ὅπως εἴδομεν, ἀπὸ

παλαιάν ἀριστοκρατικήν οἰκογένειαν. Ὁ Ελαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τοὺς κομματικούς ἀγῶνας τῆς πατρίδος του. Οἱ θυμοὶ καὶ ἡ χαρά τοῦ ἐνέπνευσαν σειρὰν ἀπὸ ποιήματα, τὰ δποῖα ὠνόμασαν « στασιωτικά ».

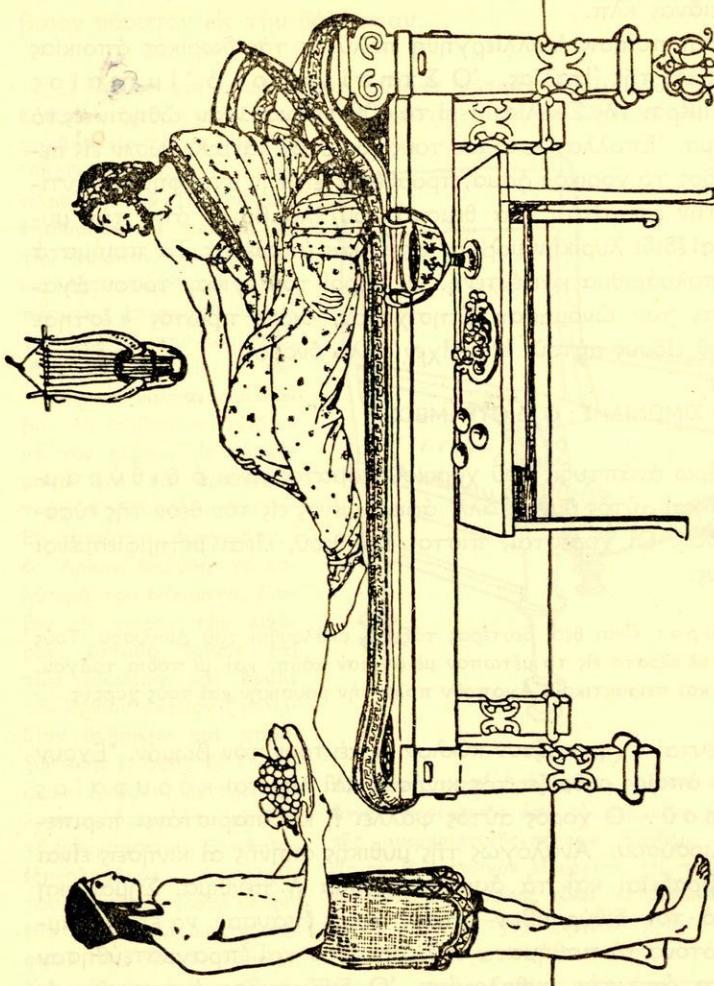
Ολίγον νεωτέρα, μετὰ τὸ 600, εἶναι ἡ Σαπφώ ἀπὸ τὴν Ἑρεσόν. Τὰ ποιήματά της εἶναι ἀπὸ τὰ συναισθηματικώτερα τῆς ἀρχαιότητος· ἡ πλοκὴ τῆς φύσης ἀληθινὰ καλλιτεχνική. Ο Πλάτων τὴν ὠνόμασε δεκάτην Μοῦσαν καὶ ὅλη ἡ ἀρχαιότης εἶδεν εἰς τὸ πρόσωπόν της μεγάλην ποιήτριαν.

Ο συμπαθέστατος Ἀνακρέων ὁ Τήιος (περὶ τὸ 520) ἔψαλε τὴν νεότητα, τὰ λουλούδια καὶ τὴν χαρὰν τοῦ συμποσίου. Τὸν εὐρίσκομεν εἰς τὴν αὔλην τοῦ φιλομούσου τυράννου τῆς Σάμου Πολυκράτους καθὼς καὶ τοῦ Ἰππάρχου εἰς τὰς Αθήνας κλπ. Τὰ ποιήματά του ἀναπαριστάνουν τὴν πλουσίαν ζωὴν εἰς τὰς τυραννικὰς αὔλας.

ΤΟ ΧΟΡΙΚΟΝ ΑΣΜΑ

Χοροί ψάλλοντες εἶναι τόσον παλαιοί, δσον καὶ ὁ ἀνθρωπος. Τὴν φυσικὴν αὐτὴν ἐκδήλωσιν ἐκαλλιέργησαν οἱ Ἐλληνες, ὅπως τόσας ἄλλας, καὶ τὴν ἀνύψωσαν εἰς μεγάλην καλλιτεχνίαν. Μὲ τὸν χορὸν συνδέεται ἡ μουσικὴ τῶν Ἐλλήνων, διὰ τὴν ὅποιαν ὅμως γνωρίζομεν πολὺ δλίγα. Τὸ παλαιὸν γνήσιον μουσικὸν ὅργανον τῶν Ἐλλήνων ἦτο ἡ κιθάρα. Ο αὐλὸς ἐθεωρεῖτο ὅργανον βαρβαρικὸν καὶ ἐπὶ μακρὸν ἀπεκλείετο ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατίαν. Αἱ ὅργιαστικαὶ τελεταὶ τοῦ Διονύσου υἱοθέτησαν τὸν αὐλόν, ὁ δποῖος κατέκτησε τὸν χορὸν καὶ τὸν ἔκαμε δημοφιλῆ.

Εἰς τὴν Σπάρτην ἐκαλλιεργήθη ὁ χορὸς διὰ στρατιωτικοὺς σκοπούς. Ἡτο σεμνός, βαρύς, μὲ ἄσματα εἰς ἀρχαῖζουσαν δυσκολονόητον δωρικὴν διάλεκτον. Τὸ ἀγαπητὸν ἄσμά των ἦτο ὁ πατέν, ὕμνος εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, θριαμβευτικὸς διὰ τὴν νίκην, ψαλλόμενος εἰς ἑօρτὰς καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν σπουδαίας ἐπιχειρήσεως. Ἐνωρὶς τὸν 7ον αἰῶνα εἰς τὴν Σπάρτην ἔζησε καὶ συνέθεσε χορικὰ ἄσματα ὁ Ἀλκμάν. Ἡ παράδοσις ἔλεγεν ὅτι κατήγετο ἀπὸ τὰς Σάρδεις τῆς Λυδίας, ἀπὸ ἐλληνικὴν χωρὶς ἄλλο οἰκογένειαν. « Ἡ κιθάρα, ἔλεγεν, ἀν ἥξευρης νὰ τὴν καλοπιάνης, ἀξίζει δσον καὶ τὸ σπαθί ». Τὰ χορικά του συνοδεύομενα ἀπὸ αὐλόν εἶχον μεγάλην διάδοσιν, ἔγιναν ἀγαπητὰ

Κλίνη καὶ τραπέζα

(Περιστασίς ἐπὶ Λγύεω).

Σκηνὴ ἀπὸ συμπόσιου. Οἱ ἀρχαῖοι ἀγαποῦν πολὺ τὰ συμπόσια. Ο προσκελλημένος ἔξαπλοῦται ἀναταυτικῶτα επὶ λγύης (υτβάν). Τὸ φαργὸν τίθεται ἐπὶ τραπέζης παρὸ τὴν αλιγνη. Εἰς τὴν εἰκόνα βλέπομεν πολυτελὲς ἀνθεκτήρων μὲ τερψίγων πόδια καὶ κοστήματα εἰς τὴν πλαγῶν δύνι. Εἰς τὸ τραπέζην εὑρίσκεται πέπτο μὲ καρπούς καὶ κομψή κλίνει διὰ τὸν οἶνον. «Ο παῖς», δικαῖος ωγκαζόν ἐπὶ τὸ εὐγενικώτερον τὸν δούλον, κομψεῖ τὸ φαγητόν.

καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἔγραψεν ᾕσματα διὰ γυναικείους χορούς, ὑμνους, παιᾶνας κλπ.

Ἡ χορικὴ ποίησις ἐκαλλιεργήθη πολὺ εἰς τὰς δωρικὰς ἀποικίας τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας. Ὁ Στησίχορος διεμεροφάνεται (ἀπὸ τὴν Ἰμέραν τῆς Σικελίας περὶ τὸ 600) ἔδωσε νέαν ὥθησιν εἰς τὸ χορικὸν ᾕσμα. Ἐπολλατπλασίασε τοὺς χορευτὰς καὶ ἀνύψωσεν εἰς περίτεχνον εἶδος τὸ χορικὸν ᾕσμα, προσθέσας εἰς τὴν στροφήν καὶ ἀντιστροφήν, τὴν ἐπωδόν. Τὰ θέματά του ἐλάμβανεν ἀπὸ τὴν μυθολογίαν καὶ ἔδιδε λυρικὴν μορφὴν εἰς ἐπικάς ὑποθέσεις. Τὰ ποιήματά του ἦσαν πολυάριθμα καὶ ἔκτενη. Οἱ χοροί του ἔγιναν τόσον ἀγαπητοί, ὡστε τὸν ὠνόμασαν Στησίχορον, διότι πρώτος «ἔστησε χορόν», τοῦ εἶδους αὐτοῦ, ἐνῷ εἶχεν ἄλλο δνομα.

Ο ΑΡΙΩΝ - Ο ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ : Ο ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΣ

Περαίτέρω ἀνάπτυξις τοῦ χορικοῦ ᾕσματος εἶναι διδύμη μέσος. Εἶναι καὶ αὐτὸς ὑμνος, ἀλλ’ ἀφιερωμένος εἰς τὸν θεὸν τῆς εὔφορίας Διόνυσον. Οἱ χορευταί, πιστοί τοῦ θεοῦ, εἶναι μετημφεσμένοι εἰς σατύρους.

Οἱ σάτυροι εἶναι θεοὶ δευτέρας τάξεως, ἀκόλουθοι τοῦ Διονύσου. Τοὺς παριστάνουν μὲ κέρατα εἰς τὸ μέτωπον μὲ ἀγρίαν κόμην καὶ μὲ πόδια τράγου. Εἶναι εύθυμοι καὶ πειρακτικοί. Ἀγαποῦν πολὺ τὴν μουσικὴν καὶ τοὺς χορούς.

Οἱ χορευταὶ σχηματίζουν κύκλον μὲ κέντρον τὸν βωμόν. Ἐχουν ἀρχηγόν, διόποιος ρυθμίζει τὰς κινήσεις καὶ λέγεται κορυφαῖος τοῦ χοροῦ. Ὁ χορὸς αὐτὸς ψάλλει ἢ καὶ παριστάνει περιπτείας τοῦ Διοσύσου. Ἀναλόγως τῆς μυθικῆς σκηνῆς αἱ κινήσεις εἶναι ζωηραὶ ἢ βραδεῖαι καὶ τὰ ᾕσματα εύθυμα ἢ πένθιμα. Σημαντικὴ πρόοδος διὰ τὸν διθύραμβον ἔγινεν, ὅταν ἐπαυσαν νὰ ἐπαναλαμβάνουν μονότονα τὰ παθήματα τοῦ Διονύσου καὶ ἐπραγματεύθησαν ἄλλα θέματα ἀπὸ τὴν μυθολογίαν. Ὁ διθύραμβος ἀνεπτύχθη εἰς ἔξοχον λογοτεχνικὸν εἶδος τὸν δον αἰῶνα καὶ εἶχε λαμπρὸν μέλλον, διότι ἀπ’ αὐτὸν προῆλθε τὸ σοφιαρὸν θέατρον, ἢ τραγῳδία.

‘Ως δημιουργὸς τοῦ διθυράμβου ἀναφέρεται διάβολος Μηθυμναῖος (ἀπὸ τὴν Μήθυμναν τῆς Λέσβου), διόποιος ἔζησε τὸν καιρὸν τοῦ Περιάνδρου (ἀρχαὶ δου αἰῶνος) καὶ εἶχε στενήν σχέσιν

μὲ τὴν αὐλήν του. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἡγάπησαν τὸν μουσόληπτον ἄνδρα καὶ διηγήθησαν ὅτι δελφίν ἔσωσεν αὐτὸν ἀπὸ βέβαιον θάνατον εἰς τὴν θάλασσαν.

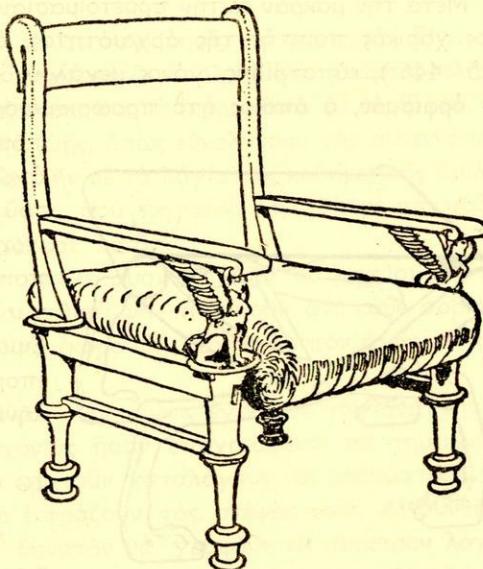
‘Ο Ἀρίων ἦτο κιθαρῳδὸς καὶ οὐδενὸς δεύτερος μεταξὺ τῶν συγχρόνων του Καθόσον ἡμεῖς γνωρίζομεν, αὐτὸς πρῶτος ἐποίησεν, ὡνόμασε καὶ ἔδιδαξε διθύραμβον εἰς τὴν Κόρινθον.

‘Αφοῦ πολὺν χρόνον ἔμεινε πλησίον τοῦ Περιάνδρου, ἐπεθύμησε νὰ πλεύσῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν καί, ἀφοῦ συνήθροισε πολλὰ πλούτη, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κόρινθον. ‘Αφοῦ ἔξηλθον εἰς τὸ πέλαγος, οἱ ναῦται συνέλαβον τὸ ἐπίβουλον σχέδιον νὰ τὸν ρίψουν εἰς τὰ κύματα καὶ νὰ ἀρπάσουν τοὺς θησαυρούς του...

Εἰς τοιαύτην ἀμηχανίαν... ὁ Ἀρίων ἐνεδύθη τὰ καλύτερά του ἐνδύματα, ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὴν κιθάραν, ἐστάθη ὅρθιος ἐπὶ τῶν ἐδωλίων καὶ ἔψαλε τὸν ὅρθιον σκοπὸν (μελωδίαν ἀνδρικήν καὶ παροξυντικήν), ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσεν ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν ὅπως ἥτο μὲ δλα τὰ ἐνδύματά του. Τὸ πλοϊον ἔξηκολούθησε τὸν πλοῦν του. ‘Εκεὶ τὸν ἔλαβε δελφίν ἐπὶ τῆς ράχεως καὶ τὸν ἔφερεν εἰς τὸ Ταίναρον...

Καὶ σφέζεται ἀκόμη εἰς τὸ Ταίναρον μικρὸν ὅγαλμα χάλκινον παριστάνον τὸν Αρίωνα, ἀνθρώπον καθήμενον ἐπὶ δελφίνος» (‘Ηρόδοτος Α, 24).

Εἰς τὸν διθύραμβον ἔδωσε μεγαλύτερον πλάτος ὁ Σιμωνίδης ὁ Κεῖος, λαμβάνων ὡς θέμα τοῦ ἄσματός του ἐπεισόδιον ἀπὸ διποιονδήποτε ὥρατον μυθον. ‘Ο Σιμωνίδης ἤκμασε περὶ τὸ 556-

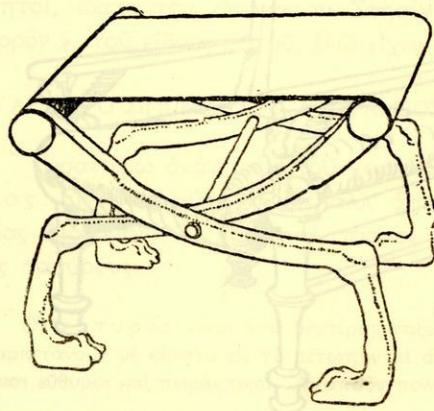
Θρόνος

‘Ο θρόνος (πολυθρόνα τῶν μέσων τοῦ διοικούντος) προέρχεται ἀπὸ τὸ μνημεῖον τῶν Ἀρπιῶν τῆς μικρασιατικῆς πόλεως Ξάνθου, εὑρισκόμενον εἰς τὸ Βερτανικὸν Μουσεῖον. Οἱ πόδες εἶναι τορνυμένοι. Εἰς ἄλλους εἶναι τετράγωνοι μὲ κοσμήματα. Τὰ ἄκρα τῆς ράχεως καταλήγουν εἰς κύκλους

468 καὶ ἦτο σπουδαῖος καὶ παραγωγικὸς ποιητής. Ἔγραψε μὲ ἀριστοτεχνικὴν δεξιότητα ἐπινίκια, ὑμνους, παιᾶνας, θρήνους, ἐπιγράμματα, διθυράμβους καὶ σκόλια. Αὐτὸς ἔγραψε τὰ ἐπιγράμματα εἰς τοὺς ἥρωας τῶν Θερμοπυλῶν καὶ ἐλεγείας εἰς τοὺς ἄγωνιστὰς τοῦ Ἀρτεμισίου καὶ τῆς Σαλαμίνος. Τὰ ποιήματά του ἔχουν πολλὴν σκέψιν.

Μετὰ τὴν μακρὰν αὐτὴν προετοιμασίαν παρουσιάζεται ὁ γιγάντειος χορικὸς ποιητής τῆς ἀρχαιότητος, ὁ Θηβαῖος Πίνδαρος (515 - 446), εύπατρίδης, γόνος μεγάλου οἴκου, ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν ὄρφισμόν, ὁ δόποιος ἦτο προωρισμένος νὰ ψάλῃ τοὺς νικητὰς

τῶν μεγάλων πανελληνίων ἀγώνων. Ἀλλὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ καθὼς καὶ τοῦ δλίγον νεωτέρου του (505 - 430) ποιητοῦ ἐγκωμίων, τοῦ Βακχολίδου, ἀνεψιοῦ τοῦ Σιμωνίδου, ἀνήκουν εἰς τὴν ἐπομένην περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς ιστορίας.

Κάθισμα

Τὸ κάθισμα εἶναι πτυσσόμενον.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

Ἡ ἔξαιρετικὴ ἀξία τοῦ διθυράμβου ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἔδωσεν ἀφορμὴν νὰ γεννηθῇ ἔνα πολὺ μεγάλο λογοτεχνικὸν εἶδος, τὸ δρᾶμα.

Ο κορυφαῖος ἀντὶ νὰ στέκεται ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ χοροῦ ἔλαβε θέσιν ἀπέναντι τῶν χορευτῶν καὶ ἀντὶ νὰ ρυθμίζῃ τὰς κινήσεις τοῦ χοροῦ, ἡρχισεν αὐτὸς νὰ διηγῆται τὸν μυθὸν. Ο χορὸς περιωρίσθη νὰ ψάλῃ τὰ λυρικὰ μέρη. "Ενα βῆμα ἀκόμη καὶ ἀρχίζει ὁ διάλογος. Ο χορὸς ἐρωτᾷ, ὁ κορυφαῖος ἀπαντᾷ. Εἰμεθα μέσα εἰς τὸ δρᾶμα. Τὸ δρᾶμα πλουτίζεται, περιπλέκονται αἱ περιπέτειαι. Ο ποιητὴς δργανώνει ὁ ἴδιος τὴν σκηνήν, διδάσκει τὸν χορόν, γίνεται σκηνοθέτης καὶ ποιητὴς μαζί.

Ο σημαντικώτατος αὐτὸς νεωτερισμὸς εἶχε τὴν ἀνεξάντλητον ἐπίδρασίν του εἰς τὴν λογοτεχνίαν ὅλου τοῦ πολιτισμένου κόσμου.

‘Απὸ τὸν διθύραμβον μὲ τραγικὴν ύπόθεσιν προῆλθε τὸ σοφαρὸν εἶδος τοῦ δράματος, ἡ τραγῳδία. Ἀνάλογοι ὀφορμαὶ ἐγένενται τὴν κωμῳδίαν.

Τὰ δύο εἶδη τοῦ δράματος ἔφθασαν εἰς θαυμαστὴν ἀνάπτυξιν τὸν 5ον αἰώνα εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ο ΠΕΖΟΣ ΛΟΓΟΣ

‘Ο ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνον συγκίνησις καὶ φαντασία. Εἶναι καὶ σκέψις καὶ στοχασμός καὶ πρακτική ζωή. ‘Ωρισμέναι γνώσεις, πληροφορίαι καὶ δόηγίαι χρειάζονται, διὰ νὰ ἐκφρασθοῦν μὲ ἀκρίβειαν, λέξεις ἀπλᾶς τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ὅπως εὐκολύνουν τὴν συνεννόησιν. Τὴν ἐκφρασιν αὐτὴν τὴν ἀπλῆν μὲ τὰ λόγια τῆς καθημερινῆς ὁμιλίας τὴν εἴπαν πεζὸν λόγον, ποὺ πηγαίνει δηλαδὴ μὲ τὰ πόδια, ἐνῷ ἡ ποίησις ἔχει πτερά καὶ πεταῖ.

Αὐτὸν εἰς ἡμᾶς φαίνεται πολὺ φυσικόν. ‘Αλλ’ οἱ ἀρχαῖοι τὸν παλαιότερον καιρὸν εἶχον συνηθίσει νὰ πιστεύουν ὅτι κάθε σοφαρὸν μόνον μὲ ποίημα ἡμπορεῖ νὰ ἐκφρασθῇ. ‘Εγινε λοιπὸν ἀγών, διὰ νὰ γράψουν πεζά.

‘Η πρόοδος εἰς τὰς ἐλληνικὰς πόλεις ἐγένησε τὴν ἀνάγκην νὰ γράφουν πολλά. Οἱ ἀρχοντες ἦσαν υποχρεωμένοι νὰ σημειώνουν ὀψισμένα γεγονότα, νὰ κρατοῦν καταλόγους· οἱ μαθηματικοὶ πάλιν καὶ οἱ ἀστρονόμοι νὰ ἐκφράζουν τὰς σκέψεις των. Αἱ συνθῆκαι μεταξὺ πόλεων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γραφοῦν εἰς ἔμμετρον λόγον. ‘Ολα αὐτὰ τοὺς ὑπεχρέωσαν νὰ μεταχειρισθοῦν τὸν πεζὸν λόγον.

Αὐτὸν ἔγινε πάλιν εἰς τὴν Ἱωνίαν. ‘Ο πεζὸς λόγος μόλις ἀνεφάνη, εἶχε ταχεῖαν διάδοσιν. Πρῶτον διεμορφώθη μία κοινὴ διάλεκτος εἰς τὰς δώδεκα Ἱωνικὰς πόλεις. Οὕτω, χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς πῶς, ἐγεννήθη τὸν δον αἰῶνα μία ἐνιαία γλῶσσα, τὴν ὃποίαν ἔγραφον οἱ Ἱωνες καὶ κατόπιν ὅλοι οἱ Ἐλληνες, ἀφοῦ τὴν ἔμαθον ἀπ’ ἐκείνους. Αὐτὴ ἦτο βεβαίως εἰς Ἱωνικὴν διάλεκτον, ἀλλ’ ἀνεγινώσκετο καὶ ἔγραφετο ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἐλληνας. ‘Η Ἱωνικὴ λοιπὸν εἶναι ἡ πρώτη κοινὴ τῶν Ἐλλήνων καὶ κατὰ τὸ πρότυπον τοῦτο διεμορφώθη ἀργότερον ἡ ἀττική.

Δι’ αὐτῆς μετεδόθησαν οἱ ἴστορικαί, αἱ γεωγραφικαὶ καὶ αἱ μαθηματικαὶ γνώσεις, αἱ ὅποιαι ἀπετέλεσαν τὸ σπέρμα τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπτύξεως.

ΟΙ ΛΟΓΟΓΡΑΦΟΙ: ΕΚΑΤΑΙΟΣ Ο ΜΙΛΗΣΙΟΣ

‘Ο “Ομηρος είναι ό πρώτος ιστορικός τῆς Ἑλλάδος. “Οταν διηγεῖται τὰ ἀνδραγαθήματα καὶ τὰ παθήματα τῶν ἡρώων, αὐτὰ ἀκούονται ἀπὸ τοὺς συγχρόνους ὡς ιστορικαὶ ὀλήθειαι. Σύν τῷ χρόνῳ ὅμως οἱ ἀνθρωποι ἐξήτησαν νηφαλιωτέρας γνώσεις διὰ τὸ παρελθόν.

Τὰ πρυτανεῖα τῶν πόλεων, δηλαδὴ αἱ κυβερνήσεις, ἐκράτουν καταλόγους τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἀρχόντων μὲν χρονολογίας. Εἰς τοὺς ναοὺς ἥσαν γραμμένα τὰ ὄντα τῶν ἵερέων, τῶν ἵερειδῶν, καὶ τῶν νικητῶν εἰς τοὺς πανελληνίους ἀγῶνας. Εἰς δλα τὰ μέρη ἐφύλαττον μὲν πεπιμέλειαν τὰ κείμενα τῶν νόμων, τῶν χρησμῶν, τῶν συνθηκῶν. Μὲ τὴν διάδοσιν τῆς γραφῆς ἔμποροι καὶ ταξιδιώται ἐστημένων παρατηρήσεις ἀπὸ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου καὶ αἱ γνώσεις διὰ τοὺς μακρινούς λαούς ἐγίνοντο τώρας ἀκριβέστεραι.

Πολλοὶ ἔχρησιμοποίησαν τὸ ὑλικὸν αὐτό, τὸ ἐπλούτισαν μὲνὶδικάς των παρατηρήσεις καὶ σκέψεις. Ἀπ’ αὐτὸ προῆλθεν ἡ ἵστορια καὶ ἡ γραφὴ αἱ. Οἱ ιστορικοὶ καὶ οἱ γεωγράφοι ἐγκατέλειψαν τὴν ποίησιν καὶ ἔγραφον εἰς πεζὸν λόγον. Κατ’ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπόσ, πρὸς τὴν ὁμηρικὴν διήγησιν δηλαδή, τὴν ιστορικὴν διήγησιν εἶπον λόγον καὶ τοὺς πρώτους ιστορικούς λογογράφους.

Οἱ λογογράφοι εἰς τὰς διηγήσεις των ἀνεμείγνυνον ἀκόμη πολλοὺς μύθους καὶ εἰς τὴν γλῶσσάν των ποιητικὰς ἐκφράσεις, ἐπειδὴ οἱ ἀνθρωποι εὐχαριστοῦντο ἀκόμη ἀπὸ τὰς μυθικὰς διηγήσεις καὶ ἡ κρίσις τῶν συγγραφέων δὲν εἶχεν ἀναπτυχθῆ ἀρκετά. Ἐπέρασε πολὺς καιρός, διὰ νὰ φανῇ ὁ πρώτος πραγματικὸς ιστορικός, ὁ Ἡρόδοτος ὁ διοτός, ὁ διποῖος ἔζησε τὸν 5ον αἰῶνα καὶ ἔγραψε τὴν ιστορίαν τῶν Περσικῶν πολέμων. Ἀκόμη καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἔχει συμπάθειαν εἰς τὰ ἀνέκδοτα.

Οἱ λογογράφοι ἥσαν Ἰωνεῖς, ἔζησαν μετὰ τὸ 600 καὶ ἔγραψαν γενεαλογίας, κτίσεις πόλεων καὶ περιγραφὰς τῆς γῆς. Ἀπὸ δλους αὐτοὺς τοὺς συγγραφεῖς ποὺ ἔζησαν πρὸ τοῦ Ἡροδότου (484 - 425) ἀναφέρουν 12 ὄντατα· οἱ κυριώτεροι ὅμως είναι Κάδμος ὁ Μιλήσιος, Ἐλλάνικος ὁ Μυτιληναῖος καὶ ὁ σημαντικώτερος Ἐκαταῖος.

Ἐκ α ταῖος ὁ Μιλήσιος (545 - 475) εἶναι ὁ ὀνομαστότερος ἀπὸ τοὺς πρὸ τοῦ Ἡροδότου ἴστορικούς. Ἐκαυχᾶτο ὅτι κατάγεται ἀπὸ παμπαλαίαν οἰκογένειαν, διὰ τὸ ὅποιον τὸν εἰρωνεύεται ὁ Ἡρόδοτος. Εἶχε ταξιδεύσει πολὺ καὶ ἦτο ἄνθρωπος μεγάλης πείρας.

“Οταν οἱ Ἰωνες συνηθροίσθησαν εἰς τὸ Πανιώνιον, συνεβούλευσε νὰ ἀποφύγουν τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ἰσχυρῶν Περσῶν. Καὶ ὅταν ἐκεῖνοι δὲν τὸν ἤκουσαν καὶ ἀπεφάσισαν τὴν ἐπανάστασιν, συνεβούλευσε νὰ λάβουν τοὺς θησαυρούς, τοὺς ὅποιους ὁ Κροῖσος εἶχε κρύψει εἰς ἔνα ὀνομαστὸν ναὸν τῆς Ἰωνίας, διὰ νὰ κυριαρχήσουν εἰς τὴν θάλασσαν.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ συμπολῖται του, τὸ 494, τὸν ἔστειλαν πρεσβευτὴν εἰς τὸν Πέρσην σατράπην Ἀρταφέρνην, τὸν ὅποιον ἔπεισε νὰ ἀφήσῃ εἰς τὰς Ἰωνικὰς πόλεις τὰ παλαιὰ πολιτεύματά των.

Ἄξιωματικός εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Δαρείου ὁ Ἐκαταῖος ἐγνώρισε τὴν περιοχὴν τοῦ Αἴγαίου καὶ τοῦ Πόντου, πολλὰς χώρας τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας, τὴν Αἴγυπτον καὶ ἔφθασεν ἵσως μέχρι τῆς Ἰσπανίας. “Ο, τι εἶδε καὶ ἔμαθε, τὸ ἔγραψεν εἰς τὸ βιβλίον του μὲ τὸν τίτλον «Γῆς περίοδος», δηλαδὴ περιήγησις τῆς γῆς. Εἰς ἄλλο ἔργον «Γενεαλογίαι» ἔδωσε περίληψιν τῆς Ἑλληνικῆς ἴστορίας ἀπὸ τοὺς μυθικούς χρόνους.

Ο ‘Ἐκαταῖος δὲν ἐστερεῖτο κριτικοῦ πνεύματος. Ο ἴδιος ζητεῖ νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὴν παράδοσιν τῶν ‘Ἑλλήνων, ἡ ὅποια λέγει «εἶναι πολλάκις γελοίος».

Απὸ τὰ ἔργα τῶν λογογράφων ἐσώθησαν ἔλαχιστα ἀποσπάσματα, περισσότερα τοῦ ‘Ἐκαταίου. Αὐτὰ τὰ εύρίσκει κανεὶς εἰς συλλογάς, τὰς ὅποιας ἔκαμαν μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν οἱ Εύρωπαῖοι σοφοί μὲ τὸν τίτλον «Ἀποσπάσματα τῶν ‘Ἑλλήνων Ἰστορικῶν».

II. ΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ

II. Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Μὲ τὸ ξύπνημα τοῦ νοῦ εἰς τὰς Ἰωνικὰς πόλεις οἱ ἄνθρωποι ἥρχισαν νὰ μὴ ἱκανοποιοῦνται ἀπὸ τὴν μυθικὴν ἐρμηνείαν τοῦ κόσμου. Οἱ παλαιότεροι εἰς ὅσα γίνονται εἰς τὸν κόσμον, εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν τοῦ ἥλιου καὶ τῆς σελήνης, εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῶν

ἐποχῶν, εἰς τὴν βροντήν, τὴν ἀστραπήν, τὴν βροχήν καὶ τὴν τρικυμίαν ἔβλεπον τὴν ἐπέμβασιν τῶν θεῶν. Πολλοὶ ἄνθρωποι τώρα ἥθελον ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ ἔξηγήσουν μὲ τὸν νοῦν τῶν, μὲ τὸ λογικὸν καὶ ἀπὸ φυσικὰς αἰτίας.

Τὸν δον αἰῶνα ἔγινε ζωηροτάτη πνευματικὴ κίνησις εἰς τὴν Ἱωνίαν. Οἱ ἄνθρωποι ἥθελον νὰ ἐρευνήσουν, νὰ μάθουν. Αὐτούς, οἱ ὄποιοι εἶχον τὴν μεγάλην ἀγάπην νὰ ἔξετάσουν καὶ νὰ μάθουν, ν' αὐξήσουν τὰς γνώσεις των, ὁ λαὸς τοὺς ὀνόμασε φιλοσόφους, δηλαδὴ φίλους τῆς σοφίας, καὶ τὴν ἐνασχόλησιν των φιλοσόφων εἰς τὴν Ἱωνίαν τὸν δον αἰῶνα καὶ ἐπέρασεν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου. «Δέν ἀφήνει νὰ τὴν μεταφράσουν εἰς ἄλλην γλῶσσαν», εἶπεν ἔνας ἀρχαῖος συγγραφεύς. Αἱ γνώσεις τῆς ἐποχῆς ἦσαν ὀλίγαι. «Ωστε ὁ φιλόσοφος κατεῖχεν ὅλας μαζί: ἦτο συγχρόνως μαθηματικός, φυσικός, ἀστρονόμος, ιατρὸς κλπ.

Οἱ φιλόσοφοι τῆς Ἱωνίας ἦσαν τολμηροί. Δὲν ἥθελον νὰ παραδεχθοῦν ως ὅρθὸν παρὰ μόνον ὅτι τοὺς ἐφαίνετο λογικόν. «Ἄλλοι δύμως ἥθελον νὰ δικαιολογήσουν ὅσα ἐδίδασκον οἱ μῦθοι. Ἔγεννήθησαν λοιπὸν δύο τάσεις, οἱ φιλελεύθεροι καὶ οἱ συντηρητικοί.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΙΛΗΣΙΟΙ

Οἱ εἰσηγηταὶ τῆς λογικῆς καὶ φυσικῆς ἐρμηνείας ἦσαν Ἱωνες. Τρεῖς ἀπ' αὐτούς, Μιλήσιοι καὶ οἱ τρεῖς, ἔγιναν ὀνομαστοί: ὁ Θαλῆς, ὁ Αναξίμανδρος πρὸς τὸ μέσον, ὁ Αναξίμένης πρὸς τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος.

«Ἡθελον σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ν' ἀποδείξουν ὅτι ὁ κόσμος ἔγινεν ἀπὸ ἐσωτερικὴν ἀνάπτυξιν. Παρεδέχοντο ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπῆρχε μία οὐσία, ἡ ὄποια μὲ τὰς μεταβολάς της ἔγινε χῶμα, νερό, φωτιά, ἀστρα, ἥλιος, δένδρα, ἄνθρωποι. Τὴν πρώτην αὐτὴν οὐσίαν τὴν ἔλεγον «ἀρχὴν» καὶ τὴν ἐφαντάζοντο ως ύλικήν. «Υπεστήριζον λοιπὸν ὅτι ὅλα ἔγιναν μὲ τὴν μεταβολὴν τῆς ἀρχῆς καὶ εἰς αὐτὴν θὰ γυρίσουν, ἀμα χαλάσουν.

«Ο Θαλῆς (624 - 548) ἀρχικὴν οὐσίαν ἔθεωρει, ὅπως εἴδομεν, τὸ ὕδωρ. Ἐβλεπε παντοῦ ζωὴν, κίνησιν, βλάστησιν. «Ολα, ἔλεγεν

είναι γεμάτα θεούς : « πάντα δαιμόνων πλήρη ». Ή γῇ πλέει ἐπὶ ὅδα-
τος ὡς σανίς. Ὁ Θαλῆς προέλεγεν ἐκλείψεις. Εἶχε γνώσεις μαθηματικάς.

Ο Ἄν αξί μανδρος (616 - 545) ἤτο εἴσοχος νοῦς καὶ προ-
εῖδε γνώσεις, αἱ δόποιαι ἐπεβεβαιώθησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Ἡ
ἀρχικὴ οὐσία, ἔλεγε, δὲν είναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἔνα ἀπὸ τὰ γνω-
στὰ στοιχεῖα, ὅπως τὸ ὅδωρ. Πρέπει νὰ εἶναι κάτι, τοῦ δόποιου
δὲν γνωρίζομεν τοὺς προσδιορισμούς. Δι' αὐτὸ τὴν ἀρχικὴν οὐσίαν
ἔλεγεν ἃ πειρον, δηλαδὴ ἀκαθόριστον. "Εγίνε γνωστὸς μὲ τὰς
ἀστρονομικὰς καὶ γεωμετρικὰς γνώσεις του.

Ἐξήγησε πῶς ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν οὐσίαν, ἀπὸ τὸ ἄπειρον, ἐγεννήθησαν ἡ
γῆ, τὰ ἀστρα καὶ διατὶ κινοῦνται. Ἐλεγεν δτι ἡ γῆ ἔχει σχῆμα κυλίνδρου καὶ
πρῶτος συνέλαβε τὴν τολμηρὰν ἰδέαν δτι αἰωρεῖται εἰς τὸ μέσον τοῦ σύμπαν-
τος χωρὶς κανένα στήριγμα. Ὁ κόσμος καταστρέφεται καὶ ξαναγίνεται κατὰ
περιόδους. Τὰ ζωντανὰ ἐγεννήθησαν εἰς τὴν λάσπην τῆς γῆς. Ὁ ἀνθρώπος ἤτο
κατ' ἀρχὰς τυλιγμένος εἰς κέλυφος, ἔξη μέσαεις τὸ νερὸ καὶ ἄμα ἐμεγάλωσεν, ἐσπασε
τὸ κέλυφος καὶ ἐβγῆκεν εἰς τὴν γῆν.

Ο Ἀναξίμανδρος κατεσκεύασεν ἥλιακὸν ὡρολόγιον, σφαῖραν τοῦ οὐρανοῦ
καὶ χάρτην τῆς γῆς, τὸν δόποιον συνεπλήρωσεν δ συμπολίτης του Ἐκατοῖος.

Ο Ἄν αξί μένης (585 - 528) ἐσκέφθη δτι τὰς ἴδιότητας τῆς
ἀρχικῆς οὐσίας, ὅπως τὴν ἥθελεν δ Ἀναξίμανδρος, τὰς ἔχει δ ἀήρ.
Δι' αὐτὸ ἀρχικὴν οὐσίαν ἐθεώρει τὸν ἀέρα. Αὔτὸς ζωογονεῖ καὶ συγ-
κρατεῖ τὸν κόσμον.

Ο δὴ δμα ἀραιωθῆ, γίνεται φωτιά, ἄμα πυκνωθῆ, ἄνεμος, σύννεφον, χῶμα,
πέτρα. Πρώτη ἐσχηματίσθη ἡ γῆ, ἡ δόποια ὡς πλατεία σανὶς κρατεῖται μετέωρος
ἀπὸ τὸν ἀέρα. Τὰ ἀστρα γίνονται ἀπὸ τὰς ἀναθυμιάσεις τῆς γῆς. Αύται ἄμα
ἀναβοῦν ψυχηλά, ἀνάβουν καὶ γίνονται φωτιά καὶ ἄμα πυκνωθῶν ἀστρα. Ἡ
σελήνη παίρνει τὸ φῶς της ἀπὸ τὸν ἥλιον. Ἔδωσε φυσικὴν ἐρμηνείαν εἰς τὰς ἐκ-
λείψεις τοῦ ἥλιου καὶ τῆς σελήνης. "Οπως δ Ἀναξίμανδρος παραδέχεται δτι οἱ κό-
σμοι σχηματίζονται καὶ καταστρέφονται.

"Οσον ἀπλοϊκαὶ καὶ ἀν φαίνωνται αἱ γνῶμαι τῶν παλαιοτάτων
Ἐλλήνων φιλοσόφων, είναι φανερὸν δτι ἔγινε τεραστία πρόοδος.
"Εφθασαν ἀπὸ τὴν μυθολογικὴν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀντίληψιν
τοῦ κόσμου. Η Ἱρις, δηλαδὴ τὸ οὐράνιον τόξον, ποὺ εἰς τὸν "Ομη-
ρον είναι ἔνα πρόσωπον, θεὰ ἀγγελιοφόρος τοῦ Διός, τώρα ἔγινεν
ἀτμοσφαιρικὸν φαινόμενον.

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ Ο ΕΦΕΣΙΟΣ 544 - 484

Μίαν γενεάν νεώτερος ἀπὸ τὸν τελευταῖον Μιλήσιον εἶναι ὁ περιλάλητος Ἡράκλειτος ἡ οἰκία τοῦ ἀπὸ τὴν δευτέραν μεγαλόπολιν τῆς Ἰωνίας, τὴν Ἐφεσον. Ἡ φήμη του ἐγέμισε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Ἀπὸ μεγάλην, σχεδὸν βασιλικὴν οἰκογένειαν, ἦτο ἀντίθετος τόσον τῆς τυραννίδος, ὃσον καὶ τῆς δημοκρατίας. Προικισμένος μὲν βαθυστόχαστον νοῦν, ἦτο μεγαλόφρων καὶ ὑπερόπτης, περιφρονῶν ἀκόμη καὶ τοὺς σπουδαιοτέρους σοφοὺς τῆς ἐποχῆς του.

«Ἡ πολυμάθεια ἔλεγεν, δὲν κάμνει κανένα σοφόν, ὅπως δὲν ἔκαμε τὸν Ἡσίοδον, τὸν Πισθαγόραν, τὸν Ξενοφάνη καὶ τὸν Ἐκαταῖον», «Οσον διὰ τὸν Ὀμηρον τοῦ ἀξίζει νὰ τὸν διώξουν ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας καὶ νὰ τὸν ραπίσουν. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Ἀρχίλοχος». «Τοὺς Ἐφεσίους ὅλους πρέπει νὰ τοὺς πνίξης καὶ νὰ παραδώσῃς τὴν πόλιν εἰς τοὺς ἀνηλίκους», διότι εἴχον ἔξορίσει τὸν φίλον του ἀρχηγὸν τῶν ἀριστοκρατῶν.

Ἐπίστευεν ὅτι ἀνεκάλυψε τὸν νόμον, ὁ ὄποιος κανονίζει τὴν φύσιν. Ἄλλ' ἐνῷ ὁ νόμος αὐτὸς εἶναι αἰώνιος καὶ κανονίζει τὰ πάντα, οἱ ἀνθρωποι δὲν τὸν ἐννοοῦν, καὶ ὅταν ἀκόμα τοὺς τὸν ἔγγρησις. Εἶναι οἱ ἴδιοι, ὅταν κοιμῶνται καὶ ὅταν εἶναι ἔξυπνοι. Παρατηρῶν τὴν διαρκῆ μεταβολὴν εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων ἔφθασεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τίποτε δὲν εἶναι σταθερόν, ὅτι ὅλα ἀλλάζουν.

«Ολα τρέχουν καὶ ἀλλάζουν, τίποτε δὲν εἶναι σταθερόν. Δὲν ἡμποροῦμεν δύο φοράς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ ἴδιον ρεῦμα. «Πάντα ρεῖ, πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει», «δις εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἀνέμβαίτης».

Διὰ νὰ γίνεται αὐτό, πρέπει ἡ ἀρχικὴ οὐσία τοῦ κόσμου νὰ εἶναι κάτι ἀνήσυχον καὶ κινούμενον. Τοιοῦτον εἶναι τὸ πῦρ. Ἡ βαθύτερα λοιπὸν οὐσία τοῦ κόσμου εἶναι ἡ φωτιά. Φλόγα καὶ φωτιά κινεῖ τὸν κόσμον.

Τὰς σκέψεις του ὁ μεγαλόφρων φιλόσοφος τὰς διετύπωσεν εἰς πυκνὰς φράσεις, εἰς ἀποφθέγματα ἐπιβλητικὰ καὶ δυσκολονόητα. Ἱσως διὰ νὰ μὴ τὸν ἐννοοῦν οἱ κοινοὶ ἀνθρωποι. Διὰ τοῦτο ὠνομάσθη Ἡράκλειτος ὁ σκοτεινός.

Οἱ δύο Μιλήσιοι, δὲ Ἀναξιμανδρος καὶ δὲ Ἀναξιμένης, εἶναι οἱ δημιουργοὶ τοῦ πεζοῦ λόγου. Ὁ πρῶτος ἔγραψε τὸ πρῶτον Ἰσως πεζὸν σύγγραμμα. Ἀπὸ τοὺς δύο μᾶς ἔμειναν μόνον μικραὶ φράσεις. Τοῦ πρώτου εἶναι κάπως ποιητικῶτεραι. Ὁ Ἀναξιμένης ὅμως ἔγραψε στρωτὴν ἐπιστημονικὴν γλῶσσαν. Ἀπὸ τὸν Ἡράκλειτον μᾶς ἔμειναν πολλὰ ἀποσπάσματα, τὰ δποῖα μᾶς ἀναπαριστάνουν τὴν φυσιογνωμίαν του. Ἐμελετήθησαν πολύ, ἐθαυμάσθησαν καὶ εἶχον μιμητὰς τὸν περασμένον αἰῶνα, ὅπως τὸν παράδοξον Γερμανὸν φιλόσοφον Νίτσε.

ΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αἱ τολμηραὶ ἴδεαι τῶν φιλοσόφων τῆς Ἱωνίας ἐκίνησαν διαμαρτυρίας εἰς τὸν συντηρητικῶτερον κόσμον τῶν δυτικῶν ἀποικιῶν.

‘Ο Πυθαγόρας δὲ Σάμιος καὶ ἡ σχολή του ἐκαλλιέργησαν, ὅπως εἴδομεν, θρησκευτικὴν φιλοσοφίαν. Ἐπλησίασαν τὴν ὁρφικὴν διδασκαλίαν καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὴν μετεμψύχωσιν.

Φιλοσοφικῶτερον ὅμως τὰς συντηρητικὰς ἀντιλήψεις ὑπεστήριξαν οἱ ὄπαδοι τῆς Ἑλεατικῆς Σχολῆς, τῆς γνωστῆς ἀποκίσιας τῶν Φωκαέων ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Ἰταλίας.

Ξενοφάνης δὲ Κολοφώνιος (570 - 475), δὲ θεωρούμενος ἰδρυτὴς τῆς Σχολῆς, ἔφυγεν, ὅπως εἴδομεν, 25 ἐτῶν ἐμπρὸς εἰς τὴν περσικὴν ἐπιδρομὴν (546) καὶ μετὰ πολλὰς περιπτετείας ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ἐλέαν. Διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν θρησκείαν, ἐζήτησε νὰ τὴν ἐκκαθαρίσῃ ἀπὸ τὴν μυθολογίαν, ἀπὸ « τὰ παραμύθια τοῦ παλαιοῦ καιροῦ », ὅπως λέγει ὁ Ἰδιος. Ἐπολέμησε μὲ θέρμην τὸν ἀνθρωπομορφισμὸν καὶ ἐκαυτηρίασε τοὺς ποιητάς, οἱ δποῖοι ἐφόρτωσαν εἰς τοὺς θεοὺς ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ἐλαττώματα.

«Ἐνας θεὸς ὑπάρχει μέγιστος, ἀνάμεσα εἰς τοὺς θεούς καὶ τοὺς ἀνθρώπους, πεντέν δὲ μοιάζει μὲ τοὺς θυητούς οὔτε εἰς τὸ σῶμα οὔτε εἰς τὴν σκέψιν. Μένει ἀκίνητος εἰς τὴν ίδιαν πάντοτε θέσιν, δὲν πηγαίνει ἐδῶ κι' ἐκεῖ. Είναι ὅλος μάτια, ὅλος αὐτιά ὅλος σκέψεις καὶ κινεῖ χωρὶς κόπον τὸ πᾶν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ νοῦ του».

“Ολα εἰς τὸν κόσμον κάμνουν ἐνότητα, ὅλα εἶναι ἔνα, « ἐν τὸ πᾶν ». Αὐτὸς εἶναι δὲ Θεός, ἀγέννητος καὶ ἀφθορτος.

‘Ο κύριος ἀντιπρόσωπος ὅμως τῆς Ἐλεατικῆς Σχολῆς εἶναι ὁ Παρμενίδης ὁ ιδηγός της, τοῦ ὄποιου ἡ ζωὴ προχωρεῖ εἰς τὸν 5ον αἰῶνα (540 - 470). Ἀπὸ ἀρχοντικὴν οἰκογένειαν, σοφὸς νομοθέτης, ἔδωσεν εἰς τὴν πατρίδα του ἔξαιρετον σύνταγμα. Ο Παρμενίδης ἀπήντησεν εἰς τὴν πρόκλησιν τοῦ Ἡρακλείτου. Εἰς τὴν αἰώνιαν κίνησιν καὶ ροήν ἐκείνου ἀντέταξε τὴν ἀκινησίαν καὶ τὴν ἄρνησιν κάθε μεταβολῆς. Η κίνησις καὶ ροή εἶναι φαινόμενον, ἀπάτη, τῶν ἀμορφώτων, ἐνῷ τὰ πράγματα, ὁ κόσμος εἰς τὸ βάθος μένει ἀκίνητος.

‘Υπάρχει μόνον ἔνα ὃν ἀκίνητον καὶ ἀμετάβλητον. Οὔτε ἀρχὴν ἔχει, οὔτε τέλος, οὔτε σηκώνει ἀλλαγάς. Ἀληθινὴ εἶναι μόνιν ἡ γνῶσις, ἡ ὄποια δεικνύει τὸ δὲ ἔνα καὶ ἀμετάβλητον. Αἱ αἰσθήσεις ἀντιθέτως, ποὺ μᾶς παρουσιάζουν τὰ πολλά,—τὴ γένεσιν, τὴν φθοράν, τὴν μεταβολήν,—μᾶς γελοῦν καὶ μᾶς βυθίζουν εἰς τὴν πλάνην.

Εἰς ἔνα ποίημα βαρὺ καὶ δυσκολονόητον ὁ Παρμενίδης περιγράφει τὸ ταξίδι του ἐπάνω εἰς ἄρμα πρὸς τὸν ναὸν τῆς θεᾶς, ἡ ὄποια τοῦ ἀποκαλύπτει τὴν ἀλάθευτον ἀλήθειαν, ποὺ εἶναι ἡ ἴδική του ἡ διδασκαλία, καὶ τὰς πλανερὰς δοξασίας τῶν ἀνθρώπων, ὅπως τοῦ Ἡρακλείτου.

Πενήντα περίπου ἔτη μετὰ τὸν Παρμενίδην ἔζησεν ἔνας ἔξαιρετος ἐπίστης σοφός, ὁ Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος (495 - 435), φύσις πλουσία, ἐπιστήμων, ποιητής καὶ θαυματουργός, τοῦ ὄποιου ὅμως ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργον ἀνήκουν εἰς τὸν 5ον αἰῶνα.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 6ου ΑΙΩΝΟΣ

‘Ηδη τὸν 6ον αἰῶνα π.Χ. βλέπομεν νὰ γίνεται ἐμπρός μας αὐτό, τὸ ὄποιον εἶπον « Ἑλληνικὸν θαῦμα ». Οἱ “Ελλήνες ζοῦν, σκέπτονται καὶ γράφουν διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαούς.

‘Η γλῶσσά των μὲ τὰ λαμπρὰ ἔργα, τὰ ὄποια παρήγαγον, ἔλαβε τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν γλωσσῶν τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ καὶ μὲ ἀσύγκριτον δημιουργικότητα ἔζησε μεγαλειώδῃ ἔξελιξιν.

Κατ’ ἀρχὰς ἔξυμνησεν, εἰς τὰς ἔξοχωτέρας ἐποποιίας ἀπ’ ὅσας ἐγνώρισεν ἡ ἀνθρωπότης, τὰ ἀνδραγαθήματα καὶ τὰς περιπετείας

τῶν πολεμιστῶν καὶ τῶν θαλασσοπόρων. Δέν ἡσθάνθη ὅμως νὰ ταπεινώνεται, ὅταν ἔψαλλε μὲ τὸν Ἡσίοδον τοὺς γεωργούς σκυμμένους εἰς τὸ ἄροτρόν των.

Διὰ νὰ εύχαριστήσῃ τοὺς εὐγενεῖς, ἐπενόησε τὴν ὀτελεύτητον ποικιλίαν τῶν ὕμνων. 'Ο Πίνδαρος, 20 ἑτῶν τὸ 498, συνέθεσε τὴν πρώτην ὡδὴν του. Μὲ τὸν ἴαμβον ἔδωσεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ 'Αρχιλόχου καὶ τῶν τραγουδιστῶν τοῦ δήμου σκληρὸν ὅπλον κατὰ τῶν ἀντιπάλων.

Διὰ νὰ γοητεύσῃ καὶ νὰ μορφώσῃ τὸν λαόν, ἐδημιούργησε τὸ δράμα καὶ ὁ Αἰσχύλος εἰκοσιπέντε ἔτῶν, τὸ 500, ἐδωσε τὴν πρώτην του τραγωδίαν.

Δὲν ἡρέσθη νὰ ἐκφράσῃ τὸ ὠραῖον μὲ ὅλα τὰ εἰδῆ τῆς ποιησεως, ἀλλὰ ἐζήτησε τὴν ἀλήθειαν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ πεζοῦ λόγου, δ ὄποιος εύθὺς ἔξ ἀρχῆς εἶχε τὴν ὠραιότητα εἰς τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν διαύγειαν.

¹ Επέτρεψεν ἡ ἐλευθερία τοῦ πνεύματος νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸν κόσμον μὲ τὴν μορφὴν τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἱστορίας.

‘Η Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔγινεν ἡ καθαυτὸ γλῶσσα τοῦ ἀνθρωπίνου λογικοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ

Η ΤΕΧΝΗ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΧΑΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Τὰ προϊόντα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης εἶναι τὰ ὠραιότερα ἀπὸ ὅσα κατεσκεύασαν οἱ ἄνθρωποι. Μετὰ τὴν θρησκείαν καὶ τὴν γλῶσσαν, ἡ τέχνη εἶναι ἡ ζωηρότερά, ἡ εὐγενεστέρα καὶ ἡ ἐπιτυχεστέρα ἐκδήλωσις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εἰς τὰ ἀριστουργήματά της ἀπεκρυσταλλώθησαν ὅλα τὰ προσόντα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς: ἡ φλογερὰ φαντασία, συγκρατημένη ὅμως ἀπὸ τὸ λογικόν, ἡ λεπτότης, ἡ δίψα διὰ τὴν ἔλευθερίαν ἀλλὰ καὶ ἡ καθαρότερή της μορφῆς καὶ ἡ διαύγεια τῶν ἴδεων.

‘Ο “Ελλην ἥγαπτησε τὸ ἀρμονικὸν καὶ παθαίνεται διὰ τὴν εύρυθμίαν.

Η ΑΡΧΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ

Τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων ἔφθασαν εἰς ἡμᾶς ὡς ἀξιολύπητα συντρίμματα. Κανεὶς ναός, κανὲν ἄγαλμα, κανὲν ἀγγεῖον δὲν ἔσωθη ἀκέραιον. ‘Απὸ τοὺς πολλοὺς ὀνομαστούς ναοὺς ἔμειναν μόνον τὰ θεμέλια. ‘Ανάγλυφα καὶ ἀγγεῖα συνετρίβησαν καὶ ἐτάφησαν εἰς τὰ ἔρεπτια. Τὰ ἔργα τῆς ζωγραφικῆς — εἰκόνες καὶ τοιχογραφίαι — ἔξηφανισθησαν σχεδὸν ἐντελῶς, ὡστε ίδεαν διὰ τὴν ζωγραφικήν τῶν ἀρχαίων μᾶς δίδουν μόνον αἱ παραστάσεις ἐπὶ τῶν ἀγγείων.

‘Ἐν τούτοις τόσον καταπληκτική ἦτο ἡ παραγωγὴ τῶν ἀρχαίων εἰς ἔργα τέχνης, ὡστε μᾶς ἔμειναν ἀφθονα λείψανα, τὰ ὅποια μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ παρακολουθήσωμεν εἰς τὰς γενικὰς γραμμὰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἑλληνικῆς τέχνης.

Τὴν λάμψιν της ἡ ἑλληνικὴ τέχνη ἔδωσε τὸν 5ον αἰῶνα. Διὸς νὰ

φθάση ὅμως εἰς τὴν τελειότητα ἔκεινην, ἐχρειάσθη αἰώνων ὑπομονητική ἔργασία.

Τὴν καταστροφὴν τῆς κρητομυκηναϊκῆς τέχνης μὲ τὴν Δωρικὴν μετανάστευσιν ἡκολούθησεν, ὅπως εἴδομεν, περίοδος σκότους. Τὴν περίοδον ἀπὸ τῆς Δωρικῆς μεταναστεύσεως μέχρι τοῦ 8ου αἰῶνος ὠνόμασαν Ἑλληνικὸν μεσαίων, διότι ἡσαν χρόνοι ἀμαθείας, ὅπως ὁ μεσαίων διὰ τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Ἡ τέχνη της, ὅπως ἐμφανίζεται ἵδιως εἰς τὰ ἀγγεῖα, εἶναι γεωμετρική.

Απὸ τὸν 8ον αἰῶνα ἥρχισεν ἡ ἀνάπτυξις, ἀργά, μὲ κόπον καὶ μὲ δοκιμάς. Τὸν δον αἰῶνα ἔχομεν ζωηρὰν κίνησιν. Κτίζονται ναοί καὶ κοσμοῦνται μὲ ἀνάγλυφα, κατασκευάζονται ἀγάλματα, τὰ ἀγγεῖα γίνονται ἔργα καλλιτεχνικά.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ναοί καὶ ἀγάλματα γίνονται ἀπὸ ξύλον. Ἀργότερον μετεχειρίσθησαν μίαν πέτραν μαλακήν, τὸν πῶρον. Τέλος κατέληξαν εἰς τὸ μάρμαρον, τὸ ὅποιον ἔγινε τὸ κατ’ ἔξοχὴν ὑλικὸν τῶν Ἑλληνικῶν ἀριστουργημάτων.

Μὲ ὅλην τὴν πρόοδον ὅμως τὰ ἔργα τῆς τέχνης—ναοί, ἀνάγλυφα καὶ ἀγάλματα—εἶναι ἀκόμη ἀρκετὰ ἀτεχνα καὶ δεικνύουν ἀπειρίαν.

Τὴν γεωμετρικὴν περίοδον λοιπὸν τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης ἡκολούθησεν τὸν 7ον καὶ δον αἰῶνα, ἡ περίοδος προπαρασκευῆς τὴν ὅποιαν ὠνόμασαν ἀρχαϊκὴν ἐποχὴν καὶ τὴν τέχνην ἀρχαϊκήν. Ἡ ἀρχαϊκὴ τέχνη φθάνει περίπου μέχρι τοῦ 480 - 470 π.Χ.

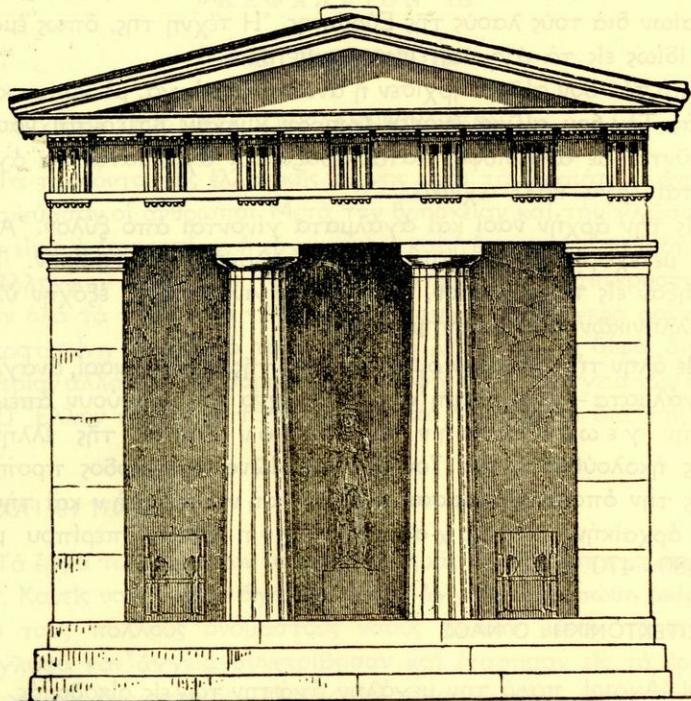
Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ: Ο ΝΑΟΣ

Οἱ Ἀχαιοί, παρὰ τὴν μεγάλην ἀγάπην των εἰς οἰκοδομάς, ἔκτισαν μόνον ἀνάκτορα, ὁχυρώματα καὶ τάφους· ὅχι ὅμως ναούς. Τὰς θυσίας των ἐτέλουν εἰς τὸ ὑπαίθρον, εἰς ὑψηλούς κατὰ προτίμησιν τόπους. Ἀφότου ὅμως οἱ Ἑλληνες ἐφαντάσθησαν τοὺς θεούς ὡς ἀνθρώπους, ἦτορ φυσικὸν νὰ σκεφθοῦν ὅτι χρειάζονται κατοικίαν.

Τὴν κατοικίαν τῶν θεῶν τὴν ἐφαντάσθησαν κατ’ ἀπομίμησιν τοῦ μεγάρου τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων. Τὸν παλαιότερον καιρὸν ἔκτιζαν στενόμακρον δωμάτιον, χωρὶς παράθυρον, μὲ στοάν τὸ πολὺ ἐμπρός, ἡ ὅποια ἐσχηματίζετο, ὅπως καὶ εἰς τὸ μέγαρον, μὲ τὴν προέκτασιν τῆς στέγης καὶ ἐστηρίζετο ἐπάνω εἰς δύο στύλους. Τὸ

δωμάτιον ὀνομάζετο σηκός, τὸ δποῖον σημαίνει ἀρχικῶς τόπος περιμανδρωμένος.

Πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὁ ἔλληνικὸς ναὸς ἦτο κατοικία τοῦ θεοῦ. Ἐχρησίμευ μόνον διὰ νὰ στεγάζῃ τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ καὶ ἄλλα ιερὰ ἀντικείμενα καὶ ὅχι ὡς τόπος συγκεντρώσεως ὅπως ἡ

Ναὸς πρόστυλος

Πρόσοψις ἀπλουστέρου ναοῦ μὲ δύο κίονας καὶ δύο παραστάδας.
Παραβάλετε μὲ τὴν πρόσοψιν τοῦ μυκηναϊκοῦ μεγάρου (σελ. 33).

ἴδική μας ἐκκλησία. ‘Ο λαὸς δὲν εἰσήρχετο ἐντὸς τοῦ ναοῦ. Αἱ τελεταὶ ἐγίνοντο ἔξω εἰς τὸ ὑπαιθρον. ’Εκεὶ ἦτο καὶ διὸ βωμὸς διὰ τὰς θυσίας. Οἱ ναοὶ ἦσαν συνήθως ἐντὸς περιβόλου φυτευμένου μὲ δένδρα, ὁ δποῖος ἐλέγετο τέμενος, δηλαδὴ τόπος χωρισμένος καὶ ἀφιερωμένος εἰς τὸν θεόν.

Διὰ τοῦτο οἱ ναοὶ τῶν ἀρχαίων ἦσαν μικροί. Οἱ παλαιότεροι μὲ στοὰν ἢ στύλους ἐμπρὸς ὄνομάζεται πρόστυλος. Ἀργότερον προσέθεσαν στοὰν καὶ διπίσω καὶ ὁ ναὸς ἔγινεν ἀμφιπρόστυλος. Τέλος κατεσκεύασσαν στοὰς καὶ στύλους εἰς ὅλας τὰς πλευρὰς καὶ ὁ τοιοῦτος ναὸς ὠνομάσθη περιπτέρος. Οπίσω εἰς τὸν σηκὸν κατεσκεύασσαν ἄλλο δωμάτιον, συνεχόμενον μὲ ἐκεῖνο, τὸν ὃ πισθόδομον, ὅπου ἐφύλαττον τοὺς θησαυρούς. Εἰς τοὺς ἀνεπτυγμένους ναοὺς ἡ στέγη εἶναι ύψηλοτέρα εἰς τὸ μέσον καὶ κλίνει πρὸς τὰς πλαγίας πλευράς. Τοιουτορόπως σχηματίζονται ἀνὰ ἐν τρίγωνον εἰς τὴν ἐμπροσθίαν καὶ διπισθίαν ὅψιν, τὰ διποῖα λέγονται ἀετῶματα.

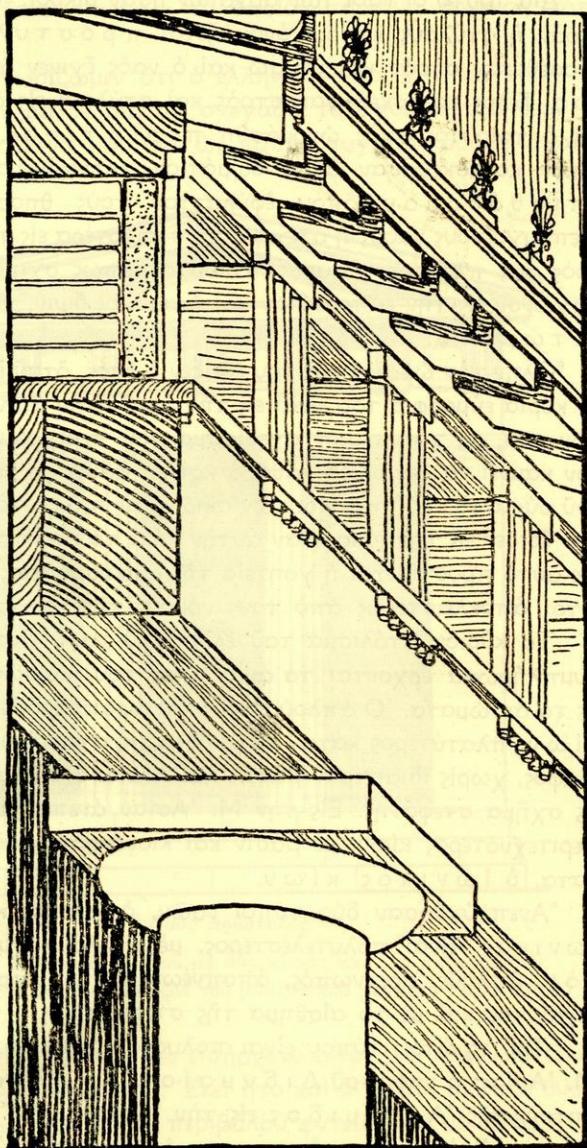
“Ολην τὴν ὀραιότητά του ἔδειξεν ὁ ναός, ὅταν ἔγινεν μαρμάρινος. Η κυρία εύμορφιά του εἶναι εἰς τὴν ἀρμονικήν ἀπλότητα τῶν γραμμῶν του, εἰς τὸ στερεὸν σχεδίασμα τοῦ περιγράμματος, τὸ διποῖον τὸν κάμνει νὰ ξεχωρίζῃ καθαρὰ καὶ νὰ φαντάζῃ μέσα εἰς τὸ γαλάζιο τοῦ οὐρανοῦ. Τὸ παιγνίδι τῶν σκιῶν καὶ τοῦ φωτὸς μεταξὺ τῶν κιόνων ἔδιδεν εἰς τὴν εύμορφιάν αὐτὴν κάτι τὸ εὔκινητον καὶ ζωντανόν. Εἰς αὐτὸν προστίθεται ἡ γοητεία τῆς διακοσμήσεως, ἡ διποία ἐπιβάλλεται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς κατασκευῆς.

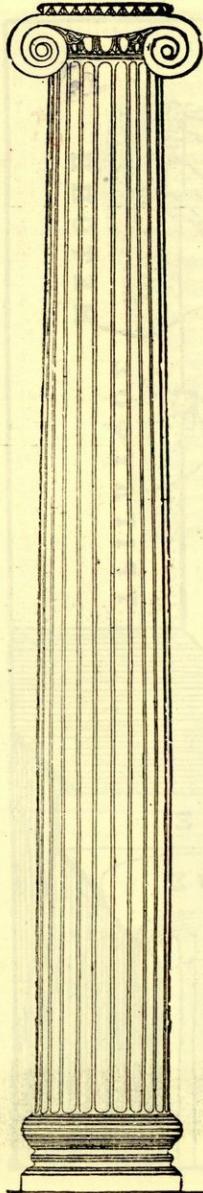
Τὸ κύριον στόλισμα τοῦ Ἑλληνικοῦ ναοῦ εἶναι ὁ κίων καὶ ὁ συμπλήρωμα ἔρχονται τὰ ἀνάγλυφά του, κυρίως αἱ παραστάσεις εἰς τὰ ἀετώματα. Οἱ ἀπλούστεροι καὶ ὀραιότεροι εἶναι ὁ δωρικὸς κίων, πλατύτερος κάτω, μὲ ραβδώσεις, στηριζόμενος ἀμέσως εἰς τὸ ἔδαφος, χωρὶς ἴδιαιτέρων βάσιν, καὶ ἐπάνω ἔχων μικρὸν κιονόκρανον, εἰς σχῆμα στεφάνης. Εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ἀνεπτύχθη λεπτότερος καὶ περιτεχνότερος κίων, μὲ βάσιν καὶ κιονόκρανον μὲ ἐλικοειδῆ κοσμήματα, ὁ ἵωνικὸς κίων.

Ανεπτύχθησαν δύο τύποι ναῶν, ὁ ἱωνικὸς καὶ ὁ δωρικός. Οἱ ἱωνικὸι εἶναι πολυτελέστεροι, μὲ πολλὰ κοσμήματα, ὁ δωρικὸς ἀπλοῦς, ἀρρενωπός, ἀποπινέων ἰσχύν, ὀραῖος εἰς τὴν ἀπλότητά του καὶ μὲ τὸ αἰσθημα τῆς στερεότητος.

Τοῦ πρώτου τύπου εἶναι πολυάριθμοι καὶ ὄνομαστοι ναοὶ τῆς Μ. Ἀσίας: ὁ ναὸς τοῦ Διδυμαίου Ἄπολλανος εἰς τὴν Μίλητον, τῆς Αρτέμιδος εἰς τὴν Ἐφεσον, τὸ Ἡραῖον εἰς τὴν Σάμον. Ἀπ’ αὐτοὺς μόνον πενιχρὰ λείψανα ἔσωθησαν. Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ὅμως τῶν Δελφῶν ἀνεστηλώθη ὁ θησαυρὸς τῶν Κνι-

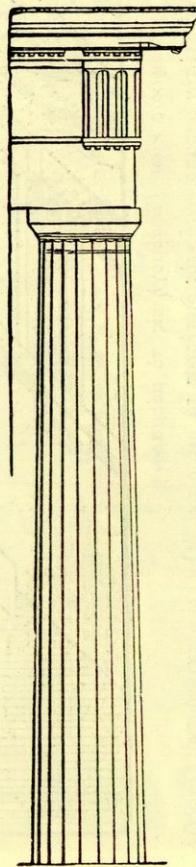
Οι ναοὶ ἀρχαίων θρησκευμάτων, δὲ καὶ οἱ κορυφαῖς ρωμαϊκέσσι δρυός. Δια τοῦτο εἶναι παγίδες πολὺ τὰ κάτω, ἐνῷ οἱ κορυφαῖς μυκητηριαῖς κλίνεις εἰναι παγίδες ἐπάνω (πρβ. εἰκ. σελ. 33). Εἰς τὴν αρχαρίην του κατασκευαζούν κυκλικὸν προσκέφαλον καὶ ἐπ' αὐτὸν τοποθετοῦν τερράγων πλάκα ἀπό παγήν ξύλου. Τοῦ προσκεφαλοῦ γοναὶ φυτεύονται κατάποτε ἔχοντες δέ παλές ἢ βαξιμά. Οἱ κορυφαῖς μὲ τὰ κυνοκρανά των βασιτάξουν τὰς δικούς, αἱ ὑποτοῖς περιφέρουσιν οριζόντιας ὅλην τὴν οικοδομήν καὶ βαστάζουν τὴν στέγην (ἴση ἐπομένην εἰναι).

卷之三

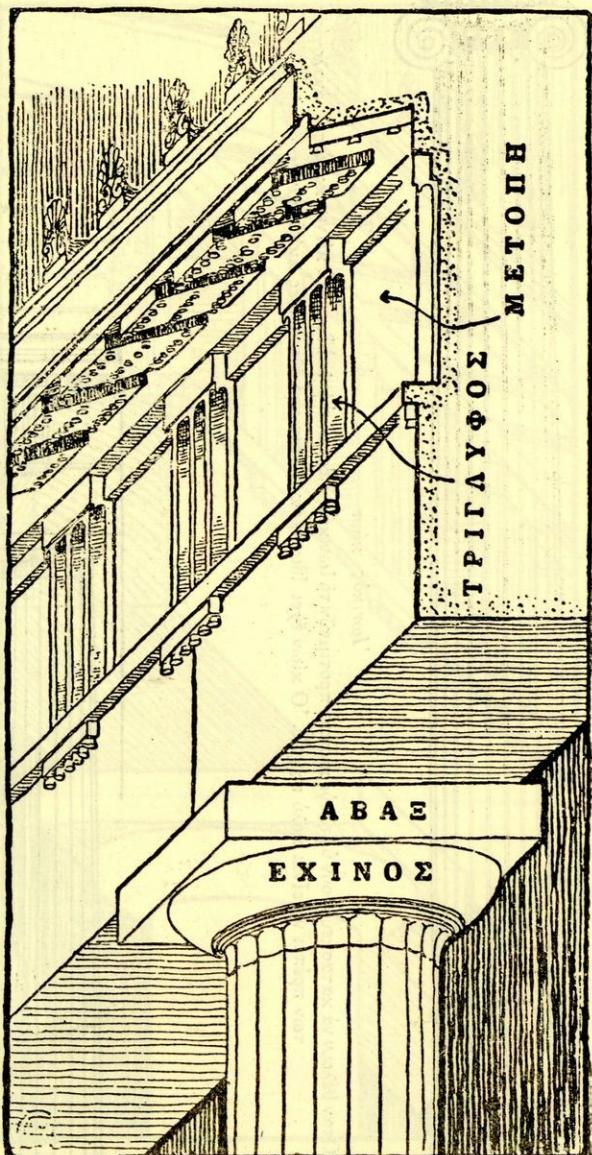
"Οταν θέλουν να κατασκευάσουν υπόλοιπος χιονάς, προτιμούν το ιωνικόν, διότι οι ψύχραι γωνίαι κάνουν καθάρη στα θερινά χιονοπτώματα.

Εἰς τὴν διεπεντηγμένην μορφήν. Χωρὶς διαιτήσεων βάσιν ἐπιστύλου, τρέμαδρος, μετόπη

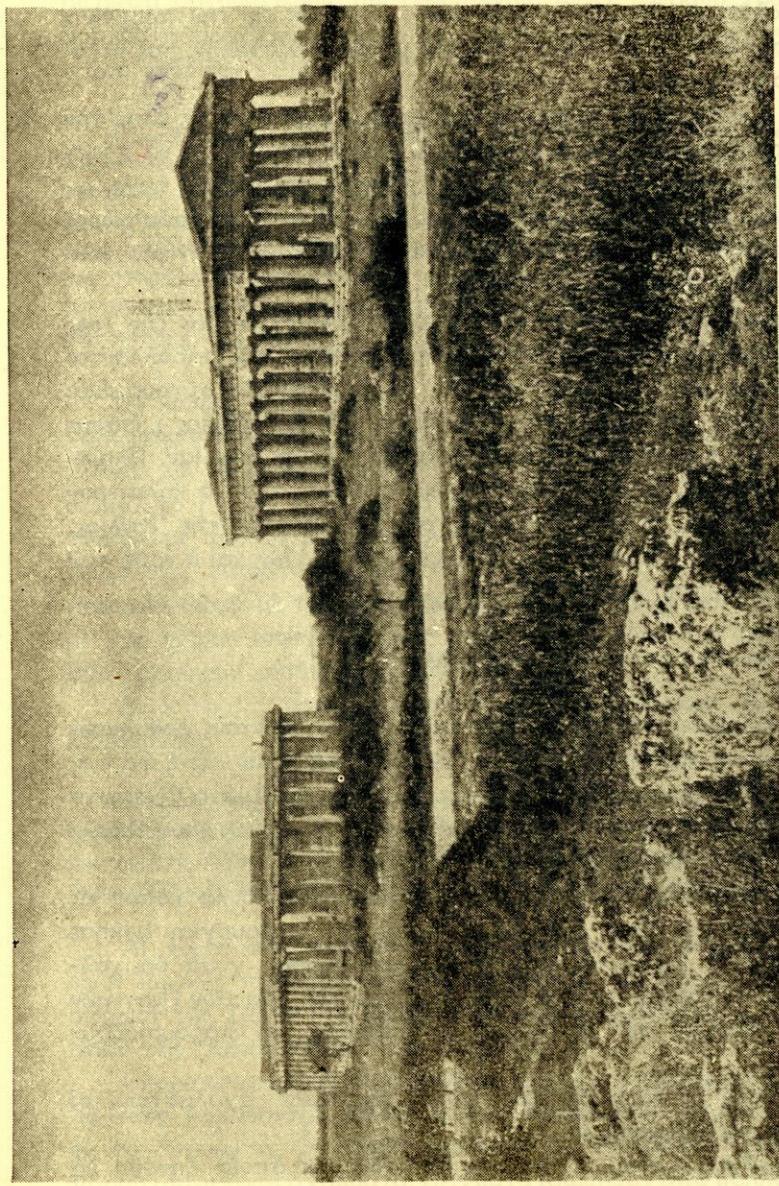
ΜΕΤΟΝΗ

ΤΡΙΠΛΑΦΟΣ

Διαρκῶς κίνων (ἐφαρμοσθῆται εἰς τὸ μάρτυραν).

Κατὰ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τὸν ξύλινον εἰς τὸν μαρμάρινον ὁ ναὸς διετήρησε τὰ μέρη του. Οὐκέτι ων παχυνόμενος ἐλαφρώδες πρὸς τὰ κάτω φέρει σειρὰν αὐλόντα απὸ ἑπάνω πρὸς τὰ κάτω, τὰς λεγομένας ρα βαδῶσινες, ἀπὸ τὰ κυριότερα γνωρισμάτα τοῦ ἔλληνον κτίσματος. Εἰς τὸ κιονόκρανον διακρίνουμεν τὸν ἔχειν καὶ τὸν ἔβακα. Αἱ παχεῖται πλάκες (διορὶ εἰς τὸν ξύλινον), αἱ στηγαῖς διεμενοῦσαι ἐπὶ τῶν κιονοκρανῶν λέγονται εἰς τὰ τύλια. Ήπὶ τοῦ ἑπανοῦ διπλάζεται διπλὴ σειρὴ διατρέχουσα ἐπὶ τῆς ὅλου τοῦ οἰκοδόμητος, τὸ λεγόμενον διάδειρνα, τὸ δότον διατείνει εἰς τρεις λυφα καὶ μετόπας. Τὰ τρίγλυφα καὶ εἴγια τρία καθεύεται σκαλισμάτα. αἱ μετόπαι τεραπόνευσται πλάκες, αἱ δοτοῖαι συνήθως φέρουν γλυπτάς παραστάσεις.

Οι δύο ναοί της Ποσειδωνίας (Paestum, Κάτω Ιταλία)
‘Η λεγομένη βασιλική τους αἰώνος καὶ ὁ τεράστιος ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος τοῦ δυού αἰώνος.

δίων, πολύτιμον δεῖγμα Ἰωνικοῦ ναοῦ, ὁ ὄποιος εἰς τὴν πρόσοψιν αὐτοῦ ἀντὶ κιόνων φέρει δύο γυναικας μὲ Ἰωνικὴν στολὴν, τὰς λεγομένας Καρυάτιδας.

Τὸν δον αἰώνα τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν εύρισκετο εἰς ὅλην τὴν λαμπρότητά του.⁷ Αρχοντες καὶ ἴδιωται ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ προσφέρουν ἀφιερώματα, τὰ ὄποια ἕκαστη πόλις ἐφύλαττεν ἐντὸς μικροῦ ναοῦ, τοῦ λεγομένου Θησαυροῦ. Ο περὶ τὸν ναὸν χῶρος εἶχε σκεπασθῆ ἀπὸ τοιαῦτα ἰδρύματα καὶ ἡτο πραγματικὸν μουσεῖον Ἰωνικῆς τέχνης.

Δωρικοὶ ναοὶ ἔκτισθησαν εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν. Οἱ ναοὶ τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος ἰδίως ἐπιβάλλονται μὲ τὸ μέγεθος καὶ τὸν ὅγκον των. Ο ἀρχαιότερος ἀπ' αὐτοὺς εἶναι τὸ Ἡραῖον τῆς Ολυμπίας (2ον ἥμισυ τοῦ 7ου αἰῶνος), ἔπειτα ἔρχονται τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ Σελινοῦντος εἰς τὴν Σικελίαν. Πληρεστέραν ἰδέαν τοῦ δωρικοῦ ναοῦ ἀρχαϊκῆς τέχνης δίδει ὁ καλύτερον διατηρηθεὶς ναὸς τῆς Δήμητρος εἰς τὴν Ποσειδωνίαν τῆς Ἰταλίας, εἰς τὸ Paestum, ὅπως λέγουν οἱ Εύρωπαῖοι, καθὼς καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὸν Ἀκράγαντα.

Η ΓΛΥΠΤΙΚΗ: ΑΓΑΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΛΥΦΑ

Τὰ παλαιότερα ἀγάλματα ἦσαν ξύλινα, μὲ κλειστοὺς ὄφθαλμοὺς καὶ βραχίονας κολλημένους εἰς τὸ σῶμα. Αὔτὰ ἦσαν τὰ ξόνα. Κατὰ τὴν παράδοσιν διαίδαλος κατεσκεύασεν ἀγάλματα βλέποντα καὶ βαδίζοντα, τὸ ὄποιον σημαίνει, ὅτι εἶχον ἀνοικτοὺς τοὺς ὄφθαλμοὺς καὶ τοὺς πόδας εἰς στάσιν βαδίσματος.

Ἡ ἐπεξεργασία τοῦ λίθου καὶ τοῦ μαρμάρου ἔδωκε κόπον εἰς τοὺς τεχνίτας καὶ μόνον ἡ ἀγάπη των εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνίκησε τὰς δυσκολίας. Παρὰ τὰ μαρμάρινα κατεσκεύασαν χυτὰ ὀρειχάλκινα ἀγάλματα. Εἰς ὅλην τὴν διάρκειαν ὅμως τῆς πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων ἐποχῆς τὰ ἀγάλματα δὲν ἔπαισσαν νὰ παρουσιάζουν ἀτελείας.

Δύο εἶναι οἱ ἐπικρατέστεροι τύποι ἀρχαικῶν ἀγαλμάτων, οἱ «κοῦροι» καὶ αἱ «κόραι».

Οἱ κοῦροι εἶναι ἀγάλματα ἀνδρῶν, τὰ ὄποια ζητοῦν νὰ παραστήσουν τὴν ἀνδρικὴν ρώμην. Διὰ τὴν κατασκευὴν των μεταχει-

ρίζονται συνηθέστερον τὸν δρείχαλκον, διότι τὸ βαθύ χρῶμά του ἀρμόζει περισσότερον διὰ τὸ μαυρισμένον ἀπὸ τὸν ἄερα τῆς παλαιότρας ἀνδρικὸν σῶμα.

(μελλοντική γραφή)
 'Η κεφαλὴ προσβλέπει ἐμπρός, αἱ χεῖρες εἶναι προσκεκολλημέναι ἐπὶ τῶν μηρῶν, δὸς ἀριστερὸς ποὺς προβάλλεται, χωρὶς νὰ κάμπτεται τὸ γόνυ. 'Η κόμη πίπτει πρὸς τὰ δόπισω, ἐν μέρει καὶ ἐπὶ τῶν ὄμων, εἰς βοστρύχους. Τὸ ἄγαλμα στέκεται εἰς τσάσιν προσοχῆς. "Ολα τὰ μέλη τοῦ σώματος ἐκτελοῦν τὰς ἴδιες κινήσεις, ἡ κεφαλὴ προβάλλεται ἀκίνητος πρὸς τὰ ἐμπρός, οὐδὲν γόνατον κάμπτεται, ἔκάστῃ χεὶρ στηρίζεται μὲν ἐσφιγμένη τὴν πυγμὴν ἐπὶ τῆς κυνήμης. Εἰς τὸ πρόσωπόν του ἔχει ἐλαφρὸν μειδίαμα, χαρακτηριστικὸν εἰς τὰ ἀρχαϊκὰ ἀγάλματα. Πολλοὶ ἐκ τῶν κούρων εἶνοι τεράστιοι.

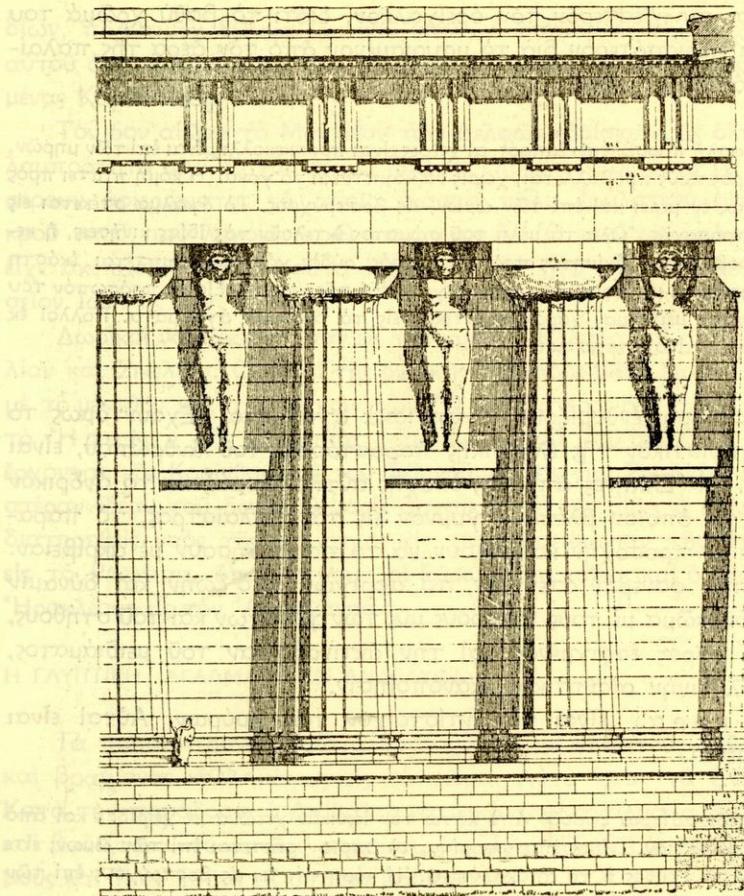
Οἱ κοῦροι ἐνθυμίζουν αἰγυπτιακὰ ἀγάλματα. "Έχουν ὅμως τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς Ἑλληνικῆς παραστάσεως τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι γυμνοί. Οἱ "Ἑλληνες ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς θαυμάζουν τὸ ἀνδρικὸν σῶμα, τὸ δόπιον βλέπουν γυμνὸν εἰς τὰς παλαίστρας, τὸ παρατηροῦν μὲ προσοχὴν καὶ θέλουν νὰ τὸ παραστήσουν μὲ ἀκρίβειαν. Παρὰ τὴν φανεράν ἀτεχνίαν, τὸ σφριγῶν ἀπὸ ζωὴν καὶ δύναμιν ἀνδρικὸν σῶμα μὲ τοὺς ἵσχυροὺς μῆν τῶν γονάτων καὶ τοῦ στήθους, μὲ τὰς χεῖρας ἐσφιγμένας καὶ τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ μειδιάματος, δίδει ἀληθινὴν αἰσθητικὴν ἰκανοποίησιν.

Αἱ κόραι εἶναι τὸ ἀντίστοιχον τῶν κούρων. Αὔται εἶναι ἐνδεδυμέναι.

Αἱ περισσότεραι φοροῦν ἀπὸ κάτω τὸν ἰωνικὸν χιτῶνα μὲ χειρίδος καὶ ἀπὸ ἐπάνω τὸ ἴματιον, εἶδος ἐπανωφορίου, τὸ δόπιον ρίππεται ἐπὶ τῶν ὄμων, εἴτε σκεπάζει τὸ στῆθος ἢ τὸ ἀποκαλύπτει. 'Η κόμη πίπτει εἰς βοστρύχους ἐπὶ τῶν ὄμων. "Ολαι ἔχουν εἰς τὸ πρόσωπον τὸ τυπικὸν ἀρχαϊκὸν μειδίαμα.

Αἱ κόραι παριστάνουν κυρίας, δεσποινίδας πλουσίων οἴκων, εἶναι ἰωνικῆς προελεύσεως καὶ σχετίζονται ἴδιαιτέρως μὲ τὸ ἔργαστρήιον τῆς Σάμου. 'Η λαμπροτέρα συλλογὴ εύρισκεται εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως.

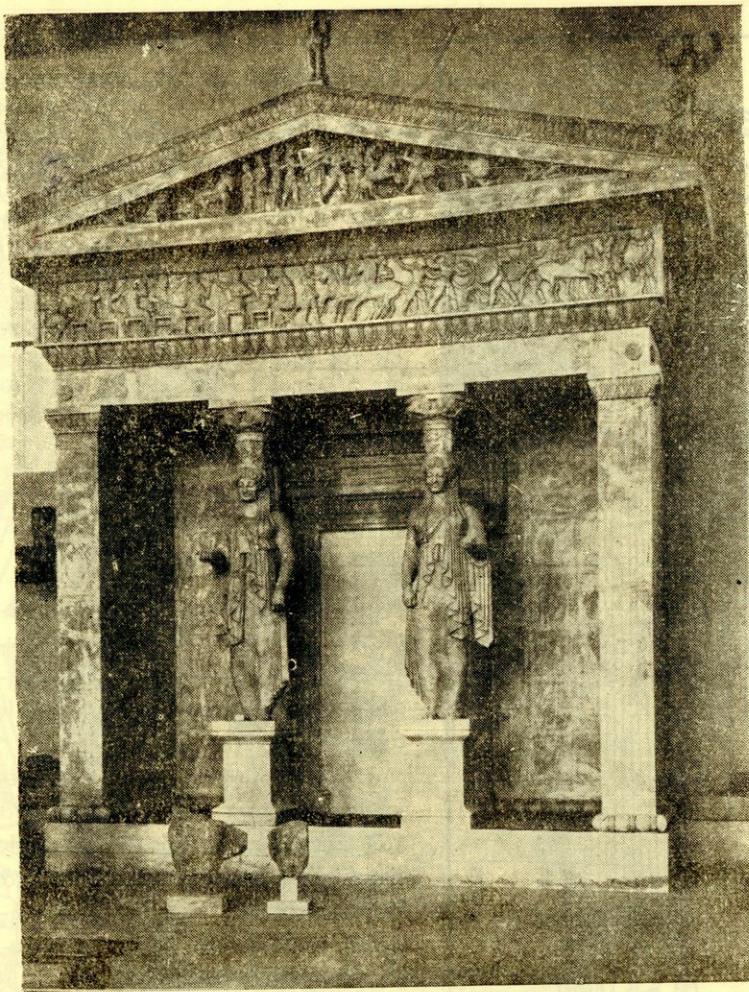
Πλουσιώτερα εἶναι τὰ εὑρεθέντα ἀνάγλυφα τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς. 'Ο ναὸς παρουσιάζει εύκαιριαν διὰ διακόσμησιν γλυπτικήν, ἴδιως εἰς τὰ ἀετώματα, τὰ δόπια ἐστόλιζαν μὲ ἀναγλύφους μυθολογικὰς παραστάσεις ἢ καὶ ἀγάλματα. Δείγματα ἐσώθησαν ἀπὸ πολλοὺς ναούς-

Ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς εἰς τὸν Ἀκράγαντα

(Ο κοινῶς λεγόμενος οἶκος τῶν Γιγάντων).

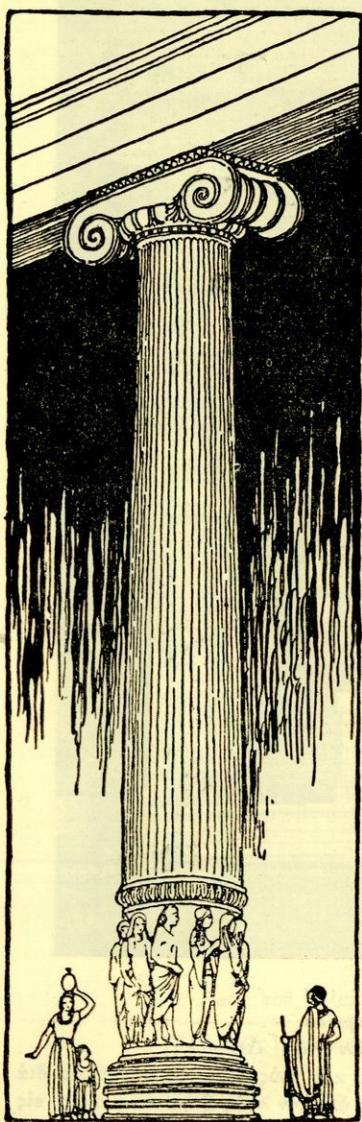
Ἐκτίσθη πρὸς τὸ τέλος τῆς ἀρχαικῆς ἐποχῆς (ἀρχαὶ τοῦ 5ου αἰώνος). Ἡτού ὁ μεγαλύτερος ναὸς τῆς Σικελίας. Ο σηκὸς του εἶχε μῆκος 101 μ., πλάτος 44 μ. Ἐκοσμεῖτο πέριξ ἀπὸ κιονας καὶ παραστάδας. Τὰ εἰς τὰ ἀνάτερα μέρη τῶν ἔξω-τερικῶν τοίχων ἀνδρικὰ ἀγάλματα δινομάζονται "Ατλαντες, ὅπως τὰ ἀνάλογα γυναικεῖα ἀγάλματα Καρυάτιδες.

Θησαυροί τῶν Σιφνίων

('Αναπαράστασις. — Μουσεῖον τῶν Δελφῶν)

Εἰς τοὺς Ἱεροὺς τόπους, ὅπως τὴν Ὀλυμπίαν καὶ τοὺς Δελφούς, αἱ πόλεις διὰ νὰ φυλάξουν τὰ πολύτιμα ἀφιερώματά των, ἔκτιζον τοὺς θῆσαυροὺς εἰς σχῆμα μικρῶν ναῶν, οἱ δόποιοι ἀποτελοῦνται τὸ πολὺ ἀπὸ πρόναον καὶ σηκόν. Εἰς τοὺς Δελφούς δὲ Ἰωνικὸς ρυθμὸς ἀντιπροσωπεύεται λαμπρῶς εἰς τὰ τοιαῦτα κτίσματα τῶν Ἰωνικῶν πόλεων. Οἱ θησαυροὶ τῶν Κυιδίων καὶ τῶν Σιφνίων εἶχον εἰς τὴν πρόσοψιν τῶν προδόμων ἀντὶ κιόνων δύο Καρυάτιδας, δηλαδὴ γυναικεῖα ἀγάλματα

Κίων τοῦ παλαιοῦ ναοῦ
τῆς Ἀρτέμιδος εἰς τὴν Ἔφεσον
(Ιωνικὸς μὲ γλυπτὰς παραστάσεις
ἐπὶ τῆς βάσεως).

”Αφθονα καὶ μεγάλης ἀξίας εἶναι τὰ εύρεθέντα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Προέρχονται ἀπὸ τεμάχια παλαιῶν ναῶν καταστραφέντων ὑπὸ τῶν Περσῶν κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ξέρου. “Οταν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴν Σαλαμῖνα μετὰ τὴν νίκην καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ὑψώσουν λαμπροτέρους ναούς, τὰ λείψανα τῶν καταστραφέντων ναῶν ἔθαψαν ἀπὸ εὐλάβεισαν ὑπὸ τὸ ἔδαφος. Εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τὰς ὁποίας ἐνήργησεν ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις τὸ 1885, εὐρέθησαν εἰς τὸ λεγόμενον « περσικὸν στρῶμα », τὸ περιέχον δηλαδὴ γλυπτὰ καὶ ἀγγεῖα χορονολογούμενα πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων. Τὰ πολύτιμα αὐτὰ εύρήματα εἶναι ἔκτεινέντα εἰς τὸ ιδιαιτερον Μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως.

Αἱ παραστάσεις των εἶναι περίεργοι διὰ τὴν σημερινήν μας ἀντίληψιν. Παρουσιάζουν ὅμως ζωηρότητα καὶ δίδουν ὑπόσχεσιν εἰς ἀνάπτυξιν.

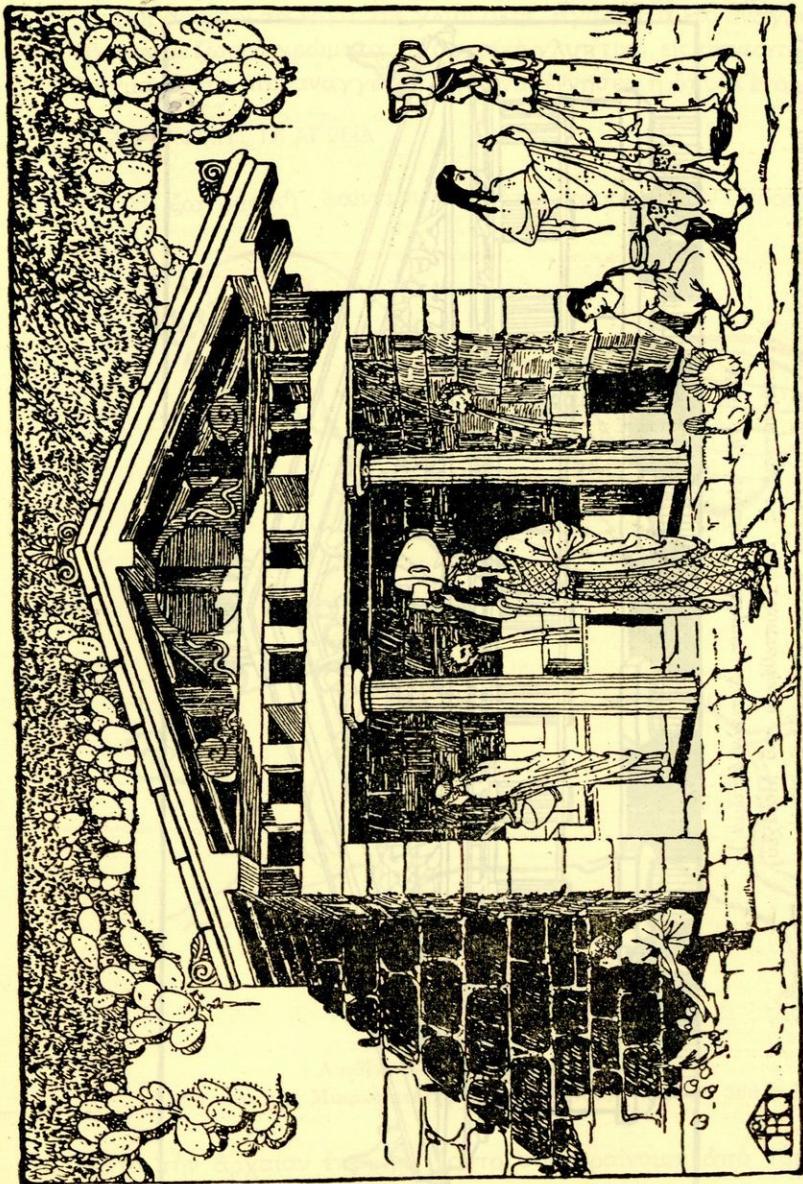
Προχωρημένης ἀρχαϊκῆς τέχνης προϊόντα εἶναι τὰ γλυπτὰ τῶν ἀετωμάτων τῆς Ἀφαίας εἰς τὴν Αἴγιναν (480 π.Χ.), τὰ ὅποια ἀνεκαλύφθησαν τὸ 1811 καὶ σήμερον εὑρίσκονται εἰς τὴν Γλυπτοθήκην τοῦ Μονάχου.

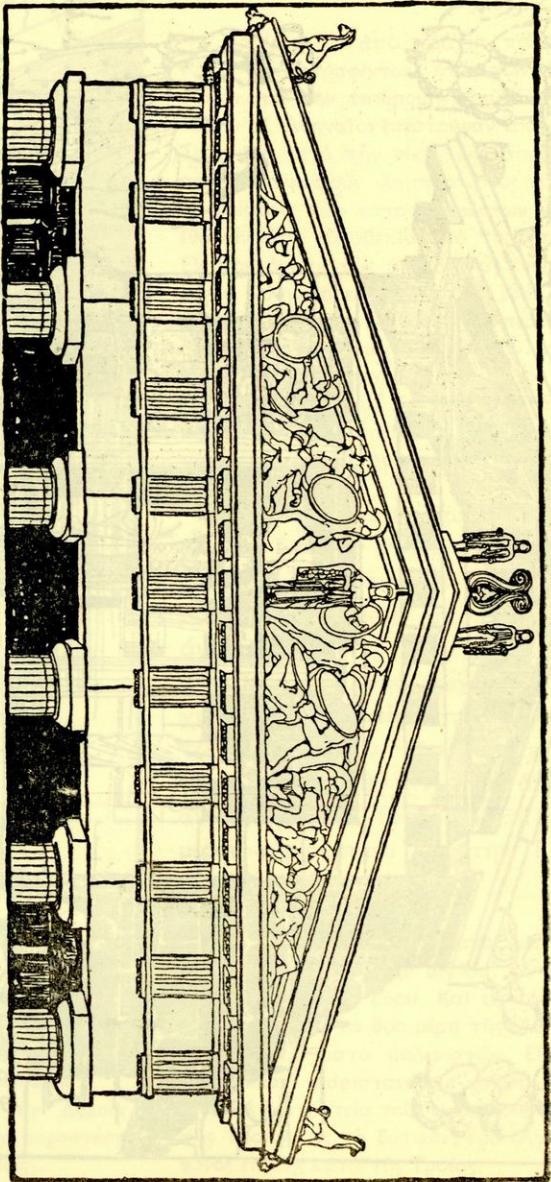
Τὸ κέντρον τοῦ ἀετώματος κατέχει ἡ Ἀθηνᾶ φέρουσα τὴν σιγίδα, τὸ κράνος καὶ κρατοῦσα δόρυ. Καὶ εἰς τὰ δύο ἀετώματα ἀπὸ τὰ δύο μέρη τῆς Ἀθηνᾶς εἶναι συμπλέγματα πολεμιστῶν. Εἰς τὸ ἀλατολικὸν παριστάνετο, καθὼς φαίνεται, ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τῆς Τροίας· εἰς τὸ δυτικόν, τοῦ Ἀγαμένονος ἐπίσης κατὰ τῆς Τροίας.

Η Κοίμηση

(Ἐπὶ ἀττικοῦ ἀγγείου).

Τὰ στίντα εἴλην φέρεται, δὲ λαὸς τὸ πέστυμα θεῶν χρεῖον αἱ γυναικεῖς ἀπὸ τὴν κορηγήν, οὐ διότι εἶναι δέξιωντον μέρος τῆς ζωῆς τῶν πόλεων. Εφέντζον ποὺν διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν ἐμφάνισιν τῆς. Ονομαστοὶ κηρύγματα, ὅπως ἡ 'Εγγέδεσμος', καὶ τῶν Μεγάρων, κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πεισιστέρου εἰς τὰς Αθήνας, καὶ τῶν Θεογένουν, ἥσαν δέξιωντα μνημεῖα, στοιαὶ συνήθως ὄπως καὶ ἡ ἀντέρεια εἰκονογράμμην δωρικοῦ ρυθμοῦ, μὲ κίνος ἐμπέρες. Εἰς τοὺς τοίχους εἶναι προστήλωμένα ώς κρουσόν, μαρμάρινα κεφαλαῖ.

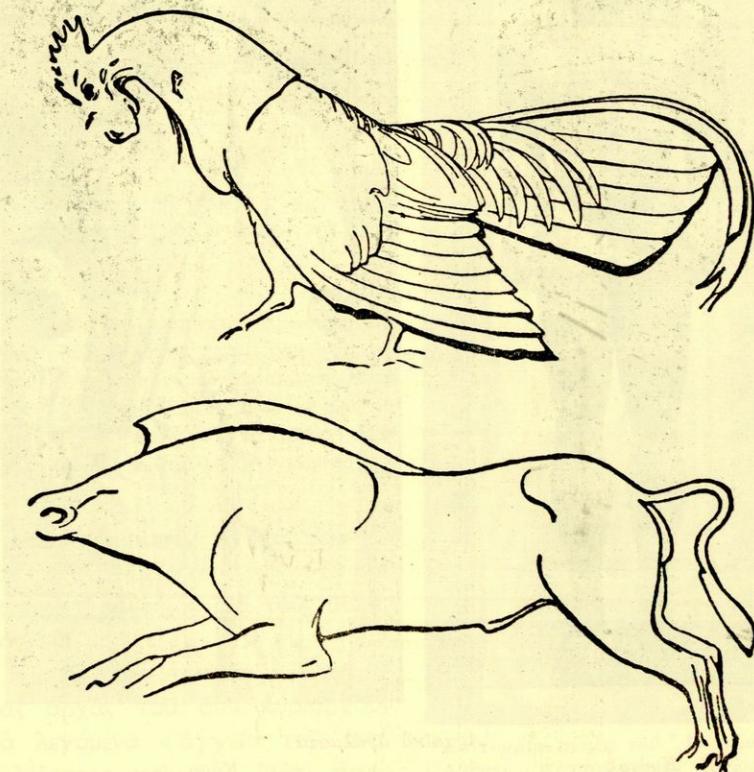
Ναός της Ἀγίας (Αἴγυνα—Δυτικὸν άέτωμα)
(Ἀναπαράστασις εἰς τὴν Γλυπτοθήκην τοῦ Μονάχου).

Απὸ τοὺς δύο μαστότερους υψώματα τῆς Αρχαίας ἐποίησε. Κεῖται εἰς περιποτὸν πανοραμικὴν θέσην ἐπὶ πευκοφύτου νόψῳ. Δεσπόζει τοῦ Σακεωνικοῦ, ὅπως ὁ υψός τοῦ Σουνίου, τῆς Καλαπριας (Πέρσου) καὶ ὅπως βραδύτερον ὁ Παρθενῶν. Τὰ ἀνακαλυφθέντα κατὰ τὰς ἀναστασιφάδες τοῦ 1811 (Τουρκοπατρία) ὑπὸ τῶν Ιερεμανῶν 17 ἀγάλματα του υψοῦ μετεκομίσθησαν καὶ κοσμοῦν τὴν Γλυπτοθήκην τοῦ Μονάχου. Εἰς τὸ μέσον ἡ Αθηναϊκὴ πάνοπλος· ἡπέρ τὰ δύο μέρη πολεμιστὴν συμβολήν τοῦ πολεμού της Αἴγυνας.

[Οἱ ἀρχαῖοι τὰ ἔργα τῆς γλυπτικῆς, ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα, τὰ ἔβαφον μὲν ζωηρὰ χρώματα. Ἡ ἀρχαϊκὴ γλυπτική, εἰς τὰ νεώτερα ίδιως δείγματά της, προαναγγέλλει τὴν ἀναγέννησιν, ἢ ὅποια ἐτοιμάζεται.

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ: ΤΑ ΑΓΓΕΙΑ

· Η ζωγραφικὴ φαίνεται ὅτι ήτο περισσότερον προωδευμένη

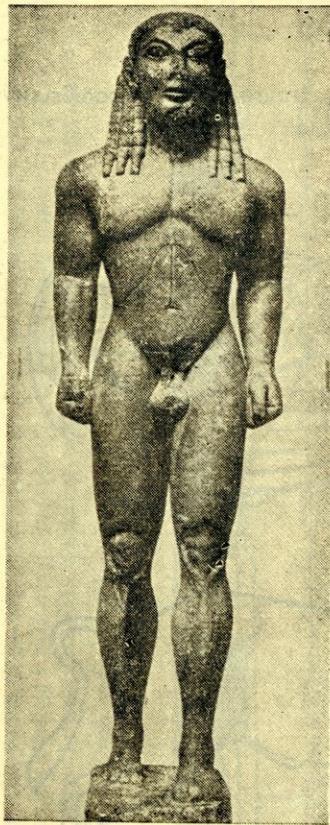
Γλυπτὰ κοσμήματα ναοῦ

(Λονδίνον — Βρεττανικὸν Μουσεῖον).

· Απὸ ναὸν τῆς Μικρασιατικῆς πόλεως Ξάνθου (περὶ τὸ 500 π.Χ.)

κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχήν. Τοῦτο συμπεραίνομεν ἀπὸ τὰς παραστάσεις ἐπὶ τῶν ὁγγείων.

Τὰ ἑλληνικὰ ἀγγεῖα εἶναι ἀπὸ τὰ συμπαθέστερα κομψοτεχνήτατα τοῦ κόσμου. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πρώτης ἀνάγκης ἔδωσαν θαυ-

Κοκκινός

'Αρχαϊκὰ ἀγάλματα

Κόρη

'Αριστερὰ μαρμάρινον ἄγαλμα ἀνδρὸς (Μουσεῖον Δελφῶν), δεξιὰ ἐπίστης μαρμάρινον ἄγαλμα γυναικὸς (Μουσεῖον Ἀκροπόλεως).

Τὸ πρῶτον, δεῖγμα δωρικῆς τέχνης, παριστάνει πιθανώτατα γυμνὸν ἀθλητὴν εἰς στάσιν κατὰ μέτωπον καὶ κατεκεύασθη τὸν 7ον π.Χ. αἰῶνα. Τὸ δεύτερον κατὰ ἑκατὸν ἔτη νεώτερον, μία ἀπὸ τὰς κόρας τῆς Ἀκροπόλεως. (Δεῖγμα ἴωνικῆς τέχνης), νέα μὲ πλούσιον, λεπτὸν καὶ πολύπτυχον χιτῶνα.

μαστήν καλλιτεχνικήν ἐπεξεργασί-
αν. Διότι εἰς τὴν εύνοημένην αὐτὴν
ἐποχὴν καὶ ὁ τελευταῖος τεχνίτης
ἐφιλοτιμεῖτο νὰ φθάσῃ τὸ τέλειον.

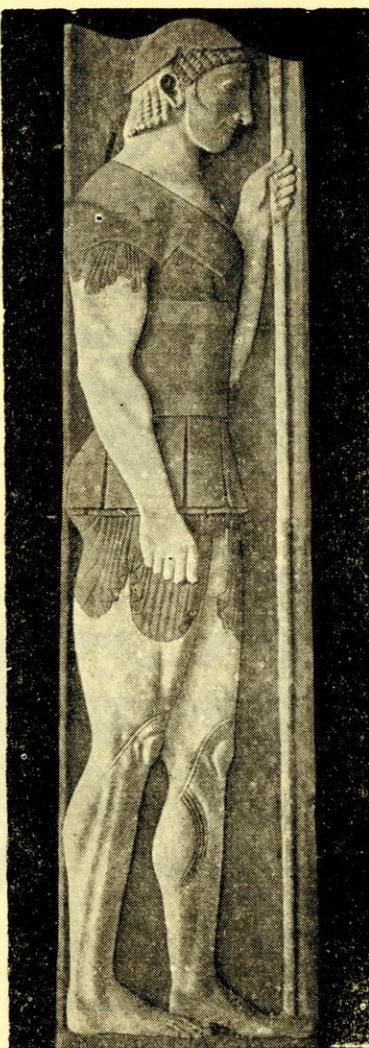
Τὰ ἀγγεῖα εἶναι ποικιλωτάτης
χρήσεως καὶ σχημάτων. Ἡδη ἡ
διάπλασις τῶν σχημάτων φανερώ-
νει τὴν καλλιτεχνικήν ίδιοφυίαν.
Ἐφόσον αἱ Ἀθῆναι δὲν εἶχον ἐπι-
βάλει ἀκόμη τὴν καλλιτεχνικήν
ἡγεμονίαν των, ἀγγεῖα κατεσκευά-
ζοντο εἰς τὰς περισσοτέρας πόλεις.

Μετὰ τὰ γεωμετρικὰ ἀγγεῖα
ἐμφανίζονται, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ
7ου αἰῶνος, τὰ λεγόμενα πρω-
τοκορινθιακά. Τόπος κατα-
σκευῆς των ἦτο πιθανῶς ἡ Σι-
κυών.

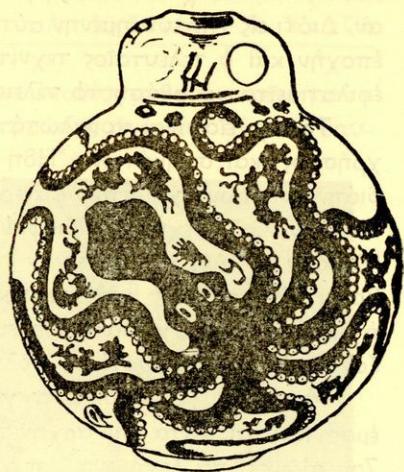
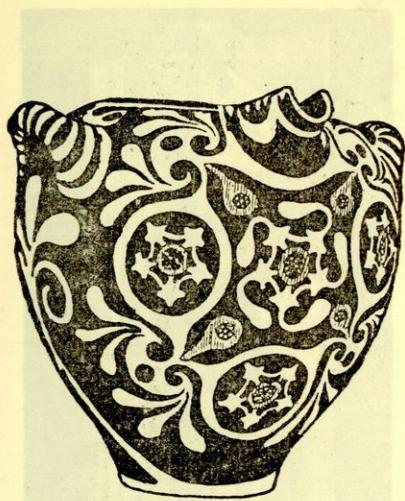
*Έχουν ἀπλουστάτην διακόσμησιν,
ἀλλ’ ἡ αὐστηρότης των εἶναι ἐνωμένη
μὲ πολλὴν σίσθησιν τῶν δώραιών σχημά-
των. Τὴν ἐπιφάνειαν στολίζουν ἀπλαῖ
γραμμαὶ καὶ πολὺ συχνὰ σειρὰ ἀπὸ
τρέχοντα ζῷα, ὑπόλειμμα γεωμετρικῆς
διακοσμήσεως.

Συνηθέστατον σχῆμά των εἶ-
ναι κομψὰ ληκύθια περιέχοντα μυ-
ρωδικὰ ἢ ἀλοιφὰς διὰ τοὺς ἀθλη-
τάς.

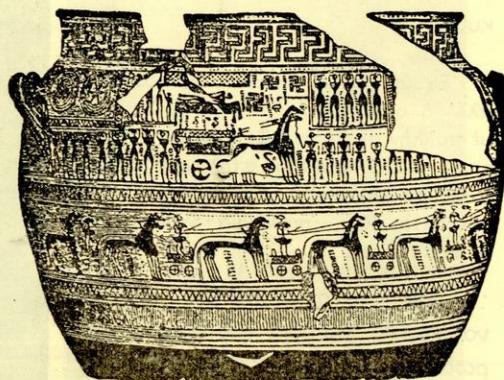
Καθ’ ὅλον τὸν 7ον αἰῶνα καὶ
τὰς ἀρχὰς τοῦ 6ου κυριαρχοῦν
τὰ λεγόμενα «ἀγγεῖα τοῦ ἀνα-
τολίζοντος ρυθμοῦ», διότι παρι-
στάνουν, ὅπως οἱ τάπητες τῆς
Ἀνατολῆς ἄγρια ζῷα (τίγρεις,
λέοντας) καὶ μυθολογικὸς τέρατα,
(σφίγγας κλπ.). Ἡ ἐπιφάνεια τῶν
ἀγγείων εἶναι συνήθως κιτρινωπή

•Ἐπιτυμβία στήλη τοῦ Ἀριστίονος
(Ἀθῆναι, Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον)
•Ἐπιτυμβία στήλη. Ἀνάγλυφον. Ὁ
τεχνίτης ὃνομάζεται Ἀριστοκλῆς. Ὁ
νεκρὸς Ἀριστίων εἰκονίζεται μὲ πο-
λεμικὴν στολήν. Τὸ περσικὸν εἰκο-
νίζεται σκοπίμως ἵσως κουρασμένον.
•Ἡ τέχνη ἀρκετὰ προχωρημένη, τοῦ
τέλους τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς.

Αγγεῖα Κρητικά

Γεωμετρικὸν ἄγγεῖον

(Παρίσιοι —'Εθνικὴ Βιβλιοθήκη). (Αθῆναι —'Αρχαιολογικὸν Μουσεῖον).

Εἶναι φανερὸν ἡ διαφορὰ ἀπὸ τὰ Κρητικὰ ἄγγεῖα. Τὸ ἄγγεῖον ἀριστερὰ ἔχει ὡς κοσμήματα πολὺ ἀπλᾶς γραμμάτες, εἰς τινα μόνον μέρη δὲ λίγον πολυπλοκώτερα σχέδια ἢ πολὺ ἀτεχνα πτηνά. Τὸ ἄγγεῖον δεξιὰ ἔνναι ἀπὸ τὰ εὑρεθέντα εἰς τὸ Δίτυλον τῶν Ἀθηνῶν. Εἶναι τεράστιος πίθος πάλιν μὲν ἀπλᾶ γεωμετρικὰ σχέδια. Μεταξὺ αὐτῶν ὁ τεχνίτης προσπαθεῖ νὰ παραστήσῃ σκηνὰς ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν, ἀλλὰ τὰ ἰγνογραφήματα του εἶναι πολὺ ἀδέξια. Εἰς τὴν τρίτην παριστάνεται πολυτελῆς κηδεία. Εἰς τὸ μέσον ἀμαξῖα μὲ δύο ἵππους καὶ ἐπάνω ὁ νεκρός. Οἱ συνοδεύοντες ἔχουν σηκωμένα τὰ χέρια, τὸ δόπιον σημαίνει ὅτι θερηοῦν τὸν νεκρόν. Ο τεχνίτης ἐγέμισεν ὅλα τὰ κενὰ μὲ σχέδια, πτηνὰ κατ. Δὲν θέλει νὰ ἀφήσῃ κενόν.

Αγγεῖον Διτύλου

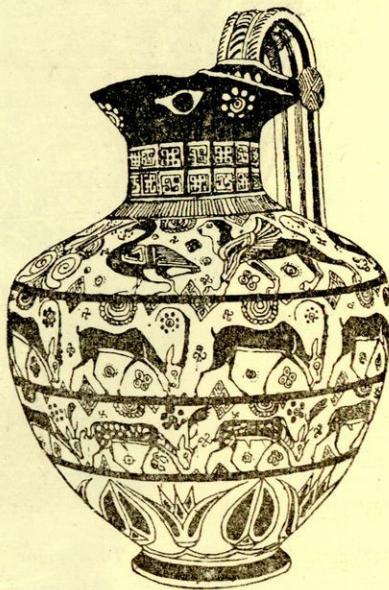
καὶ ἐπὶ ταύτης ζωγραφίζονται αἱ μορφαὶ, ὡς σιλουέται μαῦραι ἢ διὰ περιγραφῆς.

Πρὸς τὸ τέλος τοῦ 7ου αἰῶνος οἱ “Ελληνες ἀγγειογράφοι παραμερίζουν τὰ ἀνατολίζοντα κοσμήματα καὶ εἰσάγουν τὴν διηγηματικὴν διακόσμησιν, δηλαδὴ τὰς μυθολογικὰς παραστάσεις. Τὰ πρῶτα καθαρῶς ἔλληνικὰ καὶ ὀξιόλογα ἀγγεῖα εἶναι τὰ λεγόμενα μελανόμορφα.

Οἱ ἀγγειογράφοι παραλαμβάνει τὸ ἀγγεῖον μόλις βγῆ ἀπὸ τὸν φούρνον καὶ ἐπάνω εἰς τὸ πορτοκαλλί χρῶμα τοῦ ψημένου πηλοῦ ζωγραφίζει μὲ μαύρο βερνίκι τὰς μορφὰς καὶ τὰ κοσμήματα· ἔπειτα χαράσσει τὰς λεπτομερεῖς τῶν πτυχῶν καὶ στιλβώνει τὸ ἀγγεῖον. Η στίλπνωσις δίδει ἴδιαιτέραν θερμότητα εἰς τὴν ἀδιακόσμητον ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγγείου.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ βου αἰῶνος ὅλα τὰ ἔργαστήρια δίδουν μελανόμορφα ἀγγεῖα. Ἄλλὰ τὰ ἀττικὰ ὑπερβαίνουν εἰς τὸν πλοῦτον τῶν διακοσμήσεων καὶ εἰς τὴν ὥραιοτητα τῶν σχημάτων τὰ προϊόντα τῶν ἄλλων ἔργαστηρίων, τοῦ Κορινθιακοῦ, τοῦ Χαλκιδαϊκοῦ καὶ τοῦ Λακωνικοῦ. Η πρόοδος αὐτὴ εἶναι ἀπὸ τὰ δείγματα τῆς αὐξανομένης ὑπεροχῆς τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ ἀγγειογράφοι δίδουν τόσην σημασίαν εἰς τὸ ἔργον των, ὡστε ὑπογράφουν αὐτὸν ὅπως οἱ ζωγράφοι τοὺς πίνακάς των.

Ονομαστὸν μελανόμορφον ἀγγεῖον εἶναι τὸ λεγόμενον «Ἀγγεῖον τοῦ Φρανσουά», εύρισκόμενον εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Φλωρεντίας.

‘Αγγεῖον ἀσιατίζον

(Μουσεῖον Λούβρου—7ος αἰών).

Οἰνοχόη τύπου ιωνικοῦ, εύρεθεῖσα εἰς τὴν Ρόδον. Διαιρεῖται εἰς ζώνας παριστανούσας ἄγρια ζῷα

Πρὸς τὸ τέλος τοῦ βου αἰῶνος ὁ μελανόμορφος ρυθμὸς ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ ἐρυθρού μόρφου.

Τὸ ἄγγεῖον τοῦ Φρανσού

(Μουσεῖον Φλωρεντίας).

Τὸ ἀξιολογώτερον ἴσως ἀπὸ τὰ σωζόμενα μελανόμορφα ἄγγεῖα. Κατετικευάσθη ἐν Ἀθήναις περὶ τὸ 660. Εἶναι κρατήρα ὅψους 0,66. Φέρει ἐπιγραφήν: « Κλιτίας μ' ἔγραψεν Ἐρυμότιμος μ' ἐποίησεν ». Ἡ διακόσμησις εἶναι κατὰ ζώνας, διπλῶς εἰς τὰ ἀνατολίζοντα ἄγγεῖα, καὶ ἡ κατωτέρα κοσμεῖται ἀκόμη ἀπὸ ζῷα καὶ σφίγγας. Εἰς τὰς ὑποδοίπους ζώνας φέρει περὶ τὰς δέκα μυθολογικὰς παραστάσεις: κυνῆγιν τοῦ καλυδωνίου κάπρου, ἀγῶνα ἀρμάτων πρὸς τιμὴν τοῦ νεκροῦ τοῦ Πατρόκλου, θεοὺς μεταβαίνοντας εἰς τοὺς γάμους τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος κλπ. Ἡ πρόσοψις τῆς οἰκίας τοῦ Πηλέως εἰνοίζεται δμοίᾳ σχεδὸν μὲ τὴν πρόσοψιν δωρικοῦ ναοῦ.

¹Ἐπὶ τῆς κοκκινωπῆς ἐπιφανείας χαράσσεται τὸ περίγραμμα τῶν μορφῶν. Ολη ἡ ἄλλη ἐπιφάνεια βάφεται μὲ μαύρο βερνίκι. Ἐρυθραῖ μένουν μόνον αἱ μορ-

φαί. Ἐνῷ λοιπόν εἰς τὰ μελανόμορφα τὸ ἀγγεῖον εἶναι ἐρυθρὸν καὶ αἱ μορφαὶ μαῦραι, εἰς τὰ ἔρυθρόμορφα γίνεται τὸ ἀντίθετον, αἱ μορφαὶ εἶναι ἐρυθραῖ καὶ ή ἐπιφάνεια μελανή.

Τὰ ἐρυθρόμορφα ἀγγεῖα τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς (πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων ἥδη) τὰ λεγόμενα « τοῦ αὐστηροῦ ρυθμοῦ », εἶναι ἀπό

Αττικὸς ἀμφορεὺς Ἐξεκίουν

(Ρώμη — Βατικανόν).

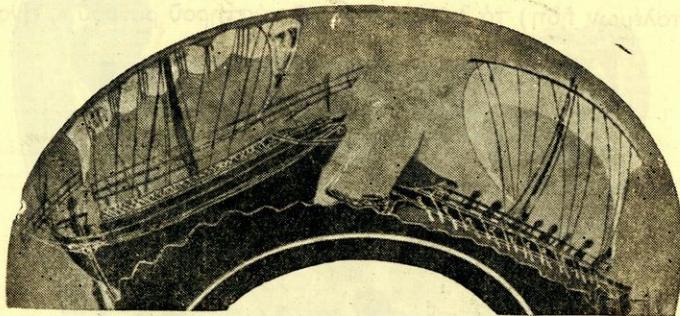
'Εξαίρετον μελανόμορφον ἀγγεῖον (περὶ τὸ 520 π.Χ.). 'Ο Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Αἴας μεταξὺ δύο μαχῶν διασκεδάζουν παιζοντας πεσσούς (πρβ. σελ. 220).

τὰ ὠραιότερα δείγματα τῆς Ἑλληνικῆς ἀγγειογραφίας καὶ ἀπὸ τὰ κομψότερα πράγματα ἀπὸ ὅσα ἔκαμεν ὁ ἀνθρωπος.

Τὰ ἀγγεῖα μᾶς ἔσωσαν μερικὰ ὄνόματα : 'Ο Ἐξεκίας καὶ ὁ

*Α μασις εἶναι θαυμάσιοι διακοσμηταὶ μελανομόρφων ἀγγείων,
δέ Εύφρόνιος, δέ Δοῦρις καὶ δέ Βρύγος ἐρυθρομόρφων
καὶ ὅλοι μαζὶ παγκοσμίου σημασίας καλλιτέχναι.

*Εσώθησαν χιλιάδες ἀγγεῖα, τὰ ὅποια γεμίζουν τὰ μουσεῖα

Παράστασις μελανομόρφων ἀγγείου

(Λονδίνον — Βρετανικὸν Μουσεῖον).

Φορτηγὸν καταδιωκόμενον ἀπὸ τριήρη μὲν ἔμβολον.
(Παράστασις ἐπὶ ἀττικοῦ ἀγγείου περὶ τὸ 580 π.Χ.).

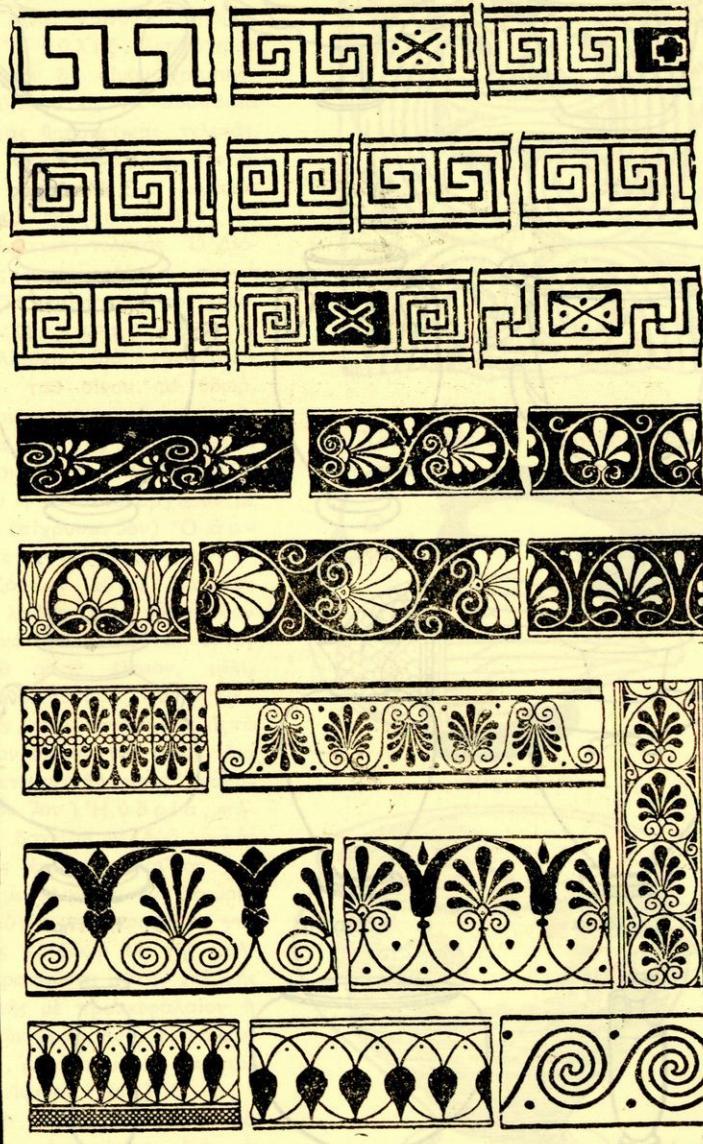

Παράστασις ἐρυθρομόρφων ἀγγείου

*Η κρίσις διὰ τὰ ὄπλα τοῦ Ἀχιλλέως μὲν ψήφους (μικρὰ
λιθάρια). Ἀγγεῖον τοῦ Δούριδος περὶ τὸ 500 π.Χ.

τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον τῶν
Ἀθηνῶν ἔχει πλουσίαν καὶ ἀνεκτίμητον συλλογήν.

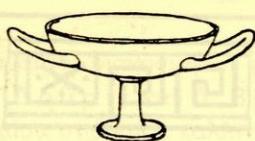
Εἰς τὴν σελίδα 222 ἔχομεν συλλογὴν τῶν κυριωτέρων τύπων τῶν Ἑλληνι-

Κοσμήματα ἀγγείων

1. Σκύφος.

2. Κύλιξ

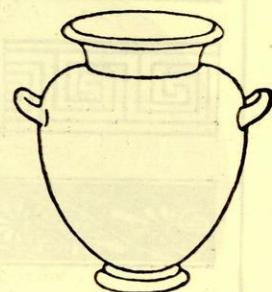
3. Κάνθαρος

4. Κρατήρ

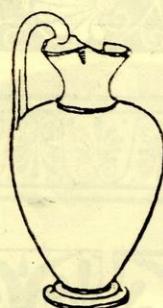
5. Ἀμφορεύς

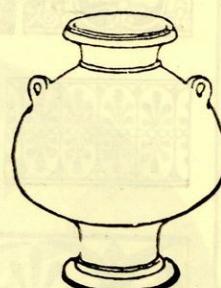
6. Στάμνος

7. Ὅδρια

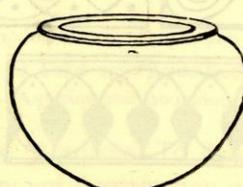
8. Ὅδροχόη

9. Ψυκτήρ

10. Λήκυθος

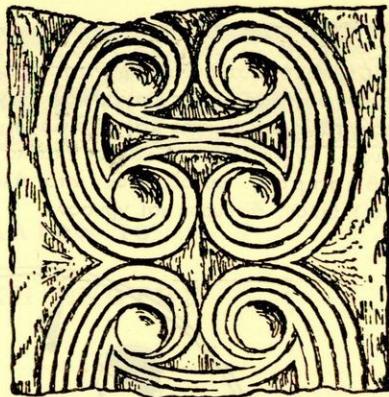
11. Λέβης

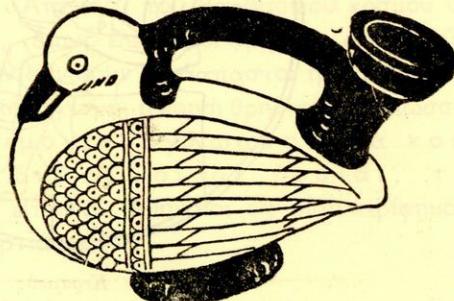
12. Ἀλάβαστρον

Σχήματα ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἀγγείων

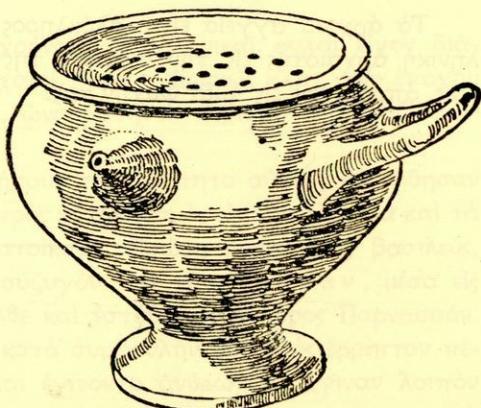
Κῶν ἀγγείων: 1ον) Ὁ σκύφος εἶναι κοινὸν ποτήριον. 2ον) Ἡ κύλιξ, λεπτότερον ποτήριον δι' οἴνον χρησιμοποιούμενον εἰς τὰ συμπόσια καὶ τὰς θρησκετικάς τελετάς. 3ον) Ὁ κάνθαρος, ποτήριον καὶ τοῦτο μὲν μεγάλας λαβάς, ἔχρησιμοποιεῖτο εἰς θρησκευτικάς τελετάς. Ὁ Διόνυσος παρουσιάζεται συχνά κρατῶν τοιοῦτον ποτήριον. 4ον) Ὁ κρατήρ, ἀγγεῖον κατάλληλον διὰ τὴν ἀνάμειξιν τοῦ οἴνου μὲν ὅδωρ. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὰ συμπόσια καὶ τὰς σπονδάς καὶ κατασκευάζεται ἀπὸ πηλούν, ξύλουν ἢ καὶ ἀπὸ ἄργυρον μὲν χειλή ἐπίχρυσα. 5ον) Ὁ ἀμφορεύς, μέγα ἀγγεῖον, ὀνυμαζόμενον οὕτω διὰ τὰς δύο λαβάς καὶ χρησιμεῦνον διὰ νὰ φυλάσσωνται ἐντὸς αὐτοῦ οἶνος, ἔλαιον, μέλι, ἔλασις κλπ. 6ον) Ὁ στάμνος, πήλινον ἀγγεῖον εἰς τὸ δόποιον ἔθετον τὸν οἶνον, διὰ νὰ μεταγγισθῇ πρὸς καθαρισμόν. 7ον) Ἡ ύδρια, πήλινον δοχεῖον μὲν δύο μικράς λαβάς ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ μίαν μεγάλην ἐπὶ τοῦ λασιμοῦ. Δι' αὐτῆς μεταφέρουν αἱ γυναῖκες τὸ ὅδωρ ἐκ τῆς κρήνης κρατοῦσαι αὐτήν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μὲν προσκεφάλαιον ἢ ἐπὶ τῶν ὀμάδων. 8ον) Ἡ ύδροχόη, ὡς ἡ σημερινὴ κανάτα, διὰ νίψιμον. 9ον) Ὁ ψυκτήρ, ἀγγεῖον πήλινον, τὸ δόποιον ἔχοησιμευε διὰ νὰ ψύχεται δοίνος. 10ον) Ἡ λήκυθος, μακρόλασιμον, μὲ μίαν λαβῆν, μυροδοχεῖον ἢ περιέχον τὸ ἔλαιον, διὰ τοῦ δόποιού ἀλεί-

*Κόσμημα μικηναϊκὸν
(Χρυσῆ πλάξις ἀπὸ τάφου Μυκηνῶν).*

Μυροδοχεῖον

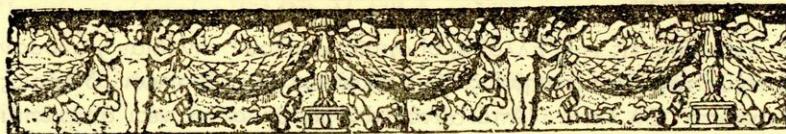
*Θήλαστρον ἀθηναϊκὸν
(Περὶ τὸ 500 π.Χ.).*

φονται μετὰ τὸ λουτρόν. Ἀπαραίτητο ἀφιέρωμα εἰς τοὺς τάφους. 11ον) 'Ο λέβις οἱ χάλκινοι συνήθωσ σκεῦος μαγειρικόν. Μεγάλοι λέβητες ἔχρησίμευον καὶ διὰ τὸ νίψιμον τῶν χειρῶν κατὰ τὰς σπονδᾶς ἢ τὸ πλύσιμον τῶν ποδῶν τῶν φιλοξενουμένων. Συχνά ἐδίδοντο καὶ ὡς ἐπαθλα ἀγώνων εἰς τοὺς ἀθλητάς. 12ον) Τὸ ἀλάβαστρον, μυροδοχεῖον ἀπὸ ἀλάβαστρον (παραλλαγὴ ὑδρομιγοῦς γύψου), ὕελον, ἄργυρον καὶ χρυσόν.

Κεζαμεύς
(Παράστασις ἐπὶ ἀγγείου).

Τὰ ἀρχαῖα ἀγγεῖα εἶναι ὀλόκληρος κόσμος. Εἰς αὐτὰ ζῆται ἥ Ἑλληνική ἀρχαιότης εἰς τὴν νεότητά της καὶ ἐκδηλώνει τὴν ἐν πολλοῖς ἀπρόσιτον εἰς ἡμᾶς ψυχήν της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'

Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ

Διεσκορπισμένοι εἰς ὅλην τὴν Μεσόγειον, διηρημένοι εἰς ἄπειρα κράτη οἱ Ἐλληνες δὲν ἔπαισαν νὰ ἔχουν ζωηρὰν συνείδησιν ὅτι ἀνήκουν εἰς μίαν οἰκογένειαν. Ἀπέναντι τοῦ βαρβαρικοῦ κόσμου οἱ Ἐλληνες, τὸ ἐλληνικόν, ὅπως ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, ἀποτελοῦν ἔξαιρετικήν φυλήν, τὴν ὅποιαν συνδέουν ἀδιάσπαστοι ἡθικοὶ δεσμοί. Οἱ δεσμοὶ αὐτοὶ εἰναι ἡ κοινὴ καταγωγή, ἡ κοινὴ θρησκεία, ἡ γλώσσα καὶ τὰ κοινὰ ἔθιμα, τὸ «ὅμαιμον, δμόγλωσσον, τὰ κοινὰ ἴδρυματα τῶν θεῶν, αἱ κοιναὶ θυσίαι, τὰ δμότροπα ἥθη», ὅπως εἶπον οἱ Ἀθηναῖοι εἰς μίαν περίφημον ἀπάντησίν των εἰς τοὺς Σπαρτιάτας.

ΤΟ KOINON ONOMΑ

Ἐνῷ εἰς παλαιοτέρους χρόνους αἱ ἑλληνικαὶ φυλαὶ εἶχον διάφορα ὄντος, ἐλέγοντο Ἀχαιοί, Ἰωνες, Δωριεῖς κλπ., τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἔλαβον κοινὸν ὄντος, ὧνομάσθησαν δηλαδὴ ὅλοι μαζὶ Ἐλλῆνες.

Ἀργότερον διὰ νὰ ἔξηγήσουν τὴν ἐνότητα αὐτὴν, διηγήθησαν ἔνα μῦθον. Κάποτε ἔγινε φοβερὸς κατακλυσμὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ νερὰ ἔπνιξαν ὅλους τοὺς κατοίκους. Ἐσώθη μόνον ἔνας βασιλεύς, ὁ Δευκαλίων, μὲ τὴν σύζυγόν του τὴν Πύρραν, μέσα εἰς ἐν πλοιάριον, τὸ ὅποιον ἦλθε καὶ ἐστάθη εἰς τὸ ὅρος Παρνασσόν. Ὁ Δευκαλίων καὶ ἡ Πύρρα κατὰ συμβουλὴν τοῦ Διὸς ἔρριπτον πέτρας ὅπισθέν των, αἱ ὅποιαι ἐγίνοντο ἀνθρωποι. Ἐγιναν λοιπὸν

νέοι ἀνθρωποι εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ ὄποιοι ὅμιλουν τὴν ἴδιαν γλῶσσαν καὶ εἶχον τὰς ἴδιας συνηθείας. Ὁ Δευκαλίων εἶχεν ἕνα υἱόν, διὸποιος ὀνομάζετο Ἐλληνόν. Ἀπὸ αὐτὸν ὄνομάσθησαν οἱ νέοι ἀνθρωποι Ἐλληνες.

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ — Η ΓΛΩΣΣΑ — ΤΑ ΕΘΙΜΑ ΛΑΦΕΣ

Παρ’ ὅλας τὰς τοπικὰς διαφορὰς οἱ Ἑλληνες ἔχουν μίαν κοινὴν πανελλήνιον θρησκείαν, διότι οἱ κυριώτεροι θεοὶ εἶναι θεοὶ τοῦ δλου ἔθνους καὶ λατρεύονται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. ἔχουν κοινὸς ναούς, κοινὰ προσκυνήματα, ὅπου συνέρχονται κατὰ περιόδους, διὰ νὰ τελέσουν ἑορτάς καὶ ἀγῶνας.

Ἐπίσης παρὰ τὰς διαλεκτικὰς διαφορὰς οἱ Ἑλληνες συνεννοοῦνται μεταξύ των. Μάλιστα ἡ ζωηρὰ ἐπικοινωνία καὶ τὰ μεγάλα ἐμπορικά κέντρα τείνουν νὰ ἔξαφανίσουν τὰ διάφορα ἴδιωματα καὶ νὰ δημιουργήσουν μίαν κοινὴν πανελλήνιον γλῶσσαν. Ἡ γραφομένη τῆς ἐπικρατεστέρας φυλῆς γίνεται ἡ κοινὴ γραφομένη ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ὅπως ἡ Ἰωνικὴ τὸν δον αἰῶνα καὶ ἡ Ἀττικὴ ἀπὸ τὸν 5ον αἰῶνα καὶ κατόπιν. Τὰ συγγράμματα, εἰς ὄποιανδήποτε διάλεκτον καὶ ἀν γράφωνται, ἀναγιγνώσκονται εἰς ὅλα τὰ ἀκρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Οἱ Ἑλληνες ἔχουν ἐπίσης κοινὰ ἥθη, διὰ τὰ ὄποια εἶναι ὑπερήφανοι. Πολὺς ἐνωρὶς ἐπαυσαν νὰ ὀπλοφοροῦν, ἡ ζωή των ἔγινεν ἡμερωτέρα καὶ ὁ οἰκογενειακός βίος, ἡ θέσις τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαούς.

ΟΙ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Ζωηράν αἰσθησιν τῆς ἐνότητος τοῦ ἔθνους ἔδιδον αἱ συναθροίσεις εἰς τόπους κοινῶν ἀγώνων καὶ ἑορτῶν.

Διὰ νὰ τιμήσουν τοὺς θεοὺς ἢ τοὺς ἥρωάς των οἱ Ἑλληνες ἔκαμνον μεγαλοπρεπεῖς ἑορτάς. Ἐγίνοντο τότε πολλαὶ θυσίαι καὶ τελεταί, ἔψαλλον, ἔχόρευον καὶ ἔκαμνον ἀγῶνας.

Ἐκάστη πόλις εἶχε τὰς ἑορτὰς καὶ τοὺς ἀγῶνας της. Μερικοὶ ὅμως ἔγιναν ὀνομαστοὶ καὶ κατήντησαν Πανελλήνιοι. Ἀπὸ ὅλα δηλαδὴ τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὰς πλέον μακρινὰς ἀκόμη ἀποικίας, ἥρχοντο οἱ Ἑλληνες διὰ νὰ λάβουν μέρος εἰς αὐτούς.

Οἱ Ἐλληνες εἶχον ἔξαιρετικὴν ἀγάπην εἰς τοὺς ἀγῶνας, διότι τοὺς ἔδιδον τὴν εὐκαιρίαν νὰ δείξουν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὥραιότητα τοῦ σώματός των καθὼς καὶ τὰ πλούτη των. Εἰς τοὺς μεγάλους ἀγῶνας ἔτρεχον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, ἢ διὰ νὰ ἐπιδείξουν τὸ σῶμα καὶ τὰς ἱκανότητάς των, ἢ διὰ νὰ ἰδοῦν τοὺς νέους νὰ ἀγωνίζωνται.

Εἰς τοὺς ἀγῶνας οἱ Ἐλληνες ἔδείκυνον ἐπίστης τὰς πνευματικὰς των ἱκανότητας. Οἱ ποιηταὶ ἀπήγγελον ἐκεῖ τὰ ποιήματά των, οἱ μουσικοὶ ἔπαιζαν τὰς νέας συνθέσεις των καὶ οἱ σοφοὶ ἀνεγίνωσκον τὰ βιβλία των.

Εἰς τοὺς ἀγῶνας ἔβλεπε κανεὶς τὴν ὥραιότητα, τὴν δύναμιν καὶ τὴν εὐφυΐαν τῶν Ἐλλήνων. Αἱ συναθροίσεις εἰς τοὺς τόπους τῶν κοινῶν ἀγῶνων ἔδιδον ζωηρὰν εἰκόνα τῆς ἐνότητος τοῦ ἔθνους καὶ τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ Ἐλληνισμοῦ.

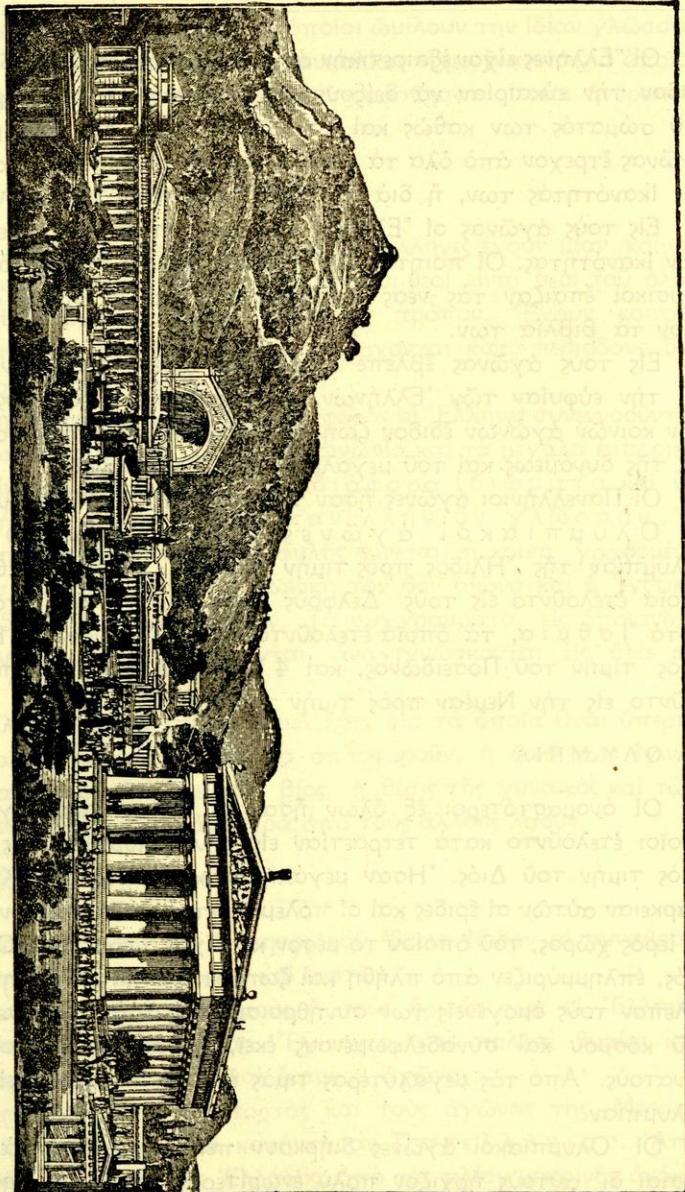
Οἱ Πανελλήνιοι ἀγῶνες ἦσαν τέσσαρες : 1) τὰ Ὁλύμπια πιαὶ ἢ οἱ Ὁλύμπια αἰκοὶ ἀγῶνες, οἱ ὄποιοι ἔτελοῦντο εἰς τὴν Ὁλυμπίαν τῆς Ἡλίδος πρὸς τιμὴν τοῦ Διός, 2) τὰ Πύθια, τὰ ὄποια ἔτελοῦντο εἰς τοὺς Δελφούς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, 3) τὰ Ἰσθμιαὶ, τὰ ὄποια ἔτελοῦντο εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ 4) τὰ Νέμεα, τὰ ὄποια ἔτελοῦντο εἰς τὴν Νεμέαν πρὸς τιμὴν τοῦ Διός.

ΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Οἱ ὄνομαστότεροι ἔξ οἰλων ἦσαν οἱ Ὁλυμπιακοὶ ἀγῶνες, οἱ ὄποιοι ἔτελοῦντο κατὰ τετραετίαν εἰς τὴν Ὁλυμπίαν τῆς Ἡλίδος πρὸς τιμὴν τοῦ Διός. Ἔτσαν μεγάλη ἔθνική πανήγυρις. Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν αἱ ἔριδες καὶ οἱ πόλεμοι μεταξύ τῶν πόλεων ἔπαινον. Ὁ ἵερὸς χῶρος, τοῦ ὄποιού τὸ μέσον κατεῖχεν ὁ ναὸς τοῦ Ὁλυμπίου Διός, ἐπλημμύριζεν ἀπὸ πλήθη καὶ ζωηρότητα καὶ οἱ Ἐλληνες, ὅταν ἔβλεπον τοὺς ὁμογενεῖς των συνηθροισμένους ἀπὸ τὰ τέσσερα ἄκρα τοῦ κόσμου καὶ συναδελφωμένους ἐκεῖ, ἡσθάνοντο ἐαυτοὺς πολὺ δυνατούς. Ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας τιμὰς ἦτο νὰ νικήσῃ κανεὶς εἰς τὴν Ὁλυμπίαν.

Οἱ Ὁλυμπιακοὶ ἀγῶνες διήρκουν πέντε ἡμέρας, ἀλλὰ αἱ ἔτοιμασίαι δι’ αὐτοὺς ἤρχιζον πολὺ ἐνωρίτερα, πρὸ ἐνὸς μηνός. Τὴν πρώτην ἡμέραν ἐγίνοντο μεγάλαι θυσίαι εἰς τοὺς θεούς. Κατόπιν

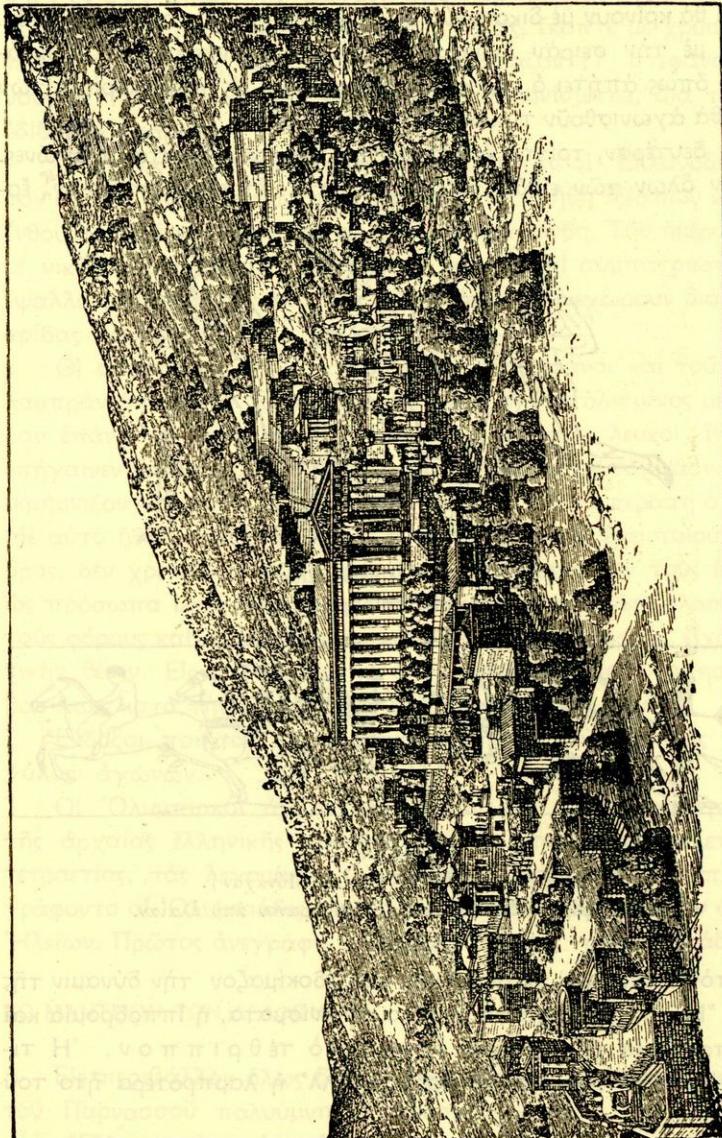
Φιλάρτετον, Ήρεζον, Εὐέδρη, Ηράδου τοῦ Ἀττικοῦ. Πελόπετον. Μητρῷον. Θηρσαυρός. Ναὸς τοῦ Διός. Δυτικὴ Πύλη.
”Αποψίς, Οἰνοπέτας (Δυτικαρδστασις).

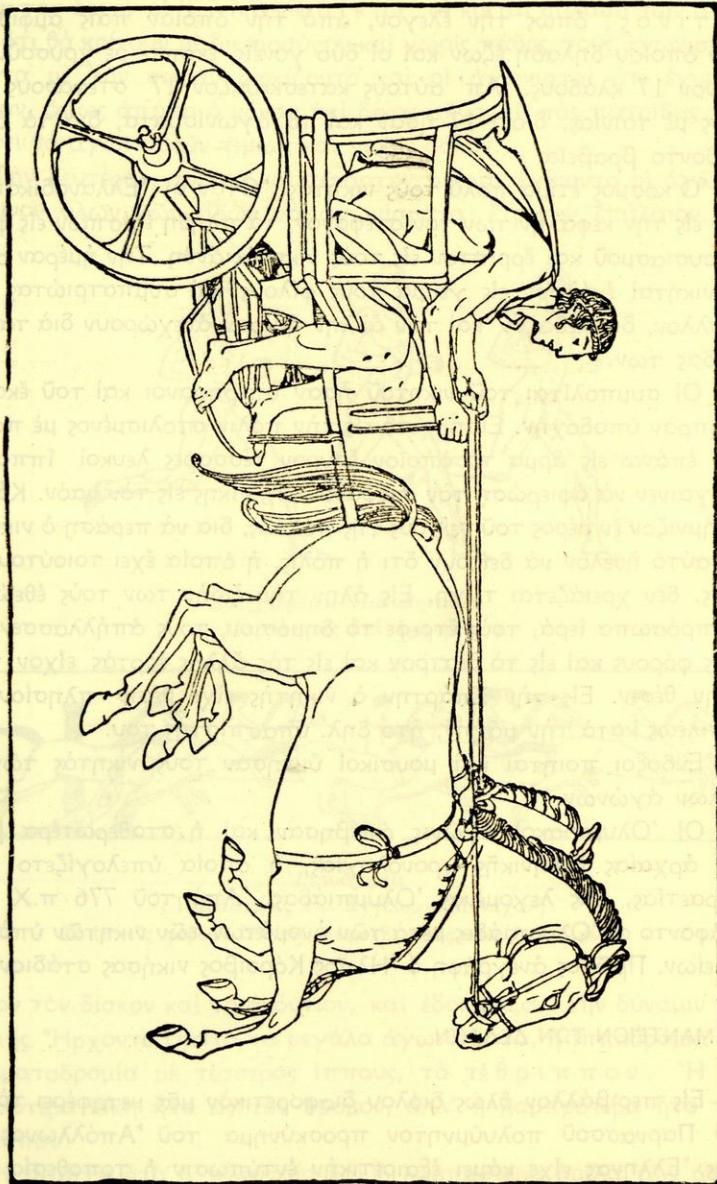

ἡ λέσχη.

τὸ θεατρον.
διερδος κῶφος τῶν Δελφῶν

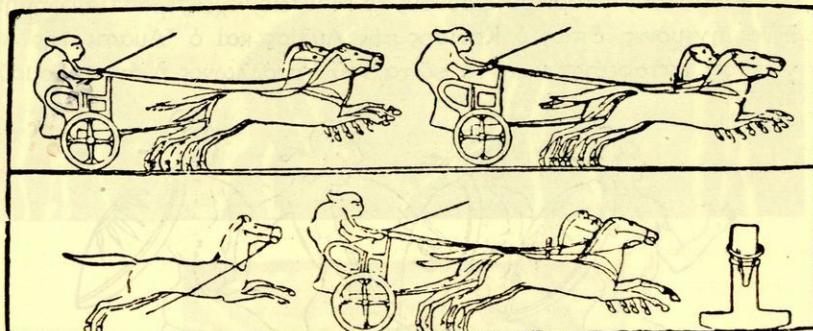
ἡ λεβὰ δόδες.

μάρτιον μαρτίου

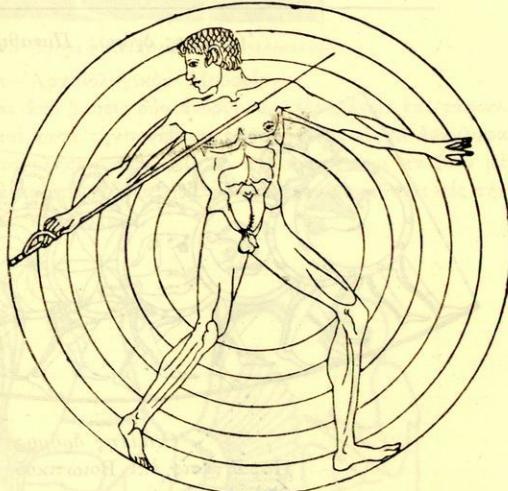
κρημνοι βράχοι, αἱ πηγαι· καὶ τὰ σπήλαιά του μὲ τοὺς σταλακτί-
τας παρουσιάζουν τὸν Παρνασσὸν ὡς τόπον θαυμάσιον, ίερο-

Αρματοδρομίαι

Πάνθης

Ἀκοντιστής

‘Ορειχάλκινος δίσκος.—Μουσεῖον Βερολίνου.

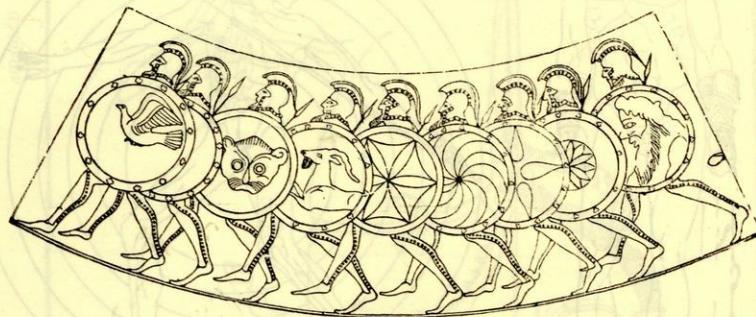
πρεπῆ, ὅπως ἔλεγον, καὶ ἄξιον νὰ γίνῃ κατοικία θεοῦ. “Οχι μόνον ὁ Φοῖβος ἔχει τὴν ἔδραν του ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ ὁ Διόνυσος μὲ τὰς

Μαινάδας, ὁ Πᾶν καὶ αἱ Νύμφαι εὐχαρίστως διαμένουν εἰς τὸν ἔξαίρετον αὐτὸν τόπον.

Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους τὸ Μαντεῖον ἔχει τεραστίαν φήμην. Ξένοι ἡγεμόνες, ὅπως ὁ Κροῖσος τῆς Λυδίας καὶ ὁ Ἀμασίς τῆς Αἴγυπτου, καταφεύγουν εἰς τὰ φῶτα τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ ἀνοικοδομοῦν

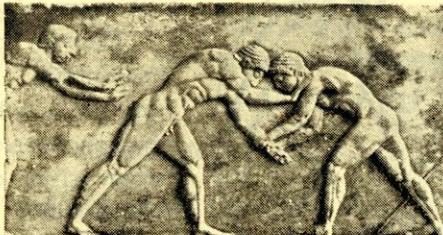
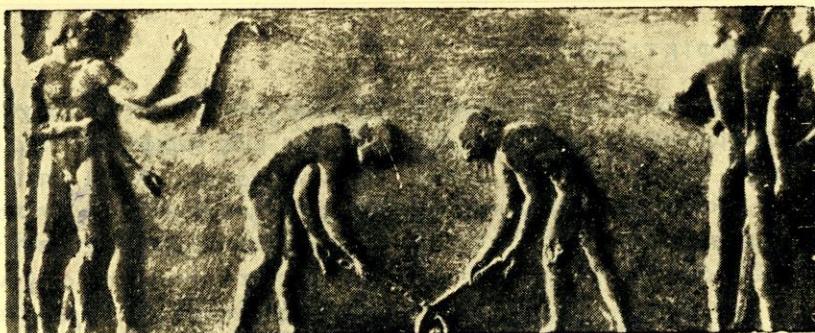

‘Οπλίτης δρόμος Παναθηναίων

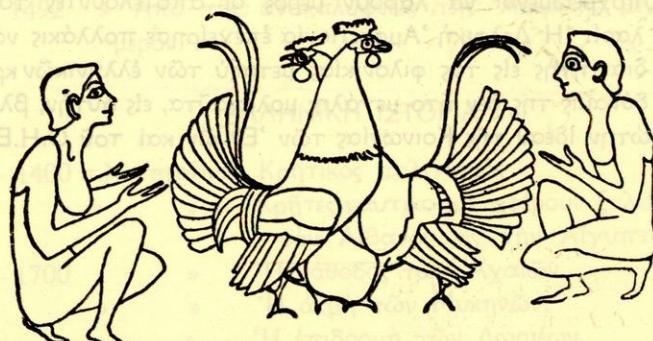
‘Οπλίτης δρόμος
(Παράστασις ἐπὶ Βοιωτικοῦ ἄγγειου).

μὲν ἔξοδά των τὸν πυρποληθέντα ναόν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα κυβερνήσεις καὶ ἴδιῶται δὲν ἐπιχειροῦν τίποτε σοβαρόν, προτοῦ ἐρωτήσουν τὸν θεὸν τῶν Δελφῶν. Ἀναρίθμητοι θησαυροὶ σωρεύονται εἰς τὸν ναόν ἀπὸ δωρεάς καὶ ὁ περὶ αὐτὸν χῶρος μεταβάλλεται εἰς παμμέγιστον μουσεῖον, ἀπὸ οἰκοδομᾶς καὶ καλλιτεχνήματα.

*'Ανάγλυφα ἀπὸ βάσεις ἐπιτυμβίων ἀγαλμάτων
(*'Αθῆναι—Αρχαιολογικὸν Μουσεῖον*).*

Τὰ ώραῖα ἀνάγλυφα προέρχονται ἀπὸ βάσεις δύο ἀνδριάντων ἰδρυμένων ἐπὶ τάφῳ. Οἱ νεκροὶ προφανῶς εἶναι νέοι καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἀρχαίων, εἰς τὰ ἀνάγλυφα ἀπεικονίζονται αἱ ἀγαπηταὶ ἐνασχολήσεις των. Εἰς τὸ πρῶτον οἱ νέοι παιζούν μὲν σφαιραν, τὴν δόποιαν κτυποῦν μὲν καμπύλα ἔγκλιτα. Εἰς τὸ δεύτερον ἀσκοῦνται εἰς τὴν παλαιστραν.

'Αλεκτοοομαγία

ΑΙ ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΑΙ

Τὴν ἐποπτείαν μερικῶν κεντρικῶν Ἱερῶν καθὼς καὶ τὴν διοργάνωσιν ὠρισμένων ἔορτῶν εἶχον οἱ κάτοικοι μιᾶς περιφερείας, περιοικοὶ ἡ ἀμφικτίονες, ὅπως ἐλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Αὐτοὶ ἀπετέλουν ἐνα εἶδος θρησκευτικοῦ συνδέσμου ἥ διοσπονδίας, ἥ ὅποια ὀνομάζετο ἀμφικτίονια καὶ εἶχε κέντρον τὸ Ἱερόν. Σημαντικότερα ἀμφικτιονία ἦτο τῶν Δελφῶν, ἥ ὅποια δλίγον κατ' δλίγον

ἐπεξετάθη πολὺ καὶ περιέλαβε δώδεκα λαούς, δηλαδὴ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκαστος λαὸς ἔστελλεν ἀντιπροσώπους, ἵεροι μὲν ἡ μονας καὶ πυλαγόρας, εἰς τὸ ἀμφικτιονικὸν συνέδριον, τὸ ὅποιον εἶχεν ἀρκετὰ μεγάλην δικαιοδοσίαν.

Διωργάνων τοὺς πυθικοὺς ἀγῶνας, διεχειρίζετο τὰ κτήματα καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ θεοῦ, ἐλάμβανεν αὐστηρὰς ἀποφάσεις ἐναντίον ἐκείνων, οἵ

ὅποιοι διετάρασσον τὰς ἔορτὰς ἥ ἔβλαπτον τὴν Ἱερὰν περιουσίαν. Κατὰ τῶν ἀσεβῶν τούτων ἐκήρυττε τὸν πόλεμον εἰς τὸν ὅποιον ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ λάβουν μέρος οἱ ἀποτελοῦντες τὸν σύνδεσμον λαοί. Ἡ Δελφικὴ Ἀμφικτιονία ἐπεχείρησε πολλάκις νὰ ἐπέμβῃ ὡς διαιτητὴς εἰς τὰς φιλονικίας μεταξύ τῶν Ἑλληνικῶν κρατῶν, ὅλῃ ἥ δύναμις της δὲν ἦτο μεγάλη· μολαταῦτα, εἰς αὐτήν, βλέπομεν τὴν πρώτην ἴδεαν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ τοῦ Ο.Η.Ε.

Ἐλλασίκης στεφανώνει νικητήν

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΙ

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

476 μ.Χ.

ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

’Από τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ Δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους.

476 – 1453 »

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

’Από τῆς καταλύσεως τοῦ Δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων.

» – 1492 » Μέχρι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς.

1453 – »

ΝΕΩΤΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

’Από τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

» – 1492 » ’Από τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς μέχρι σήμερον.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

2400 – 1400 π.Χ. περίπου Κρητικὸς πολιτισμὸς

1467 » » Κρῆτες ναυτικοὶ μεταφέρουν ξυλείαν ἀπὸ τὸν Λίβανον εἰς τὴν Αἴγυπτον.

2000 – 1700 » » Ή κάθοδος τῶν Ἀχαιῶν.

1500 » » Ή ἀκμὴ τῶν Μυκηνῶν.

1100 » » Ή ἐπιδρομὴ τῶν Δωριέων.

900 » » Ή ὁργάνωσις Σπαρτιατικῆς πολιτείας.

8ος Αἰών

734 π.Χ. Ἰδρυσις τῶν Συρακουσῶν.

710 » » τῆς Συβάριος.

7ος Αἰών

690 » Ἰδρυσις τῆς Γέλας.

630 » » τῆς Σινώπης καὶ τῆς Ἰστρου.

621 » Νομοθεσία τοῦ Δράκοντος.

600 » Ἰδρυσις τῆς Μασσαλίας.

6ος Αἰών

594 » Νομοθεσία τοῦ Σόλωνος.

580 » Ἰδρυσις τοῦ Ἀκράγαντος.

560 - 527 » Τυραννίς τοῦ Πεισιστράτου.

530 » Ὁ Πυθαγόρας εἰς τὸν Κρότωνα.

510 » Καταστροφὴ τῆς Συβάριος.

510 » Κατάλυσις τῆς τυραννίας τῶν Πεισιστρατίδῶν.

507 » Κλεισθένης—μεταρρυθμίσεις.

ΕΙΚΟΝΕΣ

1) Τύποι Κρητῶν	Σελ. 19
2) Άνακτορον τῆς Κνωσοῦ	» 20
3) » » Αἴθουσα τοῦ θρόνου	» 21
4) » » Πίθος ἐντὸς τοῦ ὑπογείου	» 22
5) 'Ο Μινώταυρος	» 23
6) 'Ο πρίγκιψ μὲ τὰ κρίνα	» 24
7) Κρητικά ἀγγεῖα	» 25
8) Τύποι Ἀχαιῶν	» 29
9) 'Η πύλη τῶν λεόντων	» 31
10) Μέγαρον Τίρυνθος (πρόσοψις) – Αναπαράστασις	» 32
11) » » (ἐσωτερικὸν) – »	» 33
12) Τίρυνς: κοσμήματα τοίχου	» 34
13) Λουτήρ	» 36
14) Μυκηναϊκή λυχνία	» 36
15) 'Η κυρία μὲ τὴν πυξίδα	» 37
16) Χρυσᾶ ποτήρια ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ Βαφείση (περὶ τὸ 1500 π.Χ.)	» 38
17) Μυκηναϊκά ἔγχειριδια	» 39
18) Μυκηναϊκὸν ὅπλα	» 40
19) Μυκηναϊκά ἀγγεῖα	» 41
20) Μυκηναϊκὸν ἀγγεῖον	» 41
21) Γεωμετρικὸν ἀγγεῖον	» 46
22) "Ομηρος	» 48
23) Πολεμιστής ἀποχαιρετᾶ τὴν γυναικά του	» 49
24) Πλοίον τῶν Ὁμηρικῶν χρόνων	» 50
25) Πολεμικὸν ἄρμα	» 51
26) Κλήρωσις παρουσίᾳ τῆς Ἀθηνᾶς	» 52
27) Ομηρικοὶ πολεμισταὶ	» 53
28) 'Ο Αχιλλεὺς δένει τὸ τραῦμα τοῦ Πατρόκλου	» 54
29) Αχιλλεὺς καὶ Αἴας παίζοντες πεσσούς	» 55
30) 'Η σχεδία τοῦ Ὀδυσσέως	» 56
31) Κιβώτιον καὶ τράπεζα τῶν Ὁμηρικῶν χρόνων	» 57
32) 'Ο Διόνυσος ταξιδεύει	» 60
33) 'Ο Βασιλεὺς Ἀρκεσίλαος φορτώνει σίλφιον	» 65
34) 'Ο Μέγας Βασιλεὺς	» 90

35) Νόμισμα Κύπρου	Σελ.	95
36) Περσικὸν κιονόκρανον	»	98
37) Κιθάρα (ἀργυροῦν νόμισμα)	»	104
38) Νόμισμα Συρακουσῶν	»	114
39) » 'Ιμέρας	»	115
40) » 'Ακράγαντος	»	116
41) » Ζάγκλης	»	117
42) » Σπάρτης ('Η χαλκίοικος 'Αθηνᾶ)	»	123
43 » » (Κεφαλὴ Λυκούργου)	»	124
44) Σπαρτιᾶται δόπλιται	»	131
45) Σκηνὴ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν γεωργῶν	»	135
46) Τρύγος (παράστασις ἐπὶ ἄγγείου)	»	137
47) 'Αθηναῖος ἵππεὺς	»	145
48) Περικεφαλαῖαι (δος αἰών)	»	147
49) Παλαιότερα ἀθηναϊκὰ πλοῖα	»	150
50) 'Αθηναϊκὸς ἀμφορεὺς	»	152
51) 'Ο Ζεὺς	»	155
52) 'Απόλλων ὁ κιθαρῳδὸς	»	156
53) 'Αφροδίτη τῆς Μήλου	»	159
54) 'Ηρα	»	160
55) 'Ο Διόνυσος	»	161
56) 'Η θυσία	»	162
57) Σάτυρος	»	163
58) 'Ιερεὺς τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων	»	165
59) Κλώστρια	»	169
60) Οἱ γεωργοὶ	»	171
61) Εὐλοιργός	»	172
62) 'Αβάκιον	»	173
63) Πλοῖον τῶν χρόνων τοῦ 'Ησιόδου	»	174
64) 'Εμπορικὸν πλοῖον	»	175
65) Πεντηκόντορος	»	177
66) Κιθάρα	»	181
67) Κλίνη καὶ τράπεζα	»	185
68) Θρόνος	»	187
69) Κάθισμα	»	188
70) Ναὸς πρόστυλος	»	200
71) Δωρικὸς κίων ξυλίνου ναοῦ	»	202
72) Δωρικὸς κίων — ἱωνικὸς κίων	»	203
73) Δωρικὸς κίων — ἑφαρμογὴ εἰς τὸ μάρμαρον	»	204
74) Οἱ δύο ναοὶ τῆς Ποσειδῶνίας	»	205
75) Ναὸς τοῦ 'Ολυμπίου Διὸς εἰς τὸν 'Ακράγαντα	»	208
76) Θησαυρὸι τῶν Σιφνίων	»	209
77) Κίων τοῦ παλαιοῦ ναοῦ τῆς 'Αρτέμιδος εἰς τὴν 'Εφεσον	»	210

78) 'Η κρήνη	Σελ.	211
79) Ναὸς τῆς Ἀφαίας	»	212
80) Γλυπτά κοσμήματα ναοῦ	»	213
81) 'Αρχαϊκὰ σύγαλματα	»	214
82) 'Επιτυμβία στήλη τοῦ Ἀριστίονος	»	215
83) 'Αγγεῖα Κρητικά – Γεωμ. ἀγγείον – Ἀγγείον Διπύλου	»	216
84) 'Αγγείον ἀσιατίζον	»	217
85) Τὸ δάγγειον τοῦ Φρανσουά	»	218
86) 'Αττικὸς ὀμφορεὺς Ἐξεκίου	»	219
87) Παράστασις μελανομόρφου δάγγείου	»	220
88) » ἐρυθρομόρφου δάγγείου	»	220
89) Κοσμήματα δάγγείων	»	221
90) Σχήματα ὀρχαίων Ἑλληνικῶν δάγγείων	»	222
91) Κόσμημα μυκηναϊκὸν – Μυροδοχεῖον – Θήλαστρον ἀθηναϊκὸν	»	223
92) Κεραμεύς	»	224
93) "Αποψίς Ὄλυμπίας	»	228
94) 'Ο ιερὸς χῶρος τῶν Δελφῶν	»	229
95) Δολιχόδρομοι Παναθηναίων	»	230
96) 'Ιπποδρομία	»	230
97) "Αρμα δάγώνων	»	232
98) 'Αρματοδρομίαι - Πύκτης - Ἀκοντιστής	»	233
99) 'Οπλίτης δρόμος Παναθηναίων	»	234
100) 'Οπλίτης δρόμος	»	234
101) 'Ανάγλυφα ἀπὸ βάσεις ἐπιτυμβίων ἀγαλμάτων	»	235
102) 'Αλεκτορομαχία	»	235
103) 'Ελλανοδίκης στεφανώνει νικητὴν	»	236

X A P T A I

1) Ή 'Αρχαία 'Ελλάς	Σελ.	10
2) 'Ο 'Ελληνικός κόσμος	»	64
3) 'Η Μεγάλη 'Ελλάς	»	67
4) Χάρτης τής 'Αρχαίας 'Ελλάδες	»	108-109
5) 'Η Δυτική Μεσόγειος ἀπό τοῦ 800-600 π.Χ.	»	113
6) 'Αρχαία 'Αττική	»	134

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ίστορία. Πηγαὶ τῆς ἱστορίας. Γεωγραφία καὶ χρονολογία. Ἡ προϊστορία. Διαίρεσις τῆς προϊστορίας. Φυλαί, ιστορικοὶ λαοί. Διαίρεσις τῆς ιστορίας

5 - 9

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

ΕΛΛΑΣ

Ἡ Αρχαία Ἑλλάς. Ἡ φύσις τῆς χώρας. Τὰ βουνά. Τὰ νερά. Ἡ θάλασσα. Ἡ φυτεία. Τὸ κλῖμα. Ἡ φυλή. Πηγαὶ τῆς Ἑλληνικῆς ιστορίας. Σημασία τῆς Ἑλληνικῆς ιστορίας

11 - 16

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΠΡΟ·Ι·ΣΤΟΡΙΚΗ ΕΛΛΑΣ

Παλαιοτέρα ιστορία τῆς Ἑλλάδος. Αἰγαῖοι καὶ αἰγαῖος πολιτισμός. Ἀνάπτυξις τῆς Κρήτης. Θαλασσοκρατορία τῶν Κρητῶν. Τὸ ἐμπόριον. Ἡ κρητικὴ τέχνη. Ὁ μῦθος τοῦ Μίνωος. Ὁ μῦθος τοῦ Δαιδάλου

17 - 28

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ. ΟΙ ΑΧΑΙΟΙ

Οἱ πρῶτοι Ἑλληνες ἔρχονται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Ἀχαιοὶ κυριαρχεῦντες εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀκμὴ τῶν Μυκηνῶν. Αἱ Μυκηναϊκαὶ ἀκροπόλεις. Τὸ ἀνάκτορον. Οἱ τάφοι. Αἱ ἀνασκαφαὶ. Τρωϊκὸς πόλεμος. Οἱ μῦθοι διὰ τοὺς Ἀχαιοὺς

29 - 42

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'**Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ**

'Η ἐπιδρομή. Ἀποτέλεσματα τῆς μεταναστεύσεως. 'Ο μῦθος περὶ τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν. 'Ο Ἡρακλῆς

43 - 46

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'**ΟΙ ΟΜΗΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ**

'Η 'Ελλὰς μετά τὴν Δωρικὴν μετανάστευσιν. Οἱ "Ελληνες εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Τὰ Ὁμηρικά ποιήματα. 'Η δωὴ κατὰ τοὺς Ὁμηρικοὺς χρόνους.....

47 - 58

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'**ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ**

Θαλασσοπλοΐα τῶν 'Ελλήνων. Λόγοι τοῦ ἀποικισμοῦ. 'Η τελετὴ τῆς ἀναχωρήσεως. Ἀποικίαι Μακεδονίας καὶ Εὔξείνου. Άι ἀποικίαι τῆς Ἀφρικῆς. Άι ἀποικίαι τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας. Ἀποικίαι τῆς Δυτικῆς Μεσογείου. 'Ο ἐλληνικὸς κόσμος.

59 - 69

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'**Η ΕΛΛΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Ζ' ΚΑΙ ΣΤ' ΑΙΩΝΑ**

Οἱ ιστορικοὶ χρόνοι. Άι φυλαί. Τὰ κράτη. Μεταβολὴ τῆς ζωῆς: ἔμπόριον - ναυτιλία. Άι πόλεις. Μεταβολὴ τοῦ πολιτεύματος. Οἱ ἐπτά σοφοί. Οἱ τύραννοι. 'Ο Φείδων

70 - 77

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'**Η ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ — Η ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ**

Τὰ μεγάλα κέντρα τοῦ 'Ελληνισμοῦ. — Οἱ "Ελληνες τῆς Μ. Ἀσίας. — 'Ανάπτυξις τῶν Μικρασιατῶν 'Ελλήνων. — Ιωνία καὶ ιωνικὸς πολιτισμός. — 'Η Μίλητος. — 'Εφεσος — Φώκαια — Σάμος — Χίος — Λέσβος. Θαλῆς ὁ Μιλήστος. Πυθαγόρας ὁ Σάμιος

78 - 88

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

Η ΞΕΝΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

- Οι Λυδοί — ‘Ο Κροῖσος — Οι Πέρσαι, δὲ Κύρος — Οι Μικρασιάται εἰς οὐρανὸν πεποντεῖς — Οι Φωκεῖς καὶ οἱ Τήιοι ἐγκαταλείπουσι τὴν Μ. Ἀσίαν — ‘Ο τύραννος τῆς Σάμου Πολυκράτης — ‘Υποτογὴ εἰς τοὺς Πέρσας — ‘Ο θρῆνος διὰ τὴν χρεμένην Πατρίδα 89 - 98

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

- ‘Η ἀνεξαρτησία — ἡ Πελοπόννησος — ‘Η Κόρινθος — ‘Ο Περιανδρες — ἡ ἀκμὴ τῆς Κορίνθου — Χαλκίς καὶ Ἐρέτρια — Αἴγινα — Βοιωτία καὶ Φωκίς — Θεσσαλία — Μακεδονία — Αἰτωλία — ‘Ακαρνανία καὶ Ἡπειρος. 96 - 111

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

- Αἱ ἀποικίαι τῆς Σικελίας καὶ Ἰταλίας — Συρακοῦσαι — Γέλα — Σελινοῦς — ‘Ακράγας — Αἱ πόλεις τῆς Ἰταλίας: Κύμη — Σύβαρις — Κρότων — Τάρας 112 - 121

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'

ΣΠΑΡΤΗ — ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

- ‘Η Λακωνική — Οι Σπαρτιάται — ‘Ο Λυκούργος — Οι νόμοι τοῦ Λυκούργου — ‘Αναστροφὴ τῶν νέων — ‘Η ζωὴ τῶν Σπαρτιατῶν — Αἱ γυναικεῖς — ‘Ο Σπαρτιατικὸς στρατὸς — ‘Ο πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος — ‘Ο Ἀριστόδημος — ‘Ο δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος — ‘Ο Ἀριστόμενης — ‘Ο Τυρταῖος — ‘Η Πελοποννησιακὴ συμμαχία 122 - 132

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'

Α Θ Η Ν Α Ι

- ‘Η Ἀττικὴ — Οι Ἀθηναῖοι — Ακρόπολις — Αθῆναι — Ο Θησεὺς — Ο βασιλεὺς Κόδρος. — Αἱ ταραχαί — ‘Ο Δράκων — Ο Κύλων — Ο Σόλων —

- Σεισάχθεια — Τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηνῶν πρὸ τοῦ Σόλωνος. — Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος — Σόλων καὶ Κροῖσος — Πεισίστρατος — Ἡ διοίκησις τοῦ Πεισίστράτου — Αἱ Ἀθῆναι ἐπὶ τοῦ Πεισίστράτου — Οἱ Πεισίστρατίδαι — Κλεισθένης — Ὁ ἔξιστρακισμὸς — Ἐρχοτανοῦ Αθηναϊκοῦ πολιτισμοῦ 133 - 152

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

- Ἡ παλαιοτέρα καὶ ἡ κυρίως Ἑλληνικὴ θρησκεία. — Οἱ θεοί — Οἱ θεοί τοῦ Ολύμπου — Οἱ θεοί τῆς γῆς — Οἱ θεοί τοῦ Ἀδου — Οἱ Ἡμίθεοι — Ἡ λατρεία — Ἡ θρησκεία τῶν μυστηρίων — Ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου — Τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια — Ὁ Ὀρφεὺς 153 - 167

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ

- Ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου — Τὸ ἐμπόριον τῆς ξηρᾶς — Πρόοδοι τῆς ναυτιλίας — Εἰσαγωγὴ — Ἐξαγωγὴ — Τὰ κέντρα τοῦ ἐμπορίου 168 - 178

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΝ Ζ' ΚΑΙ ΣΤ' ΑΙΩΝΑ

- Ἡ ἀνάπτυξις τῶν γραμμάτων — Ὁμηρος καὶ Ἡσίοδος — Λυρικὴ ποίησις — Καλλίνεις — Τυρταῖος — Μίμνερμος : Ἡ Ἐλεγεία — Ἀρχίλοχος : Ἰαμβοί — Ἀλκαῖος — Σαπφώ : ἡ ὄδη — Χορικὸν ἔσμα — Ἀρίων — Σιμωνίδης : διθύραμβος — Τὸ θέατρον — Ο πεζὸς λόγος — Οἱ λογογράφοι : Ἐκαταῖος διμήτησις — Γέννησις τῆς φιλοσοφίας — Οἱ τρεῖς Μιλήσιοι — Ἡράκλειτος διφέσιος — Οἱ φιλόσοφοι τῆς δυτικῆς Ἐλλάδος — Ἡ ἐλληνικὴ παιδεία εἰς τὸ τέλος τοῦ δου αἰῶνος 179 - 197

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'

Η ΤΕΧΝΗ

- Καλλιτεχνικὰ χαρίσματα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. — Ἡ ἀρχαϊκὴ τέχνη — Ἀρχιτεκτονικὴ : δινάδος — ἡ Γλυπτικὴ : ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα — Ἡ Ζωγραφικὴ : τὰ ἀγγεῖα 198 - 224

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'

ΕΘΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

Η Εθνική συνείδησις – Τὸ κοινὸν ὅνομα – Θρησκεία, γλώσσα, έθιμα – Οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες – Τὰ Ὀλύμπια – Τὸ Μαντεῖον τῶν Δελ-	225 - 236
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ	237 - 238
ΕΙΚΟΝΕΣ	239 - 241
ΧΑΡΤΑΙ	242

Έπιμελητής έκδόσεως : Χ. ΣΑΜΠΑΛΗΣ (ձπ. Δ. Σ. 1179 / 14-4-62)

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

‘Αντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ο διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ ΣΤ', 1962 (VII) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 25.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 1094/18-4-62
ΕΚ ΓΥΠΩΣΙΣ — ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : Α. ΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ - Κ. ΑΛΕΞΙΑ. Εύζηνου 9

Τα δύτικα της Βασιλείου της Αγίας Σοφίας από την πρώτη περίοδο της ρωμαϊκής αρχαιότητας μέχρι την εποχή της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

Δεκάνουν παραδοσιανά τα διάβασμα των θεοφόρων και την παραδοσιανή ομοιότητα της βασιλικής με την ιεραρχία, που λαμβάνεται από την Καθολική εκκλησία, γενικά την παραδοσιανή θεοφορία της Βασιλικής της Αγίας Σοφίας στην Αγία Σοφία της Κωνσταντινούπολης (Εργασία της Επιτροπής Αρχαιοτήτων της Αρχαίας Αρχαιοτητού της Αγίας Σοφίας, Αθήνα, 1929, σ. 15/17, Μαρτίου 1929, Εβρ. Κωδ. 1929, Λ. 108).

